

รัฐ 211
กฎหมายสำหรับประชาชน

โมตรี รุณชัย

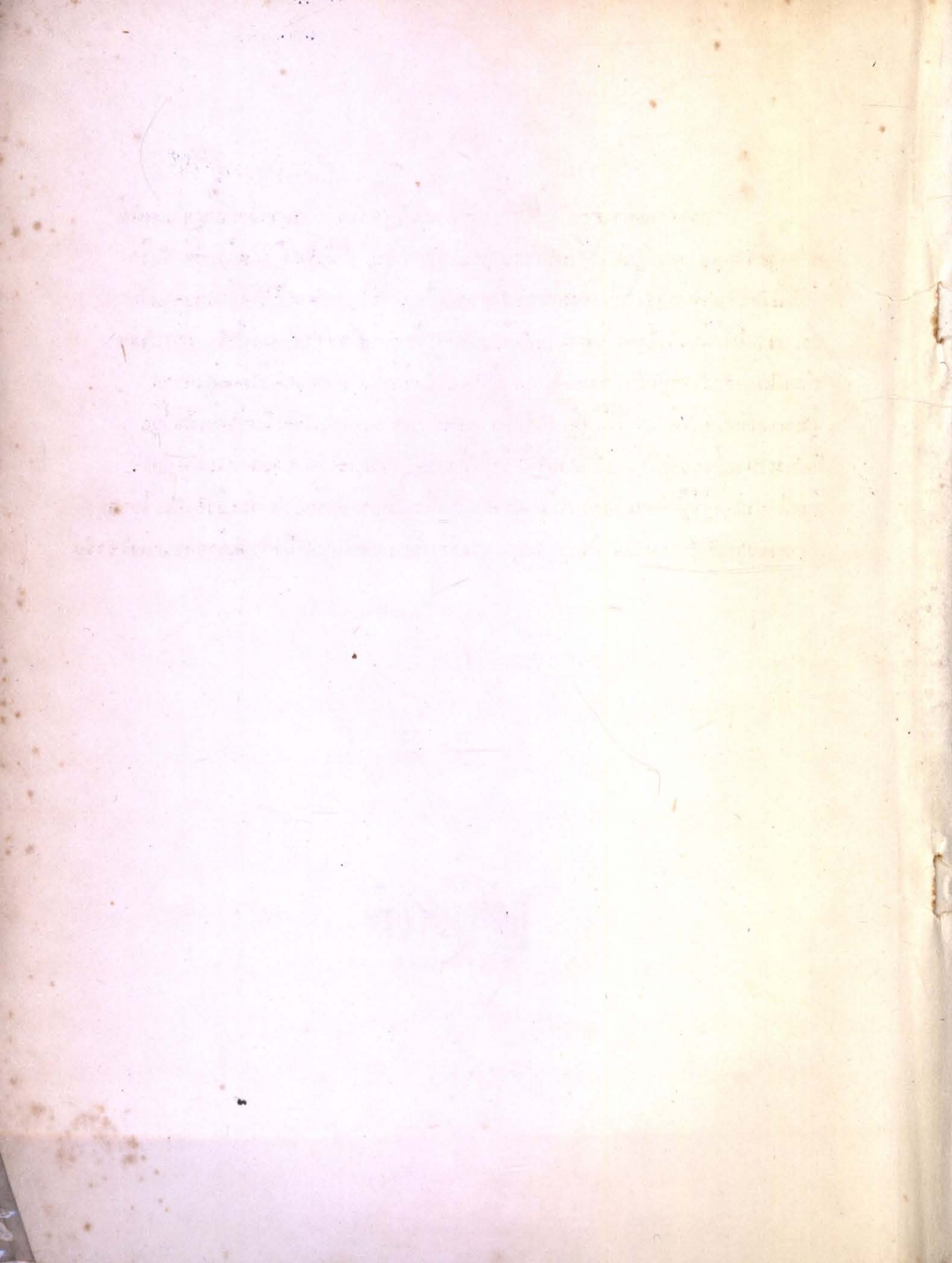
ภาควิชา เศรษฐศาสตร์และการเมือง
คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
วิทยาลัยบูรพคดีศึกษา

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

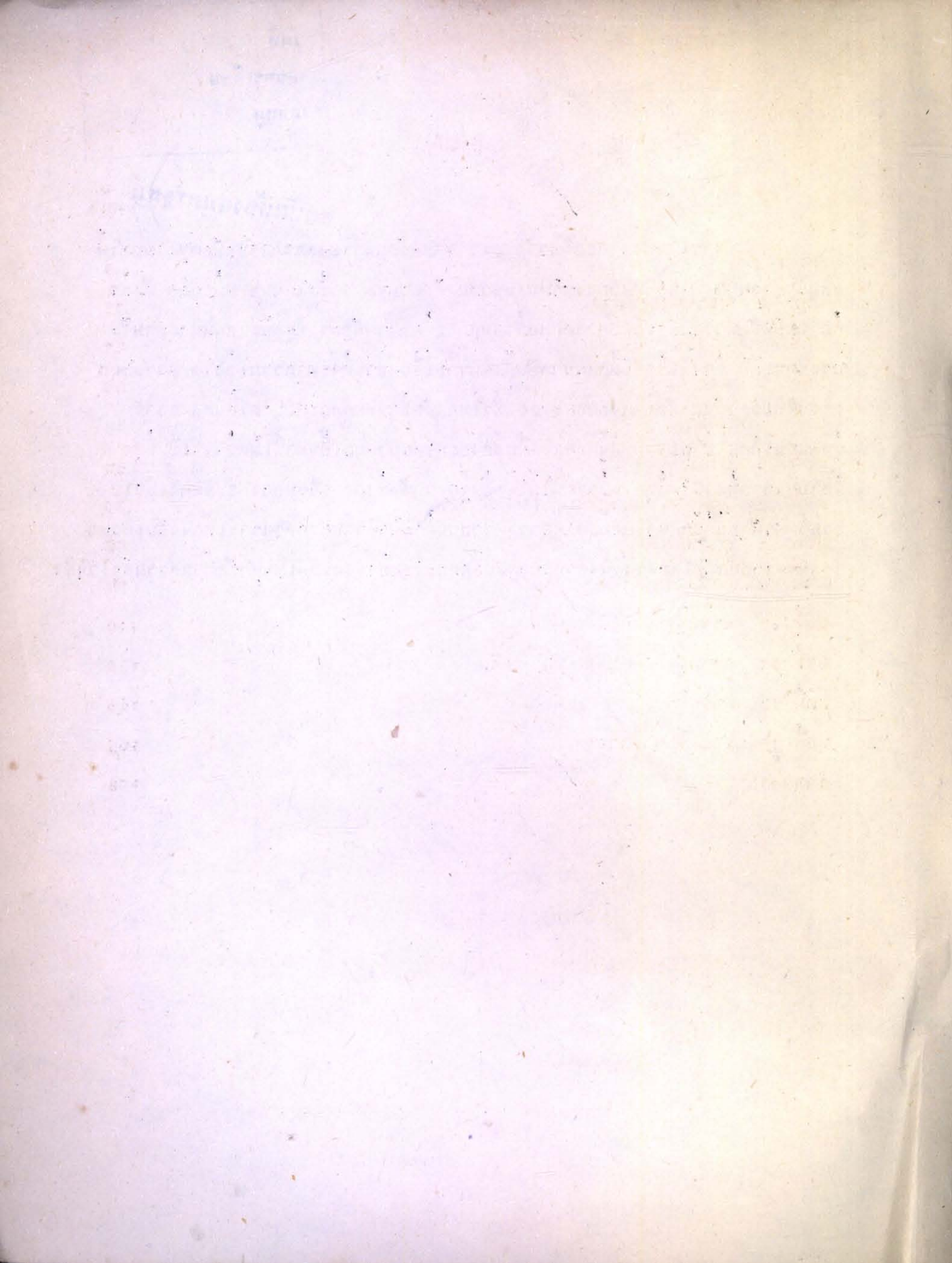
3961131179

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

คำนำ

การเรียนการสอนวิชารัฐ 211 ตามหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูกำหนดให้สอนรัฐธรรมนูญ และกฎหมายสำหรับประชาชน สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง 3 หน่วยกิต นับว่าก่อให้เกิดปัญหาในการเรียนการสอนอย่างมาก เนื่องจากรัฐธรรมนูญก็ กฎหมายสำหรับประชาชนก็ต่างมีเรื่องเนื้อหาที่ซับซ้อนหลายเรื่องยากที่จะทำความเข้าใจ การนำมาเรียนในเวลาอันจำกัดเพียงตอนละ 20 ชั่วโมง นับว่าจะทำการสอนให้ได้ผลสัมฤทธิ์หมายเกือบไม่ได้เลย แต่ผู้สอนจำเป็นต้องสอนโดยกำหนดเนื้อหาที่เห็นว่าจำเป็นที่สุด มีคำบรรยายที่รวบรัดที่สุด เพื่อสอนให้ได้ ซึ่งผู้สอนหวังว่าการเรียนการสอนจะดำเนินไปด้วยดี สำคัญอยู่ที่ผู้ศึกษาเองต้องใช้ความพยายามที่จะศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจกับเนื้อหาจากพระราชบัญญัติโดยตรง ทั้งตามบทและนอกบทเรียนด้วยตนเองเป็นสำคัญด้วยความตั้งใจจริง

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	1
บทที่ 2 ที่มาของกฎหมาย	13
บทที่ 3 ตำรวจ	21
บทที่ 4 ศาล	28
บทที่ 5 บุคคล	43
บทที่ 6 ทรัพย์สิน	56
บทที่ 7 นิติกรรม ประกันภัย การมอบอำนาจ	75
บทที่ 8 การซื้อขาย	88
บทที่ 9 ครอบครัว มรดก	94
บทที่ 10 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายอาญา	110
บทที่ 11 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตัวเงิน	150
บทที่ 12 อาวุธปืน	166
บทที่ 13 การเสียภาษีอากร	169
ภาคผนวก	192

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

วิชารัฐ 211 (ตอน 2)

กฎหมายสำหรับประชาชนควรรทราบ

บทนำ

ภาษิตลาตินกล่าวไว้ว่า "Ubi jus ibi Societas" แปลว่า ที่ใดมีกฎหมาย
ที่นั่นย่อมมีสังคมที่มีระเบียบ หรือจะกล่าวในทางกลับกันก็คือ มีสังคมที่มีระเบียบก็ต้องมีกฎหมาย
" Ubi societas ibi jus " " สรุปได้ว่า ที่ใดมีสังคมเกิดขึ้น ที่นั่นจะต้องมีกฎหมายเกิดขึ้น
เช่นกัน

กฎหมาย (Law) คืออะไร

หมายถึงข้อบังคับควบคุมความประพฤติของบุคคลที่อยู่ในสังคม ทั้งชนิดที่เป็น
ลายลักษณ์อักษรและที่เป็นจารีตประเพณี นักกฎหมายที่มีชื่อเสียงได้ให้คำนิยามคำว่ากฎหมายที่ควร
สนใจดังนี้

1. จอน แซลมอนด์ (John Salmond) ชาวอังกฤษอธิบายว่า กฎหมายได้แก่
มวลข้อบังคับอันรับรู้ บังคับใช้โดยรัฐและกระทำโดยศาลยุติธรรม
2. ศาสตราจารย์ เอช.เอ.กู (H.A. Court) ชาวฝรั่งเศส อธิบายว่า
กฎหมายคือคำสั่งและข้อห้าม ซึ่งมนุษย์จำต้องเคารพในความประพฤติคือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน อันต้อง
มาจากรัฐชาติ มีลักษณะทั่วไปใช้บังคับได้เสมอ และจำต้องปฏิบัติตามด้วย
3. พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า
รพีพัฒนศักดิ์) พระบิดาแห่งกฎหมายไทย (วันที่คือ 7 สิงหาคม) ให้คำนิยามว่า กฎหมายคือ
คำสั่งทั้งหลายของผู้ปกครองว่าการแผ่นดินที่มีต่อราษฎรทั้งมวล เมื่อไม่ทำตามแล้ว ตามธรรมดา
ย่อมต้องได้รับโทษ
4. พระยาอรรถการีย์นิพนธ์ กฎหมายคือคำสั่ง คำบังคับของรัฐชาติ ซึ่งใคร
จะขัด ใครจะเถียงมิได้ และซึ่งมีสภาพบังคับด้วย
5. ศาสตราจารย์ ดร. หยุค แสงอุทัย นิยามว่า กฎหมายคือข้อบังคับของรัฐ
ซึ่งกำหนดความประพฤติของมนุษย์ ถ้าฝ่าฝืนจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ

สรุป กฎหมาย เป็นคำสั่งหรือข้อบังคับของรัฐ ซึ่งได้บัญญัติขึ้น เพื่อกำหนดความประพฤติของบุคคล ซึ่งอยู่ในรัฐ หรือในประเทศของตน หากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ยอมประพฤติปฏิบัติตาม ก็จะมีคามผิดและต้องถูกลงโทษ หรือได้รับผลเสียด้วย

จากสรุปคำนิยามข้างต้น พอจะแยกลักษณะของกฎหมายได้ดังนี้

1. กฎหมายเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับ ต้องกำหนดความประพฤติของบุคคล
2. ผู้ออกคำสั่งหรือข้อบังคับ จะต้องเป็นรัฐาธิปัตย์ ซึ่งหมายถึงผู้มีอำนาจในการปกครองบ้านเมือง หรือผู้มีอำนาจนิติบัญญัติ
3. คำสั่งหรือข้อบังคับนั้น ใช้ได้ทั่วไปกับบุคคลทุกคน ทุกสถานที่ ที่อยู่ในเขตของรัฐ หรือประเทศนั้น ๆ โดยเสมอภาค
4. กฎหมายเป็นข้อบังคับที่ใช้ได้เสมอไป
5. กฎหมายเป็นข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติตาม
6. กฎหมายต้องมีสภาพบังคับ

หลักการใช้กฎหมาย

1. จะต้องใช้กฎหมายบังคับบุคคลในประเทศเท่าเทียมกัน
2. จะต้องใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายต่อบุคคลที่กระทำความผิดอย่างเดียวกันเหมือนกัน
3. กระบวนการยุติธรรม ต้องกำหนดให้มีขึ้นอย่างชัดเจนและแน่นอน ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายอย่างแท้จริง
4. จะต้อง มีหน่วยงานต่าง ๆ คอยตรวจสอบควบคุม กันมิให้มี การละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานนั้น ๆ ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่เข้มงวด มีความยุติธรรมและไม่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ

กระบวนการยุติธรรมและหน่วยงาน ได้แก่

1. ตำรวจ
2. พนักงานสอบสวน
3. อัยการ (นายแผนดิน)
4. ศาล
5. กรมราชทัณฑ์

ประเภทของกฎหมาย แบ่งเป็นประเภที่ใหญ่ได้ 2 ประเภท คือ

ก. กฎหมายระหว่างประเทศ คือ บรรดากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่โดยจารีตประเพณี หรือโดยการตราขึ้นไว้โดยนานาอารยประเทศ หรือความตกลงระหว่างประเทศ อันมีผลใช้บังคับความประพฤติระหว่างบรรดารัฐเอกราชทั้งหลาย

โดยสรุป กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวข้องกับ

- รัฐ หรือ ประเทศ
- ความประพฤติระหว่างรัฐ
- กฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ

สำหรับกฎหมายที่ใช้กับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือประเทศ และเกี่ยวกับความประพฤติแห่งรัฐนั้น แยกได้เป็น

1. กฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีเมือง (Public International Law)
ได้แก่ความสัมพันธ์ของรัฐเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของประเทศในเรื่องดินแดน อาณาเขต การทูต และกรณีพิพาท อันเป็นเรื่องมหาดชน

2. กฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีบุคคล (Private International Law)
ได้แก่ความสัมพันธ์ของรัฐเกี่ยวกับประชาชนหรือเอกชน เช่น คนสัญชาติต่าง ๆ คนต่างด้าว คนอพยพ หนี้สิน ทรัพย์สินระหว่างบุคคลต่างประเทศ

3. กฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีอาญา (Criminal International Law)
ได้แก่ความสัมพันธ์ของรัฐเกี่ยวกับความผิดอาญาของเอกชน ทำผิดอาญาในประเทศหนึ่งแล้วหลบหนีไปอยู่ในประเทศหนึ่ง หรือการกระทำผิดต่อเนื่องในดินแดนหลายประเทศ หรือกระทำการอันกฎหมายประเทศหนึ่งถือว่าเป็นความผิด แล้วหลบหนีไปอยู่ประเทศอื่น ซึ่งถือว่ากรณีนั้นไม่ผิด กรณีตัวอย่างดังกล่าวนี้ มีปัญหาว่าจะใช้กฎหมายของประเทศใด เพราะโทษอาจจะหนักเบาต่างกัน กระบวนการพิจารณาจะดำเนินการอย่างไร นอกจากนี้การกำหนดกฎเกณฑ์ที่ประเทศใด ๆ กำหนดอำนาจศาลของตนไว้ต่อรัฐต่างประเทศในอันที่จะใช้กฎหมายอาญาของตนในการปราบปราม และลงโทษผู้กระทำผิดทางอาญา ตลอดจนการส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยข้ามแดน เพื่อใช้วินิจฉัยกรณีความขัดกันของกฎหมายและอำนาจศาลภายในประเทศกับอำนาจศาลต่างประเทศ

สังคมระหว่างประเทศที่เจริญแล้วนั้น จะมีมารยาทปฏิบัติต่อกัน มีจารีตประเพณี มีศีลธรรม มีการเจรจา มีสัมพันธไมตรี อธิปไตยไมตรีระหว่างประเทศ มีสนธิสัญญา ข้อตกลงระหว่างประเทศ การให้สัตยาบัน การเคารพในเกียรติศักดิ์ การไม่แทรกแซง การเท่าเทียมกัน การตอบโต้ การป้องกันตนเอง การไม่ละเมิดอธิปไตย การร่วมมือปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศมี องค์การตำรวจสากล The International Criminal Police Organization หรือ I.C.P.O หรือ Interpol ตั้งอยู่ที่กรุงปารีส ฝรั่งเศส มีศาลยุติธรรมระหว่างประเทศคือศาลโลกอยู่ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ มี庭หาชนระหว่างประเทศ การรักษาสันติภาพ องค์การสหประชาชาติ ฯลฯ ทั้งนี้ก็เพื่อผลสมบูรณ์ให้สังคมระหว่างประเทศ มีระเบียบกฎเกณฑ์และสันติสุข

ข. กฎหมายภายในประเทศ คือ บรรดากฎหมายที่บังคับใช้ภายในรัฐ แบ่งโดยถือความสัมพันธ์ได้ 2 ประเภท

1. กฎหมายเอกชน (Private Law) คือบรรดาข้อบังคับทั้งหลายที่ว่าด้วยนิติสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชน ในลักษณะครอบครัว หัน ททรัพย์สิน นิติกรรมสัญญา กรรมสิทธิ์ มรดกฯ แยกสาขา

- 1.1 กฎหมายแพ่ง (Civil Law)
- 1.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
- 1.3 กฎหมายพาณิชย์ (Commercial Law)

2. กฎหมายมหาชน (Public Law) คือบรรดากฎหมายข้อบังคับทั้งหลายที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมืองของรัฐ ในฐานะที่รัฐจําต้องรักษาความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน ตลอดจนความมั่นคง ความปลอดภัย ภายใน ภายนอก รัฐ จึงนับเป็นกฎหมายสำคัญยิ่งของรัฐ เพราะเกี่ยวข้องกับมหาชนเป็นส่วนรวม แยกสาขา

- 2.1 รัฐธรรมนูญ
- 2.2 กฎหมายปกครอง
- 2.3 กฎหมายอาญา
- 2.4 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 2.5 พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

หมายเหตุ การรวบรวมกฎหมายที่มีลักษณะเดียวกัน เข้าด้วยกัน จัดสรรให้เป็นหมวดหมู่ตาม
สาระบัญญัติอย่างมีระบบ มีข้อความทั่วถึงกัน เรียกว่าประมวลกฎหมาย (Code)
เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมาย
ที่ดิน ประมวลกฎหมายอาญาทหาร ประมวลรัษฎากร

ข้อบัญญัติของกฎหมาย โดยทั่วไป กฎหมายมุ่งใช้บังคับกับบุคคลทุกคนในสังคม
ไม่จำกัดสถานที่ วัย และอื่น ๆ เช่น กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฯ ลักษณะเช่นนี้
ถือเป็นกฎหมายทั่วไป แต่ก็มีกฎหมายหลายฉบับที่มุ่งบังคับเฉพาะบุคคลจำนวนหนึ่ง กลุ่มหนึ่ง
ลักษณะหนึ่ง การมุ่งบังคับเฉพาะเช่นนี้ถือเป็นกฎหมายพิเศษ เช่น กฎหมายแรงงาน กฎหมาย
อิสลาม กฎหมายครู กฎหมายจรรยาบรรณ กฎหมายอาชญากร กฎหมายพาณิชย์ ฯลฯ

กฎหมายฉบับเดียวกันอาจมีบทบัญญัติที่เป็นกฎหมายทั่วไป และกฎหมายพิเศษได้
ตัวอย่าง พ.ร.บ. การเวรคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2497 มาตรา 5 บัญญัติว่า
"อสังหาริมทรัพย์ซึ่งรัฐต้องการเพื่อกิจการใด ๆ อันจำเป็นเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือ
การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรงหรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือประโยชน์
ของรัฐอย่างอื่นนั้น เมื่อมิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้เวรคืนตามพระราชบัญญัตินี้"
ซึ่งอาจบังคับบุคคลเดียวหรือหลายบุคคลก็ได้ เช่น การเวรคืนที่ดินเพื่อตัดถนน ฯ

กฎหมายขัดกัน ข้อบัญญัติของกฎหมายอาจจะขัดกันหรือแย้งกันได้ เนื่องจากมี
กฎหมายมากมาย และบังคับใช้ต่างเวลากัน หลักการยุติธรรมนั้นถือว่า

1. ถ้ามีกฎหมายเรื่องเดียวกัน บัญญัติในกฎหมายทั่วไปกับมีบทบัญญัติใน
กฎหมายพิเศษ ต้องใช้กฎหมายพิเศษ ไม่ใช้กฎหมายทั่วไป เช่น พ.ร.บ. บำเหน็จบำนาญ กำหนด
ทายาทผู้มีสิทธิรับบำเหน็จบำนาญเอาไว้โดยเฉพาะ จะนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ เรื่องมรดก พันัยกรรมมาบังคับใช้ไม่ได้ หรือกฎหมายว่าด้วยแรงงาน เป็นกฎหมายพิเศษ
ก็ไม่ใช้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการจ้างแรงงาน

2. กรณีกฎหมายสองฉบับใช้บังคับในเวลาต่างกัน หากกฎหมายฉบับก่อน
กับฉบับหลังต่างเป็นกฎหมายที่เป็นบททั่วไปอย่างเดียวกัน มีข้อความอย่างเดียวกันหรือขัดแย้งกัน

ต้องถือหลักว่ากฎหมายที่บัญญัติภายหลังยกเลิกกฎหมายที่บัญญัติก่อน แต่ถ้ากฎหมายที่บัญญัติก่อน เป็นบทบัญญัติพิเศษ แต่กฎหมายที่บัญญัติภายหลังเป็นบทบัญญัติทั่วไป โดยปรกติถือว่ากฎหมายที่ บัญญัติภายหลัง อันมีลักษณะเป็นบททั่วไป ไม่ลบล้างกฎหมายพิเศษที่บัญญัติก่อนหน้านั้น

กฎหมายต้องมีสภาพบังคับ

การที่จะควบคุมความประพฤติของบุคคลให้อยู่ในสังคมด้วยความเรียบร้อย นั้น มาตราการหนึ่ง ได้แก่การลงโทษผู้กระทำความผิด การที่จะกำหนดการลงโทษหนักหรือเบา จะต้องพิจารณาถึงพฤติกรรมที่ทำผิดนั้น

1. เป็นส่วนได้ส่วนเสียของสังคม ร้ายแรงเพียงใด
2. ลักษณะอันเป็นภัยของผู้กระทำความผิด จิตใจของผู้ประกอบพฤติกรรม

ทารุณโหดร้ายเพียงไร ผิดซ้ำไม่เช็ดหลาย เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเพียงใด

วัตถุประสงค์ในการลงโทษ

การลงโทษทางอาญา การกำหนดโทษ การเพิ่มโทษ การลดโทษ การรอกการลงโทษ ตลอดจนการระงับแห่งโทษ เป็นปัญหาซึ่งจะต้องใช้ดุลยพินิจพิจารณา และมีข้อห้ามเถียงได้มาก อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ในการลงโทษการกระทำความผิดทางอาญานั้นได้แก่

1. เพื่อปราบปรามอาชญากรรม เพื่อเป็นการปราบ ช่มชู้ มิให้เป็นตัวอย่าง (Deterrence)
2. เพื่อป้องกันสังคม (Protection of Society)
3. เพื่อแก้ไขผู้กระทำความผิด (Reform of the Offender)
4. เพื่อตอบแทนและชกใช้หรือทดแทน (Retribution and expiation)
5. เพื่อเป็นการตัดไม่ให้มีโอกาสกระทำความผิดอีก (Incapacitation)
6. เพื่อให้สังคมสงบเรียบร้อย ปลอดภัย และสันติสุข

ดุลยพินิจในการกำหนดโทษ

โทษเท่าใดจึงจะเหมาะสมกับการกระทำ และตัวผู้กระทำความผิดนั้นควรพิจารณาถึง

1. ความชั่วในตัวผู้กระทำความผิด
2. ลักษณะของผู้เสียหาย

3. ลักษณะของการกระทำความผิด เช่น เจตนา พยาบาท ประมาท ฯลฯ

4. ประโยชน์ของรัฐ โดยพิจารณาถึงยุติธรรมที่สังคมประสงค์

การลงโทษ การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย จะต้องถูกลงโทษ มิฉะนั้นกฎหมาย

ก็ปราศจากความหมาย

โทษทางอาญา (มาตรา 18) ได้แก่

1. ประหารชีวิต
2. จำคุก
3. กักขัง
4. ปรับ
5. ริบทรัพย์สิน

โทษทางอาญาระงับได้ด้วยความตายของผู้กระทำความผิด หรือหมดอายุความฟ้องร้อง

ส่วนสภาพบังคับทางแพ่ง ได้แก่

1. ค่าเสียหายหรือสินไหมทดแทน
2. ให้คืนทรัพย์สินผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะการทำละเมิด หรือการใช้ราคาทรัพย์สินนั้น
3. ให้ชำระหนี้ ชำระราคาค่าทรัพย์สิน
4. บังคับให้โอนหรือส่งมอบทรัพย์สิน
5. ให้ล้มละลาย
6. สั่งให้นิติกรรมเป็นโมฆะ หรือให้ปฏิบัติตามสัญญา
7. ให้รื้อถอน ถอดถอน
8. ให้ถอนสิทธิหรือได้รับสิทธิ
9. ให้กระทำการหรือเว้นกระทำการ

ฯลฯ

กฎหมายใช้ที่ไหน

กฎหมายของรัฐใด ก็ใช้บังคับเฉพาะในดินแดนของรัฐนั้น สำหรับประเทศไทยของเรา คำว่าดินแดนหรือราชอาณาจักรไทยหมายถึง

1. พื้นดินในประเทศไทย (รวมถึงบนภูเขา แม่น้ำ ลำคลอง ในอุโมงค์ ใต้ดิน)
2. ทะเลอันเป็นอ่าวไทย (กว้างประมาณ 100 ก.ม.)
3. ทะเลอันห่างจากฝั่งที่ถือเป็นดินแดนของไทย ไม่เกิน 12 ไมล์ทะเล (1 ไมล์ทะเล เท่ากับ 1.852 ก.ม.) แต่ปัจจุบันถือเขตน้ำน่าน้ำเศรษฐกิจ 200 ไมล์ทะเล
4. พื้นอากาศเหนือพื้นที่ตามข้อ 1, 2, 3
5. เรือไทยในท้องทะเลหลวง
6. อากาศยานไทยไม่ว่าอยู่ ณ ที่ใด

กฎหมายใช้บังคับแก่บุคคลใด

กฎหมายไทยย่อมใช้บังคับแก่บุคคลทุกคนที่อยู่ในราชอาณาจักร ไม่ว่าจะเป็นคน เชื้อชาติ สัญชาติอะไร มีชื่อยกเว้นคือ

ก. ตามกฎหมายไทย

1. รัฐธรรมนูญ ได้แก่
  - พระมหากษัตริย์
  - สมาชิกสภา กรรมการ ผู้พิมพ์โฆษณา รายงานการประชุม
2. พระราชกฤษฎีกา ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร พ.ศ. 2510 ไม่เก็บภาษีบุคคลในคณะทูต ภาษีบางประเภทแก่ "ทหารผ่านศึก"

ข. กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง

1. ประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ
2. ทูตและบริวาร
3. บุคคลอื่นซึ่งกฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีเมืองให้เอกสิทธิ์และความคุ้มครอง
4. กองทัพต่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักรโดยข้อตกลงยินยอม
5. บุคคลที่มีกฎหมายพิเศษให้ได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มครองกัน เช่น บุคคลที่ทำงานในหน่วยงานขององค์การสหประชาชาติ

ระบบหลักการที่มีใช้กฎหมาย ข้อกำหนดความประพฤติบุคคลที่มีปรากฏในสังคม
เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข ซึ่งมีได้เป็นกฎหมาย ได้แก่

1. ศาสนา
2. คีลธรรม
3. จารีตประเพณี
4. ความยุติธรรม
5. กฎของกลุ่ม

ข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนของกฎหมาย

กฎหมายนั้นแม้จะมีความดีเหมือนสิ่งทั้งหลาย แต่ก็มีจุดอ่อนหรือบกพร่องอยู่หลาย
ประการดังนี้

1. ความแข็งกระด้างไม่ยืดหยุ่นของกฎหมาย
2. ความไม่ทันต่อพฤติการณ์ของสังคม
3. ความยุ่งยากเนื่องจากกฎหมายต้องการแบบพิธี
4. ความยุ่งยากโดยใช้เหตุของกฎหมายที่เกินความจำเป็น และยังไม่ถึงเวลา
จุดอ่อนดังกล่าวอาจมีในกฎหมายใดกฎหมายหนึ่ง ซึ่งผู้ใช้กฎหมายจะต้องรู้จักปรับ
ใช้หรือพยายามแก้ไข หรือบรรเทาผลร้ายจากจุดอ่อนเพื่อความยุติธรรมและเหมาะสม

หลักการทั่วไป

กฎหมายไทยใช้ระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรป แต่ก็มีแนวความคิดระบบกฎหมายอังกฤษ
ดังนั้นสุภาษิตกฎหมายลาตินมีส่วนช่วยในการตีความ หรืออุกช่องว่าง กฎหมายไทยที่สำคัญควรทราบคือ

1. การที่กล่าวถึงคนหนึ่งปฏิเสธสำหรับคนอื่น หมายความว่า กฎหมายบัญญัติไว้
อย่างหนึ่ง สำหรับเรื่องหนึ่งก็เท่ากับบัญญัติไว้ตรงกันข้ามสำหรับอีกเรื่องหนึ่ง (มาตรา 698)
"ผู้คำประกันหลุดพ้นความผิด เมื่อหนี้ของลูกหนี้ระงับสิ้นไป ไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ"

2. ข้อยกเว้นต้องตีความโดยเคร่งครัด เมื่อมีบทกฎหมายเป็นข้อยกเว้นของ
ข้อบังคับทั่วไป จะขยายความข้อยกเว้นออกไม่ได้ จะต้องตีความโดยเคร่งครัด

3. กฎหมายพิเศษ ยกเว้นกฎหมายทั่วไป เช่น ก.ม. บำเหน็จบำนาญเกี่ยวกับ
ทายาท ต่างกับทายาทโดยธรรมในมรดก ก.ม. บำเหน็จบำนาญ กำหนดดังนี้

(1) บุตรที่มีสิทธิรับ ได้แก่บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หากบุตรบรรลุนิติภาวะ
แต่อายุไม่เกิน 26 ปี กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยในประเทศ มีสิทธิได้รับ

- (2) บุตรไม่เกิน 2 คน ได้รับคนละ 1 ส่วน
- (3) บุตรไม่เกิน 3 คน ได้รับ 3 ส่วน
- (4) สามีหรือภรรยา ได้ 1 ส่วน
- (5) บิดามารดา ได้ 1 ส่วน
- (6) ผู้กำลังให้ความอุปการะหรือ ผู้ที่เคยให้อุปการะผู้ตาย มีสิทธิได้รับ โดยมีคณะกรรมการฯ สอบสวนก่อน

4. ความไม่รู้ข้อเท็จจริงแก่ตัวได้ อาญา มาตรา 62 บัญญัติว่า ข้อเท็จจริงถ้ามีอยู่จริง จะทำให้การกระทำไม่เป็นความผิด หรือทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ หรือได้รับโทษน้อยลง แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีอยู่จริง แต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่ามีอยู่จริง ผู้กระทำย่อมไม่มี ความผิด หรือได้รับยกเว้นโทษหรือได้รับโทษน้อยลงแล้วแต่กรณี (อ่านรายละเอียดในกฎหมายอาญา)

5. ความไม่รู้ชอกกฎหมายแก่ตัวไม่ได้ จะแก้ตัวว่าไม่รู้ว่ามีหรือไม่เข้าใจ ก.ม. ได้

6. กรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา กริยาอาการที่แสดงออกในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง สามารถให้เข้าใจได้ถ้า ผู้กระทำมีเจตนาอย่างไร

7. ประโยชน์สุขของประชาชนย่อมเป็นกฎหมายสูงสุด สิทธิและประโยชน์ของมหาชนสำคัญกว่าเอกชน เช่น แดงหรือบ้านคำ เพื่อตัดต้นไม้

8. บุคคลย่อมไม่สามารถถือเอาประโยชน์อันเกิดแต่ความผิดของตนเอง

9. ผู้ที่มาก่อนย่อมมีสิทธิเรียกร้องตาม ก.ม. เห็นผู้อื่น อาจเป็นการเข้ายึดไว้หรือเข้าครอบครอง กรณีได้สิทธิกัน ครอบครองก่อนสิทธิคือกว่า

10. ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน ผู้รับโอนได้สิทธิไปเพียงเท่าที่ผู้โอนมีสิทธิอยู่ (โอนให้ที่ของคนอื่นมิใช่ของตัว)

11. ผู้ซื้อต้องระวัง ก่อนตกลงซื้อขายอะไรกัน ผู้ซื้อต้องตรวจสอบดูสิ่งของที่ต้องการซื้อให้ถูกต้องกับความต้องการก่อน (ก่อนจะรับของ)

ความแตกต่างของกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา

1. กฎหมายแพ่ง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนต่อเอกชน คั้งนั้นการละเมิดทางแพ่ง ไม่ถือร้ายแรงเท่ากับการละเมิดทางอาญา ไม่ก่อให้เกิดความหวาดหวั่นปั่นป่วนในสังคม กฎหมายแพ่งมีความประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิของบุคคล ส่วนทางกฎหมายอาญา มีความประสงค์จะคุ้มครองป้องกันความปลอดภัยของชุมชน ความสงบสุขของบ้านเมือง คั้งนั้นเจ้าหน้าที่จึงมีอำนาจจับกุม สอบสวน และอัยการดำเนินการฟ้องร้องให้ลงโทษผู้กระทำผิดได้ แม้จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลคนใดคนหนึ่ง เพราะถือว่าการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายหรือกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของชุมชนด้วย

2. ผลบังคับทางแพ่งและอาญาต่างกัน การกระทำผิดทางแพ่งเป็นเรื่องของการก่อให้เกิดความเสียหายอันจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อความเสียหายนั้น ส่วนใหญ่บังคับทางทรัพย์สิน ผู้กระทำความผิดหรือผู้กระทำละเมิดตายลง ผู้เสียหายย่อมฟ้องเรียกทรัพย์สินค่าเสียหายต่าง ๆ จากกองมรดก เว้นแต่การเป็นหนี้เฉพาะตัว เช่น รับจ้างวาดรูป ส่วนผลบังคับทางอาญา เฉพาะตัวบุคคลผู้กระทำความผิดเท่านั้นที่กฎหมายอาญาลงโทษ ถ้าผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดตายลง หรือคดีหมดอายุความ คดีเป็นอันระงับลง ครอบครวัไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย โทษทางอาญาถือว่ารุนแรงกว่า เพราะจำต้องบังคับในร่างกาย

3. การกระทำที่จะเป็นความผิดทางอาญา จะต้องมิกฎหมายบัญญัติว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดและมีโทษ เมื่อไม่มีกฎหมายใดกล่าวห้ามไว้จะเอาความผิดลงโทษมิได้ ถือหลักว่า กฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัดตามตัวอักษร (ไม่มีกฎหมาย ไม่มีโทษ) และจะใช้กฎหมายบังคับย้อนหลังไปลงโทษในทางอาญาไม่ได้ หรือจะย้อนหลังไปลงโทษให้หนักขึ้นก็ไม่ได้

ส่วนทางแพ่งตีความได้กว้าง กรณีไม่มีบทบัญญัติบังคับไว้โดยตรง ก็สามารถนำบทมาตราใกล้เคียงมาใช้บังคับโดยอนุโลม หรือใช้จารีตประเพณี

4. ความผิดทางอาญาส่วนใหญ่ยอมความไม่ได้ เว้นแต่ความผิดส่วนตัวบางกรณี เพราะความผิดอาญาถือเป็นความผิดต่อมหาชนเป็นส่วนรวม เป็นการทำลายความสงบเรียบร้อยของมหาชนทั่วไป จึงไม่อาจได้รับยกเว้นโทษจากการกระทำผิดของตนได้

ส่วนความผิดทางแพ่ง ผู้เสียหายอาจยกเว้นความรับผิดให้ได้ โดยไม่ต้องทำคดีฟ้องร้องต่อศาล หรือเรียกชดเชยคืนแต่อย่างใด

5. ความผิดทางอาญา บุคคลจะต้องรับผิดและมีโทษทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา ถือเป็นเจตนาเป็นหลัก เว้นแต่การกระทำบางอย่างซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและมีโทษ ถึงแม้ว่าจะกระทำโดยประมาท หรือกระทำโดยไม่เจตนา

ส่วนความผิดทางแพ่ง จะเจตนาหรือไม่เจตนา ไม่สนใจ ถ้าเขาได้รับความเสียหายก็ถือเป็นกรกระทำผิดฐานละเมิด

6. ความผิดทางอาญา หากมีผู้ร่วมกระทำผิดหลายคน ผู้ร่วมกระทำผิดผิดเหล่านั้นอาจมีความรับผิดและโทษที่จะได้รับแตกต่างกันตามลักษณะของความผิด เช่น ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน เป็นต้น

ส่วนทางแพ่ง ผู้กระทำละเมิด หรือใช้ให้บุคคลอื่นละเมิด หรือสนับสนุนให้บุคคลอื่นทำละเมิด ต้องรับผิดทางละเมิดเท่ากัน

7. ความรับผิดทางอาญา การลงโทษผู้กระทำผิดก็เพื่อจะบำบัดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนเป็นส่วนรวม วัตถุประสงค์ที่สำคัญได้แก่การป้องกันสังคม การลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำผิดหลายจำและกลับใจกลับตัวเป็นคนดี มิให้ผู้อื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่าง เพื่อสังคมอยู่ด้วยความสงบสุข

ส่วนความรับผิดทางแพ่ง มีวัตถุประสงค์ที่จะบำบัดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่เอกชนคนหนึ่งคนใดโดยเฉพาะ ซึ่งอาจจะได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ความเสียหายได้เกิดขึ้นอย่างใด กฎหมายก็ต้องการที่จะให้เขาได้รับการชดใช้ในความเสียหายอย่างนั้น ถ้าทำให้คืนสภาพเดิมไม่ได้ ก็พยายามให้ใกล้เคียงมากที่สุด

ที่มาของกฎหมาย

- ก. มาจากจารีตประเพณี
- ข. กฎหมายลายลักษณ์อักษร
- .. จารีตประเพณี
  - 1. ปฏิบัติกันมาช้านาน (20 ปีขึ้นไป)
  - 2. เชื่อมั่นว่าประเพณีที่ปฏิบัติกันมานานใช้บังคับเป็นกฎหมายได้
  - 3. ต้องปฏิบัติกันมาโดยสม่ำเสมอ ถือเป็นปฏิบัติกันทั่วไป
  - 4. ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายของบ้านเมือง ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

เมื่อจารีตประเพณีไม่ได้เขียนเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อมีคดีเกิดขึ้น ไม่อาจหยิบหรือจับมาดู เปรียบเทียบกับคดีต่าง ๆ เหมือนตัวบทกฎหมายลายลักษณ์อักษรได้ ต้องอาศัยการค้นคว้าจากคำพิพากษาของศาล หรือจากสุภาษิตกฎหมาย ปัจจุบันลดความสำคัญลงไปมาก แต่กฎหมายของไทยปัจจุบันบางมาตราก็ยังรับรองให้นำมาใช้ได้ เช่น มาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ให้นำคลองจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นมาใช้ปรับแก้คดีได้ ในกรณีที่ไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับแก้คดีนั้น

จารีตประเพณี ย่อมมีทั้งดีหรือไม่ดีปะปนกัน ต่างท้องถิ่นที่ต่างมีต่าง ๆ กัน บางทีก็เปลี่ยนแปลงไปตามสังคมและเหตุการณ์ เวลา ประเทศเดียวกันยังมีประเพณีต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ปัจจุบันการเดินทางสะดวกรวดเร็วมาก ประเพณีเปลี่ยนแปลงง่ายขึ้นตามสภาพสังคมและสภาวะแวดล้อม

กฎหมายจารีตประเพณียากแก่การพิสูจน์เมื่อมีคดีขึ้นศาล เพราะศาลย่อมจะไม่รู้ประเพณีของท้องถิ่นอื่น ของประเทศอื่นได้ บางทีจารีตประเพณีเป็นประเพณีอันไม่สมควรเหมาะสมกับปัจจุบัน อาจมีผลขัดต่อความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีของประชาชนโดยทั่ว ๆ ไป เช่น สงกรานต์ สาคุน้ำแข็งเป็นก้อน ๆ สาคุน้ำเข้าไปในรถเกิดเสียหายได้

ดังนั้นปัจจุบันจารีตประเพณีจะต้องไม่ขัดต่อตัวบทกฎหมายที่มีอยู่ จารีตประเพณี
ต้องปฏิบัติกันทั่วไปในท้องถิ่นโดยเปิดเผย เช่น การหมั้นต้องมีของหมั้น จารีต ต้องกำหนด
แน่นอนและปฏิบัติตามได้

ข. กฎหมายลายลักษณ์อักษร

เนื่องจากกฎหมายจารีตประเพณี มีปัญหาในการจกจำปฏิบัติ **ต่างกัน**ต่างมี
ยากแก่การพิจารณา นักปกครองสมัยโบราณจึงพยายามที่จะรวบรวมให้เป็นลายลักษณ์อักษรขึ้น
เพื่อจะได้ทราบและปฏิบัติได้ถูกต้อง ที่สำคัญควรรู้ดังนี้

1. กฎหมายฮัมมูราบี (The Code of Hammurabi) ถือเป็นประมวล
กฎหมายลายลักษณ์อักษรฉบับแรกของโลก ซึ่งรวบรวมจากชนบทรรมนิยมจารีตประเพณีของ
พวกสุเมเรียน ซึ่งเป็นชนโบราณเผ่าหนึ่ง เช่นเดียวกับพวกอียิปต์ พวกสุเมเรียนมีถิ่นฐานแถบ
เมโสโปเตเนีย (อิรักในปัจจุบัน) กฎหมายนี้เป็นของชาติบาบิโลเนีย เขียนด้วยภาษาเซมิติก
จารึกลงบนแผ่นศิลาโคอโรท์ สีดำ ปัจจุบันเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถาน ในฝรั่งเศส สาระสำคัญของ
กฎหมายนี้ เน้นถึงการลงโทษด้วยวิธีการตอบแทนให้สาสมกับความผิด ดังคำกล่าวที่ว่า

"ตาต่อตา ฟันต่อฟัน" An eye for an eye, a toothe for a toothe.

2. กฎหมาย 12 โต๊ะ เป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของโรมันตะวันตก
ที่รวบรวมขึ้นที่เรียก 12 โต๊ะ เพราะว่าข้อความของกฎหมายนั้น ต้องใช้โต๊ะมาต่อกันถึง 12
ตัว จึงจะหมดสาระความสำคัญ กฎหมายนี้เป็นแบบอย่างของกฎหมายของประเทศทางตะวันตก
(อาณาจักรโรมันตะวันตก ถูกพวกอนารยชนเผ่าคิวตัน Teuton ทำลายใน
ค.ศ. 476)

3. กฎหมายจูสตีเนียน (Justinian) เป็นกฎหมายที่จักรพรรดิจูสตีเนียน
ของโรมันตะวันออกให้นักปราชญ์ทางกฎหมายรวบรวมขึ้นเป็นกฎหมายที่แพร่หลายที่สุดในบรรดา
ของกฎหมายโรมัน (โรมันตะวันออกถูกพวก Turk ทำลาย ค.ศ. 1453)

4. กฎหมายมนูธรรมศาสตร์ หรือ มานวธรรมศาสตร์ (Law of Manu)
เป็นประมวลกฎหมายของอินเดีย ซึ่งเป็นแบบอย่างของกฎหมายประเทศต่าง ๆ ทางเอเชีย
ตะวันออก โดยเฉพาะประเทศไทย

กฎหมายลายลักษณ์อักษรของต่างประเทศที่สำคัญยังมีของอังกฤษ เรียกว่า Magna Carta สำหรับของอังกฤษยังมีที่ไม่ได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรอยู่ด้วย และมีกฎหมายของฝรั่งเศส ชื่อ The Code of Napoleon ค.ศ. 1804 หลังสมัยปฏิวัติฝรั่งเศส เป็นกฎหมายแพ่งมีชื่อเสียงอีกฉบับหนึ่ง มี 3 บรรพ 2281 มาตรา

กฎหมายลายลักษณ์อักษรของไทย

พ่อขุนรามคำแหงประดิษฐ์อักษรไทย พ.ศ. 1826 ปรากฏหลักฐานมีกฎหมายลายลักษณ์อักษร ในรัชสมัยพระเจ้าอู่ทอง^{เหล็กอยู่} และวิวัฒนาการเรื่อยมา อย่างไรก็ตามในการเสียกรุงครั้งที่ 2 พ.ศ. 2310 ไทยเสียหายหนัก พม่าเผาทุกสิ่งทุกอย่าง กฎหมายไทยเสียหายมาก ประมาทว่าจะเหลือหลักฐานแล้วราว 1 ใน 10 สมัยพระเจ้าตากสิน ต้องใช้เวลาในการปราบปรามก๊กต่าง ๆ บ้านเมืองยังไม่สงบเรียบร้อยก็ ถึง รัชกาลที่ 1 เกิดคดีอันเป็นมูลเหตุให้มีการฟื้นฟูกฎหมายใน พ.ศ. 2347 คดีนั้นมีว่า หญิงมีชู้จะฟ้องหย่าชายได้หรือไม่ ตุลาการในขณะนั้นพิพากษาให้หย่าได้ (เพราะกฎหมายขณะนั้นให้หย่าได้) ฝ่ายชายจึงร้องทุกข์ต่อพระยาศรีธรรมราช ทรงมีพระราชวินิจฉัยว่า ไม่เป็นการยุติธรรมที่ศาลตัดสินเช่นนั้น พระองค์มีพระบรมราชโองการว่า "ถ้าฝ่ายพุทธจักรอันมีพระไตรปิฎกสั่งสอน ถ้าพระไตรปิฎกพ้นเพื่อน ก็ต้องประชุมพระราชาคณะทำสังคายนาชำระพระไตรปิฎกให้ถูกต้องมองใสเสียใหม่ ฝ่ายอาณาจักรอาศัยกฎหมายเป็นบรรทัดฐาน ถ้ากฎหมายพ้นเพื่อนเสียความยุติธรรมไป ก็ต้องชำระคัดแปลงใหม่ให้ชอบด้วยยุติธรรม" จึงโปรดเกล้าให้ตั้งคณะกรรมการตรวจชำระกฎหมายและเขียนคัมภีร์หมึกลงสมุดข่อยสี่ขาว เสร็จเรียบร้อยในปี พ.ศ. 2348 บนสมุดข่อยมีตราราชสีห์ ซึ่งเป็นตราของสมุหนายก (อัครเสนาบดี) บังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือ ตราราชสีห์ตราของสมุหกลาโหม (อัครเสนาบดี) ซึ่งรับผิดชอบหัวเมืองฝ่ายใต้ และตราบัวแก้ว อันเป็นตราของเจ้าพระยาพระคลังสมัยนั้น ซึ่งรับผิดชอบหัวเมืองชายทะเลตะวันออก และงานต่างประเทศ กฎหมายนี้เรียกว่า กฎหมายตราสามดวง

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325 - 2394) ไทยมีความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตกเรื่อยมา นับวันจะยิ่งเพิ่มประเทศที่ติดต่อและเพิ่มปัญหาซับซ้อนยิ่งขึ้น ประเทศ

ตะวันตกเห็นว่าระบบการค้าของไทยเป็นระบบผูกขาด ถึงขวางความเจริญก้าวหน้าทางการค้า และเห็นว่ากฎหมายไทยสมัยนั้นป่าเถื่อน ไม่ยุติธรรมลงโทษรุนแรง แต่ก็ไม่สามารถเรียกร้องอะไรได้ เพราะสภาพการเมืองในยุโรปและอเมริกาในขณะนั้นไม่อำนวย พ.ศ. 2319 - 2326 อเมริกาทำสงครามกับอังกฤษเพื่ออิสรภาพ พ.ศ. 2332 ฝรั่งเศสเกิดปฏิวัติครั้งใหญ่ และติดตามด้วยสงครามนโปเลียน (พ.ศ. 2344 - 2358) จนถึง รัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2394 - 2411) การติดต่อกับประเทศตะวันตกเริ่มเปลี่ยนไป ไม่พอใจกฎหมายไทยมากขึ้น และเริ่มให้อิทธิพลก่อตั้งสิทธิสภาพนอกอาณาเขต โดยตั้งศาลของตนเองขึ้น ให้คดีคนในบังคับชาติตนด้วยกันเอง หรือระหว่างคนในบังคับของชาติตนกับคนไทยตกอยู่ในอำนาจพิจารณา คดีของศาลของตน

ด้วยเหตุที่คนของประเทศตะวันตกสามารถหลีกเลี่ยงการลงโทษรุนแรงตามกฎหมายไทยได้ จึงมีชาวเอเชียจำนวนมาก เช่น จีน มาลาญ อิบเคีย พม่า เขมร ชวนต่างขอเข้าอยู่ในบังคับของประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสมากมาย แม้แต่คนไทยก็พยายามให้ได้ ความคุ้มกันพิเศษนี้ จึงมีการซื้อขายหนังสือคุ้มกันพิเศษอย่างลับ ๆ โดยทั่วไป สภาพดังกล่าวไทยจะต้องแก้ไข ซึ่งมีอยู่ทางเดียวคือ การปรับปรุงระบบกฎหมายและการศาลไทยให้อยู่ในระดับที่ต่างประเทศยอมรับ รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชดำริว่า การจะปฏิรูปกฎหมายและการศาลได้นั้นจะต้องปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทุกสาขาให้เป็นที่สำเร็จเรียบร้อยเสียก่อน จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าอนงยาเชอหลายพระองค์ ถัดเปลี่ยนกันเข้าไปช่วยบริหารงานยุติธรรม โดยรวบรวมศาลตามกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ และศาลหัวเมืองให้เข้ามาอยู่ด้วยกัน ในกระทรวงเดียวกัน เรียกว่า "กระทรวงยุติธรรม" เมื่องานตั้งกระทรวงเรียบร้อยแล้ว จึงมีงานปฏิรูปกฎหมายไทยขึ้น

ที่จริงสมัยรัชกาลที่ 1 ยุคเริ่มสร้างกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ได้มีการฟื้นฟูกฎหมายไทยใหม่ มีการตรวจชำระและแก้ไขเพิ่มเติม ยกเลิกกฎหมายเก่าบางฉบับที่ล้าสมัย ปรับปรุงบางฉบับให้ดีขึ้น จัดลำดับหมวดหมู่ เนื้อความใหม่ นับว่าเริ่มมีการปฏิรูปกฎหมายไทยตั้งแต่สมัยนี้แล้ว แต่ยังคงอยู่ในรูปกฎหมายเก่า

ในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น มีการตรากฎหมายเพิ่มขึ้นใหม่เป็นส่วนใหญ่ มีการปรับปรุงกฎหมายอย่างจริงจัง หลังจากพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ เสด็จกลับจากอังกฤษ พ.ศ. 2440 ทรงรับภาระเป็นเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมติดต่อกันถึง 14 ปี วางรากฐานการปฏิรูประบบกฎหมายหลายประการเพิ่มขึ้น **ตั้งโรงเรียนกฎหมาย** (ปัจจุบันคือเนติบัณฑิตสภา) เป็นครั้งแรก ทรงอำนวยการสอนวิชากฎหมาย ทรงนิพนธ์ตำรากฎหมายพิมพ์กฎหมายเผยแพร่ มีคำอธิบายเป็นเชิงอรรถ สะดวกแก่ผู้ใช้กฎหมายอย่างมาก รายได้จากการขายหนังสือรวบรวมเป็นทุนทรัพย์ซื้อหาตำราต่างประเทศ เข้ามาใช้ค้นคว้าเพิ่มเติมจนได้รับพระสมัญญานามว่า "พระบิดาแห่งกฎหมายไทย"

หมายเหตุ รัชกาลที่ 5 ได้รับคุณูปกตจากกฎหมาย (กิตติมศักดิ์) จากมหาวิทยาลัยไฮเคนเบอร์เกอร์เยอรมันนี้

การปฏิรูปกฎหมายไทยนั้น ได้ศึกษาและอาศัยกฎหมายต่างประเทศจนเป็นเหตุให้กฎหมายต่างประเทศมีอิทธิพลและบทบาทในระบบกฎหมายไทยโดยมีอาจเลี้ยงได้ ไทยเรานำกฎหมายฝ่ายตะวันตก (Western European Laws) มาเป็นหลักในการปฏิรูปกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (ในขณะนั้นเป็นกรมหมื่น) ประธานคณะกรรมการและกรรมการตรวจชำระและร่างกฎหมาย ลงความเห็นเห็นว่า ระบบกฎหมายอังกฤษเหมาะสมกับชาวอังกฤษมากกว่าประเทศอื่น เพราะเป็นกฎหมายที่ใช้ขนบธรรมเนียมและคำพิพากษาของศาลเป็นหลัก ทั่วทุกกฎหมายมิได้รวบรวมเป็นหมวดหมู่ ยากแก่การศึกษา จึงตัดสินใจนำเอาระบบกฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายเป็นหลักในการปฏิรูปกฎหมายไทย คือ ของสวิส เยอรมัน และฝรั่งเศส อย่างไรก็ตามก็เห็นหลักกฎหมายอังกฤษคงมีอิทธิพลอย่างกว้างขวางลึกซึ้งในกฎหมายลักษณะต่าง ๆ แม้ปัจจุบัน

ประมวลกฎหมายฉบับแรกคือ กฎหมายลักษณะอาญา ประกาศใช้ 21 กันยายน 2451 นำกฎหมายอาญาของประเทศต่าง ๆ มาดัดแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมสังคมไทย และมาปรับปรุงแก้ไข เมื่อ 13 พฤศจิกายน 2499 เรียกชื่อ พ.ร.บ. ให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 บังคับใช้ ประกาศใช้ฉบับใหม่วันที่ 1 มกราคม 2500

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญที่สุดฉบับหนึ่ง ร่างในรัชกาลที่ 6 ยึดแนวของสวิสเซอร์แลนด์ (หลายประเทศแยกเป็นประมวลกฎหมายแพ่ง ฉบับหนึ่ง ประมวลกฎหมายพาณิชย์

อีกฉบับหนึ่ง เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี ญี่ปุ่น เพราะการค้าของเขากว้างขวางจนต้องแยกกฎหมายการค้าเป็นพิเศษ) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มี 6 บรรพด้วยกัน เสร็จทีละบรรพสองบรรพ

ประกาศใช้บรรพ 1 - 2 (บุคคล,หนี้) เมื่อ 11 พฤศจิกายน 2466 มีผลบังคับใช้วันที่ 1 มกราคม 2467 เมื่อประกาศใช้แล้วยังพบว่ามีข้อบกพร่องต้องแก้ไข จึงเลื่อนการใช้อีก 1 ปี คือใช้ 1 มกราคม 2468

บรรพ 3 (เอกเทศสัญญา)   บังคับใช้ 1 เมษายน 2472

บรรพ 4 (ทรัพย์สิน)   บังคับใช้ 1 มิถุนายน 2475

บรรพ 5-6 (ครอบครัว,มรดก)   บังคับใช้ 1 ตุลาคม 2478

นอกจากประมวลกฎหมายเหล่านี้ ยังมีกฎหมายเฉพาะเรื่องอื่น ๆ อีกมาก งานปรับปรุงกฎหมายไทยลุ่่วงไปด้วยดี เป็นผลให้ประเทศไทยได้รับเอกราชทางศาลคืนมาโดยสมบูรณ์จากทุกประเทศ ในวันที่ 4 กรกฎาคม 2481 ในรัชกาลที่ 8

ชื่อที่เป็นกฎหมายของไทย

1. รัฐธรรมนูญ...ธรรมนูญการปกครอง ....
2. พระราชบัญญัติ(พ.ร.บ.....)รัฐสภาเป็นผู้ตรา
3. พระธรรมนูญศาลยุติธรรม รัฐสภาเป็นผู้ตรา
4. ประมวลกฎหมาย พ.ร.บ.ให้ใช้ประมวลกฎหมาย
5. ประมวลรัษฎากร
6. พระราชกำหนด
7. พระราชกฤษฎีกา
8. กฎมณเฑียรบาล
9. กฎอัยการศึก
10. กฎกระทรวง (กฎ ก.พ.,กฎ ก.จ.,กฎ ก.ก.ฯ)
11. ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร (อาศัย พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518)
12. เทศบัญญัติ (พ.ร.บ. เทศบาล พ.ศ. 2496)
13. ข้อบัญญัติจังหวัด (พ.ร.บ. บริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498)
14. ข้อบัญญัติเมืองพัทยา (พ.ร.บ. เมืองพัทยา พ.ศ. 2521)
15. ข้อบังคับสุขาภิบาล (พ.ร.บ. สุขาภิบาล พ.ศ. 2498)
16. ประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิวัติ หรือคณะปฏิรูป หรือคณะรัฐประหาร
17. ประกาศของกระทรวงบางฉบับ (ซึ่งต้องออกตาม พ.ร.บ.)

ในข้อ 16 เรียกว่า กฎหมายตามเนื้อความ ส่วนข้ออื่น ๆ เรียกว่า กฎหมายตามแบบพิธี ซึ่งมีวิธีการตรากฎหมายเหล่านั้น ว่าจะต้องมีขั้นตอนอย่างไร ส่วนใหญ่จะเขียนเป็นมาตรา

กฎหมายที่จะต้องผ่านการพิจารณาของรัฐสภา คือข้อ 2,3,4,5,6 ส่วนใหญ่เป็นข้อ 2 สำหรับข้อ 6 นั้นรัฐธรรมนูญให้อำนาจฝ่ายบริหารเสนอพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ประกาศใช้เป็นกฎหมายไปพลางก่อน เพราะเหตุฉุกเฉินเร่งด่วน หรือเพื่อการเก็บภาษีอากร และเมื่อประกาศใช้แล้ว จึงนำเข้ามาพิจารณาในรัฐสภา หากรัฐไม่เห็นด้วยก็ออกเป็น พ.ร.บ. ยกเลิกพระราชกำหนดนั้น แต่ถ้าหากรัฐสภาเห็นชอบออกเป็น พ.ร.บ. พระราชกำหนด .....

สำหรับข้อ 1 นั้นรัฐธรรมนูญบางฉบับผ่านการร่างจากรัฐสภาเป็นส่วนใหญ่ การแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐสภา แต่บางฉบับไม่ได้นำเข้าพิจารณาก่อนประกาศใช้ เฉพาะรัฐธรรมนูญการปกครอง .....ไม่ได้ผ่านรัฐสภาทุกฉบับ คณะปฏิวัติ หรือ คณะรัฐประหาร ซึ่งนำทหารเข้ายึดอำนาจการปกครอง ประกาศใช้ในการปกครองประเทศชั่วคราว สำหรับกฎหมายเทศบาล ว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์ ได้บัญญัติเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ ถือเป็นรัฐธรรมนูญส่วนหนึ่ง

สำหรับข้อ 9 กฎอัยการศึกนั้น เป็นอำนาจที่ฝ่ายบริหารโดยนายกรัฐมนตรี หรือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม มีอำนาจเสนอพระมหากษัตริย์ให้ลงพระปรมาภิไธย ประกาศใช้ในภาวะฉุกเฉินคับขัน สำหรับท้องที่ใดท้องที่หนึ่งหรือทั้งประเทศ โดยไม่ต้องรับความเห็นชอบใด ๆ จากรัฐสภา ซึ่งสมาชิกรัฐสภาหลายท่านมีความเห็นว่าการจะประกาศกฎอัยการศึกหากเกิน 1 เดือน ควรจะมานขอความเห็นชอบจากรัฐสภาเสียก่อน แต่ยังไม่มีการแก้ไขใด ๆ ออกมา

ส่วนกฎหมายตามข้อ 7,10,17 เป็นกฎหมายที่รัฐสภาได้บัญญัติให้อำนาจฝ่ายบริหารที่จะออกกฎหมายโดยไม่ชักหรือแย้งต่อพระราชบัญญัติ เพื่อการบริหารโดยไม่นำเสนอรัฐสภาอีก กฎหมายตามข้อ 11,12,13,14,15 ซึ่งรัฐสภาได้ตรา พ.ร.บ. ว่าด้วยการ

ปกครองท้องถิ่นให้อำนาจแก่ท้องถิ่นที่จะออกกฎหมาย เพื่อประโยชน์แก่ท้องถิ่นของตน โดยไม่ขัดหรือแย้งกับ พ.ร.บ. และให้ถือว่ากฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้โดยไม่ต้องเสนอรัฐสภาอีก แต่บางองค์กร อาจมีสภา เป็นผู้ให้ความเห็นชอบ เช่นสภาจังหวัด หรือสภาเทศบาล หรือสภาเมืองพัทยา หรือสภา กทม. แล้วแต่กรณี สำหรับข้อบังคับสุขาภิบาล ไม่มีสภา มีแต่คณะกรรมการสุขาภิบาลเป็นผู้ลงมติออกข้อบังคับ

อย่างไรก็ตามในบรรดากฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นบังคับใช้นั้นอาจแยกได้เป็น

1. กฎหมายสารบัญญัติ (Substantive Law)
2. กฎหมายวิธีสบัญญัติ (Adjective Law)

กฎหมายสารบัญญัติ ได้แก่ กฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับ สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่าง ๆ

สิทธิ หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้ ได้แก่

1. เสรีภาพ คือการที่จะทำอะไรก็ได้ โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของผู้อื่น ภายในขอบเขตของกฎหมาย ศีลธรรม และความสงบเรียบร้อยของประชาชน
2. อำนาจคือการมีสิทธิที่จะกำหนดฐานะของผู้อื่น เขาและสามารถเปลี่ยนฐานะของผู้อื่นได้

3. เอกสิทธิ คือสิทธิที่คนอื่นไม่มี แต่เรามี

4. กรรมสิทธิ คือ สิทธิของการเป็นเจ้าของที่ กฎหมายรับรอง

หน้าที่ คือ ภาระที่กฎหมายกำหนดให้ปฏิบัติตาม ให้กระทำหรืองดกระทำ

ความรับผิดชอบ คือ ผลที่ได้รับเนื่องจากการไม่เคารพสิทธิ หรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่

กฎหมายวิธีสบัญญัติ คือกฎหมายซึ่งบัญญัติกำหนดวิธีการเพื่อกำเนนการให้เป็นไปตามกฎหมายสารบัญญัติ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎหมายราชทัณฑ์ พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน เป็นต้น

อำนาจจับกุมของตำรวจและการสอบสวน

ตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดทางอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (มาตรา 78) การจับกุมต้องใช้วิธีจับสมควรเหมาะสมแก่พฤติการณ์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 การค้นตัวหญิงต้องให้หญิงค้น การจับใส่กุญแจมือแล้วลากหรือทำให้ยับยั้งยั้งดิ้นรนทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพ ฯ

การจับกุมผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด

ก. ต้องมีหมายจับ การจับกุมผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดนั้น พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับไม่ได้ เว้นแต่กรณีต่อไปนี้

1. เมื่อบุคคลนั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า
2. เมื่อพบบุคคลนั้นกำลังพยายามกระทำความผิด หรือพบโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะกระทำความผิด โดยมีเครื่องมือ ฯลฯ ติดตัว
3. เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า ผู้นั้นได้กระทำความผิดมาแล้วและกำลังจะหลบหนี
4. เมื่อมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่า บุคคลนั้นได้กระทำความผิด และอ้างว่าได้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว

ข. ไม่ต้องมีหมายจับ เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่จับด้วยตนเอง แต่ต้องเป็นกรณีที่อาจออกหมายจับได้ตามกฎหมาย

ราษฎรจับผู้อื่นได้หรือไม่ วิ.อาญา. ม. 79 ปกติราษฎรจะจับผู้อื่นไม่ได้เว้นแต่กรณีต่อไปนี้

1. เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ ขอความช่วยเหลือเพื่อจัดการตามหมาย หรือ
2. ผู้นั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า และความผิดนั้นได้ระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งระบุมาตราเฉพาะความผิดที่สำคัญๆ เอาไว้ เช่น วางเพลิง ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ ฯ แต่จับการพนันไม่ได้ ทำให้เสียทรัพย์จับไม่ได้ หมิ่นประมาทจับไม่ได้ ฯ

3. นายประกันจับลูกประกันซึ่งหนีหรือจะหลบหนี
ความผิดซึ่งหน้า ได้แก่ ความผิดซึ่ง

1. เห็นกำลังกระทำ หรือ
2. พบในอาการใด ซึ่งแทบจะไม่มี ความสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำผิด มาแล้วสด ๆ กรณีนี้นั้น
  - 2.1 บุคคลหนึ่งถูกไล่จับ โดยมีเสียงร้องเอะอะ
  - 2.2 เมื่อพบบุคคลหนึ่ง แทบจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำผิดใน

ถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ นั้น หรือมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิดหรือมีเครื่องมืออาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือ มีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ ที่เสื้อผ้า หรือ เนื้อตัวของผู้นั้น หรือพบกำลังปีนบ้านยามวิกาล

ข้อห้ามมิให้จับกุม

ก. ในที่รโหฐาน เว้นแต่ได้ทำตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายว่าด้วยการตรวจค้นในที่รโหฐานทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลในเคหสถาน ปกติจะจับได้ก็ต่อเมื่อมีหมายค้นไปด้วยซึ่งหมายค้นเป็นการให้อ่านจเจ้าพนักงานที่จะเข้าไปในเคหสถานได้เสียก่อน

ข. ในพระราชวัง หรือในที่ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถหรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประทับอยู่ นอกจากได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก่อน (มอบหมายได้)

กรณีจะออกหมายจับได้มีดังนี้

1. เป็นผู้ต้องหาซึ่งถูกสงสัยโดยมีเหตุอันควรหรือจำเลย เป็นผู้ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง
2. เมื่อความผิดที่ผู้ต้องหาถูกสงสัยโดยมีเหตุอันควร หรือที่จำเลยถูกฟ้องนั้นมีอัตราโทษอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป
3. เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งไม่ได้ถูกควบคุมหรือซึ่งอยู่ไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรก็คิ ได้หนีไปก็คิ มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานโดยตรง หรือโดยทางอ้อมก็คิ

4. เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกปล่อยชั่วคราวไม่สามารถทำสัญญาประกันให้จำนวนเงินสูงกว่าเดิมหรือหาหลักประกันมาเพิ่ม หรือให้ดีกว่าเดิม

การตรวจค้น

ก. การตรวจค้นที่รโหฐาน จะต้องมีความหมายค้น (วิ.อาญา มาตรา 92) ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐาน โดยไม่มีหมายค้น เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เป็นผู้ค้น ในกรณีต่อไปนี้

- (1) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน
- (2) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหนักกว่าดังกระทำลงในที่รโหฐาน
- (3) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหนีหรือไปมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่า ได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น
- (4) เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าสิ่งของที่ได้อาศัยโดยการกระทำความผิด ได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุผลอันควรเชื่อว่า เนื่องจากการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้อันนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน
- (5) เมื่อที่รโหฐานนั้น ผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าของบ้านและการจับนั้น มีหมายจับ หรือ จับตามมาตรา 78
- (6) เมื่อพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ค้นด้วยตนเองไม่มีหมายค้นก็ได้ แต่ต้องเป็นกรณีที่จะออกหมายค้นหรือค้นได้ ตามประมวลกฎหมายนี้ด้วย

ข. การตรวจค้นในที่สาธารณะสถานนั้น (วิ.อาญา ม.93 และม.132(2)) กฎหมายห้ามค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น ในกรณีต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้น มีสิ่งของในความครอบครอง เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือ
- (2) ได้มาโดยการกระทำความผิด หรือ
- (3) มีไว้เป็นความผิด

- หมายเหตุ
1. พนักงานฝ่ายปกครอง หมายถึง ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอ (ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานฝ่ายปกครอง เป็นพนักงานฝ่ายปกครองชั้นผู้น้อย)
  2. ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หมายถึง อธิบดีกรมตำรวจ จนถึงหัวหน้ากิ่งสถานีตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไป
  3. เจ้าพนักงานที่มีอำนาจจับกุมตามกฎหมายใดกฎหมายหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น พัสดีเรือนจำ เจ้าพนักงานกรมสรรพาสาไมต์ เจ้าพนักงานศุลกากร เจ้าพนักงานตรวจคนเข้าเมือง พนักงานเทศบาล ฯ

ผู้ต้องหา - จำเลย

ผู้ต้องหา หมายถึง ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด แต่ยังไม่ถูกฟ้องต่อศาล

สิทธิของผู้ต้องหา

1. สิทธิที่จะต้องได้รับแจ้งข้อหา
2. มีสิทธิที่จะไม่ถูกบังคับ ชูเชื้อ หรือหลอกลวง หรือให้สัญญาในการให้ปากคำ และมีสิทธิที่จะได้รับการบอกจากพนักงานสอบสวนให้ทราบก่อนว่าถ้อยคำที่ตนกล่าวนั้น อาจเป็นพยานยืนยันตนในการพิจารณาได้หรือมีสิทธิได้รับการเตือน
3. มีสิทธิที่จะให้การในคดีที่ตนถูกกล่าวหาหรือไม่ก็ได้ ทั้งมีสิทธิที่จะไม่ลงลายมือ ชื่อ หรือพิมพ์นิ้วมือในลักษณะที่จะเป็นการลงชื่อประกอบคำให้การ
4. สิทธิในการมีทนายความ และมีสิทธิพบปะพูดคุยกับทนายความ
5. มีสิทธิในการมีทนายความ หากตนเองไม่มีทนายความ

จำเลย หมายถึง ผู้ที่ถูกฟ้องต่อศาลแล้ว โดยข้อหาว่าได้กระทำความผิดเมื่อฝ่ายโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลถูกต้องเมื่อใด ผู้ถูกกล่าวหา ก็กลายเป็นจำเลยนับแต่นั้น โดยไม่จำเป็นต้องรอให้ศาลสั่งรับฟ้องเสียก่อน ถ้าอัยการเป็นโจทก์ยื่นคำฟ้องต่อศาลเมื่อใด เมื่อนั้นจะตกเป็นจำเลยทันที แต่ถ้าผู้เสียหายยื่นฟ้องเอง ศาลจะทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อน ศาลประทับรับฟ้องเมื่อใด จึงตกเป็นจำเลย

สิทธิของจำเลย

1. แต่งทนายแก้ต่างในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือชั้นพิจารณาคดีจนถึงที่สุด ถ้าเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป หรือในคดีจำเลยเป็นเด็กอายุไม่เกิน 17 ปี ให้ศาลแต่งตั้งทนายให้จำเลย (หากต้องการ)
2. พบปะพูดคุยกับทนาย หรือผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง
3. ตรวจสอบสำนวนการไต่สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณาของศาลและคดีสำเนา หรือขอสำเนาที่รับรองว่าถูกต้อง โดยเสียค่าธรรมเนียม
4. ตรวจสอบสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐาน และคดีสำเนา หรือถ่ายรูปสิ่งนั้น ๆ
5. สิทธิที่จะได้รับพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย

การควบคุมและการฝากขัง

ห้ามควบคุมไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี เช่น ความฉวยโอกาสความได้เมื่อเขายอมความก็ควรปล่อยตัวไป ตำรวจจับผู้ต้องหาได้ ต้องส่งตัวให้หัวหน้าของตนควบคุมตัวภายใน 24 ชั่วโมง

ระยะเวลาควบคุมตัว

ตำรวจจับผู้ต้องหาได้ ก็ควบคุมตัวเอาไว้ที่โรงพัก ระยะเวลาที่จะควบคุมตัวได้มีดังนี้

1. ความฉวยโอกาส ควบคุมไว้ได้เท่าเวลาที่ตามคำให้การ เพื่อจะรู้ว่าเขาเป็นใคร อยู่ที่ไหน เท่านั้น
2. ความฉวยอื่น ๆ ห้ามควบคุมไว้เกิน 48 ชั่วโมง แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นอาจควบคุมต่อไปไม่เกิน 7 วัน ทั้งนี้ไม่นับเวลาเดินทางระหว่างนำตัวมายังสถานีตำรวจและนำตัวไปศาล รวมเข้าด้วยกัน

ระยะเวลาของการฝากขัง

หากพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องควบคุมตัวไว้เกินกำหนดเวลา (7 วัน) เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้น พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวน ยื่นคำร้องต่อศาล ขอหมายขัง ผู้ต้องหานั้นไว้ เรียกว่า ฝากขังระหว่างสอบสวน ซึ่งศาลมีอำนาจจะอนุญาตหรือไม่ กรณีอนุญาตต้องอยู่ในเกณฑ์ดังนี้

1. ความผิดปกติที่มีโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งไต่ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกิน 7 วัน
2. ความผิดปกติที่มีโทษจำคุกอย่างสูงกว่า 6 เดือน แต่ไม่ถึง 10 ปี หรือปรับเกินกว่า 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งไต่หลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 48 วัน
3. ความผิดปกติที่มีโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จะมีโทษปรับหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งหลายครั้งติด ๆ กันได้ ครั้งหนึ่ง ๆ ต้องไม่เกิน 12 วัน รวมทั้งหมดต้องไม่เกิน 84 วัน

การปล่อยตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว

1. โดยไม่ต้องมีประกัน คือปล่อยตัวโดยไม่มีสัญญาหรือหลักประกันแต่อย่างใด เพียงแต่ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือตามหมายเรียก กรณีนี้กระทำได้ เฉพาะความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 1 ปี หากอัตราโทษจำคุกเกินกว่า 1 ปี การปล่อยตัวชั่วคราวจะให้มีประกันหรือจะให้หลักประกันหรือไม่ก็ได้

2. โดยมีประกัน คือการปล่อยไปโดยมีสัญญาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาตามนัดหรือตามหมายเรียก หากผิดนัดถือว่าผิดสัญญาประกัน จะต้องถูกปรับตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ในสัญญา

3. โดยมีประกันและหลักประกัน คือมีสัญญาประกันตามข้อ 2 และเพิ่มหลักประกัน เพื่อให้จะบังคับเอากับหลักประกันเมื่อมีการผิดสัญญา หลักประกันอาจเป็นเงินสดหรือหลักทรัพย์อื่น ๆ เช่น โฉนดที่ดิน หรือมีบุคคลอื่นมาเป็นประกันโดยแสดงหลักทรัพย์

คดีที่อาจเป็นความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 10 ปี ถ้ามีคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราว ศาลจะต้องถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ก่อน

อำนาจการสอบสวนฟ้องร้อง

1. คดีอาญาในศาลแขวง (อัตราโทษอย่างสูงจำคุกไม่เกิน 3 ปี) จะต้องทำการสอบสวนส่งฟ้องศาลภายใน 48 ชั่วโมง

2. คดีอาญาในศาลอื่น ๆ จะต้องทำการสอบสวนส่งฟ้องศาลภายใน 7 วัน หากสอบสวนไม่แล้วเสร็จขอขยายระยะเวลาได้ โดยต้องยื่นคำร้องต่อศาล ศาลมีอำนาจอนุญาตครั้งหนึ่ง ๆ ไม่เกิน 7 - 12 วัน ดังกล่าวในเรื่องระยะเวลาของการฝากขังเพื่อการสอบสวน ศาลจะขยายเวลาให้ได้สูงสุดไม่เกิน 84 วัน ทุกครั้งที่ศาลอนุญาตให้ขยายเวลาสอบสวน ผู้ต้องหาจะต้องถูกฝากขังในเรือนจำแทนโรงพัก

การควบคุมตัวเพื่อการสอบสวนนี้ ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เกี่ยวข้องของ อาจขออนุญาตประกันตัวระหว่างการสอบสวนได้ ชั้นโรงพักนายสถานีตำรวจชั้นหัวหน้า (สารวัตรใหญ่) เป็นผู้อนุญาต ชั้นฝากขังในเรือนจำศาล เป็นผู้อนุญาต โดยต้องสอบถามพนักงานสอบสวนหรืออัยการหรือ โจทก์ก่อน หากโจทก์เห็นว่า เป็นคดีสำคัญหรือจะทำให้เสียหายต่อรูปคดี เช่น เป็นผู้มีอิทธิพลหรือจะไปทำลายพยานหลักฐาน หรือข่มขู่พยาน หรือหลบหนี ศาลจะไม่อนุญาต

เมื่อพนักงานสอบสวนสอบสวนผู้ต้องหา พร้อมมีพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้ว จะต้องส่งเรื่องให้อัยการดำเนินการยื่นฟ้องต่อศาลภายในกำหนด อัยการอาจเห็นว่าพยานหลักฐานไม่พอจะฟ้อง อาจขอให้พนักงานสอบสวนหาหลักฐานเพิ่มเติมอีกก็ได้ หรืออาจมีความเห็นว่าไม่ควรฟ้องก็ได้ แต่เมื่ออัยการส่งคำฟ้องร้องต่อศาลแล้ว ศาลจะประทับรับฟ้องทันที ผู้ต้องหาจะมีสภาพเป็น จำเลย ทันทีในคดีนั้นในระยะเวลาพิจารณาตัดสินคดีของศาล จำเลยจะขอประกันตัวก็ยื่นต่อศาลได้ หากไม่ได้ประกันตัวก็ต้องถูกควบคุมตัวในเรือนจำต่อไปจนกว่าศาลจะพิจารณาพิพากษาคดี คดีอาญาที่ศาลประทับฟ้องและอยู่ระหว่างศาลพิจารณา เรียกว่าคดีหมายเลขคำที่ ..... คดีอาญาที่ศาลพิพากษาแล้วเป็นคดีหมายเลขแคงที่ ..... ซึ่งจำเลยหรือ โจทก์อาจจะไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นมีสิทธิที่จะอุทธรณ์โดยยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายในกำหนด 15 วัน หรือมีการฎีกาคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ได้ภายใน 1 เดือน หากมีการอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวถือว่าคดียังไม่ถึงที่สุดแต่ถ้าไม่มีการอุทธรณ์ ไม่มีการฎีกา ถือว่าคดีถึงที่สุดนับแต่วันอ่านคำพิพากษา

ศาล

อำนาจตุลาการซึ่งเป็นอำนาจอธิปไตยที่สำคัญอำนาจหนึ่ง ในระบอบประชาธิปไตยนั้น รัฐธรรมนูญไทยทุกฉบับจะมีบัญญัติเกี่ยวกับ

1. อำนาจการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล ซึ่งจะต้องดำเนินการตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
2. ผู้พิพากษาหรือตุลาการ มีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย
3. ผู้พิพากษาจะเป็นข้าราชการเมืองมิได้
4. ผู้พิพากษาจะต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ก่อนเข้ารับหน้าที่ครั้งแรก
5. การจัดตั้งศาลขึ้นได้โดยพระราชบัญญัติ
6. และพระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้ง และให้ผู้พิพากษาพ้นจากตำแหน่งตามความ เห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการ และตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการก่อน

งานเกี่ยวกับศาลยุติธรรม

การจัดตั้งศาล ซึ่งต้องตราเป็นพระราชบัญญัตินั้น พระธรรมนูญศาลยุติธรรม และ พ.ร.บ. จัดตั้งศาล .... ได้บัญญัติจัดแบ่งศาลเอาไว้ มีชื่อเรียก และมีอำนาจหน้าที่ ขอบเขตของแต่ละศาล กับงานอำนาจหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรม มีสาระสำคัญที่ควรทราบ โดยย่อ ดังนี้

1. งานของกระทรวงยุติธรรม แยกเป็น
  - ก. งานธุรการของศาล กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รับผิดชอบ
  - ข. งานตุลาการ การดำเนินพิจารณาพิพากษาอรรถคดี คำพิพากษาคดี การบังคับคดี เป็นคุณประโยชน์ของศาล มีประธานศาลฎีกา ซึ่งเป็นประมุขฝ่ายตุลาการ โดยมีคณะกรรมการตุลาการบริหารด้านตุลาการ

2. งานด้านการจัดแบ่งศาล ศาลยุติธรรมตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม
แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ

- 2.1 ศาลชั้นต้น
- 2.2 ศาลอุทธรณ์
- 2.3 ศาลฎีกา (ศาลสูงสุด)

ศาลชั้นต้น

ศาลชั้นต้น คือ ศาลที่พิจารณารรคดีเป็นเบื้องต้นแรกคู่ความจะนำคดีไปฟ้องร้อง
ยังศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา โดยไม่ผ่านศาลชั้นต้นไม่ได้

ก. ศาลชั้นต้นในเขต กทม. มีดังนี้ คือ

1. ศาลแขวง ใน กทม. มี 3 ศาล คือ ศาลแขวงพระนครเหนือ,
พระนครใต้, ธนบุรี (พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวง พ.ศ. 2478)
2. ศาลจังหวัดมีนบุรี (เขตมีนบุรี หนองจอก ลาดกระบังชั้นศาลนี้)
3. ศาลอาญา
4. ศาลแพ่ง
5. ศาลแพ่งธนบุรี
6. ศาลอาญาธนบุรี

ศาลชั้นต้นโดย พ.ร.บ. การจัดตั้งศาลพิเศษเฉพาะคดีมี

7. ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง (เด็กอายุ 7 - 14 ปี เยาวชน
14 - 18 ปี พ.ร.บ. จัดตั้งศาลนี้ พ.ศ. 2494)

8. ศาลแรงงาน

หัวหน้าศาลตามข้อ 3 - 6 เรียกอธิบดีผู้พิพากษาศาล..... ส่วนข้อ 7

เรียก อธิบดี

ข. ศาลชั้นต้นในภูมิภาค

1. ศาลแขวงจังหวัด ขณะนี้มี 17 ศาล ครอบคลุม พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงจังหวัด พ.ศ. 2499

2. ศาลจังหวัด บางจังหวัดมีที่อำเภอใหญ่ ๆ ด้วย เช่น ศาลจังหวัดแม่สอด, ภูเขียว, เขตง, ปากพนัง, หลังสวน, หล่มสัก เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญาได้ทั้งหมด จังหวัดที่ไม่มีศาลแขวงก็ทำหน้าที่ศาลแขวงด้วย หัวหน้ารับผิดชอบเรียกผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

ศาลชั้นต้นโดย พ.ร.บ. การจัดตั้งศาลพิเศษเฉพาะคดีมี

3. ศาลคดีเด็กและเยาวชน ... เฉพาะที่จังหวัดเชียงใหม่, สงขลา, นครราชสีมา, อุบลราชธานี

เขตอำนาจการพิจารณาคดีของศาล

เหตุคดีเกิดในเขตท้องที่รับผิดชอบของศาลใด (บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ. การจัดตั้งศาล) ก็ต้องฟ้องร้องกันที่ศาลนั้น ซึ่งใช้เขตการปกครองเป็นหลัก แต่ก็มีข้อยกเว้นกรณีถูกเงินหรือเป็นการจำเป็น

ส่วนศาลแพ่งและศาลอาญานั้น แม่คดีจะเกิดนอกเขตกรุงเทพมหานคร จะยื่นฟ้องต่อศาลแพ่งหรือศาลอาญาก็ได้ ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของศาลนั้น ๆ ที่จะไม่ยอมรับพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งที่ยื่นฟ้องเช่นนั้นได้

การยื่นฟ้องและการกระทำนอกเขตศาล อาจกระทำได้เมื่อ

1. จะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย หรือความปลอดภัยของสาธารณะชน เช่น คดีขี้ขี้
2. ฐานะของจำเลย มีอิทธิพลมากในเขตท้องที่
3. จำนวนจำเลย มีมาก

4. ความรู้สึกของประชาชน อาจเกิดความรู้สึกไม่ดีในการพิจารณาคดีนั้น
5. คดีแพ่ง ทรัพย์สินที่พิพาทอยู่หลายแห่ง จะฟ้อง ณ ศาลใดก็ได้ที่ทรัพย์สิน

นั้นตั้งอยู่

ที่สะดวก

6. จำเลยคดีแพ่งหลายคน จะฟ้องต่อศาลที่ภูมิลำเนาใดของจำเลยก็ได้

7. ศาลนั้นวานให้ศาลชั้นต้นอื่นช่วยทำหน้าที่ เช่น ช่วยสอบสวนแทน

ศาลแขวง คือศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ทั้งคดีแพ่ง และคดีอาญา ซึ่งผู้พิพากษานายเดียว มีอำนาจ ตามมาตรา 22 (1) ถึง (4) แห่งพระ-
ธรรมนูญศาลยุติธรรม

(1) ทำการไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอยื่นต่อศาลในคดีแพ่ง การไต่สวนหมายถึง การสอบถาม คำร้องคำขอบางอย่าง กฎหมาย กำหนดให้ศาลต้องทำการไต่สวนก่อนออกคำสั่ง เช่น ให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยทั้งหมด หรือบางล่วนไว้ก่อนพิพากษา ศาลสั่งมิให้จำเลยกระทำซ้ำหรือกระทำต่อไป หยุดการโอน การขาย การยกย้าย การจำหน่าย ซึ่งทรัพย์สินใด ๆ ก่อนจนกว่าคดีถึงที่สุด หรือให้จับกุม กักขังจำเลยไว้ชั่วคราวการเป็นผู้จัดการมรดก

- (2) ทำการไต่สวนมูลฟ้อง และคำสั่งในคดีอาญา

การไต่สวนมูลฟ้องของศาลนั้นก็เพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดี การฟ้องคดีอาญานั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้ฟ้องได้คือ พนักงานอัยการ หรือผู้เสียหาย กรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง ศาลจะประทับรับฟ้องไว้พิจารณาทันที แต่ถ้าผู้เสียหายยื่นฟ้องเอง ศาลจะไต่สวนมูลฟ้องก่อน หากเห็นว่าคดีไม่มีมูล ศาลก็จะพิพากษา ยกฟ้องโจทก์ แต่ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความผิดก็จะมีคำสั่งประทับรับฟ้อง

(3) พิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง ซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงิน ฟ้องไม่เกิน 10,000 บาท

ราคาทรัพย์สินที่ยื่นฟ้อง เช่น เรือ เงินกู้ เรียกรักษาเงินคืน ฯ ต้อง
คำนวณราคาในขณะที่ยื่นฟ้อง หากคดีมีทุนทรัพย์เกิน 10,000 บาท ต้องฟ้องต่อศาลแพ่งหรือ
ศาลจังหวัด แล้วแต่กรณี

ส่วนคดีที่ไม่มีทุนทรัพย์ หรือไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ เช่น ฟ้อง
หย่า ฟ้องให้เลิกจ้างหุ้นส่วน ฯลฯ ฟ้องที่ศาลแขวงไม่ได้

(4) พิจารณาพิพากษาอรรถคดีอาญา ซึ่งอัตราโทษอย่างสูงตามกฎหมาย
กำหนดไว้ ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

แต่ศาลแขวงจะลงโทษ จำคุกเกินกว่า หกเดือน หรือปรับเกินกว่า
หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับ หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่าง
เกินอัตราที่กล่าวมาแล้วไม่ได้ โดยผู้พิพากษานายเดี่ยว แต่หากมีผู้พิพากษาอีกอย่างน้อยหนึ่ง
นายตรวจสอบและลงลายมือชื่อในคำพิพากษาเป็นองค์คณะ จึงสั่งลงโทษได้

คดีอาญาซึ่งมีการรับสารภาพชั้นสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการฟ้อง
ปากเปล่าได้ แต่ถ้าปฏิเสธชั้นศาล ต้องขึ้นไปสอบสวนว่าคดีกันใหม่

องค์คณะผู้พิพากษา

ในศาลชั้นต้นผู้พิพากษานายเดี่ยว มีอำนาจเกี่ยวกับคดี ซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลนั้น

ก. คดีแพ่ง ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ผู้พิพากษานายเดี่ยว มีอำนาจ
ทั้งพิจารณาและพิพากษาคดีคนเดียวได้ แต่ถ้าทุนทรัพย์เกินหนึ่งหมื่นบาท แต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท มีอำนาจ
พิจารณาแต่ไม่มีอำนาจพิพากษา เว้นแต่พิพากษาเป็นองค์คณะ ส่วนคดีที่มีทุนทรัพย์เกินกว่า
ห้าหมื่นบาทขึ้นไป กับคดีไม่มีทุนทรัพย์ คดีล้มละลาย ผู้พิพากษานายเดี่ยวไม่มีอำนาจพิจารณา

ข. คดีอาญา อำนาจผู้พิพากษาคดีอาญามี

(1) อำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีอาญา ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงที่
กฎหมายกำหนดให้ จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่การ
พิพากษาโทษจำคุกคดีดังกล่าว ได้ไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำ

ทั้งปรับ อย่างใดอย่างหนึ่งไม่เกินอัตราที่กล่าวนี้ หากเห็นว่าควรพิจารณาพิพากษาเกินกว่านั้น ต้องมีผู้พิพากษาอีกอย่างน้อยหนึ่งนายตรวจสอบสำนวน และลงลายมือชื่อในคำพิพากษา เป็นองค์คณะ

(2) กคืออาญา ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกเกินกว่าสามปี แต่ไม่เกิน เจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่น หรือทั้งจำทั้งปรับ คดีนี้ผู้พิพากษานายเดียวมีอำนาจพิจารณา เมื่อจะพิพากษาต้องกระทำเต็มรูปองค์คณะของศาล

(3) กคืออาญา ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงเกิน 7 ปีขึ้นไป หรือหนักกว่า ผู้พิพากษานายเดียว ไม่มีอำนาจพิจารณาคดี การพิจารณาคดีและการพิพากษา จะต้องครบ องค์คณะของศาลนั้น อย่างน้อยสองนาย

กรณีศาลไม่สามารถจะนั่งพิจารณาคดีความให้ครบองค์คณะได้ ศาลมี อำนาจเชิญบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามมาตรา 23 แห่ง พระธรรมนูญศาลยุติธรรม เป็น สำรองผู้พิพากษา เพื่อให้ครบองค์คณะได้

ศาลอุทธรณ์

เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาหรือสั่งในคดีใดแล้ว ถ้าคู่ความไม่พอใจ ก็มีสิทธิจะอุทธรณ์ ขอให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษา หรือสั่งในคดีนั้นได้อีก ภายในกำหนดเวลา และจะมีสิทธิ อุทธรณ์หรือไม่ยอมแล้วแต่บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือความอาญา พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2477 ให้อำนาจศาลอุทธรณ์พิจารณาชี้ขาดคดีที่มีผู้กล่าวหาว่า ทนายความประพฤติผิดมารยาท โดยศาลชั้นต้นไม่มีอำนาจรับฟ้อง ศาลนี้ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีเพียงศาลเดียว การพิจารณาคดี จะต้อง มีผู้พิพากษานั่งบัลลังก์อย่างน้อย 2 คนเสมอ องค์คณะ ผู้พิพากษา จักแบ่งไว้มีคณะละ 3 นาย หัวหน้าศาลอุทธรณ์เรียกว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

ศาลฎีกา (หรือศาลสูงสุด)

เมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษาหรือสั่งในคดีใดแล้ว คู่ความไม่พอใจก็มีสิทธิที่จะฎีกาต่อ ศาลฎีกาได้ สิทธิที่จะฎีกาได้หรือไม่ยอมแล้วแต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือ ความแพ่งกำหนดเอาไว้มีบางเรื่องยุติเพียงชั้นศาลอุทธรณ์เท่านั้น ศาลฎีกายังมีอำนาจ

พิจารณาวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่นอีกด้วย เช่นตาม พ.ร.บ. อาชญากรสงคราม ฯ ไม่ต้องยื่นฟ้องต่อศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์ให้นำฟ้องต่อศาลฎีกาได้เลย หรือไม่ได้รับความยุติธรรมคดีศาลแรงงานนำเสนอศาลฎีกาได้เลย ศาลนี้มีศาลเดียว ตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร องค์คณะในศาลฎีกาประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 นาย และห้ามผู้พิพากษาทำความเห็นแย้งกันเอง ศาลนี้ตัดสินแล้วถือว่าคดีสิ้นสุด คู่ความจะหุลเกล้า ฯ ถวายฎีกาต่ออีกไม่ได้

ประธานศาลฎีกา เป็นหัวหน้าศาลฎีกา และถือว่าเป็นประมุขตุลาการทั้งหลาย
คณะกรรมการตุลาการ (ก.ต.) ประกอบด้วย

1. ประธานศาลฎีกา เป็นประธานกรรมการ
2. ปลัดกระทรวงยุติธรรม
3. อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
4. รองประธานศาลฎีกา
5. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 8 คน

5.1 ซึ่งข้าราชการตุลาการเป็นผู้เลือกจากข้าราชการตุลาการที่มีตำแหน่งเป็นผู้พิพากษา หัวหน้าคณะในศาลฎีกา รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาและรองประธานศาลฎีกา ในกรณีที่มีตำแหน่งพึงเลือกได้ตามความในวรรคสองอีกจำนวน 4 คน และ

5.2 จากข้าราชการบำนาญ ซึ่งเคยรับราชการเป็นผู้พิพากษามาแล้ว 4 คน

ศาลคดีเด็กและเยาวชน

มีศาลนี้ใน กทม. จังหวัดเชียงใหม่ สงขลา นครราชสีมา และอุบลราชธานี หัวหน้าผู้รับผิดชอบศาลใน กทม. เรียกอธิบดีศาลคดีเด็กและเยาวชน ส่วนต่างจังหวัดเรียกผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ..... สรุปรสาระสำคัญโดยย่อได้ดังนี้

1. เด็กและเยาวชนกระทำความผิดทางอาญานั้น คือเด็กอายุ 7 - 14 ปี เยาวชนอายุ 14 - 18 ปี หากเด็กและเยาวชนมีภูมิลำเนาในเขตที่ตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน ไปกระทำความผิดอาญา ณ ที่ใด ๆ ก็ตามจะต้องนำเด็กมาฟ้องร้องยังศาลที่เด็กและเยาวชนมีภูมิลำเนาอยู่ เพราะต้องเกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก
2. เด็กและเยาวชน กระทำความผิดอาญา ไม่ว่ามีภูมิลำเนา ณ จังหวัดใด หากไปกระทำความผิดอาญาในท้องที่ที่มีศาลคดีเด็กและเยาวชนตั้งอยู่ จะต้องนำเด็กฟ้องร้อง ณ ศาลที่นั้น
3. เด็กและเยาวชน นอกท้องที่ที่ตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนไปกระทำความผิดอาญา นอกท้องที่ที่มีศาลคดีเด็กและเยาวชน ก็ฟ้องร้อง ณ ศาลจังหวัด หรือศาลแขวงจังหวัดที่เกิดเหตุคดี
4. องค์คณะผู้พิพากษา จะต้องเป็นผู้พิพากษา 2 นาย ผู้พิพากษาสมทบ 2 นาย ในจำนวนนี้จะต้องเป็นหญิงอย่างน้อย 1 คน
5. การลงโทษเด็ก กระทำความผิดอาญานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อจะแก้ไขความประพฤติเป็นสำคัญ หากเด็กถูกลงโทษ จะต้องส่งเด็กกักกันในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก แทนการเข้าคุกในเรือนจำ เพื่อฝึกหัดเด็กให้เป็นคนดีฝึกอาชีพให้เด็ก
6. การสอบสวนคดีจะต้องให้แล้วเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง
7. จะถ่ายภาพเพื่อเผยแพร่ไม่ได้

ศาลพิเศษอื่น ๆ

ศาลยุติธรรมตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมีเพียงเท่าที่กล่าวมาแล้ว แต่ก็ยังมีศาลพิเศษตามกฎหมายจัดตั้งศาลอื่น คือ

1. ศาลทหาร ตามพระธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 คดีอาญาระหว่างทหารกับทหารด้วยกัน ให้ชั้นศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหม แต่หากเป็นคดีระหว่างทหารกับพลเรือน ชั้นศาลพลเรือน

2. ศาลทหาร ตามประกาศกฎอัยการศึกให้คดีอาญาบางคดีความผิดบางมาตรา ที่เกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ความสงบสุขของประชาชน ภัยอันตรายต่อประชาชน ความผิดทางชีวิตร่างกาย ทรัพย์สินเสรีภาพ ฯ 1 ต้องฟ้องร้องต่อศาลทหาร โดยใช้ศาลยุติธรรมชั้นต้นสังกัดกระทรวงยุติธรรมเป็นศาลทหาร และใช้ผู้พิพากษาศาลพลเรือน แต่มีองค์คณะผู้พิพากษามากคนชั้นเมื่อพิพากษาคดีแล้วถือเป็นที่สุด จะอุทธรณ์ฎีกาในคดีนั้นไม่ได้อีก

3. ศาลแรงงาน โดย พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแรงงาน และวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522

4. ศาลปกครอง โดย พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครอง พ.ศ. 2525

ศาลพิเศษที่อาจมีขึ้นในอนาคต

1. ศาลครอบครัว
2. ศาลจราจร
3. ศาลภาษีอากร

ศาลก่อนการตั้งกระทรวงยุติธรรม

ศาลก่อนตั้งกระทรวงยุติธรรม บรมเพ็ญโบราณถือว่าพระมหากษัตริย์เป็นผู้ประทานความยุติธรรมแก่ราษฎร คือทรงเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการโดยวินิจฉัยบรรดาคดีระหว่างพระราชราษฎร สมัยสุโขทัยมีการแขวนกระดิ่งไว้ที่ประตูวัง เพื่อให้ราษฎรที่มีความทุกข์ร้อนมาตีกระดิ่ง เพื่อพระมหากษัตริย์จะเสด็จออกวินิจฉัยฎีกาด้วยพระองค์เอง

ในสมัยพระนั่งเกล้า (รัชกาลที่ 3) ได้ดำเนินพระราชกรณียกิจเช่นเดียวกัน โดยโปรดให้ตั้งกลองวินิจฉัยเถรีไว้ที่พิมาน กรมวังเพื่อทูลเกล้าถวายฎีกา พระองค์จะพิจารณาเฉพาะคดีบางประเภทเท่านั้น นอกนั้นจะให้เสนาบดีกรมวัง และพราหมณ์ปุโรหิตเป็นที่ปรึกษาในทำเนียบสักคินาพลเรือน ตำแหน่งลูกขุน ๘ ศาลหลวง ล้วนเป็นพราหมณ์ทั้งสิ้น ส่วนรัชกาลที่ 4 จะเสด็จออกรับฎีการ้องทุกข์ทุกวันโกนวันพระ เป็นประจำ

กรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้นมีกรมเพิ่มขึ้นและเริ่มมีการติดต่อค้าขายมากกับต่างชาติ
ในปลายรัชกาลที่ 3 ก่อนจัดตั้งกระทรวงยุติธรรม (วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2434)
(ร.ศ. 110) มีศาลชั้นตามกระทรวงต่าง ๆ ศาลหัวเมืองฝ่ายเหนือขึ้นกับสมุหนายก
(มหาดไทย) ศาลหัวเมืองฝ่ายใต้ขึ้นกับสมุหกลาโหม (กลาโหม) ศาลหัวเมืองขึ้นกับ
กรมเจ้าท่าก็มี กระทรวงการยุติธรรมก็มีลักษณะแตกต่างกัน

ศาลก่อนการจัดตั้งกระทรวงยุติธรรม (ก่อน พ.ศ. 2434 หรือ ร.ศ. 110)
มี 16 ศาล คือ ศาลนครบาล ศาลแพ่งเกษม ศาลแพ่งกลาง ศาลกรมวัง ศาลอาญานอก
ศาลอุทธรณ์กรมมหาดไทย ศาลกรมท่า ศาลกรมท่าหลวง ศาลกรมท่าซ้าย ศาลกรมท่าขวา
ศาลต่างประเทศ ศาลราชตระกูล ศาลมรดก ศาลสรรพากร ศาลธรรมการ และ ศาลฎีกา
เมื่อประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมแล้ว เห็นว่ามีศาลมากเกินไป จึงรวมเสียบ้าง ตัดเสียบ้าง
คงมีศาลใหญ่อยู่เพียง 7 ศาล คือ

1. ศาลอุทธรณ์คดีหลวง (เดิมศาลฎีกา)
2. ศาลอุทธรณ์คดีราษฎร์ (เดิมศาลอุทธรณ์มหาดไทย)
3. ศาลพระราชอาชญา (รวมศาลนครบาล กับศาลอาญานอก)
4. ศาลแพ่งเกษม (รวมศาลแพ่งเกษม ศาลกรมวัง ศาลกรมท่า)
5. ศาลแพ่งกลาง (รวมศาลกรมท่าหลวง กรมท่าซ้าย ศาลกรมท่าขวา
ศาลธรรมการและศาลราชตระกูล)
6. ศาลสรรพากร (รวมศาลสรรพากร ศาลมรดก)
7. ศาลต่างประเทศ

การทูลเกล้าถวายฎีกา คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์คดีหลวงและศาลอุทธรณ์คดี
ราษฎร์ได้ รวมทั้งการฎีกากลับมาโทษเสนาบดีเจ้ากระทรวง ฎีกานี้ถือเป็นสูงสุดที่จะได้รับ
พระบรมราชวินิจฉัยในคดีนั้น ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าตั้งองคมนตรี เป็นครั้งคราวให้
ชำระไต่สวน หรือบางครั้งให้ที่ประชุมเสนาบดีตัดสิน ส่วนความอื่น ๆ ห้ามมิให้นำฎีกาขึ้นทูล
เกล้าถวาย การฎีกาไม่ขึ้นกับงานของกระทรวงยุติธรรม

ต่อมาได้ตั้ง กรมรับฟ้องขึ้น (พ.ศ. 2434) สำหรับที่หน้าที่ประทับรับฟ้องทั้ง 7 ศาลให้ถูกต้อง และให้ยกเลิกศาลอุทธรณ์ตามข้อ 1,2 เสียเพราะเห็นว่ามีงานน้อยเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2436 แต่กลับตั้งศาลพิเณ สำหรับช่วยศาลพระราชอาชญาชำระคดีแล้วกลับยุบศาลพิเณ เข้าอยู่ในศาลพระราชอาชญา ใน พ.ศ. 2438 และยุบ เลิกกรมรับฟ้อง ใน พ.ศ. 2435 โดยให้ไปขึ้นร้องศาลแต่ละศาลโดยตรง โดยให้จำศาลเป็นเจ้าพนักงานรับฟ้อง

ตั้งกระทรวงยุติธรรมแล้ว รวบรวมศาลเข้ามาสังกัดกระทรวงได้เกือบหมด แต่ยังมีศาลกรมกองตระเวน ในกระทรวงนครบาล ยังมีอำนาจพิจารณาสอบสวนตัดสินเกี่ยวกับโจรผู้ร้ายอยู่อีก ดังนั้นจึงตั้งศาลไปริสภา ให้ขึ้นกับกระทรวงยุติธรรมแทนศาลกรมกองตระเวน เป็นศาลในกรุงเทพฯ ส่วนศาลหัวเมืองคงเป็นไปดังเดิม

เมื่อมีพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ประกาศใช้บังคับ ศาลแบ่งออกเป็น

1. ศาลฎีกา รับผิดชอบแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
  2. ศาลสถิตยุติธรรมกรุงเทพฯ
  3. ศาลหัวเมือง
- } อยู่ในกระทรวงยุติธรรม

ปรากฏว่าใน พ.ศ. 2455 ได้ยกเอาศาลฎีกามาอยู่ในกระทรวงยุติธรรม

ดังนั้นศาลที่ขึ้นอยู่ในกระทรวงยุติธรรมก่อนใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมฉบับปัจจุบัน (ประกาศใช้ 1 ตุลาคม 2478) มีศาลดังนี้

- ก. ศาลสถิตยุติธรรม กรุงเทพฯ
  1. ศาลฎีกา
  2. ศาลอุทธรณ์
  3. ศาลพระราชอาชญา
  - ศาลแพ่ง
  - ศาลต่างประเทศ และ ศาลคดีต่างประเทศ
  - (ทั้ง 3 ศาลนี้เป็นศาลชั้นต้น)
  4. ศาลไปริสภา (เป็นศาลคำชั้นต้นและศาลไต่สวน)

ข. ศาลหัวเมือง

1. ศาลมณฑล   2. ศาลเมือง   3. ศาลแขวง

และในปี พ.ศ. 2460 ได้ประกาศใช้พระธรรมนูญศาลทรัพย์สินช้เลย และจัดตั้ง ศาลทรัพย์สินช้เลย มีอำนาจบังคับบัญชาสรรพกรณี จับทรัพย์สินช้เลยคือเรือน้อยใหญ่ สินค้า ของ ในระหว่างเรือ แต่การจะเปิดศาลทำการเมื่อใด จะได้มีการประกาศพระบรมราชโองการ เป็นคราว ๆ ไป

เอกราชทางศาล

ประเทศไทยเคยถูกต่างชาติ ใช้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตมาแล้ว 2 สมัย โดยใช้ กำลังทหารเข้ายึดดินแดน ขอตังศาลกงสุลของตนช้เพื่อพิจารณารรคดีที่ชาวต่างประเทศ เป็นคู่ความ โดยไม่ยอมให้ชนศาลไทยมา 2 สมัยด้วยกัน ครั้งแรกในรัชกาลสมเด็จพระ นารายณ์มหาราช และครั้งที่สองในรัชกาลสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) โดยประเทศอังกฤษขอสิทธิพิเศษขอตังศาลกงสุลอังกฤษช้ใน พ.ศ. 2398 และอ้างว่ากฎหมาย ไทยป่าเถื่อน การดำเนินการกระบวนยุติธรรมไม่ทันสมัย ไม่เป็นหลักประกันในความยุติธรรม เรียกร้องสิทธิที่จะช้กฎหมายและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของอังกฤษ ขณะนั้นเป็น ระยะเวลาที่อังกฤษกำลังแผ่อิทธิพล และอำนาจเข้ามาในทวีปอาเซีย หลายประเทศต้องตกเป็น เมืองขึ้น ทำให้ไทยต้องทำสนธิสัญญาจำกัด อำนาจศาลและยินยอมให้อังกฤษตั้งศาลกงสุลได้ คิดว่าคงไม่มีภัยร้ายแรงนัก ต่อจากนั้น ชาตินอื่น ๆ ที่มีสัญญาทางพระราชไมตรี เรียกร้องขอจัด ตั้งบ้าง โดยเหตุผลเช่นเดียวกัน ทำให้ไทยต้องเสียเอกราชทางศาลให้แก่ชาติต่าง ๆ ตลอด จนญี่ปุ่นและจีน เป็นเหตุให้ต่างชาติมีสิทธิในอำนาจอธิปไตยบางส่วน (ทางตุลาการ) เกิดขึ้น ในรัฐผู้อื่น ซึ่งเรียกว่าสิทธิสภาพนอกอาณาเขต นับว่าเอกราชทางศาลของไทยได้ถูกบั่นทอนลง ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการปกครอง อำนาจเจ้าพนักงานและความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ไทยถูกจำกัดช้ไม่ได้ สำหรับคนต่างชาติ กงสุลต่างประเทศแผ่อิทธิพลช่วยคนของตนมีคนจำนวน

มาก แสงหาสิทธิพิเศษ โดยขอเข้าเป็นคนในบังคับประเทศเหล่านั้น เมื่อเกิดคดีความซึ่งมีคู่ความเป็นชาวต่างประเทศ จะต้องแจ้งสถานทูตหรือกงสุลของชาตินั้น ๆ ให้ทราบ การพิจารณาคดีชาวต่างประเทศจะต้องมีที่ปรึกษาชาวต่างประเทศนั่งร่วมพิจารณาด้วย ก่อความยุ่งยากและเสื่อมศักดิ์ศรีแก่ประเทศ

ผู้ที่เป็นกำลังสำคัญในการกอบกู้เอกราชทางศาลกลับคืนมาคือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระราชโอรสองค์ที่ 14 ในสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งสำเร็จปริญญา B. A. เกียรตินิยม จากมหาวิทยาลัย ออกซ์ฟอร์ด ประเทศอังกฤษ หลังจากเข้ามารับราชการใน พ.ศ. 2440 ได้ปรับปรุงระเบียบงานศาล แก้ไขพระธรรมนูญศาลยุติธรรม จัดตั้งโรงเรียนสอนกฎหมายขึ้น ในกระทรวงยุติธรรมเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2440 ทรงสอนด้วยพระองค์เอง นับเป็นปฐมอาจารย์ของนักกฎหมายไทย ต่อมาพระองค์เป็นประธานคณะกรรมการชำระแก้ไขกฎหมายไทย เพื่อให้ทันสมัยอย่างอารยะประเทศ สำเร็จลุล่วงไปที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) และอื่นๆ แต่การเจรจากับต่างประเทศได้ผลเพียงบางส่วน

ไทยได้รับเอกราชทางศาลจากฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. 2450 เพื่อให้ทหารฝรั่งเศสที่เข้ามายึดจังหวัดตราดออกไป โดยยอมเสียดินแดน คือ เสียมราชูร์ พระตะบอง ศรีโสภณ เป็นการแลกเปลี่ยน ต่อมา พ.ศ. 2452 อังกฤษยอมให้เอกราชทางศาลคืนไทย โดยไทยยอมเสียดินแดนกลับคืน ตรังกานู ไทรบุรีและปะลิส เพื่อให้คนในสัญชาติมาขึ้นศาลไทย คือศาลคดีต่างประเทศ

หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สหรัฐอเมริกายอมเปลี่ยนสนธิสัญญาใหม่ รับรองเอกราชในทางศาลโดยบริบูรณ์ ยอมให้คนอเมริกัน ปฏิบัติตามกฎหมายไทย เช่นเดียวกับคนไทย แต่มีข้อแม้ว่าไทยจะต้องประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความ (อาญาและแพ่ง) ตลอดจนมีพระธรรมนูญศาลยุติธรรมเสร็จสิ้นครบบริบูรณ์แล้ว และอีก 5 ปีหลังจากนั้น (วันที่ 1 ตุลาคม 2483) พนักงานทูตและกงสุลมีสิทธิถอนคดีที่คนอเมริกันเป็นจำเลยได้ นอกจากศาลฎีกา หลังจากนั้นประเทศอื่น ๆ ที่มีสัญญาทางไมตรีกับไทยได้ดำเนินรอยตาม ยอมเปลี่ยนสนธิสัญญาทางไมตรีใหม่

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลสมัยนั้นได้ออกหลักเอกราชในทางศาล เป็นนโยบายสำคัญและริเริ่มร่างประมวลกฎหมายต่าง ๆ จนสำเร็จบริบูรณ์ครบถ้วนทุกฉบับโดยประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2478 เป็นฉบับสุดท้าย คือ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม (พ.ศ. 2478) ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน รัฐบาลซึ่ง พันเอกพระยาพลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรี หลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ให้ความสนใจกับคณะทูต ผู้แทนประเทศต่าง ๆ ซึ่งประเทศต่าง ๆ ก็เห็นใจที่ไทยต้องเสียเปรียบในเรื่องเอกราช

ทางศาลตลอดมา อังกฤษได้แสดงเจตนาดีเป็นประเทศแรก ถิ่นเอกราชทางศาลให้ไทย เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2480 ต่อจากนั้นประเทศอื่น ๆ ก็พากันสละสิทธิ์ดินอำนาจทางศาลให้รวม 13 ประเทศ ประเทศปอร์ตุเกส เป็นประเทศที่สละสิทธิ์คืนให้ เป็นประเทศสุดท้าย เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2481 นับว่าประเทศไทยได้รับเอกราชทางศาลบริบูรณ์นับแต่วันนั้น (ก่อนครบวาระ 5 ปี ที่ได้ทำสัญญากันไว้ 2 ปี)

ประเทศที่ลงนามแก้ไขสัญญาสละสิทธิ์ดินอำนาจ 13 ประเทศ มีตามลำดับดังนี้

1. อังกฤษ	8. อิตาลี
2. สวิตเซอร์แลนด์	9. ฝรั่งเศส
3. สวีเดน	10. ญี่ปุ่น
4. เดนมาร์ก	11. เยอรมันนี
5. อเมริกา	12. เนเธอร์แลนด์
6. นอร์เวย์	13. ปอร์ตุเกส
7. เบลเยียม	

รวมเวลาที่ไทยเสียเอกราชทางศาลให้แก่อังกฤษเป็นชาติแรก เมื่อ พ.ศ. 2398 เป็นเวลา 83 ปี จึงได้รับเอกราชทางศาลโดยบริบูรณ์ โดยใช้ความพยายามทุก ๆ ด้านทั้งด้านการปรับปรุงกฎหมาย การทูตและศาล ตลอดจนงานของกระทรวงยุติธรรม

การเปรียบเทียบปรับในคดีอาญา

กฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวน มีอำนาจเปรียบเทียบปรับหรือให้เสียค่าปรับในคดีอาญาเล็กน้อย ๆ หรือคดีลหุโทษได้ โดยไม่จำเป็นต้องนำตัวขึ้นฟ้องร้องต่อศาลหรือและให้คดีนั้นเลิกกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย (เปรียบเทียบปรับเป็นเงินได้ แต่จะเปรียบเทียบให้จำคุกไม่ได้)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (3) บัญญัติว่า

1. เลิกกันโดยเสียค่าปรับในอัตราสูง ตามมาตรา 37 (1) โดยหลัก

เกณฑ์คือ

- (1) เป็นคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว
- (2) ผู้กระทำความผิดยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดครั้งนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในชั้นสอบสวน หรือ
- (3) นำค่าปรับชำระก่อนศาลพิจารณา หรือ ก่อนศาลลงมือสอบพยานปากแรก (บ.วิ.มาตรา 79)

2. เลิกกันโดยการเปรียบเทียบปรับ

- (1) คดีความผิดลหุโทษ (จำคุกไม่เกิน 1 เดือนหรือ ปรับไม่เกิน 1000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ) หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าลหุโทษ เช่น การเสียภาษีอากร
- (2) คดีมีโทษปรับสถานเดียว อย่างสูงไม่เกิน 2000 บาท
- (3) คดีซึ่งเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น เช่น พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ร.บ.ประมง พ.ร.บ.ศุลกากร ฯ ซึ่งมีวิธีการเปรียบเทียบบัญญัติเอาไว้ในพระราชบัญญัตินั้นๆ

บุคคล

บุคคลคืออะไร

สิ่งที่สามารถมีสิทธิ์และหน้าที่ได้ตามกฎหมาย ซึ่งมีใช้มีแต่มนุษย์เท่านั้น หากหมายถึง คณะบุคคล กิจกรรมบางอย่าง หรือส่วนราชการต่าง ๆ ที่กฎหมายรับรองให้มีสภาพอย่าง บุคคลธรรมดา จึงแยกบุคคลได้เป็น

- ก. บุคคลธรรมดา หรือบุคคลตามธรรมชาติ (Persons)
- ข. นิติบุคคล หรือสิ่งซึ่งกฎหมายรับรองเสมือนว่าเป็นบุคคล (Juristic Persons)

ก. บุคคลธรรมดา

1. การเริ่มสภาพบุคคล (ทางการออกสูติบัตรให้)

ได้แก่มนุษย์ไม่ว่าเพศใด วัยใด กฎหมายรับรองสภาพตั้งแต่คลอดออกมา แล้วอยู่รอดเป็นทารก และสิ้นสุดลงเมื่อตาย ระหว่างมีชีวิตจึงมีสิทธิ์และหน้าที่ตามกฎหมายได้ และอาจจะถูกกำจัดสิทธิ์บางประการตามกฎหมายได้เช่นกัน สิทธิ์จะเกิดขึ้นเมื่อมีชีวิต เช่น เป็นทายาทมีสิทธิ์รับมรดกกรณีพ่อตายก่อนเด็กเกิดภายใน 310 วัน ถือเป็นทายาทได้

2. การสิ้นสุดสภาพบุคคล

2.1 ตาย -ทางการออกมรณบัตรให้ (ปรากฏว่าตายไม่จริงมีบ่อยๆ)

2.2 สาบสูญ โดยศาลสั่ง

1. จากถิ่นที่อยู่ไม่ได้ชั่วคราวเกิน 7 ปี

2. ถ้าตกอยู่ในกรณีพิเศษ เช่น เรืออัปปาง เกิน 3 ปี

3. ต้องมีคำสั่งศาล

-ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ

-พนักงานอัยการร้องขอ

3. ส่วนประกอบของสภาพบุคคล ผู้ใดมีสภาพเป็นบุคคล ผู้นั้นมีสิ่งประกอบในการเป็นบุคคล ที่สำคัญมีดังนี้

- 3.1 สัญชาติ
- 3.2 ชื่อ
- 3.3 ภูมิลำเนา
- 3.4 สถานะเกี่ยวกับ
  - การเกิด
  - การเป็นบิดา มารดา
  - การสมรส
  - การหย่า
  - การตาย
- 3.5 ความสามารถ

สัญชาติ (Nationality)

ตามพ.ร.บ.สัญชาติ พ.ศ.2508 มีสาระควรรวมคือ

ก. การได้มาซึ่งสัญชาติไทย

1. โดยการเกิด คือ บิดาหรือมารดาเป็นคนไทย หรือเกิดในราชอาณาจักรไทย
2. โดยการสมรส หญิงต่างชาติแต่งงานจดทะเบียนสมรสกับคนไทย และขอถือสัญชาติไทยตามสามี
3. โดยการแปลงชาติ ตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขในกฎหมาย
4. โดยการเปลี่ยนแปลงราชอาณาจักรของประเทศ

ข. การสูญเสียสัญชาติไทย

1. การแปลงสัญชาติเป็นคนต่างด้าว
2. การเสียสละสัญชาติ

3. การถูกถอนสัญชาติ
4. ก่อใบต่างคำ
5. เปลี่ยนแปลงอาณาเขต

หมายเหตุ นิติบุคคล จดทะเบียนต่อรัฐใด ย่อมมีสัญชาติรัฐนั้น หากนิติบุคคลมีสาขาหลาย ๆ สาขา ให้ถือสำนักงานใหญ่

สัญชาติในทะเบียนบ้านผิดเกิดผลเสียอย่างไร

หากลงสัญชาติในทะเบียนบ้านผิด การขอแก้ไขจะต้องเสนอเรื่องขออนุมัติกระทรวงมหาดไทย โดยตำรวจสันติบาลเป็นเจ้าหน้าที่ และจะขอแก้ไขได้เฉพาะเด็กที่เกิดหลังวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2496 หากลงสัญชาติผิด ผลเสียหายจะติดตามมา เช่น

1. กลายเป็นคนต่างคำ
2. ทำบัตรประชาชนไม่ได้
3. ขนทะเบียนทหารไม่ได้
4. นิติกรรมบางอย่างกฎหมาย ระบุให้เฉพาะเป็นบุคคลสัญชาติไทย ย่อมเสียสิทธิ์
5. ประกอบอาชีพสงวนสำหรับคนไทยไม่ได้
6. รับจ้างประมูลหรือกิจการที่ต้องเป็นคนไทยไม่ได้
7. เปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล ของตนเองไม่ได้
8. เดินทางไปต่างประเทศ, ต่างจังหวัดอาจมีปัญหา
9. การเข้าศึกษาต่อ
10. อาจถูกจับ ฐานสงสัย

ชื่อ บุคคลธรรมดาต้องมี ชื่อตัว ชื่อสกุล ซึ่งสกุลคือชื่อประจำครอบครัว หรือประจำวงศ์สกุล กฎหมาย กำหนดชื่อสกุลของบุคคลโดยบัญญัติว่า สิทธิ์ของบุคคลในการที่จะใช้นามอันชอบ

ที่จะใช้ได้นั้น ถ้ามีบุคคลอื่นโต้แย้ง หรือผู้เป็นเจ้าของนามต้องเสื่อมเสียประโยชน์ เพราะการ
ที่มีผู้อื่นมาใช้นามเดียวกัน โดยมีได้รับอำนาจบุคคลนั้นขอไว้ระดับความเสียหายก็ได้ หรือจะได้
ร้องให้ศาลสั่งห้ามก็ได้ (ม. 8)

การตั้งชื่อ พ.ร.บ. ชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 เมื่อแจ้งเกิดจะต้องแจ้งชื่อเด็ก
ด้วย เมื่อแจ้งเกิดทางราชการที่ออกใบ สูติบัตร ให้ซึ่งถือเป็นการจดทะเบียนการเกิด หาก
แจ้งชื่อตัวได้พร้อม ๆ กันจะได้สะดวก หากตั้งชื่อไม่ทันจะเว้นชื่อไว้ก่อนได้ และจะต้องมายื่น
คำร้องตั้งชื่อภายในกำหนด 60 วัน จะมีชื่อรองด้วยก็ได้ ส่วนชื่อสกุลต้องใช้ตามบิดา

ก. การตั้งชื่อและชื่อรอง นั้น

1. กฎหมายห้ามตั้งชื่อห้องหรือคลอง กับพระบรมราชาภิเษย พระนาม
ของพระราชินี หรือราชทินนามไม่ได้ แต่คนที่มับรรดาศักดิ์ เมื่อออกจากบรรดาศักดิ์แล้วจะใช้
ราชทินนามตามบรรดาศักดิ์ เป็นชื่อตัวหรือชื่อรองก็ได้
2. จะตั้งชื่อให้มีความหมายในทางหยาบคายไม่ได้
3. ชื่อเกิน 3 พยางค์ ไม่ได้

ข. การตั้งชื่อสกุล

1. จะตั้งให้ห้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายพระปรมาภิเษย หรือพระนาม
ของพระราชินี ไม่ได้
2. จะตั้งให้ห้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับพระราชทินนาม ไม่ได้
เว้นแต่ราชทินนามเป็นของตน ของบุพการีคือบิดามารดา หรือปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น
หรือของผู้สืบสันดาน เช่นลูก หลาน เหลน เป็นต้น
3. ชื่อสกุลจะตั้งให้ซ้ำกับชื่อสกุล ที่คนอื่นจดทะเบียนไว้แล้วไม่ได้
4. ชื่อสกุลต้องไม่มีความหมายที่ หยาบคาย
5. ชื่อสกุลจะมีพยัญชนะเกินกว่า 10 พยัญชนะไม่ได้ เว้นแต่ราช
ทินนามเป็นชื่อสกุล

ค. การเปลี่ยนชื่อ

ไม่พอใจชื่อตน หรือชื่อสกุล ยื่นขอเปลี่ยนต่อนายทะเบียนท้องที่ที่ผู้ขอมีภูมิลำเนา สำหรับผู้บรรลุนิติภาวะ ส่วนผู้เยาว์ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ดำเนินการให้ ผู้ที่จะยื่นตั้งชื่อ ชื่อสกุลได้จะต้องเป็นคนมีสัญชาติไทย เมื่อทางราชการอนุญาตแล้ว นายทะเบียนท้องที่จะได้จดทะเบียน ชื่อสกุลและออกหนังสือสำคัญให้ (การเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลของนิสิต นักศึกษา นักเรียน ที่ชื่อมีสำเนียงหรือความหมายเป็นภาษาต่างดาว เสียค่าธรรมเนียม 1 บาทอื่น ๆ เสีย 25 บาท)

ง. การขอรวมชื่อสกุล หมายถึงบุคคลหนึ่งมีชื่อสกุล หรือแซ่ของตนเองไปขอใช้ชื่อสกุลของบุคคลอื่น ซึ่งเจ้าของชื่อสกุลยินยอมให้ใช้รวม โดยเจ้าของชื่อสกุลต้องไปยื่นแจ้งความประสงค์ ต่อเจ้าหน้าที่แผนกทะเบียนปกครอง ณ อำเภอหรือเขต ที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ พร้อมด้วยหนังสือสำคัญการจดทะเบียนชื่อสกุล บัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบหลักฐาน

สำหรับผู้ขอรวมชื่อสกุล ต้องไปอำเภอพร้อมด้วยเจ้าของชื่อสกุล ต้องกรอกกลายมือชื่อ และยื่นแบบคำขอพร้อมบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน ใบสำคัญทหารกองเกิน (ส.ค.9) หากเป็นชายอายุเกิน 17 ปี แต่ถ้าเป็นผู้เยาว์ บิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็นผู้ยื่นแทน โดยแนบบัตรประชาชน หรือใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว ใบสูติบัตรของผู้เยาว์ทุกคนที่ประสงค์จะขอใช้ชื่อสกุลรวม สำเนาทะเบียนบ้าน ฯ

การยื่นขอผู้ขอรวมชื่อสกุลที่บรรลุนิติภาวะต้องเสียค่าธรรมเนียม 50 บาท ผู้เยาว์รวมกันเสีย 50 บาทถ้าเป็นนักเรียนเสีย 1 บาท โดยต้องมีหนังสือรับรองจากโรงเรียน แต่ถ้าชื่อสกุลเดิมเป็นสำเนียงไทยต้องเสีย 50 บาท

เมื่อนายอำเภออนุมัติแล้ว ทางราชการจะมอบหนังสือสำคัญการรวมชื่อสกุลให้ เป็นสำคัญ ซึ่งจะต้องนำหนังสือสำคัญนี้ไปขอแก่ ชื่อสกุลของตน ในทะเบียนบ้าน สำเนาทะเบียนบ้าน ณ สำนักทะเบียนท้องถิ่น ที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ และนำไปแก่หลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ที่ โรงเรียน การขอบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น

ภูมิลำเนา (Domicile) หมายถึงถิ่นที่อยู่อันเป็นแหล่งสำคัญของบุคคลตาม - กฎหมายแม้จะมีบ้านหลายแห่ง ถิ่นแห่งเดียวเป็นภูมิลำเนาปัจจุบัน หรือมีสำมารถเลือกภูมิลำเนา ของตนเองได้ แต่ผู้เข้าผู้ใดความสามารถต้องถือภูมิลำเนาของผู้แทนโดยชอบธรรม ข้าราชการ การให้ถือว่ามภูมิลำเนา ณ ถิ่นอันเป็นที่ทำการงานตามตำแหน่งหน้าที่ (อันเป็นการประจำ)

ภูมิลำเนาจะเกี่ยวของทางกฎหมาย ดังต่อไปนี้

1. การชำระหนี้ ภูมิลำเนาเงินถ้าไม่ได้ตกลงกำหนดที่ชำระเองไว้ ต้องชำระ ณ ภูมิลำเนาของเจ้าหนี้ (ม. 324)

2. สาบสูญ บุคคลจะถูกศาลสั่งให้สาบสูญต้องเป็นผู้จากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ ของตน ไม่รู้ว่าเป็นตายร้ายดีนาน 7 ปี หรือ 3 ปีใคร่พิเศษ

3. เขตอำนาจศาล การฟ้องจำเลย ต้องฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนา แต่ถ้าเป็นคำฟ้องเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธิ์ หรือประโยชน์เกี่ยวกับทรัพย์สิน ต้องเสนอคำฟ้อง ณ ที่ เกิดเหตุ

4. การส่งคำคุกคามหรือเอกสาร กรณีที่ไม่สามารถส่งคำคุกคามหรือเอกสารได้ ศาลอาจสั่งให้ปิดคำคุกคาม หรือเอกสารไว้ ณ ที่แลเห็นได้ง่าย ณ ภูมิลำเนาของคุกคาม หรือ บุคคลที่มีชื่อระบุในคำคุกคามหรือเอกสารนั้นก็ได้ (วิ.แพ่ง ม. 79)

การกำหนดภูมิลำเนา : (ม. 44) ภูมิลำเนาบุคคลธรรมดาได้แก่ถิ่นอัน บุคคลมีสถานที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หมายความว่า เป็นที่พักอาศัย กินอยู่ หลับนอนโดยลำพัง หรือ กับครอบครัว หรือเป็นแหล่งประกอบกิจการหรือเป็นที่ทำงาน โดยปกติบุคคลย่อมมีที่อยู่แห่งเดียว แต่

ก. ถ้ามีถิ่นที่อยู่หลายแห่ง สับเปลี่ยนกันไปหรือมีสถานที่ประกอบกิจการเป็น หลักแหล่งหลายแห่ง ให้ถือเอาแห่งใดแห่งหนึ่ง เป็นภูมิลำเนา (ม. 45)

ข. ถ้าภูมิลำเนาไม่ปรากฏ ให้ถือถิ่นที่อยู่เป็นภูมิลำเนา

ค. ถ้าไม่มีถิ่นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นผู้ครองชีพในการเดินทางไปมา ปราศจากสำนักหลักแหล่ง พบตัวถิ่นไหน ถือเอาถิ่นนั้นเป็นภูมิลำเนา

การเปลี่ยนภูมิลำเนา การย้ายถิ่นที่อยู่เป็นการย้ายภูมิลำเนา ต้องดูเจตนาว่า
จริงใจจะเปลี่ยนภูมิลำเนาหรือเปล่า ย้ายเข้าบ้านออกจากบ้านต้องแจ้งภายใน 15 วันนับแต่
ออกหรือเข้า เจ้าบ้านเป็นผู้แจ้ง เปลี่ยนใจไม่ย้ายก็ต้องแจ้งภายใน 15 วัน การไปอยู่ที่อื่น
ชั่วคราวไม่เกิน 30 วัน ไม่ต้องแจ้งย้ายออกย้ายเข้า

เจ้าบ้านไปแจ้งล่วงหน้าก่อนวันย้ายออกไม่เกิน 30 วัน ถ้าเกิดไม่ย้ายต้องแจ้ง
การไม่ย้าย

การไปต่างประเทศนานกว่า 1 เดือน แจ้งย้าย เช่นกัน

การแจ้งย้าย ผู้แจ้งจะต้องนำ

1. สำเนาทะเบียนบ้าน
2. บัตรประจำตัวประชาชนเจ้าบ้าน และของผู้ที่ได้รับมอบหมาย
3. หนังสือมอบอำนาจของเจ้าของบ้าน กรณีบุคคลนอกบ้านไปแจ้งแทน

การสร้างบ้าน

พ.ร.บ. ควบคุมการก่อสร้างอาคาร พ.ศ. 2479

1. สร้างบ้านใหม่ ต้องแจ้งต่อนายทะเบียน ภายใน 15 วันนับแต่วันสร้าง
เสร็จ ในเทศบาลต้องยื่นแบบแปลนขออนุญาตปลูกสร้างต่อนายกเทศมนตรี เขตสุขาภิบาลยื่นต่อ
ประธานกรรมการสุขาภิบาล นอกเขตดังกล่าวยื่นต่อกำนัน

2. การขอลายเลขบ้าน เจ้าบ้านต้องไปขอต่อนายทะเบียนเพื่อกำหนดเลข
บ้านให้ และต้องติดเลขบ้านในที่ซึ่งเห็นได้ง่าย

3. การรื้อบ้าน ต้องแจ้งต่อนายทะเบียนภายใน 15 วันนับแต่วันที่รื้อเสร็จ
ไม่แจ้ง ปรับไม่เกิน 200 บาท

สถานะ คือสถานะของบุคคลตามกฎหมาย อันทำให้เกิดสิทธิต่าง ๆ ขึ้นอันได้แก่ สถานะการเกิด การเป็นบิดามารดา การสมรส การหย่า และการตาย

การจดทะเบียนสถานะบุคคล

ก. การเกิดการตาย กฎหมายเกี่ยวโยงดังนี้

1. เมื่อเด็กเกิด กฎหมายบังคับว่า

1.1 เกิดในบ้าน เจ้าบ้านมอบหมายได้

ก. คนในบ้านโดยวาจา

ข. คนนอกบ้านต้องมีหนังสือมอบ ต้องแจ้งต่อนายทะเบียน

ท้องที่เด็กเกิด ภายใน 15 วัน

1.2 เกิดนอกบ้าน มารดา ต้องเป็นผู้แจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ที่เด็กเกิด หรือท้องที่ใกล้เคียง ภายใน 15 วัน กรณีจำเป็นเช่นแม่ป่วยต้องไม่เกิน 15 วัน นับแต่วันที่อาจจะแจ้งได้

1.3 เด็กเกิด แล้วถูกทิ้งไว้ ผู้พบเห็นต้องแจ้งเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจหรือนายทะเบียนในท้องที่ที่พบโดยไม่ชักช้า

ในข้อ 1. ผู้ไม่แจ้งอาจมีความผิดและถูกปรับได้ไม่เกิน 200 บาท (มาตรา 40) พ.ร.บ. ทะเบียนราษฎร

2. คนตาย กฎหมายกำหนดหน้าที่ ดังนี้

2.1 คนตายในบ้าน เจ้าบ้านต้องแจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่คนตาย ภายใน 24 ชั่วโมง (นอกเขตเทศบาลแจ้งกำนัน ในเขตเทศบาลแจ้งเทศบาล ในกทม. แจ้งเขต)

2.2 กรณีไม่มีเจ้าบ้าน คนที่พบศพต้องนำความไปแจ้งภายใน 24 ชั่วโมง

2.3 คนตายนอกบ้าน ผู้ไปกับผู้ตายหรือผู้พบศพ ต้องแจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจภายใน 24 ชั่วโมง

นายทะเบียน จะออกใบมรณบัตรให้ ถ้าเป็นการตายผิดธรรมชาติ หรือโรคติดต่ออันตราย นายทะเบียนจะแจ้งการตายต่อเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ

2.4 ห้ามเคลื่อนย้ายศพ ผู้ตายไม่ว่าจะตายที่ใด ห้ามย้ายศพ เก็บ ผัง เมาก่อนได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน เว้นแต่จำเป็นเพื่อความปลอดภัย หรือสวัสดิภาพ ของประชาชน

2.5 เด็กตายในท้อง เด็กในครรภ์แม่เกิน 28 สัปดาห์ **คลอด** ออกมาตาย ต้องแจ้งเช่นเดียวกับเด็กคลอดออกมา แจ้งตายเกิดกำหนดเวลา จะหมายเหตุในมรณบัตรว่าได้รับแจ้งตาย เกินกำหนดเวลา ไม่แจ้งปรับไม่เกิน 200 บาท

วัยเด็ก พ.ร.บ. ประถมศึกษา พ.ศ. 2523 บังคับให้เด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 8 ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา จนอายุย่างเข้าปีที่ 15 หากไม่จบประถมปีที่ 6 ตาม หลักสูตร หรือหลักสูตรอื่นที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่า นักเรียนต้องไม่ขาดเรียนเกิน 7 วันในหนึ่งเดือน

อายุเริ่มบังคับเข้าเรียนอาจต่ำหรือสูงกว่า 8 ปีได้ โดยคณะกรรมการประถมศึกษา จังหวัดเป็นผู้กำหนด ท้องที่ใดไม่พร้อมที่จะให้เรียนจนจบประถมศึกษาปีที่ 6 คณะกรรมการการ ประถมศึกษาจังหวัด (กบจ.) จะประกาศผ่อนผันเป็นปี ๆ ไป

ผู้ปกครองไม่ส่งเด็กเข้าโรงเรียนอาจถูกปรับไม่เกิน 1,000 บาท

เด็กที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา คือ (มาตรา 8)

1. เด็กมีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ
2. เป็นโรคติดต่อตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง
3. ต้องหาเลี้ยงผู้ปกครองซึ่งทุพพลภาพ ไม่มีหนทางหาเลี้ยงชีพ และไม่มีผู้อื่น เลี้ยงดูแทน (ให้อนุเคราะห์)
4. มีความจำเป็นอย่างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

วัยรุ่น

ก. บัตรประจำตัวประชาชน

1. ผู้มีสัญชาติไทย อายุตั้งแต่ 15 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 70 ปีบริบูรณ์ มีชื่อในทะเบียนบ้านท้องที่ใด ต้องขอมีบัตรต่อเจ้าหน้าที่ท้องที่นั้น เว้นแต่จะได้รับการยกเว้นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

บุคคลที่ได้รับการยกเว้น หากประสงค์จะขอมีบัตร ให้เจ้าพนักงานออกบัตรออกบัตรให้ บุคคลที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประชาชน มีดังนี้

- 1.1 สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไป
- 1.2 องคมนตรี
- 1.3 ข้าราชการทุกประเภท (พลเรือน ตุลาการ อัยการ ฯ)
- 1.4 สมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาจังหวัด สภากรุงเทพมหานคร สภาเทศบาล ฯ
- 1.5 ทหาร ตำรวจ กองประจำการ คนงานหรือลูกจ้างสังกัดกระทรวงกลาโหม
- 1.6 พนักงานองค์การของรัฐ พนักงานเทศบาล กรรมการสุขาภิบาล พนักงานสุขาภิบาล
- 1.7 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- 1.8 ภิกษุ สามเณร นักพรต นักบวช
- 1.9 กรรมการอิสลาม
- 1.10 ผู้มีกายพิการเดินไม่ได้ หรือเป็นใบ้ หรือตาบอดทั้งสองข้าง
- 1.11 ผู้มีจิตพิการ ไม่สมประกอบ
- 1.12 ผู้ที่อยู่ในที่คุมขังโดยชอบด้วยกฎหมาย

2. บัตรให้ใช้ได้หกปีนับแต่วันออกบัตร เว้นแต่บัตรของผู้มีอายุครบ 70 ปีบริบูรณ์ให้คงใช้ได้ตลอดชีวิต

3. การขอมีบัตร ขอลใหม่ หลังบัตรหมดอายุ บัตรหาย หรือบัตรถูกทำลาย ขอเปลี่ยนบัตรเพราะการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล หรือบัตรชำรุด ต้องขอภายใน 90 วัน (ป.พ.)

4. ความผิดตาม พ.ร.บ. บัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2526

4.1 ไม่ขอมีบัตร เปลี่ยนบัตร มีโทษปรับไม่เกิน 200 บาท ไม่มีบัตรเมื่อถูกตรวจ โทษปรับไม่เกิน 100 บาท

4.2 ผู้ที่ไม่มีสัญชาติไทย ขอมีบัตรโดยแจ้งเท็จ หรือใช้บัตรซึ่งคนหมดสิทธิใช้ มีโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

4.3 ผู้ใดนำบัตรของผู้อื่นหรือใบรับ หรือใบแทนใบรับของผู้อื่นไปใช้แสดงว่าตนเป็นเจ้าของบัตร มีโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

4.4 ผู้ใดยอมให้ผู้อื่นนำบัตรของตนไปใช้ในทางทุจริต เช่นการเลือกตั้ง มีโทษตั้งแต่สามเดือนถึงสามปี หรือปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ข. การขึ้นทะเบียนทหาร ชายสัญชาติไทยอายุย่าง 18 ปี ในปีใดต้องไปแจ้งขึ้นทะเบียนทหารกองเกินที่สัสดี ที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ตั้งแต่ มกราคมถึงธันวาคมของทุกปี จะพ้นทะเบียนทหารกองเกินเมื่ออายุ 30 ปีบริบูรณ์ ไม่ไปแจ้ง โทษปรับไม่เกิน 300 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 3 เดือนหรือทั้งจำทั้งปรับ หลีกเลียงไม่ไปตรวจเลือกตอนอายุ 21 ปี ปรับไม่เกิน 300 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือทั้งจำและปรับ

การบรรลุนิติภาวะ ป.พ.พ. 19 "บุคคลจะพ้นภาวะการเป็นผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ เมื่อมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์แล้ว" มีข้อยกเว้น คือ

1. ชาย หญิง อายุ 17 ปีบริบูรณ์ทำการสมรสแล้ว โดยได้รับอนุญาต
2. พระมหากษัตริย์ จะบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ 18 ปีบริบูรณ์
3. ถ้าผู้เยาว์ได้รับอนุญาตให้ทำการค้าขาย ในความเกี่ยวพันในกิจการค้าขาย

นั้น ผู้เยาว์ย่อมมีฐานะเหมือนบุคคลบรรลุนิติภาวะแล้ว

ผู้เยาว์ (Minor) เมื่อยังไม่บรรลุนิติภาวะ จะต้องอยู่ในความปกครองของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ซึ่งถือเป็นผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้ปกครองจะทำการต่าง ๆ ให้ผู้เยาว์ ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมหรือสัญญาใด ๆ โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ได้ นิติกรรมที่ผู้เยาว์ไปทำเองโดยลำพังถือเป็นโมฆะ (มาตรา 21) ผู้เยาว์ หรือผู้แทนโดยชอบธรรมมีสิทธิจะบอกล้างนิติกรรมนั้นให้เสียเปล่าได้ แต่ถ้าหากเป็นนิติกรรมที่จำเป็น อาจทำได้โดยลำพัง ซึ่งได้แก่

1. นิติกรรมเป็นประโยชน์แก่ผู้เยาว์ฝ่ายเดียว (มาตรา 22) เป็นเพียงให้สิทธิหรืออันใดอันหนึ่ง หรือเพิกถอนจากหน้าทีอันใดอันหนึ่ง
  2. นิติกรรมที่ผู้เยาว์ต้องทำเองเฉพาะตัว (มาตรา 23)
  3. นิติกรรมเพื่อการเลี้ยงชีพของผู้เยาว์ตามควร (มาตรา 24) แก่ฐานานุรูป เช่น ซื้ออาหาร ยา เสื้อผ้า ฯ
  4. ผู้เยาว์อาจทำพินัยกรรมได้เมื่ออายุ 15 ปีบริบูรณ์
- ผู้เยาว์ขออนุญาตทำการค้า ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่อนุญาต ขึ้นศาลได้

ส่วนสถานะที่เกี่ยวข้องกับการ เป็นบิดา มารดา การสมรส การหย่าจะอยู่ในบทเกี่ยวกับ
ครอบครัวใน ป.พ.พ. บรรพ 5

ความสามารถของบุคคล (Capacity)

ตามกฎหมายความสามารถของบุคคลบางคนคือผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คน
เสมือนไร้ความสามารถ หญิงชายที่สมรสสิ้นสิทธิ์หน้าที่และความสามารถใช้สิทธิ์ปฏิบัติหน้าที่ของ
คนไม่สมบูรณ์เหมือนบุคคลอื่น ๆ ผู้เยาว์กฎหมายกำหนดให้มีผู้ปกครอง หรือผู้แทนโดยชอบธรรม
ผู้เยาว์จะต้องอยู่ในความปกครอง ผู้แทนโดยชอบธรรมมีสิทธิเกี่ยวกับผู้เยาว์ได้ตามกฎหมาย
สำหรับคนไร้ความสามารถ (ศาลสั่ง) ศาลจัดให้อยู่ในความอุปการะของผู้อุปการ (มาตรา 30)
คนเสมือนไร้ความสามารถ (ศาลสั่ง) และศาลจัดให้อยู่ในความพิทักษ์ของผู้พิทักษ์ สำหรับ
ชายหญิงที่สมรสแล้ว การทำนิติกรรมผูกพันสินสมรสใด ๆ อีกฝ่ายจะต้องยินยอมด้วย

ผู้ที่มีสิทธิร้องขอขึ้นต่อศาลขอให้ศาลสั่งบุคคลเป็นคนไร้ความสามารถ หรือ
เสมือนไร้ความสามารถ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคนนั้นโดยตรง เช่น คู่สมรส บิดามารดา
ญาติ ฯ อัยการ คนไร้ความสามารถ หมายถึง บุคคลวิกลจริต เนื่องจากความบกพร่องทางสมอง
คนเสมือนไร้ความสามารถ หมายถึงบุคคลที่ไม่สามารถจะจัดทำกรงานของตน
เองได้ เนื่องจาก

1. กายพิการ หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
2. เพราะความประพฤตีสู้รุ่มร่ายเสเพลเป็นอาชญา
3. ดิคนิสสุรายาเมา

คำสั่งศาลให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือ เสมือนไร้ความสามารถ จะต้อง
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา การเพิกถอนคำสั่งก็ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาเช่นกัน
คนไร้ความสามารถ หรือ เสมือนไร้ความสามารถ กระทำการด้วยตนเองได้
โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้อุปการหรือผู้พิทักษ์ในกรณีตนทำเรื่องต่อศาลขอให้ตนพ้นจาก
สภาพหย่อนความสามารถ หรือถอนถอนผู้อุปการหรือผู้พิทักษ์

นิติบุคคล

บุคคลที่กฎหมายรับรองให้มีสภาพบุคคล มีสิทธิและหน้าที่ เป็นอาจถือกรรมสิทธิ์ ทำนิติกรรม เป็นเจ้าหนี้ หรือลูกหนี้ ดำเนินคดีในศาล ฯลฯ ซึ่งถ้าไม่มีกฎหมายสนับสนุนแล้ว ก็ไม่ใช่นิติบุคคล ได้แก่

1. นิติบุคคล ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1.1 ทบวงการเมือง

1.2 วิทยาลัย (พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. 2484)

- ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

- สำนักสงฆ์ ไม่เป็น

1.3 หน่วยงานส่วนจดทะเบียนแล้ว หน่วยงานส่วนสามัญ มาตรา 1102 หรือ หน่วยงานส่วนจำกัด

1.4 บริษัทจำกัด

1.5 สมาคม (วัตถุประสงค์ - มีได้แสงหากำไรแบ่งปันระหว่างสมาชิก)

1.6 มูลนิธิ - ทรัพย์สิน จัดสรรไว้เพื่อประโยชน์ทางศาสนา
วิทยาศาสตร์ วรรณคดี สาธารณประโยชน์ ฯ

2. ทบวงการเมือง ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม จังหวัด เทศบาล ฯ

กรม มหาวิทยาลัย หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ซึ่งมีกฎหมายระบุให้เป็นนิติบุคคล

นิติบุคคลมีสิทธิและหน้าที่เหมือนบุคคลธรรมดา เว้นเสียแต่สิทธิและหน้าที่ ซึ่งว่า โดยสภาพจะพึงมีพึงเป็นได้ เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น (มาตรา 70) เช่นสมรสไม่ได้ เป็นบุตรบุญธรรมไม่ได้ ฯ เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ถูกขัง จำคุกไม่ได้

บทที่ 6

ทรัพย์

กฎหมายรับรองคุ้มครองเจ้าของทรัพย์ มีสิทธิที่จะใช้ทรัพย์ของตน มีสิทธิที่จะกัน
ขัดขวาง มิให้บุคคลอื่นมาเอาประโยชน์ในทรัพย์ของตน โดยมีขอบข่ายกฎหมาย รวมทั้งมีสิทธิ
ที่จะตามเอาทรัพย์นั้นมาจากผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือทรัพย์นั้นไว้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
บรรพ 1 และ บรรพ 4

ทรัพย์และทรัพย์สิ้นคืออะไร (มาตรา 98 - 111)

มาตรา 98 บัญญัติว่า อันว่าทรัพย์นั้น โดยนิคินัย ได้แก่ วัตถุมีรูปร่าง

มาตรา 99 ทรัพย์สิ้นนั้น ทานหมายรวมทั้งทรัพย์ ทั้งวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่ง
อาจมีราคาได้ และถือเอาได้

โดยคำนิยามในมาตราทั้งสองดังกล่าว แสดงความแตกต่างของทรัพย์ กับทรัพย์สิ้น
วัตถุมีรูปร่างทั้งหลายเป็นทรัพย์และอาจเป็นทรัพย์สิ้นด้วย ส่วนทรัพย์สิ้นนั้น จะเป็นวัตถุมีรูปร่าง
หรือไม่มีรูปร่างก็ได้ แต่จะเป็นทรัพย์สิ้นก็ต่อเมื่อ

ก. อาจมีราคา คือ มีมูลค่าในตัวของมัน จะมีค่ามากหรือน้อยไม่สำคัญ

ข. อาจถือเอาได้ คือ การที่สามารถเข้าถึงเอาเป็นเจ้าของได้ สามารถ
หวงกันได้ สำหรับสิ่งที่ไม่สามารถเข้าถึงเอาได้ เช่น ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ดวงดาว ฯลฯ
ไม่ถือเป็นทรัพย์ หรือทรัพย์สิ้น การเข้าถึงเอานี้มีเพียงแต่การสามารถหยิบ จับ ถือ เอาได้
ด้วยมือเท่านั้น แต่ หมายถึงการเข้าถึงสิทธิ แสดงอาการหวงห้าม หรือสิทธิเอาประโยชน์จาก
ทรัพย์ หรือมีสิทธิครอบครองหรือมีสิทธิที่จะห้ามมิให้บุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิ้นนั้น

สิ่งที่ไม่รูปร่างที่เห็นเป็นทรัพย์สิ้นนั้น เช่น กรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง สิทธิเหนือ
พื้นดิน สิทธิในเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ การจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเก็บเงิน ภาระคึดพัน
ในอสังหาริมทรัพย์ (เป็นทรัพย์สิทธิ บรรพ 4) กำลังแรงธรรมชาติ เช่น พลังงานไฟฟ้า
กระแส น้ำ แกลส พลังน้ำตก ฯลฯ ก็เป็นทรัพย์สิ้นด้วย

ประเภททรัพย์สิน (บรรพ 1)

อสังหาริมทรัพย์ และ สิ่งหาริมทรัพย์

ก. อสังหาริมทรัพย์ (มาตรา 100) คือทรัพย์สินติดตั้งคราอยู่กับที่ ได้แก่

1. ที่ดิน
2. ทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินนั้น หรือ
3. ทรัพย์สินอันประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น
4. สิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

1. ที่ดิน หมายถึง พื้นหรืออาณาเขตตามส่วนกว้างยาวอันพึงกำหนดได้เป็นเนื้อที่ อาจจะมีหนองน้ำ ลำธาร ฯ รวมอยู่ด้วย

2. ทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดิน

2.1 ทรัพย์สินที่เกิดขึ้น หรือติดอยู่เองโดยธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ยืนต้น

ภูเขา ลำธาร ฯ

2.2 ทรัพย์สินที่บุคคลนำไปติดตั้งครากับที่ดิน โดยลักษณะสิ่งนั้นเองที่เป็นที่เห็นได้ว่าเป็นสิ่งติดตั้งครากับที่ดิน เช่น บ้าน โรงงาน สะพาน หอนาฬิกา ฯ

2.3 ทรัพย์สินที่ติดตั้งคราโดยถาวร กับทรัพย์สินที่ติดตั้งครากับที่ดินอีกทอดหนึ่ง เช่น หลังคาบ้าน ประตู หน้าต่าง ฯ

3. ทรัพย์สินที่ประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน คือวัตถุต่าง ๆ ที่อยู่ในดินหรือที่ประกอบขึ้นเป็นดิน เช่น กิน ทราย แร่ ฯล ฯ

4. สิทธิอันเป็นกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ได้แก่ กรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน สิทธิจำนอง ภาระจำยอม เป็นต้น

ข. สิ่งหาริมทรัพย์ (มาตรา 101) ได้แก่ทรัพย์สินทั้งหลายอันอาจจะชนจากที่แห่งหนึ่งไปแห่งหนึ่งได้ไม่ว่าด้วยแรงเกินแห่งตัวทรัพย์สินนั้น หรือ เคลื่อนด้วยกำลังภายนอก รวมทั้งสิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวด้วย สิ่งหาริมทรัพย์ จึงได้แก่

1. ทรัพย์สินที่เคลื่อนที่โดยตัวเอง เช่น น้ำมัน วัสดุ รถยนต์ เรือยนต์ ฯลฯ
2. ทรัพย์สินที่เคลื่อนขนได้ควยกำลังภายนอก เช่น ที่วี นาฬิกา หนังสือ ตู้เย็น ฯลฯ
3. กำลังแรงธรรมชาติอันอาจถือเอาได้ เช่น กระแสไฟฟ้า แก๊ส พลังน้ำตก ฯลฯ
4. สิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวด้วยสังหาริมทรัพย์ เช่น สิทธิจำนำ ลิขสิทธิ์ สิทธิในเครื่องหมายการค้า สิทธิของผู้ถือหุ้น หรือเป็นหุ้นส่วน เป็นต้น

หมายเหตุ การแบ่งทรัพย์สินตามกฎหมายโบราณ เคยแบ่งเป็นอวิญญาณทรัพย์ ซึ่งได้แก่ ทรัพย์สินที่ไม่มีวิญญาณครองหรือ ทรัพย์สินที่ไม่มีชีวิต เช่นที่ดิน บ้าน โตะ ฯ กับ - อวิญญาณทรัพย์ ซึ่งได้แก่ ทรัพย์สินที่มีวิญญาณครองหรือทรัพย์สินที่มีชีวิต เช่น ข้าว น้ำมัน ทราย ฯ

ประโยชน์ของการแบ่งแยก

1. เกี่ยวกับอายุความได้สิทธิ การครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นไว้ด้วยความสงบโดยเปิดเผย ด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ

1.1 ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ ต้องได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลา 10 ปี จึงจะได้กรรมสิทธิ์

1.2 ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ ต้องครอบครองติดต่อกันเป็นเวลา 5 ปี จึงได้กรรมสิทธิ์

2. เกี่ยวกับแบบแห่งนิติกรรม

2.1 อสังหาริมทรัพย์ จะต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น การซื้อขาย อสังหาริมทรัพย์ ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก็เป็นโมฆะ

2.2 สังหาริมทรัพย์ การซื้อขายไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ หรือตามแบบเว้นแต่สังหาริมทรัพย์บางอย่างที่ต้องจดทะเบียน เช่น เรือกำปั่น หรือ เรือมีระวาง

6. ต้นขึ้นไป เรือยนต์หรือเรือกลไฟที่มีระวาง 5 ต้นขึ้นไป รถยนต์ แพ และสัตว์พาหนะ เค้า นั้น เวลาซื้อขายต้อง ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนด้วย

3. เกี่ยวกับแดนกรรมสิทธิ์ อสังหาริมทรัพย์มีแดนกรรมสิทธิ์ทั้งเหนือพื้นดินและใต้พื้นดิน ส่วนสังหาริมทรัพย์ไม่มีแดนกรรมสิทธิ์

4. เกี่ยวกับลัทธิของกฎหมาย โดยปกติกฎหมายถือว่า ทรัพย์ย่อมมีเจ้าของของสังหาริมทรัพย์โดยเฉพาะที่ดิน ถ้าทอดทิ้งไม่ครอบครอง หรือปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า ไม่มีเอกชนคนใดเป็นเจ้าของที่ดินนั้นถือว่าเป็นของแผ่นดิน รัฐเป็นเจ้าของ ส่วนสังหาริมทรัพย์อาจเป็นทรัพย์ไม่มีเจ้าของที่ได้ เพราะเจ้าของไม่เอา ไม่ใช้แล้ว เช่น เศษกระดาษ ของทิ้ง เป็นต้น

สังกะทรัพย์ และ อสังกะทรัพย์

ค. สังกะทรัพย์ ได้แก่สังหาริมทรัพย์ ซึ่งโดยปกติอาจใช้ของอื่นอันเป็นประเภท และชนิดเดียวกัน มีปริมาณเท่ากันแทนได้ เช่น ข้าวสาร น้ำตาล ถ่าน เกลือ หรือเงินตรา เป็นต้น

ง. อสังกะทรัพย์ ได้แก่สังหาริมทรัพย์อันมีอาจจะใช้ของคนอื่นแทนเช่นนั้นได้ เช่น เรือสินค้าซื้อเจ้าพระยา มาซื้ออัศวิน สุนัขชื่อจิบจอย เป็นต้น

ประโยชน์ในการแบ่งแยกเป็นสังกะทรัพย์และอสังกะทรัพย์ ก็เพื่อให้มีผลบังคับในเรื่องการปฏิบัติชำระหนี้ กล่าวคือ ถ้าเป็นสังกะทรัพย์ ลูกหนี้ยอมชำระหนี้ด้วยของประเภท และชนิดเดียวกัน มีปริมาณเท่ากันแทนได้ แต่อสังกะทรัพย์จะกระทำเช่นนั้นไม่ได้

จ. โภคทรัพย์ ได้แก่สังหาริมทรัพย์ซึ่ง เมื่อใช้ยอมเสียภาวะเสื่อมสลายไปในทันทีเพราะการใช้มัน หรือซึ่งใช้ไปจนสุดยอมสิ้นเปลืองหมดไป เช่น ข้าว น้ำมัน ถ่าน ฟืน หรือ फिल्मถ่ายรูป บุหรี่ ดวงตราไปรษณีย์ เงินตรา เป็นต้น

ประโยชน์ในการแบ่งเป็นโภคทรัพย์ เพื่อให้มีผลในกฎหมายลักษณะหนี้ ว่าเมื่อใดจึงจะถือว่าลูกหนี้ได้ชำระหนี้ โดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว เช่น เอกเทศสัญญาลักษณะยืม

ถ้าเป็นการยืมโภคทรัพย์ ซึ่งกฎหมายเรียกว่ายืมใช้สิ้นเปลืองแล้ว กรรมสิทธิ์ในทรัพย์ตกแก่ผู้ยืมในทันที ผลจึงเป็นว่าทรัพย์นั้นสูญหาย หรือถูกทำลายด้วยประการใด ๆ ผู้ยืมก็ต้องรับผิดชอบทรัพย์เช่นนั้น แต่ถ้าเป็นการยืมทรัพย์ที่มีใช้โภคทรัพย์ ซึ่งตามกฎหมายเรียกว่า ยืมใช้คงรูป กรรมสิทธิ์ในทรัพย์ยังอยู่แก่ผู้ให้ยืม ถ้าทรัพย์นั้นต้องสูญหาย หรือถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัย และมีใช้ความผิดผู้ยืมแล้ว ผู้ยืมก็ไม่ต้องรับผิดชอบอย่างใดทั้งสิ้น

ทรัพย์แบ่งได้และทรัพย์แบ่งไม่ได้

ฉ. ทรัพย์แบ่งได้ นั้นคือ ทรัพย์อันอาจจะแยกออกจากกันเป็นส่วน ๆ ได้จริง หนักชั่งแจ้ง และแต่ละส่วนได้รูปบริบูรณ์ลำพังตัว เช่น ข้าวสาร น้ำตาล น้ำมัน เกลือ กรวดทราย เป็นต้น

ช. ทรัพย์แบ่งไม่ได้ คือ ทรัพย์อันอาจจะแยกออกจากกันไม่ได้ นอกจากเปลี่ยนแปลงภาวะแห่งทรัพย์ กับทั้งทรัพย์ซึ่งตามกฎหมายท่านถือว่าแบ่งไม่ได้ เช่น ดิกราม บ้านเรือน หรือใบหุ้นส่วน เป็นต้น

ซ. ทรัพย์นอกพาณิชย์ ป.พ.พ. มาตรา 106 บัญญัติว่า ทรัพย์นอกพาณิชย์ ได้แก่ ทรัพย์ที่ไม่สามารถจะถือเอาได้ และทรัพย์ซึ่งไม่โอนให้กันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายจะเห็นว่าทรัพย์นอกพาณิชย์ ได้แก่

1. ทรัพย์ที่ไม่สามารถถือเอาได้ เช่น ดวงดาว หรือแร่ธาตุบนท้องฟ้า อากาศ ท้องทะเล เป็นต้น

2. ทรัพย์ที่ไม่โอนให้กันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย คือ ทรัพย์ที่ได้มีกฎหมายบัญญัติห้ามโอนไว้โดยเฉพาะเจาะจง เช่น ทรัพย์ที่ประเทศชาติยกให้แก่ผู้มีความดีความชอบแก่แผ่นดินและห้ามโอนไว้ด้วย กับทรัพย์ที่กฎหมายห้ามโอนไว้ทั่วไป เช่น สาธารณสมบัติของแผ่นดิน เป็นต้น

ป.พ.พ. มาตรา 1304 บัญญัติว่า สาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดิน ซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น

(1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า ที่ดินซึ่งมีผู้เวรคืน หรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดิน โดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(2) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ขายคลัง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

(3) ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อมและโรงพยาบาล สำนักการบ้านเมือง เรือรบ อาวุธยุทโธปกรณ์

ข้อสังเกต จะเห็นว่าสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น

1. เป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน และ
2. ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

ผลของการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

1. ท่านห้ามมิให้ยึดทรัพย์สินของแผ่นดิน ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือไม่
2. จะโอนมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเฉพาะ หรือพระราชกฤษฎีกา
3. ห้ามมิให้ราษฎรยกอายุความขึ้นต่อสู้แผ่นดิน

ข้อสังเกต ทรัพย์สินของแผ่นดินที่มีใช้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น กฎหมายบัญญัติห้ามยึดไว้เท่านั้น แต่มิได้ห้ามโอนหรือห้ามมิให้ยกอายุความขึ้นต่อสู้กับแผ่นดินประการใด

ความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างทรัพย์สิน

ป.พ.พ. มาตรา 107 บัญญัติว่า ส่วนควบของทรัพย์สิน นั้น คือส่วนซึ่งว่าโดยสภาพแห่งทรัพย์สิน หรือโดยจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นย่อมเป็นสาระสำคัญในความเป็นอยู่ของทรัพย์สินนั้น และไม่อาจจะแยกจากกันได้ นอกจากจะทำลายหรือหุ้บสลายหรือทกให้ทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนแปลงรูปทรง

ใครเป็นเจ้าของทรัพย์สินอันใด ย่อมมีกรรมสิทธิ์ในบรรดาส່วนควบทั้งหลายของทรัพย์สินนั้น

ตามบทวิเคราะห์พิพทแห่งกฎหมาย ส่วนควบของทรัพย์สินจึงต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการ คือ

1. เป็นสาระสำคัญในความเป็นอยู่ของทรัพย์สิน
  - ก. โดยสภาพแห่งทรัพย์สินนั้นเอง เช่น เรือยนต์กับใบพัด หรือรถยนต์กับล้อรถยนต์ เป็นต้น
  - ข. โดยจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น เช่น บ้านหน้าทางบ้าน เป็นต้น
2. ไม่อาจแยกออกจากกันได้ นอกจากจะทำลายทำบุบสลาย หรือทำให้ทรัพย์สิน

นั้นเปลี่ยนแปลงรูปทรง เช่น บ้านกับครัว หรือห้องน้ำ เป็นต้น

ประโยชน์ในการบัญญัติส่วนควบ ก็เพื่อวินิจฉัยว่า กรรมสิทธิ์ในส่วนควบของทรัพย์สินจะเป็นของผู้ใด เช่น เมื่อชายฝากเรือใหญ่แม่ไม้ไว้ระบุดึงครัวด้วย ก็ต้องถือว่าชายฝากครัวรวมไปด้วย (ฎีกาที่ 86/2493)

ข้อสังเกต ไม่นั้น เช่น ต้นมะม่วง มะขาม ลำไย ต้นพลู ฯลฯ นับว่าเป็นส่วนควบกับที่ดินที่ปลูกไม้นั้น

ข้อยกเว้นที่ไม่เป็นส่วนควบ

1. ไม้มลुकและธัญญาชาติ อันจะเก็บเกี่ยววางผลได้คราวหนึ่งหรือหลายคราว ต่อปี ย่อมไม่เป็นส่วนควบกับที่ดิน และนับว่าเป็นสังหาริมทรัพย์ด้วย เช่น ต้นข้าว ข้าวโพด ผักหญ้าต่าง ๆ เป็นต้น
2. ทรัพย์สินซึ่งติดกับที่ดินหรือติดกับโรง เรือนเพียงชั่วคราว ย่อมไม่กลายเป็นส่วนควบกับที่ดินนั้น เช่น ที่จอดรถสาธารณะ
3. โรง เรือนหรือการปลูกสร้างอย่างอื่นอันผู้มีสิทธิในที่ดินของผู้อื่นใช้สิทธินั้นปลูกทาลงไว้ในที่ดินนั้น เช่น เข้าที่ดินเขาปลูกบ้านอยู่อาศัย เป็นต้น บ้านนั้นหากเป็นส่วนควบของที่ดินไม่

เครื่องอุปกรณ์

ป.พ.พ. มาตรา 110 บัญญัติว่า เครื่องอุปกรณ์ ได้แก่ สิ่งหาทรัพย์สินซึ่งโดยปกตินิยมเฉพาะถิ่น หรือโดยเจตนาจัดแจงแห่งผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินเป็นประธานยอมเป็นของใช้ประจำอยู่กับทรัพย์สินเป็นประธานนั้นอาจึ่ง เพื่อประโยชน์แก่การที่จะจัดดูแลหรือใช้สอยหรือรักษาทรัพย์สินเป็นประธานนั้นเอง และเจ้าของทรัพย์สินได้นำมาสู่ทรัพย์สินเป็นประธาน ด้วยนำมาติดต่อหรือปรับเข้าไว้หรือทำโดยประการอื่น โดยฐานะเป็นเครื่องใช้ประกอบตัวทรัพย์สินเป็นประธานนั้น

เครื่องอุปกรณ์เช่นว่านี้ ถึงจะแยกออกจากทรัพย์สินเป็นประธานชั่วคราวก็ยังไม่ขาดจากเป็นเครื่องอุปกรณ์ของทรัพย์สินเป็นประธานนั้น

อนึ่ง เครื่องอุปกรณ์ย่อมตกติดไปกับทรัพย์สินเป็นประธาน เว้นแต่จะไต่ตกลงกันจำหน่ายเป็นพิเศษประการอื่น

ประโยชน์ในการบัญญัติเครื่องอุปกรณ์ ก็เพื่อวินิจฉัยว่า กรรมสิทธิ์ในเครื่องอุปกรณ์นั้นจะโอนไปกับทรัพย์สินเป็นประธานในเมื่อไม่มีข้อตกลงกันเป็นอย่างอื่น เช่น ขายรถยนต์ให้เขาก็ต้องรวมถึงยางล้อหรือเครื่องมือประจำรถนั้นด้วย เป็นต้น

ดอกผล

ป.พ.พ. มาตรา 11 บัญญัติว่า ดอกผลทั้งหลายของทรัพย์สินนี้มีความหมายดังนี้

(1) ดอกผลธรรมดา กล่าวคือว่า บรรดาสิ่งทั้งปวงซึ่งได้มาเพราะใช้ของนั้นอันเกิดขึ้นโดยธรรมชาติของมัน เช่น ผลไม้ น้ำมัน ชน และลูกสัตว์ เหล่านี้ยอมสามารถจะถือเอาได้เมื่อเวลาขาดตกออกจากสิ่งนั้น ๆ

(2) ดอกผลนิติบัญญัติ กล่าวคือ ดอกเบี้ย ค่าเช่า ค่าปันผล หรือลาภอื่น ๆ ที่ได้มาเป็นครั้งเป็นคราวแก่เจ้าทรัพย์สินจากผู้อื่น เพื่อที่จะได้ใช้ทรัพย์สินนั้น ดอกผลเหล่านี้ยอมคำนวณและถือเอาได้ตามรายวัน

ประโยชน์ในการบัญญัติดอกผล โดยที่ดอกผลเป็นทรัพย์สินที่บังเกิดออกเงยหรือเพิ่มพูน

ขึ้นจากตัวทรัพย์สินเดิม เพราะฉะนั้นใครเป็นเจ้าของทรัพย์สินใดก็ย่อมได้ไปซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้นด้วย เช่น เอาสุนัขไปฝากเขาเลี้ยง สุนัขนั้นมีลูกออกมา ลูกสุนัขนั้นก็ตกเป็นของผู้ฝาก ซึ่งเป็นเจ้าของสุนัขด้วย เป็นต้น

บุคคลสิทธิและทรัพย์สิน

บุคคลสิทธิ หรือสิทธิ เรียกรวม คือสิทธิที่จะบังคับให้บุคคลซึ่งเป็นลูกหนี้กระทำการหรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันเนื่องมาจากสัญญาหรือละเมิด เช่น สิทธิที่เจ้าหนี้จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้เงินที่กู้ยืมไป หรือชดเชยค่าเสียหายในกรณีที่ลูกหนี้ทำละเมิด เป็นต้น

ทรัพย์สิน คือสิทธิที่บุคคลมีอยู่ในทรัพย์สินโดยทั่วไป และจะต้องมีทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งสิทธิด้วยเสมอ เช่น กรรมสิทธิ สิทธิครอบครอง สิทธิในภาระจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเกี่ยวกิน ภาระคิดค้นในอสังหาริมทรัพย์ สิทธิจำนอง สิทธิจำนำ สิทธิยึดหน่วง และลิขสิทธิ์ เป็นต้น

ข้อแตกต่างระหว่างบุคคลสิทธิและทรัพย์สิน

1. ทรัพย์สินใช้ยื่นแก่บุคคลได้ทั่วไป เช่น ถ้าเรามีทรัพย์สินหรืออย่างใดอย่างหนึ่ง เราก็มีอำนาจในอันที่จะไม่ให้บุคคลอื่นมากระทำละเมิด หรือรบกวนขัดขวางสิทธิของเรา แต่บุคคลสิทธินั้นเราใช้ยื่นได้แก่บุคคลที่เป็นลูกหนี้เท่านั้น
2. ทรัพย์สินก่อให้เกิดหน้าที่แก่คนอื่น กล่าวคือ บุคคลทั่ว ๆ ไป จะต้องงดเว้นไม่รบกวนสิทธิของเจ้าของในอันที่จะครอบครองทรัพย์สินโดยปกติสุข ส่วนบุคคลสิทธิเป็นหน้าที่ของลูกหนี้ที่จะกระทำหรืองดเว้นกระทำการตามความผูกพันที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้น
3. ทรัพย์สิน มีวัตถุแห่งสิทธิเป็นทรัพย์สิน ส่วนบุคคลสิทธินั้น วัตถุแห่งสิทธิเป็นการกระทำหรืองดเว้นกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยตรง
4. ทรัพย์สินก่อตั้งขึ้นด้วยอำนาจกฎหมายโดยตรง กล่าวคือ กฎหมายจะต้องบัญญัติรับรู้ไว้ ส่วนบุคคลสิทธิก่อตั้งขึ้นด้วยสัญญาและละเมิด

5. ทรัพย์สินที่ไม่อาจสิ้นสุดไปด้วยการไม่ใช้ เช่น เรามีกรรมสิทธิในของสิ่งหนึ่งอยู่ แม้เราจะทิ้งของนั้นไว้โดยไม่ใช้นานเท่าใดก็ดี ทรัพย์สินก็คือกรรมสิทธิ์ของเรานั้นก็ยังคงอยู่แก่เราเสมอ ยกเว้นจะถูกครอบครองโดยปรักข์เท่านั้น ส่วนบุคคลสิทธินั้นถ้าเจ้าหนี้เพิกเฉยไม่บังคับเสียภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ก็เป็นขาดอายุความ ห้ามมิให้ฟ้องร้อง เช่น เมื่อมีใครมาขโมยเงินเราไป ถ้าเราไม่ฟ้องร้องให้เขาใช้เงินภายใน 10 ปี นับแต่หนี้ถึงกำหนดชำระ เราก็ยอมฟ้องลูกหนี้นั้นไม่ได้

ทางได้มาซึ่งทรัพย์สิน

1. การได้มาซึ่งทรัพย์สินในอสังหาริมทรัพย์โดยนิติกรรมจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน เช่น การซื้อขายที่ดิน หรือสิ่งปลูกสร้างซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์ ถ้าทำกันด้วยปากเปล่า หรือทำแต่เพียงเป็นหนังสือโดยไม่จดทะเบียนด้วยยอมตกลงเป็นโมฆะ คือเสียเปล่า เป็นต้น

2. การได้มาซึ่งทรัพย์สินในอสังหาริมทรัพย์โดยทางอื่นนอกจากนิติกรรม เช่น โดยการครอบครองปรักข์ ถ้ายังมีได้จดทะเบียนก็ย่อมจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ได้สิทธิมาโดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริต และได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้วไม่ผิด เป็นต้น

3. การได้มาซึ่งทรัพย์สินในอสังหาริมทรัพย์ ตามหลักมิต้องทำเป็นหนังสือหรือจดทะเบียน เว้นแต่การซื้อขายเรือกำปั่น หรือเรือมีระวางตั้งแต่ 6 ตันขึ้นไป เรือยนต์หรือเรือกลไฟมีระวางตั้งแต่ 5 ตันขึ้นไป รวมทั้งการซื้อขายแพ และสัตว์พาหนะด้วย ซึ่งจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน กับสัญญาซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งตกลงราคากันเป็นราคา 500 บาท หรือกว่านั้นขึ้นไป ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ย่อมจะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้

ประเภทของทรัพย์สิน

1. กรรมสิทธิ์

กรรมสิทธิ์คือทรัพย์สินชนิดหนึ่งที่เกิดถึงอำนาจแห่งการเป็นเจ้าของแห่งทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งต้องอยู่ภายในบังคับแห่งกฎหมาย

กรรมสิทธิ์เป็นที่รวมแห่งสิทธิต่าง ๆ กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดมีสิทธิในทรัพย์สินแล้ว ย่อมมีสิทธิต่อไปนี้ คือ

1. สิทธิครอบครองและยึดถือ
2. สิทธิใช้สอยและได้ซึ่งดอกผล
3. สิทธิจำหน่ายจ่ายโอน
4. สิทธิตามเอาทรัพย์สินคืนจากบุคคลอื่นที่ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้
5. สิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยชอบด้วย

กฎหมาย

การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์มี 2 กรณี คือ

(1) ได้มาโดยทางนิติกรรม เช่น ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ เป็นต้น

(2) ได้มาโดยทางอื่นนอกจากนิติกรรม เช่น ได้มาโดยการครอบครอง ประโยชน์หรือโดยอายุความ ได้มาโดยหลักส่วนควบ ได้มาโดยทางมรดก ได้มาโดยเข้าถือเอาสังหาริมทรัพย์ที่ไม่มีเจ้าของ ได้มาโดยการเก็บได้ซึ่งทรัพย์สินหายโดยได้ปฏิบัติตามกฎหมายแล้ว แต่เจ้าของมิได้เรียกคืนภายใน 1 ปี นับแต่วันที่เก็บได้ เป็นต้น

กรรมสิทธิ์มีลักษณะเด็ดขาด ถาวร กล่าวคือ ใครมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินอันใด ก็ย่อมมีสิทธินั้นอยู่ตลอดไป แม้เจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นจะตายไป ทรัพย์สินของเขาก็ยังคงตกได้แก่ทายาทของเขาอยู่ดี

การได้กรรมสิทธิ์โดยหลักส่วนควบ

1. ส่วนควบโดยธรรมชาติ คือที่ดินแปลงใดเกิดที่งอกริมตลิ่งที่ขอกยอมเป็นทรัพย์สินของเจ้าของที่ดินแปลงนั้นที่งอกริมตลิ่งนั้น ต่างกับชายตลิ่งเพราะที่ชายตลิ่งเป็นที่น้ำท่วมถึงยังเป็นสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันอยู่ จึงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

2. ส่วนควบโดยการปลูกสร้าง

(ก) การสร้างโรงเรือนในที่ดินของผู้อื่น

(1) สร้างโดยสุจริต เจ้าของที่ดินเป็นเจ้าของโรงเรือนนั้น แต่ต้องใช้ค่าแห่งที่ดินที่เพิ่มขึ้นเพราะการสร้างโรงเรือนให้แก่ผู้สร้างหรือเจ้าของที่ดินจะเรียกให้ผู้สร้างรื้อถอนโรงเรือนนี้ไป แล้วทำที่ดินให้เป็นไปตามเดิม เว้นแต่การรื้อถอนจะทำให้ต้องใช้เงินเกินสมควรดังนี้ เจ้าของที่ดินจะเรียกให้ผู้สร้างซื้อที่ดินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้

(2) สร้างโดยไม่สุจริต ผู้สร้างต้องรื้อถอนโรงเรือนไปแล้วทำที่ดินให้เป็นไปตามสภาพเดิม แล้วส่งคืนเจ้าของที่ดิน เว้นแต่เจ้าของที่ดินจะเลือกให้ส่งคืนตามที่เป็นอยู่ ในกรณีเช่นนี้ เจ้าของที่ดินจะต้องใช้ราคาโรงเรือนหรือใช้ค่าแห่งที่ดินเพียงที่เพิ่มขึ้นเพราะสร้างโรงเรือนนั้น แล้วแต่จะเลือก

(ข) การปลูกต้นไม้ หรือธัญญาตินที่ดินผู้อื่น กฎหมายให้นำหลักเรื่องการสร้างโรงเรือนในที่ดินของผู้อื่น ดังกล่าวมาใช้บังคับโดยอนุโลม ข้อยกเว้น ชาวหรือธัญญาตินอื่นจะเก็บเกี่ยวผลผลิตคราวหนึ่งหรือหลายคราวต่อปี เจ้าของที่ดินต้องยอมให้บุคคลผู้กระทำการโดยสุจริตซึ่งได้เพาะปลูกลงไว้บนดินของตนจนกว่าจะเสร็จการเก็บเกี่ยว โดยมีเงื่อนไขให้ใช้เงินจำนวนตามเกณฑ์ค่าเช่าที่ดินนั้น หรือเจ้าของที่ดินจะเข้าครอบครองได้ทันที โดยใช้ค่าตอบแทนให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งก็ได้

(ค) การสร้างโรงเรือนรุกล้ำเข้าไปในที่ดินของผู้อื่น

(1) สร้างโดยสุจริต ผู้สร้างเป็นเจ้าของโรงเรือนที่สร้างขึ้นแต่ต้องเสียเงินให้แก่เจ้าของที่ดินเป็นค่าใช้ที่ดินนั้น และจดทะเบียนสิทธิเป็นภาระจำยอม ถ้าภายหลังโรงเรือนนั้นสลายหมดไป เจ้าของที่ดินจะเรียกให้เพิกถอนการจดทะเบียนเสียก็ได้

(2) สร้างโดยไม่สุจริต เจ้าของที่ดินจะเรียกให้ผู้สร้างรื้อถอนไปและทำที่ดินให้เป็นไปตามเดิม โดยผู้สร้างเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายก็ได้

(ง) เอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาปลูกสร้างในที่ดินของตน กล่าวคือ บุคคลใดสร้างโรงเรือนหรือทำการก่อสร้างอย่างอื่นซึ่งติดที่ดินหรือเพาะปลูกต้นไม้หรือธัญญาตินในที่ดินของตนด้วยสัมภาระของผู้อื่นตามกฎหมายบุคคลนั้นเป็นเจ้าของสัมภาระแต่ต้องใช้ค่าสัมภาระนั้น

(จ) การเก็บได้ซึ่งทรัพย์สินหาย ตามกฎหมายผู้เก็บได้ต้องปฏิบัติดังนี้

(1) ส่งมอบทรัพย์สินนั้นแก่ผู้ทำของหายหรือเจ้าของ หรือผู้มีสิทธิจะรับทรัพย์สินนั้นโดยมิชักช้า หรือ

(2) แจ้งแก่บุคคลดังกล่าวในข้อ (1) โดยมิชักช้า

(3) ส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นภายใน 3 วัน และแจ้งพฤติการณ์ตามที่ทราบอันอาจเป็นเครื่องช่วยในการสืบหาตัวบุคคลผู้มีสิทธิจะรับทรัพย์สินนั้น

โทษของผู้ละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายในการเก็บได้ซึ่งทรัพย์สินหาย ก็คืออาจมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 และ 355 ฐานชักชอก

สิทธิเรียกร้องเอารางวัลของผู้เก็บของได้ เมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ผู้เก็บได้อาจเรียกเอารางวัลจากบุคคลผู้มีสิทธิจะรับทรัพย์สินนั้นเป็นจำนวนร้อยละ 10 แห่งค่าทรัพย์สินภายในราคาพันบาท และถ้าราคาสูงกว่านั้นขึ้นไปให้คิดให้อีกร้อยละ 5 ในจำนวนที่เพิ่มขึ้น

ถ้าผู้เก็บได้ส่งมอบทรัพย์สินแก่ตำรวจหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่น นอกจากจะต้องให้รางวัลผู้เก็บได้ตามอัตราดังกล่าวแล้ว เจ้าของทรัพย์สินจะต้องเสียค่าธรรมเนียมอีกร้อยละ $2 \frac{1}{2}$ ให้แก่กรมตำรวจหรือทบวงการอื่น ๆ อีกด้วย แต่ค่าธรรมเนียมจำนวนนี้ท่านจำกัดไว้ไม่ให้เกินร้อยละ

ถ้าผู้เก็บได้ซึ่งทรัพย์สินหายได้ปฏิบัติตามกฎหมายแล้ว และผู้มีสิทธิจะรับทรัพย์สินนั้นมิได้เรียกเอาภายใน 1 ปี นับแต่วันที่เก็บได้ไซ้ ท่านว่ากรรมสิทธิ์ตกแก่ผู้เก็บได้

แต่ถ้าทรัพย์สินซึ่งไม่มีผู้เรียกเอาอันเป็นโบราณวัตถุ กรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินนั้นตกแก่แผ่นดิน แต่ผู้เก็บได้มีสิทธิจะได้รับรางวัลร้อยละ 10 แห่งค่าของทรัพย์สินนั้น

สำหรับสิ่งหาทรัพย์สินอันมีค่าซึ่งซ่อนหรือฝังไว้ ถ้ามีผู้เก็บได้โดยพฤติการณ์ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถอ้างว่าเป็นเจ้าของได้ ท่านว่ากรรมสิทธิ์ตกเป็นของแผ่นดิน ผู้เก็บได้ต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นแก่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่น แล้วมีสิทธิได้รับรางวัล 1 ใน 3 แห่งค่าทรัพย์สิน

(ฉ) การไต่กรรมสิทธิในพฤติการณ์พิเศษ

(1) ได้มาเพราะนิติกรรมอันเป็นโมฆียะ สิทธิของบุคคลผู้ได้มาซึ่งทรัพย์สินโดยมีค่าตอบแทนและโดยสุจริตนั้น ย่อมมิเสียไปถึงแม้ว่าผู้โอนทรัพย์สินนั้นมาโดยนิติกรรมอันเป็นโมฆียะ และนิติกรรมนั้นได้ถูกบอกกลางภายหลัง เช่น ผู้เยาว์ขายรถยนต์ให้นายเสนอ ต่อมานายเสนอรับซื้อรถยนต์คันนั้นจากนายเสนอโดยสุจริต เป็นต้น นายเสนอก็เป็นเจ้าของกรรมสิทธิในรถยนต์คันนั้น

(2) ได้มาเพราะซื้อทรัพย์สินโดยสุจริต

ก. ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตจากการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล หรือคำสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ แม้ภายหลังจะปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ของจำเลย หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือผู้ล้มละลายก็ตาม สิทธิของผู้ซื้อโดยสุจริตมิเสียไป กล่าวคือ ผู้ซื้อได้กรรมสิทธิในทรัพย์สินนั้นเด็ดขาด เจ้าของจะเรียกคืนมิได้

ข. ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตจากการขายทอดตลาด หรือในท้องตลาด หรือจากพ่อค้าซึ่งขายของชนิดนั้น ผู้ซื้อไม่จำเป็นต้องคืนให้แก่เจ้าของแท้จริง เว้นแต่เจ้าของจะชดใช้ราคาที่ซื้อ

(3) ได้เงินตรามาโดยสุจริต สิทธิของผู้ได้เงินตรามาโดยสุจริตนั้น ท่านว่ามีเสียไป ถึงแม้ภายหลังจะพิสูจน์ได้ว่าเงินนั้นมีใช้ของบุคคลซึ่งได้โอนให้มา

กรรมสิทธิที่ถูกรักษาโดยบทบัญญัติกฎหมาย

1. การทำหลังคาและสิ่งปลูกสร้าง ท่านห้ามมิให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ ทำหลังคา หรือการปลูกสร้างอย่างอื่น ซึ่งทำให้น้ำฝนตกลงมายังทรัพย์สินซึ่งอยู่ติดต่อกัน
2. การขุดในที่ดิน บ่อ สระ หลุมรับน้ำโสโครก หรือหลุมรับปุ๋ย หรือขยะมูลฝอยนั้น ท่านว่าจะขุดในระยะสองเมตรจากแนวเขตที่ดินไม่ได้
3. การตัดรากไม้ เจ้าของที่ดินอาจตัดรากไม้ซึ่งรุกเข้ามาจากที่ดินติดต่อกันและเอาไว้เสียได้

4. การตัดกิ่งไม้ ถ้ากิ่งไม้ยื่นล้ำเข้ามา เมื่อเจ้าของที่ดินได้บอกผู้ครอบครองที่ดินติดต่อกับให้ตัดภายในเวลาอันสมควรแล้วแต่ผู้นั้นไม่ตัด ท่านว่าเจ้าของที่ดินตัดเอาเสียได้ ถ้ากิ่งก้านใดยื่นล้ำโดยบอกก่อน มีความผิดฐานละเมิดและทำให้ทรัพย์สินผู้อื่นเสียหาย

5. ดอกผลธรรมชาติ ดอกผลแห่งต้นไม้ที่หล่นตามธรรมดาลงในที่ดินติดต่อกันแปลงใด ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นดอกผลของที่ดินแปลงนั้น

6. ทางจำเป็น ถ้าที่ดินแปลงใดมีที่ดินแปลงอื่นล้อมอยู่จนไม่มีทางออกถึงทางสาธารณะได้ ท่านว่าเจ้าของที่ดินแปลงนั้นจะผ่านที่ดินที่ล้อมอยู่ไปสู่ทางสาธารณะได้ที่ดินแปลงใดมีทางออกได้ แต่ต้องข้ามสระ บึง หรือทะเล หรือมีที่ชันอันระดับที่ดินกับทางสาธารณะสูงกว่ากันมากไซ้ เจ้าของที่ดินแปลงนั้นจะผ่านที่ดินที่ล้อมไปสู่ทางสาธารณะได้เช่นกัน

7. การวางท่อน้ำ ท่อระบายน้ำ สายไฟฟ้า หรือสิ่งอื่น ๆ เมื่อเจ้าของที่ดินได้รับค่าทดแทนตามสมควรแล้ว ต้องยอมให้ผู้อื่นวางท่อน้ำ ท่อระบายน้ำ สายไฟฟ้า หรือสิ่งอื่น ๆ ซึ่งคล้ายกันผ่านที่ดินของตน เพื่อประโยชน์แก่ที่ดินติดต่อกับซึ่งถ้าไม่ยอมให้ผ่านก็ไม่มีทางจะวางได้ หรือถ้าจะวางได้ก็เปลืองเงินมากเกินควร

8. การหาสัตว์เลี้ยงเข้าไปเลี้ยงในที่ดินของผู้อื่น บุคคลอาจพาสัตว์ของตนผ่านหรือเข้าไปในที่ดินของผู้อื่น ซึ่งมิได้ยื่นเพื่อไปเลี้ยงและอาจเข้าไปเอาหญ้าในบ่อ หรือสระมาใช้ได้ เว้นแต่ที่ดินเป็นที่เพาะปลูกหรือเตรียมเพื่อเพาะปลูกหวานหรือมีราษฎรชาติอื่นอยู่แล้ว แต่ท่านว่าเจ้าของที่ดินยอมห้ามได้เสมอ

2. สิทธิครอบครอง

สิทธิครอบครองเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง เป็นสิทธิที่บุคคลมีอยู่ในทรัพย์สินในอันที่จะยึดถือทรัพย์สินนั้นเพื่อตนโดยยึดถือไว้เองหรือจะให้ผู้อื่นยึดถือทรัพย์สินนั้นไว้ให้ก็ได้ และเมื่อบุคคลใดยึดถือทรัพย์สินไว้โดยเจตนาจะยึดถือเพื่อตน บุคคลนั้นย่อมได้ซึ่งสิทธิครอบครอง

สิทธิครอบครองไม่ใช่กรรมสิทธิ์ แต่เป็นสิทธิที่มีผลตามกฎหมายรองลงมา จากกรรมสิทธิ์ เช่น มีสิทธิจะใช้และรับประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นอีกทั้งยังมีสิทธิที่จะมิให้ผู้ใด มารบกวนการมาครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น ยิ่งกว่านั้น เมื่อผู้ครอบครองได้เข้า ครอบครองสังหาริมทรัพย์ 5 ปีขึ้นไป หรือ ค่าเป็นอสังหาริมทรัพย์ครอบครอง 10 ปีขึ้นไป โดยสงบ โดยเปิดเผย ด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ ผู้ครอบครองก็อาจได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ ตนได้ครอบครองด้วย

3. การจำยอม

การจำยอมเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่งที่มาจำกัดตัดทอนอำนาจกรรมสิทธิ์ใน เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ให้ลดน้อยลงไป โดยเจ้าของทรัพย์สินต้องยอมรับกรรมบางอย่าง ซึ่งกระทบ ถึงทรัพย์สินของตน หรือต้องงดเว้นการใช้สิทธิบางอย่างอันมีอยู่ในกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินนั้น เพื่อ ประโยชน์แก่อสังหาริมทรัพย์อื่น

การได้มาซึ่งการจำยอมมี 2 ประการ

(1) ได้มาโดยนิติกรรม คือ ด้วยความตกลงซึ่งจะต้องทำเป็นหนังสือและจด ทะเบียน เช่น เจ้าของที่ดินแปลงหนึ่ง ตกลงยินยอมให้เจ้าของที่ดินอีกแปลงหนึ่งใช้ทางผ่านที่ ของตน เป็นต้น

(2) ได้มาโดยอายุความ เช่น เจ้าของที่ดินแปลงหนึ่งเดินผ่านที่ดินอีกแปลงหนึ่ง เป็นเวลา 10 ปี ขึ้นไป เป็นต้น

4. สิทธิอาศัย

สิทธิอาศัยเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง กล่าวคือ บุคคลใดได้รับสิทธิอาศัยใน โรงเรือนของผู้อื่น บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิอยู่ในโรงเรือนนั้นโดยไม่ต้องเสียค่าเช่า

สิทธิอาศัยเป็นนิติกรรมอันเกี่ยวกับทรัพย์สินในอสังหาริมทรัพย์ ฉะนั้นจึง ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน ไม่ใช่อนุญาตกันด้วยวาจาเท่านั้น และจะก่อให้เกิดปัญหา โดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตของผู้อาศัยก็ได้

5. สิทธิเหนือพื้นดิน

สิทธิเหนือพื้นดินเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง ซึ่งเจ้าของที่ดินอาจก่อให้เกิดขึ้นเป็นคุณแก่บุคคลอื่น โดยให้บุคคลนั้นมีสิทธิเป็นเจ้าของโรงเรือนสิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งเพาะปลูกบนดินหรือใต้ดินนั้น

สิทธิเหนือพื้นดินเกิดขึ้น เช่น เจ้าของที่ดินทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนอนุญาตให้ผู้อื่นมาสร้างบ้านเรือนที่ดินของตน โดยผู้ปลูกสร้างโรงเรือนเป็นผู้มีกรรมสิทธิในบ้านเรือนนั้นตลอดไป เป็นต้น

สิทธิเหนือพื้นดินจะก่อให้เกิดมีขึ้นโดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตของเจ้าของที่ดินหรือตลอดชีวิตผู้ทรงสิทธิเหนือพื้นดินนั้นก็ได้ นอกจากนี้สิทธิเหนือพื้นดินอาจโอนและรับมรดกกันได้ด้วย

6. สิทธิเก็บกิน

สิทธิเก็บกินเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง ซึ่งผู้ทรงสิทธิมีแต่เพียงสิทธิครอบครองใช้และถือเอาประโยชน์จากอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นโดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตของผู้ทรงสิทธิก็ได้ โดยมากมักจะเป็นเรื่องที่ดินที่คนให้บุตร แต่กลัวบุตรจะเนรคุณจึงให้บุตรทำหนังสือจดทะเบียนให้บิดามารดาเป็นผู้มีสิทธิครอบครอง ใช้ และถือเอาประโยชน์ เช่น เก็บค่าเช่าในที่ดินนั้นต่อไป ส่วนที่ดินนั้นบิดามารดาได้ทำหนังสือจดทะเบียนโอนให้บุตรไปแล้ว เป็นต้น

สิทธิเก็บกินนี้ ถ้าผู้ทรงสิทธิถึงแก่ความตาย สิทธิก็เป็นอันสิ้นไปด้วยเสมอ

7. การระติคพันในอสังหาริมทรัพย์

การระติคพันในอสังหาริมทรัพย์เป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง ซึ่งรองลงมาจากสิทธิเก็บกิน กล่าวคือ เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ยังคงครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่ แต่มีหน้าที่ต้องแบ่งปันผลประโยชน์ในทรัพย์สินนั้นไปให้บุคคลอีกคนหนึ่ง คือผู้รับประโยชน์

ตัวอย่างเช่น ลูกหนี้เจ้าของห้องแถว ทำหนังสือและจดทะเบียนยอมให้เจ้าหนี้มีสิทธิในค่าเช่าห้องแถวของตน เป็นต้น

8. สิทธิจำนอง

อันว่าจำนองนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้จำนองเอาทรัพย์สิน ครอบครองไว้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับจำนอง เป็นประกันชำระหนี้ โดยไม่ส่งมอบทรัพย์สินแก่ ผู้รับจำนอง

สัญญาจำนองนั้น ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนโดยปกติทรัพย์สินที่จำนอง มักจะได้แก่สังหาริมทรัพย์ แต่มีข้อยกเว้นให้สังหาริมทรัพย์บางอย่างจำนองได้เช่นกัน คือ เรือกำปั่นหรือเรือมีระวางตั้งแต่ 6 ตันขึ้นไป หรือ เรือยนต์หรือเรือกลไฟ มีระวางตั้งแต่ 5 ตันขึ้นไป แพ ลำค้ำพาหนะ และสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้จดทะเบียนจำนอง เช่น เครื่องจักรกล

ผู้รับจำนองชอบที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนองก่อน เจ้าหนี้สามัญ โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่ากรรมสิทธิในทรัพย์สินนั้นจะได้ออนไปยังบุคคลภายนอกหรือหาไม่ รดยนต์จดทะเบียนจำนองไม่ได้

9. สิทธิจำนำ

อันว่าจำนำ คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้จำนำ ส่งมอบสังหาริมทรัพย์ สิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับจำนำ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้

ผู้รับจำนำชอบที่จะยึดของจำนำไว้ได้ทั้งหมดจนกว่าจะได้รับชำระหนี้และ ค่าอุปกรณ เช่น ดอกเบี้ยจนครบถ้วน รดยนต์ เป็น จำนำไม่ได้

10. สิทธิยึดหน่วง

สิทธิยึดหน่วง เป็นสิทธิซึ่งผู้ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งมีหนี้อันเป็นคุณ ประโยชน์แก่ตน เกี่ยวด้วยทรัพย์สินนั้น จะปฏิเสธไม่ยอมส่งทรัพย์สินนั้นให้แก่ เจ้าของจนกว่า เจ้าของ จะทำการชำระหนี้ ถึงแม้ทรัพย์สินนั้นจะไม่ได้จำนำไว้แก่ตนก็ดี เช่น เจ้าของนาฬิกาเอา นาฬิกาไปซ่อมจะชำระราคาให้ช่างแก้นาฬิกาเมื่อซ่อมเสร็จ ครั้นช่างซ่อมเสร็จแล้ว เจ้าของ นาฬิกายังไม่ชำระค่าจ้างช่างแก้นาฬิกาก็มีสิทธิยึดหน่วงนาฬิกา เรือนั้นไว้ได้จนกว่าจะได้รับ ค่าจ้างแก้ เป็นต้น

11. ลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์ คือสิทธิที่เกิดขึ้นจากการโฆษณาบทประพันธ์หรือศิลปกรรมซึ่งมีพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรม และศิลปกรรม พ.ศ. 2474 บัญญัติรับรองว่า เมื่อบุคคลใดได้ประพันธ์ หรือคิดทำขึ้นซึ่งวรรณกรรม หรือศิลปกรรมอย่างใดแล้ว กฎหมายรับรองว่าผู้นั้นมีลิขสิทธิ์ในวรรณกรรมหรือศิลปกรรมนั้นจนตลอดชีวิตและต่อไปอีก 30 ปี นับแต่ตายลง ซึ่งผู้นั้นจะทำการคัดลอกหรือเลียนแบบเอาไปเป็นประโยชน์ของตนหาได้ไม่

นิติกรรม

มีบัญญัติใน ป.พ.พ. (มาตรา 112-155) สำคัญโดยย่อมีดังนี้

นิติกรรม (มาตรา 112) คือ

1. การใด ๆ อันทำลง (อาจด้วยกริยา อากาณ วาจา ลายลักษณ์อักษร)
2. กระทำด้วยสมักใจ
3. กระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย
4. มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
5. เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ (ซึ่งเป็นผลแห่งนิติกรรม)

หลักเกณฑ์ในการก่อให้เกิดนิติกรรม นิติกรรมจะมีผลตามกฎหมาย เมื่อ

1. ผู้ทำต้องมีความสามารถตามกฎหมาย ผู้ไม่มีความสามารถสมบูรณ์ กระทำ นิติกรรมนั้นเป็นโมฆะ อาจถูกบอกกล่าวหรือให้สัตยาบันได้
2. วัตถุประสงค์ของนิติกรรม ต้องไม่เป็นการต้องห้ามชัดเจนโดยกฎหมาย เช่น จ้างให้ชนพื้นหรือเป็นการพนันวิสัย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
3. นิติกรรมบางอย่างต้องทำตามแบบที่กฎหมายบังคับไว้ ถ้ามิได้ทำให้ถูกต้องตามที่กฎหมายบังคับไว้ การนั้นเป็นโมฆะ
แบบตามที่กฎหมายบังคับมีดังนี้
  - 3.1 ให้ทำเป็นหนังสือ ได้แก่ สัญญาเช่าซื้อ (มาตรา 527)
ไม่ทำเป็นหนังสือเป็นโมฆะ ไม่ต้องไปจดทะเบียนการเช่าอสังหาริมทรัพย์ (มาตรา 528)
ต้องทำเป็นหนังสือ การกู้ยืมเงินเกิน 50 บาท ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ

3.2 ให้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน เช่น การซื้อขายสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ที่ต้องมีทะเบียน (มาตรา 456) ได้แก่ รถยนต์ เรือ 6 คันขึ้นไป เรือยนต์ 5 คันขึ้นไป แพ สัตว์พาหนะ ถ้าการซื้อขายไม่ได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน ก็เป็นโมฆะ การจำนองสังหาริมทรัพย์ การเช่าทรัพย์สินเกิน 3 ปี การซื้อขายที่ดิน

3.3 ให้จดทะเบียน เช่น การสมรส การหย่า การรับเป็นบุตรบุญธรรม เครื่องหมายการค้า เป็นต้น

3.4 ทำเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น พินัยกรรมฝ่ายเมือง ทนายอำเภอทำให้

ประเภทของนิติกรรม

1. นิติกรรมฝ่ายเดียว เช่น พินัยกรรม
2. นิติกรรมสองฝ่าย เช่น สัญญาต่าง ๆ
3. นิติกรรมมีผลเมื่อผู้ทำยังมีชีวิตอยู่ เช่น สัญญาซื้อขาย จำน่า จำนอง เช่าทรัพย์สิน กู้ยืม ค้ำประกัน เป็นต้น
4. นิติกรรมที่มีผลเมื่อผู้ทำตายแล้ว เช่น พินัยกรรม
5. นิติกรรมมีค่าตอบแทน เช่น สัญญาซื้อขาย เช่าทรัพย์สิน จำน่า จำนอง กู้ยืม จ้างแรงงาน จ้างทำของ
6. นิติกรรมไม่มีค่าตอบแทน เช่น การให้โดยเสน่หา สัญญาพิมพ์ เป็นต้น

โมฆะและโมฆียะกรรม

โมฆะกรรม คือ การเสียเปล่าของนิติกรรม ไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย เช่น นิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย (จ้างฆ่าคน) หรือเป็นการพนันวิสัย (จะซื้อสุนัขของ ก. ราคาแสนบาท เมื่อสุนัขพูดภาษาคนได้) หรือมีวัตถุประสงค์เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

นิติกรรมอาจเป็นโมฆะบางส่วนได้ หรือเป็นโมฆะแต่เข้าแบบนิติกรรมอย่างอื่นได้ โมฆะกรรมให้สัตยาบันไม่ได้

โมฆียะกรรม คือ นิตติกรรมที่มิได้เสียเปล่า แต่เริ่มแรกแบบโมฆะ ถือเป็น นิตติกรรมที่สมบูรณ์ ใช้บังคับได้ตามกฎหมายจนกว่าจะถูกบอกกล่าว และถ้าไม่บอกกล่าวเสียภายใน ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ก็เป็นอันบอกกล่าวไม่ได้ต่อไป ประพฤติรู้แล้วบอกกล่าวภายในหนึ่งปี แต่หากไม่รู้ภายในสิบปี โมฆียะกรรมให้สัตยาบันได้

ละเมิด คือ การทำผิดกฎหมายโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อใหญ่คคลอื่น ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สิน เสรีภาพ หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง

ผู้ใดทำละเมิดต่อเรา เราย่อมมีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน อายุความเรียกร้องภายในหนึ่งปี นับแต่รู้หรือภายในสิบปีนับแต่วันละเมิด

ลูกจ้างทำการละเมิดเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบในการละเมิดนั้นด้วย

อายุความละเมิด เช่นเดียวกับโมฆียะกรรม คือ 1 ปีหรือ 10 ปี

การจัดการงานนอกสั่ง (มาตรา 395)

บุคคลใดเข้าทำกิจการแทนผู้อื่นโดยเขามีได้ว่าชาน วานใช้ให้ทำก็ดีหรือโดยมิได้ มีสิทธิที่จะทำงานนั้นแทนผู้อื่นด้วยประการใดก็ดี ท่านว่าบุคคลนั้นจะต้องจัดการงานไปในทางที่ ให้สมประโยชน์ของตัวการ ตามความประสงค์อันแท้จริงของตัวการ หรือตามที่พึงสันนิษฐาน ได้ว่าเป็นความประสงค์ของตัวการ

ผู้จัดการมีสิทธิเรียกให้ชค่าใช้จ่ายอันตนได้ออกไปคืนได้ เว้นแต่เป็นการขัดกับความ ประสงค์อันแท้จริงของตัวการ

ตัวอย่าง ชาวไปต่างประเทศหลายเดือน คำเพื่อนบ้านช่วยซ่อมหลังคาบ้าน ของชาวให้เพราะพายุพัดหลังคาพัง โดยชาวมิได้สั่ง คำเป็นผู้จัดการงานนอกสั่ง

ลามิควรได้ ผู้ใดได้ทรัพย์สินจากคนอื่นโดยปราศจากข้ออ้างตามกฎหมาย เช่น เพื่อชำระหนี้และเป็นทางให้บุคคลอีกคนหนึ่งเสียเปรียบ บุคคลนั้นจำต้องคืนทรัพย์สิน

คำเข้าใจว่าแก้วเป็นเจ้านั้นชาว 1000 บาท ชาวฝากเงินคำไว้ให้แก้ว 1000 บาท ปรากฏว่าคำให้แก้วผิดตัว แก้วที่ได้รับเงินผิดไป ต้องคืนเพราะเป็น ลามิควรได้

ปริมสิทธิ์ สิทธิของเจ้าหนี้เหนือทรัพย์สินของลูกค้าหนี้อันที่จะได้รับการชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้

ปริมสิทธิ์สามัญ ได้แก่

1. ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกัน
2. ค่าปลงศพ
3. ค่าภาษีอากร
4. ค่าจ้างเสียมียน คนใช้ และคนงาน
5. ค่าเครื่องอุปโภค บริโภคอันจำเป็นประจำวัน

ปริมสิทธิ์พิเศษ ได้แก่ปริมสิทธิ์เหนือสิ่งหาปริมาตรพิเศษเฉพาะของลูกค้าหนี้อันได้แก่

1. เช่าสิ่งหาปริมาตรพิเศษ
2. ค่าที่พักอาศัยในโรงแรม
3. รับขนคนโดยสารหรือของ
4. รักษาสิ่งหาปริมาตรพิเศษ
5. ซ่อมแซมสิ่งหาปริมาตรพิเศษ
6. ค่าเมล็ดพันธ์ ไม้พันธ์ หรือปุ๋ย
7. ค่าแรงกสิกรรม หรืออุตสาหกรรม
8. รักษาของสิ่งหาปริมาตรพิเศษ
9. จ้างทำของเป็นการงานทำชั้นบนของสิ่งหาปริมาตรพิเศษ
10. ซ่อมแซมของสิ่งหาปริมาตรพิเศษ

คำประกัน คือ สัญญาที่บุคคลภายนอกเรียกว่าผู้ค้ำประกันผูกพันตนต่อเจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

สัญญาค้ำประกัน ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกัน จะฟ้องบังคับคดีไม่ได้

การค้ำประกันหนี้ที่เป็นโมฆะ การค้ำประกันนั้นเป็นโมฆะด้วย ส่วนหนี้ที่เป็น
 โมฆียะ ถ้ารู้ความไม่สมบูรณ์ สัญญาค้ำประกันก็สมบูรณ์
 การค้ำประกันหนี้ซึ่งจะมีขึ้นในอนาคตซึ่งอาจเป็นผลได้จริง ก็ประกันได้ มีผลตาม
 กฎหมาย

ผู้ค้ำประกันถูกฟ้อง มีทางต่อสู้อย่างไร (มาตรา 688-691)

1. ให้ไปเรียกร้องเอากับลูกหนี้เสียก่อน
2. ในกรณีให้ไปเรียกร้องจากลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันจำต้องชี้ทรัพย์สินของลูกหนี้
 ให้ปรากฏชัด
3. ให้ไปบังคับเอาจากสิ่งที่เป็นประกันอันลูกหนี้ได้ให้ไว้แก่เจ้าหนี้
4. ถ้าผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบร่วมกับลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันไม่มีสิทธิเอาประโยชน์
 ตามข้อ 1, 2, 3 มาอ้างได้

การใช้สิทธิไล่เบียด กรณีผู้ค้ำประกันต้องชำระหนี้แทนแก่เจ้าหนี้ ก็มีสิทธิไล่เบียด
 เรียกว่าจำนวนที่ตนชำระรวมทั้งค่าใช้จ่ายด้วย แต่ถ้าวค้ำประกันแต่ละรายไม่ยกข้อต่อสู้ของลูก
 หนี้ต่อเจ้าหนี้ ผู้ค้ำประกันย่อมสิ้นสิทธิจะไล่เบียด เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าตนมิได้รู้ว่ามิใช่ข้อต่อสู้เช่นนั้น
 โดยมิได้เป็นความผิดของตน

ความระงับแห่งสัญญาค้ำประกัน

1. เมื่อหนี้เป็นประธานระงับไป
2. โดยเจ้าหนี้เพิกถอนในศาล เช่นหนี้ขาดอายุความ เจ้าหนี้เพิกถอนลูกหนี้ ฯ

การให้ การให้ทรัพย์สินจะสมบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินให้ ทรัพย์สินใดต้องจด
 ทะเบียน การให้จะสมบูรณ์เมื่อการจดทะเบียนแล้วเสร็จ

ผู้ให้มีสิทธิเรียกทรัพย์สินคืน หากผู้รับประพฤตินั้นรูดในกรณีต่อไปนี้

1. ได้ประทุษร้ายผู้ให้ เป็นการกระทำผิดทางอาญาอย่างร้ายแรง
2. ทำให้ผู้ให้เสียชื่อเสียงหรือหมิ่นประมาทผู้ให้อย่างร้ายแรง

3. ผู้รับบอกปิดไม่ยอมให้สิ่งของอันจำเป็นต่อการเลี้ยงชีวิตแก่ผู้ให้ ในเวลาที่ผู้ให้ยากไร้และผู้รับยังจะสามารถให้ได้

หากผู้ให้ ให้อภัยในเหตุประพฤตินั้นหรือล่วงเลยเวลาไปแล้ว 6 เดือนนับแต่เหตุเช่นนั้นได้ทราบถึง หมคสิทธิเรียก

การให้ต่อไปนี้จะถอนคืนเพราะเหตุเนรคุณไม่ได้ (มาตรา 535)

1. ให้เป็นบำเหน็จสินจ้างโดยแท้
2. ให้สิ่งที่มีค่าการติดพัน เช่น ภาระเงินหนักจำบ้านในเรือนเป็นราคาเกินเอาเอง หรือให้สิ่งของซ้ำรุคให้ไปซ่อมเอง
3. ให้โดยหน้าที่ ศีลธรรม จรรยา เช่น พ่อแม่ให้ลูก
4. ให้ในการสมรส

การประกันภัย

การประกันภัย คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะไ้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างหนึ่งในอนาคต ดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่ง เรียกว่า เบี้ยประกันภัย

ถ้าผู้เอาประกันภัยที่มีได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้ ท่านว่ายอมไม่ผูกพันสัญญาแต่อย่างใด (มาตรา 863)

ในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดี หรือในกรณีประกันชีวิต บุคคลอื่น การจ่ายเงินยอมอาศัยความทรงชี้หรือมรณะของเขาก็ดี รู้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยความจริง ซึ่งอาจจะได้จูงใจผู้รับประกันภัย ให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีก หรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารู้อยู่แล้วแถลงข้อความนั้นเป็นความเท็จไซร่ท่านว่าสัญญานั้นเป็นโมฆะ ถ้ามิได้ใช้สิทธิบอกกล่าวในกำหนดหนึ่งเดือนก็ดี หรือมิได้ใช้สิทธินั้นภายในกำหนด 5 ปี นับแต่วันทำสัญญาก็ดี ท่านว่าสิทธินั้นเป็นอันระงับสิ้นไป

ข้อความจริงที่ผู้เอาประกันมีหน้าที่ต้องเปิดเผยนั้น ไม่เฉพาะแต่ที่มีผลจงใจให้ผู้รับประกันภัยให้ถึงกับบอกปิดไม่รับประกันเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงความจริงที่อาจจูงใจให้ผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันสูงขึ้น แม้อาจไม่ถึงกับที่จะทำให้ผู้รับประกันภัยปฏิเสธไม่ยอมทำสัญญาด้วย ข้อความจริงทั้ง 2 ประการนี้ หากละเว้นไม่เปิดเผยทำให้สัญญาประกันภัยเป็นโมฆะ

ตัวอย่าง เป็นโรคเบาหวาน ซึ่งเป็นโรคสำคัญ แต่ไม่บอกบริษัทประกันว่าเคยป่วยมากน้อยเพียงใด หรือเป็นคนไม่มีอาชีพ แต่บอกว่ามีอาชีพ ป่วยเป็นมะเร็ง แต่ไม่บอกความจริงเพื่อทำสัญญาประกันชีวิตแล้ว บริษัทประกันชีวิตจะต้องบอกกลางภายใน 1 เดือน นับแต่ทราบมูลอันจะบอกกลางได้ หรือกำหนด 5 ปี นับแต่วันทำสัญญา มิฉะนั้นกรมธรรม์ประกันชีวิตจะมีผลบังคับ

การประกันวินาศภัย

หมายถึงการประกันความเสียหายต่าง ๆ บรรดาซึ่งพึงประเมินเป็นเงินได้ เช่น การประกันอัคคีภัย การประกันสินค้า การประกันทรัพย์สิน การประกันรถยนต์ การประกันพืชไร่ฯ

ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยตั้งแต่สองรายหรือกว่านั้นพร้อมกัน เพื่อความวินาศภัยอันเดียวกัน เช่น ประกันไฟไหม้บ้าน 2 - 3 บริษัทประกัน และจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยรวมกันทั้งหมดรวมจำนวนวินาศจริง ท่านว่าผู้ได้รับประโยชน์ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพียงเสมอจำนวนวินาศจริงเท่านั้น บริษัทประกันแต่ละบริษัทจะใช้เงินจำนวนวินาศจริงแบ่งตามส่วนมากน้อยที่ตนได้รับประกันไว้ ถ้าทำสัญญาลงวันเดียวกัน ถือว่าได้ทำพร้อมกัน

โรงงานผลิตรองเท้าแห่งหนึ่ง ทำสัญญาประกันไฟกับบริษัทประกันภัย ก. สองล้านบาท บริษัทประกันภัย ข. ล้านบาทบริษัทประกันภัย ค. ห้าล้านบาท ในวันเดียวกัน สมมติว่าไฟไหม้โรงงานค่าเสียหายทั้งหมดล้านบาท บริษัทประกันทั้งสามรวมกันชดเชยค่าเสียหายล้านบาทโดยเฉลี่ยแบ่งส่วนตามที่ได้รับเบี้ยประกันภัยไว้

แต่สมมติว่าประกันภัยคนละวันกัน บริษัทรับประกันบริษัทแรกจะต้องรับผิดชอบเพื่อความวินาศภัยก่อน ถ้าใช้แล้วยังไม่คุ้มจำนวนวินาศภัยจริง ๆ จึงจะมีสิทธิ์เรียกเอาจากบริษัทประกันที่สองต่อไป จนกว่าจะคุ้มวินาศภัย

การที่ผู้เอาประกันยอมสละสิทธิไม่เรียกเงินค่าเสียหายจากบริษัทประกันรายใด เช่น ไม่เรียกจากบริษัทประกัน ก. และจะไปเรียกเอาจากบริษัทประกัน ข. และ ก. สิทธิ และหน้าที่ของบริษัทประกัน ข. และ ก. คงมีอยู่อย่างเดิม คือต้องหักจากบริษัทประกันรายแรก ก่อนหากทำสัญญา

ผู้รับประกันภัยหรือบริษัทประกันภัยจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนดังนี้

1. เพื่อความวินาศภัยอันแท้จริง
2. เพื่อความบอบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สิน ซึ่งได้เอาประกันภัยไว้เพราะ ได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันวินาศภัย
3. เพื่อบรรดาค่าใช้จ่ายอันสมควรซึ่งได้เสียไป เพื่อรักษาทรัพย์สินซึ่งเอาประกันภัยไว้ให้มีวินาศ

แต่ห้ามมิให้คิดค่าสินไหมทดแทนเกินไปกว่าจำนวนเงินซึ่งเอาไปประกันไว้ ตัวอย่าง เอาบ้านประกันไฟไว้ 5 แสนบาท ไฟไหม้บ้าน จ้างคนช่วยตัก น้ำสาคลเงินไป 5 พันบาท แต่ไฟไม่ดับ ซื่อน้ำยาดับเพลิงมาดับอีกหมื่นบาท ไฟไม่ดับบ้านเสียหายหมดเสียหายไป 6 แสนบาท จะได้รับเงินค่าประกันไฟเพียง 5 แสนบาทเท่าที่ประกันเอาไว้ แต่สมมติว่าประกันไฟเอาไว้ 7 แสนบาทก็จะมีสิทธิได้รับ 615000 บาท

บริษัทประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบในวินาศภัยหรือเหตุอื่นซึ่งได้ระบุไว้ในสัญญานั้น ได้เกิดขึ้นเพราะความทุจริต หรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย

วินาศภัยที่เกิดขึ้นหากเกิดเพราะความทุจริต หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจะต้องเป็นการกระทำของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย ถ้าเป็นการกระทำของบุคคลอื่น เช่น คู่สมรส บุตร หลาน ๆ ไม่ทำให้บริษัทประกันภัยรับผิดชอบ การกระทำโดยทุจริตนั้นหมายถึงกระทำโดยเจตนาหรือจงใจที่จะให้เกิดผลคือ ความวินาศเกิดขึ้น จะก่อให้เกิดขึ้นโดยตรงหรือเห็นได้ว่าภัยนั้นเป็นผลอันเกิดจากการกระทำนั้นเอง เช่น จุกไฟเผาบ้านข้างเคียง เพื่อไหม้บ้านของตนด้วย

ส่วนการประมาณเงินแล้วจะต้องถึงขั้นร้ายแรง การขาดความระมัดระวังเพียงเล็กน้อย แต่จะเกิดภัยขึ้นร้ายแรงได้ เช่น จุดยากันยุงใส่ไว้ในมุ้งหรือนอนสูบบุหรี่หลับไป เกิดอัคคีภัย เป็นต้น สำหรับเหตุอื่น ๆ ซึ่งระบุไว้ในสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันจะต้องระมัดระวัง เช่น สัญญาระบุว่าเมื่อเกิดวินาศภัย ผู้เอาประกันจะต้องระบุรายละเอียดทรัพย์สินที่เสียหาย และจำนวนเงินราคาวินาศภัยภายใน 15 วัน หากผู้เอาประกันภัยไม่ปฏิบัติตามในกำหนด คือ แจ้งไปช้าถึงเดือน บริษัทประกันไม่ต้องรับผิดชอบตามข้อสัญญา

สัญญาประกันภัยระบุว่าผู้เอาประกันภัยต้องมีตู้เซฟป้องกันไฟได้ ไว้สำหรับเก็บทรัพย์สินที่เอาประกัน ถ้าผู้เอาประกันมีเซฟธรรมดาป้องกันไฟไม่ได้ ผู้เอาประกันเป็นฝ่ายผิดสัญญา ไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย

สัญญาประกันภัย ระบุว่าผู้เอาประกันภัยต้องแจ้งการประกันภัยเพิ่มเติมให้บริษัทประกันรายก่อนทราบเป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าผู้เอาประกันภัยไม่ปฏิบัติตาม ก็หมดสิทธิเรียกค่าเสียหาย

ถ้าวินาศภัยเกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอก เมื่อบริษัทประกันได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปเป็นจำนวนเท่าใด บริษัทประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิ์ของผู้เอาประกันภัย และของผู้รับประโยชน์ซึ่งมีต่อบุคคลภายนอก

การเกิดวินาศภัยขึ้น ให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ทราบความวินาศนั้น จะต้องบอกกล่าวแก่บริษัทประกันโดยมิชักช้า ถ้าบอกช้าเกิดความเสียหายขึ้นอาจถูกเรียกค่าเสียหายได้

การเรียกค่าสินไหมทดแทนในวินาศภัย ห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันวินาศภัย

สัญญาประกันภัยระบุว่า เมื่อเกิดวินาศภัย ให้ผู้เอาประกันภัยฟ้องคดีภายใน 12 เดือน มิฉะนั้นบริษัทประกันจะไม่รับผิดชอบ

ข้อกำหนดนี้ ใช้บังคับไม่ได้เพราะขัดกับกฎหมาย ซึ่งให้ฟ้องร้องได้ภายใน 2 ปี

การประกันชีวิต

สัญญาประกันชีวิต เป็นสัญญาระหว่างผู้เอาประกันภัยกับบริษัทประกันภัย เรียกว่า
กรมธรรม์ประกันชีวิตสัญญานี้สุดแต่จะตกลงกันระหว่างคู่สัญญาว่าจะประกันชีวิตกี่ปี อาจจะเป็น
5 ปี 10 ปี 20 ปี โดยผู้เอาประกัน จะต้องส่งเบี้ยประกันตามสัญญา เป็นงวด ๆ ละเป็นเงิน
เท่าใด ก็เดือนต่องวด ต่อปี ได้ ส่วนใหญ่การประกันชีวิต ถ้าประกัน 10 ปี จะส่งเบี้ยประกัน
เพียง 7 ปี เมื่อครบ 10 ปี ก็จะได้รับเงินเต็มจำนวนตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์สัญญา หาก
ผู้เอาประกันยังมีชีวิตอยู่ หรือประกันว่าจะมีอายุครบ 60 ปี แต่ถ้าหากผู้เอาประกันชีวิตตาย
เสียก่อนครบสัญญา ผู้ได้รับประโยชน์หรือทายาทผู้นั้น มีสิทธิได้รับเงินประกันชีวิตทั้งหมดตามสัญญา

สัญญาประกันชีวิตนั้น มีลักษณะเป็นการสะสมทุนเพื่อรับคืนในวันหน้า ฉะนั้นการส่ง
ใช้เงินเบี้ยประกันก็ดี การจะได้รับเงินประกันชีวิตเมื่อตายก็ดี จะต้องอาศัยความทรงชีพ
(รายได้) หรือมรณะของผู้เอาประกันชีวิตนั้น ดังนั้นการประกันชีวิต หากได้ตกลงอายุเอาไว้
คลาดเคลื่อนไม่ถูกต้อง เป็นเหตุให้ได้กำหนดจำนวนเบี้ยประกันไว้ค่า ท่านให้ลดจำนวนเงินอัน
ผู้รับประกันภัยจะพึงต้องใช้นั้นลงตามส่วน เช่น อายุ 40 ปี บอกว่า 30 ปี ประกันชีวิตไว้
10,000 บาท (หนึ่งหมื่นบาท) ควรเสียเบี้ยประกันปีละ 600 บาท เมื่อแจ้งอายุ 30 ปี
จะเสียเบี้ยประกันเพียงปีละ 500 บาท ฉะนั้นบริษัทประกันจะคำนวณลดจำนวนเงินลง

$$\frac{10,000 \times 500}{600} \text{ เท่ากับ } 8333 \text{ บาท}$$

ถ้าผู้รับประกันภัยพิสูจน์ได้ว่า ในขณะที่ทำสัญญานั้น อายุที่ถูกต้องแท้จริงอยู่นอก
จำกัดอัตราตามทางคำปรกติของเขาแล้ว ท่านว่าสัญญานั้นเป็นโมฆียะ เช่น อายุ 60 ปีแล้ว
แต่แจ้งว่าอายุ 55 ปี เป็นต้น

ผู้เอาประกันภัยชอบที่จะบอกเลิกสัญญาประกันภัยเสียในเวลาใด ๆ ก็ได้ ด้วยไม่ส่ง
เบี้ยประกันภัยต่อไป ถ้าได้ส่งเบี้ยประกันชีวิตมาแล้วอย่างน้อย 3 ปี ก็จะมีสิทธิได้รับเงินค่า
เวนคืนกรมธรรม์ประกันชีวิต หรือรับกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จจากบริษัทประกันภัย แต่ถ้าขาดส่ง
เบี้ยประกันครบงวดตามสัญญา สัญญานั้นก็จะไม่มีผล เว้นเสียแต่นำส่งเบี้ยประกันและขอต่อสัญญา

เรียบร้อยแล้ว แต่หากจะบอกเลิกสัญญาก่อนครบ 3 ปี จะถูกหักเบี้ยประกันที่ส่งไปแล้ว เสียเปรียบอย่างมาก

อย่างไรก็ดี เมื่อทำสัญญาได้กรมธรรม์ประกันชีวิตแล้ว ผู้รับประกันภัยจำเป็นต้องใช้เงิน ในเมื่อมีมรดกที่ประกันเกิดขึ้น เว้นแต่

- (1) บุคคลผู้นั้นได้กระทำอาชญากรรมร้ายแรงในปีก่อนนับแต่วันทำสัญญา
- (2) บุคคลผู้นั้นถูกผู้ได้รับประโยชน์ฆ่าตายโดยเจตนา

กรณีทั้ง 2 นี้ หากเกิดขึ้น บริษัทประกันภัยจะต้องใช้เงินค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกัน หรือให้แก่ทายาทของผู้นั้น

แต่ถ้ามรดกภัยเกิดขึ้น เพราะความผิดของบุคคลภายนอก บริษัทประกันภัยไม่อาจเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอกนั้น เป็นสิทธิ์เฉพาะของทายาทที่เรียกเอาเองได้ สิทธิของฝ่ายทายาทมีสิทธิ์ทั้ง 2 ทาง คือ ทางหนึ่งได้รับตามสัญญาประกันชีวิต อีกทางต้องฟ้องร้องศาลละเมิด

การที่ผู้เอาประกันภัยรู้อยู่แล้วว่าตนมีโรคอยู่ และมีสุขภาพไม่สมบูรณ์ แต่กลับรับรองว่าตนไม่มีโรค ทั้งรับรองว่าตนมีสุขภาพสมบูรณ์ บริษัทประกันภัยมีสิทธิ์ถือว่า การประกันเป็นโมฆียะ (ป.พ.พ. มาตรา 865) ซึ่งบุคคลรู้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริง เกี่ยวกับการทรงชีพ หรือมรดกของเขา ซึ่งอาจจะได้จูงใจบริษัทประกันให้เรียกเบี้ยประกันสูงขึ้นอีก หรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา หรือรู้อยู่แล้วแต่ลงข้อความนั้นเป็นความเท็จ ท่านว่าสัญญานั้นเป็นโมฆียะ บริษัทประกันต้องบอกล้างภายในกำหนดหนึ่งเดือน นับแต่ทราบข้อมูลที่จะบอกล้างได้ หรือมิได้ใช้สิทธินั้นภายในกำหนด 5 ปี นับแต่วันทำสัญญา

กรณีผู้เอาประกันชีวิตเป็นไส้เลื่อน และไม่ได้แจ้งบริษัทประกันในความเจ็บป่วยของตน ข้อเท็จจริงไม่ใช่สาระสำคัญในมรดกภาพ การประกันชีวิตไม่เป็นโมฆียะ แต่สมมุติว่า ได้แถลงข้อเท็จจริงในเรื่องอาชีพ และว่าเป็นผู้เสียเบี้ยประกันภัยเอง ความจริงไม่มีอาชีพ และผู้รับประโยชน์เสียเบี้ยประกันภัยให้ ลักษณะเช่นนี้ บริษัทประกันไม่อาจทำสัญญาให้ได้ สัญญาเป็นโมฆียะ

สัญญาประกันภัยทุกชนิด ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้
ท่านว่ายอมไม่ผูกพันคู่สัญญาต่ออย่างหนึ่งอย่างใด (มาตรา 863)

น.ส. อภัสรา เดินทางไปญี่ปุ่น 15 วัน เพื่อดูงาน ระยะนั้นคืนฟ้าอากาศแปรปรวน คู่รักของ น.ส. อภัสรา จึงทำสัญญาประกันชีวิตให้ น.ส. อภัสรา เป็นเงิน 3 ล้านบาท โดยเสียเบี้ยประกันให้แทนระบุว่าหาก น.ส. อภัสรา ตายระหว่างการเดินทาง บริษัทประกัน ต้องจ่ายเงินให้แก่บิดา มารดา ของ น.ส. อภัสรา ส่วนหนึ่ง และอีกครึ่งหนึ่งให้จ่ายตน ผู้ช่วยออกเงินประกันให้ทั้งหมด หากเครื่องบินตก น.ส. อภัสรา ตาย คู่รักของ น.ส. อภัสรา ไม่มีสิทธิจะเรียกเงินประกันจากบริษัทประกัน เพราะเป็นผู้มิได้มีส่วนได้ส่วนเสียในเหตุที่ประกันไว้

ถ้าผู้เอาประกันภัยได้เอาประกันภัยไว้โดยกำหนดว่า เมื่อตนตายให้ใช้เงินแก่ทายาท โดยมีได้เจาะจงชื่อผู้หนึ่งผู้ใดเอาไว้ เงินอันซึ่งได้รับจากการประกันภัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของกองมรดก ซึ่งเจ้านั้นอาจจะเอาใช้หนี้ได้ แต่การระบุให้ใช้เงินแก่บุคคลใดเฉพาะเจาะจงเอาไว้ บุคคลที่ได้รับการระบุชื่อมีสิทธิรับเงินประกัน แต่จำนวนเงินเบี้ยประกันซึ่งได้ส่งไปแล้วต้องเป็นทรัพย์สินของมรดกอันเจ้านั้นจะเอาใช้หนี้ได้

การฟ้องร้องคดี เรียกค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทประกันภัยจะต้องฟ้องร้องเรียกเงินตามสัญญาประกันชีวิต อายุความ 10 ปี เรียกค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัย อายุความ 2 ปี

การมอบอำนาจ

การให้อำนาจบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าตัวแทน มีอำนาจทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าตัวการและตกลงจะทำการดังนี้

การเป็นตัวแทนหรือการได้รับอำนาจนั้น จะตั้งแต่งแสดงออกชัดหรือโดยปริยายก็ ย่อมได้

กิจการอันใดท่านบังคับไว้โดยกฎหมายว่าต้องทำเป็นหนังสือ การตั้งตัวแทนเพื่อ กิจการอันนั้นก็ต้องทำเป็นหนังสือด้วย หรือกฎหมายบังคับไว้ว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือก็ต้อง มีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย (มาตรา 798)

กิจการที่จะมอบให้ใครไปทำแทนและต้องมอบเป็นหนังสือ ได้แก่

1. ชายหรือจำนองสังหาริมทรัพย์
2. ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์กว่าสามปีขึ้นไป
3. ให้
4. ประนีประนอมยอมความ
5. ยื่นฟ้องต่อศาล
6. มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา

การมอบอำนาจให้ตัวแทนไปทำการแทนนี้จะต้องระมัดระวังรอบคอบอย่างมากเพราะ จะก่อให้เกิด ผลเสียได้มาก เช่น การลงชื่อในกระดาษเปล่าหรือยังมิได้กรอกข้อความใด ๆ ในแบบฟอร์มเขาไปเติมข้อความเอาเอง เป็นต้น

เรื่องบางเรื่องเป็นเรื่องเฉพาะตัว จะมอบอำนาจให้ผู้อื่นไปทำการแทนไม่ได้ เช่น การไปคัดเลือกเข้ารับราชการทหาร การไปสอบคัดเลือกบรรจุเข้ารับราชการ การเข้า พิธีสมรส การจดทะเบียนสมรส การหย่า การเป็นจำเลยที่ศาล การตั้งโทษประหารชีวิต เป็นต้น

บทที่ 8

ซื้อขาย

สภาพและหลักสำคัญของสัญญาซื้อขาย

1. ซื้อขาย คือ สัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้บุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ผู้ซื้อ และผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย
2. การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน บ้าน ถ้ามิได้กระทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ถือเป็นโมฆียะ รวมทั้งการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ที่ทางราชการกำหนดให้มีทะเบียน เช่น เรือกำปั่น เรือมีระวางตั้งแท่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ เรือยนต์มีระวางห้าตันขึ้นไป แพ สัตว์พาหนะ
3. การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ซึ่งตกลงกันเป็นราคาหาร้อยบาทขึ้นไป ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ (โดยการปฏิบัติมีเฉพาะบางเรื่อง)
4. สัญญาจะขาย หรือสัญญาจะซื้อทรัพย์สิน หรือ คำมั่นในการซื้อขายทรัพย์สินตามข้อ 2,3 ต้องทำเป็นหนังสือ ลงชื่อฝ่ายผู้ต้องรับผิดชอบสำคัญ หรือได้วางมัดจำไว้ หรือได้ชำระหนี้บางส่วนแล้ว มิฉะนั้นจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่
5. ค่าดูค่าธรรมเนียม ทำสัญญาซื้อขายนั้น เช่น ซื้อขายที่ดิน ผู้ซื้อผู้ขายออกใช้เท่า ๆ กัน เว้นแต่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่น
6. คู่สัญญา จะต้องมีความสามารถตามกฎหมายที่จะทำสัญญาได้
7. วัตถุประสงค์ของการซื้อขายจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย และ ศีลธรรมอันดีของประชาชน และเป็นสิ่งที่คู่สัญญากระทำได้ เช่น จะซื้อขายของผิดกฎหมาย สาธารณะสมบัติของแผ่นดิน
8. ต้องมีการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้ซื้อ และผู้ซื้อจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย (ซึ่งอาจจะชำระทันที ชำระเป็นงวด ๆ หรือมีเงื่อนไขอื่น)

หลักสำคัญของสัญญาซื้อขาย

ก. ประเภทของสัญญาซื้อขาย

1. สัญญาซื้อขายเค็ดขาด กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโอนทันที
2. สัญญาจะซื้อจะขาย กรรมสิทธิ์จะโอนในภายหน้า คู่สัญญา ต้องทำการซื้อขายให้สำเร็จตลอดไป
3. คำมั่นจะซื้อจะขาย เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวแล้วแต่ใครจะให้คำมั่น เช่น ชาวจะซื้อว่านสิบแสน หนึ่งตัน ราคา 1,000 บาท โดยให้เดงนำไปส่งที่บ้านชาวภายใน 10 วัน

ข. ทรัพย์สินที่จะนำมาซื้อขาย ไม่ต้องห้ามโดยกฎหมาย

ค. การโอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สิน โดยทั่วไปโอนกรรมสิทธิ์เมื่อทำสัญญาซื้อขายเสร็จ ยกเว้น

1. สัญญาซื้อขายมีเงื่อนไข เงื่อนไข เช่น จะขายเมื่อไปต่างประเทศ หรือจะซื้อเมื่อไปรับตำแหน่งที่นั้น
2. การซื้อขายทรัพย์สินที่มีได้กำหนดลงไว้แน่นอน กรรมสิทธิ์ยังไม่โอนจนกว่าจะได้หมาย หรือ นับ ชั่ง ตวง วัด หรือคัดเลือก หรือทำโดยวิธีอื่นเพื่อให้ทรัพย์สินนั้นออกเป็นแน่นอนแล้ว
3. การซื้อขายทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง โดยหลักแล้วกรรมสิทธิ์จะโอนไปยังผู้ซื้อตั้งแต่ขณะทำสัญญาซื้อขายกัน แต่ถ้าผู้ขายจะต้องนับ ชั่ง ตวง วัด หรือทำการอย่างอื่น หรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน เพื่อให้รู้ราคาทรัพย์สินนั้นแน่นอน กรรมสิทธิ์ยังไม่โอนไปจนกว่าการหรือสิ่งนั้นได้ทำแล้ว เช่น ซื้อไข่ หนึ่ง 500 ฟอง (ไม่ตองนับ) กรรมสิทธิ์โอนทันที แต่ถ้าจะซื้อไข่ในหีบ และไม่รู้ว่ามีกี่ฟอง ในราคาซื้อขายละ 150 บาท ตองนับเพื่อรู้ราคาก่อน
4. การซื้อขายสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่ต้องทำเป็นหนังสือ และจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ กรรมสิทธิ์จะโอนเมื่อจดทะเบียนกันเรียบร้อยแล้ว

ง. บุคคลผู้มีสิทธิทำสัญญาซื้อขาย

1. เจ้าของกรรมสิทธิ์ ซึ่งผู้ซื้อจะต้องระวางให้มาก
2. ผู้ได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้องสมบูรณ์ตามกฎหมาย
3. ผู้จัดการมรดก
4. ผู้ใช้อำนาจปกครอง เช่น ผู้ปกครองผู้เยาว์ ชายทรัพย์สินของผู้เยาว์ เมื่อได้รับอนุญาตจากศาล
5. เจ้าพนักงานขายทอดตลาด

แบบของสัญญาซื้อขาย

การซื้อขายไม่จำเป็นต้องมีแบบสัญญาเสมอไป เพราะแบบมีใช้สาระสำคัญแห่งความสมบูรณ์ของสัญญาซื้อขาย แบบของสัญญาซื้อขายบังคับเฉพาะทรัพย์สินบางอย่างที่กฎหมายบังคับไว้เท่านั้น

การขายฝาก

ขายฝาก คือ สัญญาซื้อขายซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะเป็นของผู้ซื้อนับตั้งแต่วันที่เวลาทำสัญญา ผู้ขายฝากอาจไถ่ทรัพย์สินนั้นคืนได้ภายในเวลาที่กำหนด

สัญญาขายฝาก

1. ขายฝากอสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ที่ต้องมีทะเบียน ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนที่สำนักงานที่ดิน หรืออำเภอ มิฉะนั้นสัญญานั้นเป็นโมฆะ
2. ขายฝากสังหาริมทรัพย์ เช่น ตู้เย็น ทีวี ฯ ที่มีราคาตั้งแต่ 500 บาทขึ้นไป ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้รับผิดชอบ หรือต้องมีการวางมัดจำ หรือชำระหนี้บางส่วน

กำหนดเวลาในการไถ่ทรัพย์สินคืน

1. อสังหาริมทรัพย์ ตามกำหนดเวลาในสัญญาและต้องไม่เกิน 10 ปี ถ้าสัญญาไม่ได้ตกลงเวลาไว้ ไถ่คืนได้ภายใน 10 ปี

2. สंहारิมทรัพย์ทุกอย่าง ธรรมดาต้องไม่เกิน 3 ปี ถ้าไม่ตกลงกันไว้ ให้มีกำหนดเวลา 3 ปี

สิทธิในการได้ทรัพย์สิน ได้แก่

1. ผู้ขายเดิม หรือ ทายาทของผู้ขายเดิม หรือ
2. ผู้รับโอนสิทธินั้น หรือ
3. บุคคลซึ่งในสัญญายอมไว้ โดยเฉพาะว่าให้เป็นผู้ได้ให้

ส่วนค่าธรรมเนียมการขายฝาก ซึ่งผู้ซื้อได้ออกไปนั้น ผู้ได้ต้องใช้ให้แก่ผู้ซื้อพร้อม

การซื้อขายผ่อนส่งและการเช่าซื้อ

1. โดยไม่มีสัญญาซื้อขายเป็นหนังสือ กรรมสิทธิ์เป็นของผู้ซื้อทันที ถือว่าผู้ซื้อเป็นหนี้ต้องชำระเป็นงวด ๆ หรือ จะชำระให้หมดอย่างไรก็ได้ แล้วแต่จะตกลงกัน
  2. โดยมีสัญญาซื้อขายเป็นหนังสือ หรือที่เรียกว่า เช่าซื้อ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไม่เป็นของผู้ซื้อ แม้ว่าผู้ซื้อจะเข้าครอบครองใช้ประโยชน์ทรัพย์สินนั้นแล้ว จนกว่าผู้ซื้อจะชำระเงินหมดตามสัญญา ในระหว่างสัญญาเช่าซื้อนี้ หากทรัพย์สินที่ผู้ซื้อครอบครอง ชำรุดบกพร่องเสียหาย หรือสูญหาย ผู้ครอบครองต้องรับผิดชอบ ผู้ครอบครองจะนำทรัพย์สินนั้นไปจำหน่าย จำหน่าย จ่ายโอน ให้ใครไม่ได้เพราะยังไม่มีกรรมสิทธิ์ เว้นแต่จะมีสัญญาให้กระทำได้
- กรณีผู้เช่าซื้อผิดสัญญา ไม่ชำระเงินตามงวดคิด ๆ กันสองหรือสามงวดแล้วแต่จะระบุในสัญญาผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิอาจบอกเลิกสัญญาและเรียกเอาทรัพย์สินคืนไป หรือเรียกค่าเสียหาย เงินค่าเช่าซื้อที่จ่ายกันไปแล้วอาจอุทธรณ์ทั้งหมด หรือบางส่วนตามสัญญา เช่น เช่าซื้อรถยนต์ ที่วี ตูเย็น

การเช่าทรัพย์สิน

คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ให้เช่า ตกกลงให้บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้เช่า ได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งระยะเวลาอันมีจำกัด (ตามสัญญา) และผู้เช่าตกลงจะให้ค่าเช่าเพื่อการนั้น เช่น การเช่านา เช่าควาย เช่ารถ เช่าบ้าน เช่าห้องแถว ฯลฯ

การเช่าอสังหาริมทรัพย์ เช่น เช่านา เช่าบ้าน ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ถ้าจะเช่าเกิน 3 ปีขึ้นไป หรือกำหนดตลอดอายุของผู้เช่าหรือผู้ให้เช่า จะต้องไปจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ ถ้าไม่ทำให้ถูกต้องจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้แต่เพียงสามปี

การเช่าอสังหาริมทรัพย์ ห้ามเช่าเกิน 30 ปี ถ้าทำสัญญากันเกินกว่านั้น ให้ลดลงมาเป็น 30 ปี

หมดสัญญาเช่าจะต่อสัญญากันใหม่ก็ได้ แต่ต้องไม่เกิน 30 ปี ตั้งแต่วันต่อสัญญาทรัพย์สินซึ่งเช่านั้น ผู้เช่าจะให้เช่าช่วงหรือโอนสิทธิแก่บุคคลภายนอกไม่ได้ เว้นแต่จะตกลงกันไว้ในสัญญาเช่า หากผู้เช่าฝ่าฝืน ผู้ให้เช่าจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้

หากสัญญาเช่ายอมให้ผู้เช่าช่วงได้ ผู้เช่าช่วงต้องรับผิดชอบกับผู้ให้เช่าเดิมโดยตรง กู้ยืม การกู้ยืมเกินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไป ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อผู้ยืม จะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้

ห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี (เว้นธนาคารฯ ให้คิดได้ไม่เกินร้อยละสิบแปด) ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้า (มาตรา 654) หากไม่ได้ระบุคิดดอกเบี้ยเอาไว้ในสัญญาให้คิดร้อยละเจ็ดถึงต่อปี แต่มี พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา 2475 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 804/2506 ตัดสินว่าสัญญากู้ยืมบุคคล แต่ดอกเบี้ย มิใช่เรียกไม่ได้เลย

ห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยในดอกเบี้ยที่ค้างชำระ แต่ทว่าเมื่อดอกเบี้ยค้างชำระ ไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง กฎสัญญาจะตกลงกันให้เอาดอกเบี้ยนั้นทบเข้ากับต้นเงิน แล้วให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นก็ได้อีก แต่การตกลงเช่นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ (มาตรา 655)

การคิดดอกเบี้ยล่วงหน้ารวมเข้ากับเงินต้นในสัญญา เช่น กู้เพียง 1,000 บาท คิดดอกเบี้ย 500 บาท (เกินร้อยละ 15) ชำระในหนึ่งปี ครบปีให้ชำระ 1,500 บาท โดยผู้ยินยอม สัญญาส่วนที่เกินกฎหมาย (เงิน 500 บาท) เป็นโมฆะ แต่ต้องนำพยานมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ศาลเชื่อให้ได้ เพราะพยานเอกสารในสัญญาขัดแย้ง

เจ้านี้ จะต้องฟ้องร้องเรียกให้ชำระหนี้ ภายในเวลา 10 ปี นับแต่วันถึงกำหนดใช้เงินตามสัญญา มิฉะนั้นคดีของอายุความ เรียกร้องอะไรไม่ได้อีก

หนี้ันเกิดจากการพนันชั้นต่อ ท่านว่าหากอให้เกิดหนี้ไม่ สิ่งที่ได้ให้กันไปในกาพนันหรือชั้นต่อก็จะหวงคืนไม่ได้(มาตรา 853)

จำนำ คือ การที่ลูกหนี้นำสังหาริมทรัพย์ เช่น แหวน นาฬิกา ทีวี ฯลฯ หรือสิ่งของอย่างอื่นมามอบให้เจ้าหนี้ยึดไว้ เพื่อเป็นการประกันในการชำระหนี้ภายในกำหนดที่ตกลงไว้ (การจำนำเป็นการให้หลักประกันสัญญากู้ยืม)

จำนอง คือ สัญญาซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่าผู้จำนอง เอาทรัพย์สินของตน ได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน บ้าน ฯลฯ หรือเอาสังหาริมทรัพย์ที่กฎหมายให้จดทะเบียนจำนองได้ เช่น เรือกำปั่น เรือกลไฟ แพ สัตว์พาหนะ หรือ เครื่องจักร โดยเอาทรัพย์สินดังกล่าวอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ทำสัญญาเป็นหนังสือและไปจดทะเบียนจำนองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นหลักประกันการชำระหนี้ให้กับผู้รับจำนอง

การจำนอง ผู้จำนองไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้รับจำนอง (จำนำต้องส่งมอบ)

ประโยชน์ของการจดทะเบียนจำนอง เจ้าหนี้มีอำนาจดำเนินการบังคับจำนอง โดยดำเนินการเป็นชั้น ๆ ดังนี้

1. บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ เมื่อสิ้นสุดสัญญา ให้นำเงินมาชำระภายในเวลาอันสมควร (ประมาณ 15 วัน)
2. ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระภายในกำหนด ต้องยื่นฟ้องต่อศาล ให้ศาลพิพากษายึดทรัพย์สินที่จำนอง และให้ขายทอดตลาด หรือ
3. ขอให้ศาลพิพากษาให้ทรัพย์สินหลุดเป็นของตนได้ทันทีโดยไม่ต้องขายทอดตลาด เมื่อ
  - 3.1 ลูกหนี้ขาดส่งดอกเบี้ย หนีปีติดต่อกัน
  - 3.2 ผู้จำนองมิได้นำสืบให้ศาลเห็นวราราคาที่ดินหรือทรัพย์สินสูงกว่าราคาจำนองไว้มาก
  - 3.3 ทรัพย์สินที่ได้จำนองนั้น ไม่มีการจำนองรายอื่น ๆ อยู่ด้วย

ครอบครัว

ครอบครัว มีเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ

1. การหมั้น
2. การสมรส
3. ความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภรรยา
4. ทรัพย์สินระหว่างสามี ภรรยา
5. การสิ้นสุดการสมรส
6. สิทธิหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร
7. มรดก

ชายหญิงจะทำการสมรสกัน จะหมั้นไว้ก่อนหรือไม่ก็ได้ เป็นเรื่องของการสมัครใจและประเพณีนิยมเท่านั้น แต่ถ้าหมั้นกันตามที่กฎหมายกำหนดแบบพิธีไว้ ฝ่ายที่กระทำผิดข้อตกลงอาจต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งได้

การหมั้น คือ การที่ฝ่ายชายได้ตกลงกับหญิงว่าจะสมรสด้วย และได้ให้ของหมั้นไว้เป็นประกันการหมั้นจะสมบูรณ์ตามกฎหมาย เมื่อถูกต้องตามเงื่อนไขต่อไปนี้

1. ชายหญิง อายุ 17 ปีบริบูรณ์แล้ว
2. ถ้าชายหญิงยังไม่บรรลุนิติภาวะ จะต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองก่อน การหมั้นที่ผู้เยาว์ทำโดยปราศจากคำยินยอมเป็นโมฆียะ
3. ฝ่ายชายจะต้องให้ทรัพย์สินไว้แก่ฝ่ายหญิง เพื่อเป็นหลักประกัน และเป็นประกันว่าชายจะสมรสกับหญิง

ผลของการหมั้น (มาตรา 1437 - 1447)

1. ต่างฝ่ายต่างมีความผูกพันตามสัญญาหมั้น
2. ถ้าสมรสกัน ของหมั้นตกเป็นสิทธิแก่หญิง

3. แม้จะหมั้นโดยถูกต้องกฎหมาย หากผิดสัญญาไม่ยอมสมรสจะฟ้องขอให้บังคับทำการสมรสไม่ได้
4. ถ้ามีสัญญา หรือคำมั่นว่าจะให้เบี้ยปรับ เมื่อผิดสัญญาหมั้น ข้อที่จะให้เบี้ยปรับ เป็นโมฆะ
5. ถ้าฝ่ายใดผิดสัญญาหมั้น อีกฝ่าย เรียกค่าทดแทนได้
  - 5.1 ทดแทนความเสียหายต่อกาย หรือชื่อเสียง โดยปกติหญิงจะเสียหายมากกว่าชาย
  - 5.2 ค่าทดแทน ถ้าใช้จ่าย ซึ่งคู่หมั้น บิดามารดาหรือผู้ปกครองได้จ่ายไป โดยสุจริต เนื่องในการเตรียมการสมรส
  - 5.3 ค่าทดแทนความเสียหาย เนื่องจากชายหรือหญิง ได้จัดการทรัพย์สิน หรือกิจธุระของตนไป โดยมุ่งหมายว่าจะได้สมรส เช่น หญิงอยู่ต่างจังหวัดขายทรัพย์สินเพื่อจะมาอยู่กับชายที่กรุงเทพฯ
6. ถ้าฝ่ายชายผิดสัญญา ของหมั้นตกเป็นสิทธิแก่หญิง
7. ถ้าคู่หมั้นฝ่ายหนึ่งตายก่อนสมรส จะเรียกค่าทดแทนไม่ได้ ถ้าหญิงตายของหมั้นต้องคืนชาย ชายตายไม่ต้องคืน เว้นแต่จะสัญญาเป็นอย่างอื่น
8. ถ้าชายไม่สมรสกับหญิงคู่หมั้น โดยมีเหตุผลสำคัญอันเกิดแก่หญิงให้คืนของหมั้น ชายหญิงจะเรียกค่าทดแทนจากกันไม่ได้ เช่น หญิงเกิดไปเสียวัวกับชายอื่นโดยไม่สมัครใจ
9. ถ้าหญิงไม่ยอมสมรส โดยมีเหตุผลสำคัญ อันเกิดแก่ชายไม่ต้องคืนของหมั้น และชายหญิงจะเรียกค่าทดแทนไม่ได้ เช่น ชายไปเป็นคู่กับภรรยาผู้อื่น
10. ชายคู่หมั้นเรียกค่าทดแทนจากชายอื่น ผู้ทำการล่วงเกินคู่หมั้นของตน ทางประเวณีได้ ล่วงเกินหมายถึง ทำโดยหญิงไม่สมัครใจ
11. ค่าทดแทนตามที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้เสียหายเท่านั้นฟ้องได้ ทายาทจะฟ้องหรือรับมรดกความไม่ได้

สินสอด คือ ทรัพย์สินซึ่งฝ่ายชายให้แก่บิดามารดา หรือผู้ปกครองฝ่ายหญิง เพื่อตอบแทนการที่หญิงยอมสมรส ถ้าไม่มีการสมรสชายเรียกคืนได้

การหมั้นหรือสมรส กฎหมายไม่ได้บังคับว่าจะต้องมีสินสอด ดังนั้น จะมีหรือไม่แล้วแต่จะตกลงกัน

สินสอดนั้น หากไม่มีการสมรส เพราะความผิดของฝ่ายชาย หรือไม่มีการสมรส เพราะไม่จดทะเบียนสมรส ซึ่งเป็นความผิดของฝ่ายชาย ชายจะฟ้องเรียกสินสอดคืนไม่ได้

คุณสมบัติของผู้ที่จะทำการสมรส

1. ชายหญิงอายุ 17 ปีบริบูรณ์ สมรสโดยได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง เว้นมีเหตุสมควร ศาลอาจสั่งให้ทำการสมรสก่อนอายุดังกล่าวได้ เช่น หญิงตั้งครรภ์
2. ชายหญิงมิได้เป็นสืบสายโลหิตต่อกัน และมีใช้พี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา
3. ชายหญิงมิได้เป็นคู่สมรสของบุคคลอื่นอยู่
4. ชายหญิงต้องไม่เป็นคนวิกลจริต หรือ คนไร้ความสามารถ แต่ เสมือนไร้ความสามารถสมรสได้
5. หญิงหม้าย จะทำการสมรสใหม่ได้ต่อเมื่อการสมรสครั้งก่อนสิ้นไปแล้วไม่น้อยกว่า 310 วัน เว้นแต่
  - ก. มีบุตรเกิดขึ้นระหว่างนั้นแล้ว
  - ข. สมรสกับคู่สมรสคนเดิม
  - ค. มีใบรับรองแพทย์ ว่าหญิงนั้นมิได้มีครรภ์
  - ง. มีคำสั่งของศาลให้สมรสได้
6. ผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมจะทำการสมรสกันไม่ได้
7. ชายหญิงยังไม่บรรลุนิติภาวะ จะต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองก่อนความยินยอมให้สมรสกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด คือ

- 7.1 ผู้ให้ความยินยอมต้องลงลายมือชื่อในทะเบียนจดทะเบียนสมรส
- 7.2 ทำเป็นหนังสือระบุนามผู้ที่จะสมรส และลงลายมือชื่อให้ความยินยอม
- 7.3 ถ้ามีเหตุจำเป็น จะให้ความยินยอมโดยแสดงวาจาต่อหน้าพยานอย่างน้อย 2 คนก็ได้ เช่นเจ็บป่วยลงชื่อไม่ได้ เมื่อให้ความยินยอมแล้วเพิกถอนไม่ได้

8. บุคคลบางจำพวกสมรสไม่ได้ เช่น พระภิกษุ สามเณร

9. บุคคลจดทะเบียนสมรสแล้ว จะจดทะเบียนสมรสอีกไม่ได้ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการสมรสครั้งก่อนได้หมดไปแล้ว เพราะคู่สมรสตาย หย่า หรือศาลเพิกถอน

การสมรส (มาตรา 1457) ชายหญิงยอมเป็นสามีภรรยา และแสดงการยินยอมให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียน คือ การจดทะเบียนสมรสกัน โดยนายทะเบียน หรือพนักงานสถานีทูตกงสุลไทย จึงจะมีผลสมบูรณ์ แม้จะเข้าพิธีแต่งงานกันแล้ว จะฟ้องให้ศาลบังคับให้จดทะเบียนสมรสไม่ได้ จะจดทะเบียน ๓ อำเภอ ได้ก็ได้ ผู้ที่เคยสมรสจดทะเบียนแล้ว จะจดทะเบียนสมรสใหม่ จะต้องนำหลักฐานการหย่า การตาย หรือคำพิพากษาของศาลไปเป็นหลักฐานขอจดทะเบียนสมรสกับคนใหม่ได้

ถ้ามีพฤติการณ์พิเศษซึ่งไม่อาจไปจดทะเบียนสมรสก่อนนายทะเบียนได้ เพราะใกล้ความตาย หรือการสงคราม ชายหญิงใดแสดงจะสมรสกันต่อหน้าบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะที่อยู่ ณ ที่นั้น ให้บุคคลดังกล่าวแจ้งการแสดงเจตนาไว้เป็นหลักฐาน ต่อมาได้ไปจดทะเบียนภายใน 90 วัน โดยแสดงหลักฐานของชายหญิงผู้นั้นต่อนายทะเบียน

ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา

1. สามีภรรยาต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภรรยา (มาตรา 1461) ถ้าสามีหรือภรรยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินกว่า 1 ปี อีกฝ่ายฟ้องหย่าได้ (มาตรา 1516)
2. สามีภรรยาต้องช่วยเหลือค่าเลี้ยงชีพกันตามความสามารถและฐานะของตน (มาตรา 1461) ถ้าไม่ช่วยเหลือ ค่าเลี้ยงชีพตามสมควรอีกฝ่ายฟ้องหย่าได้

3. สามีสเป็นหัวหน้าในคูครอง เป็นผู้เลือกที่อยู่และเป็นหน้าที่ของสามีด้วยที่จะต้องเป็นผู้หาที่อยู่
4. ถ้าภรรยาประกอบวิชาชีพอยู่แล้วก่อนสมรส ภรรยาประกอบอาชีพนั้นต่อไปได้
5. ถ้าการอยู่ร่วมกันเป็นอันตรายต่อกายหรือจิตใจ หรือทำลายความผาสุกอย่างมากของอีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ต้องรับอันตรายหรือเสียหายอาจร้องต่อศาลให้ตนอยู่ต่างหากระหว่างเหตุนั้น ๆ ยังอยู่ (มาตรา 1462) เช่น เป็นโรคเรื้อน วัณโรคติดต่อ
6. ถ้าศาลสั่งให้สามีหรือภรรยาเป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ ภรรยาหรือสามีส่อมเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ เว้นแต่ศาลสั่งเป็นอย่างอื่น (มาตรา 1463)

↓
การทำนิติกรรมสัญญาของคู่สมรส

1. ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะทำนิติกรรมใด ๆ อีกฝ่ายจะต้องให้ความยินยอมด้วย (จึงจะผูกพันสินสมรส)
2. กรณีเกี่ยวกับสินส่วนตัว ภรรยายอมสามารถทำนิติกรรมได้โดยสมบูรณ์
3. กรณีเป็นเรื่องส่วนตัวของหญิง อันมิใช่เกี่ยวกับสินสมรส หญิงสามารถทำได้โดยสมบูรณ์
4. กรณีเกี่ยวกับสินสมรส ถ้าเป็นเรื่องที่ให้อำนาจภรรยาทำได้ตามสัญญาก่อนสมรส และจดไว้ในการจดทะเบียนสมรส หญิงทำได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาต
5. นิติกรรมที่ผูกพันสินสมรส โดยไม่ได้รับความยินยอมทั้งสองฝ่าย ย่อมเป็นโมฆะ อีกฝ่ายบอกกล่าวฝ่ายไปทำจะต้องรับผิดชอบส่วนตัว
6. สมรสแล้วจะเปลี่ยนแปลงเพิกถอนสัญญาก่อนสมรสไม่ได้ นอกจากได้รับอนุญาตจากศาล (มาตรา 1467)

ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา (มาตรา 1465 - 1493)

1. ถ้าสามีภริยามีได้ทำสัญญากันไว้ในเรื่องทรัพย์สินเป็นพิเศษก่อนสมรส ความสัมพันธ์ในเรื่องทรัพย์สินเป็นไปตามตัวบทกฎหมาย

2. สัญญาก่อนสมรสเป็นโมฆะ ถ้ามิได้จดทะเบียนข้อตกลงเป็นสัญญาก่อนสมรสในทะเบียนสมรสพร้อมกับการจดทะเบียนสมรส หรือมิได้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้สมรส และหยานอย่างน้อย 2 คน แนบท้ายทะเบียนสมรส และจดไว้ในทะเบียนพร้อมกับการจดทะเบียนสมรสว่าได้มีสัญญานั้นแนบไว้

3. เมื่อสมรสแล้วจะเปลี่ยนแปลงเพิกถอนสัญญาก่อนสมรสไม่ได้ นอกจากศาลอนุญาต

4. สัญญาเกี่ยวกับทรัพย์สินใดที่สามีภริยาได้ทำไว้ต่อกันระหว่างเป็นสามีภริยากัน ฝ่ายใดจะบอกล้างเสียในเวลาใดที่เป็นสามีภริยาอยู่ หรือภายในกำหนด 1 ปี นับแต่ขาดจากการเป็นสามีภริยากัน ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอก ผู้ทำการโดยสุจริต

5. ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา ถ้าไม่ได้แยกไว้เป็นส่วนตัวย่อมเป็นสินสมรส (จดทะเบียนแยกตอนจดทะเบียนสมรส)

6. ส่วนตัวได้แก่ทรัพย์สิน (มาตรา 1471)

1. ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรส

2. ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดก หรือโดยการให้โดยเสน่หา (ไม่ต้องจดทะเบียน)

3. ที่เป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกายหรือเครื่องประดับกาย ตามควรแก่ฐานะ, หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

4. ของหมั้น

ส่วนตัวนั้น หากแยกเป็นทรัพย์สิน หรือซื้อทรัพย์สินอื่น หรือขายได้เป็นเงินมาแทน ย่อมเป็นส่วนตัว

7. สิ้นส่วนตัวของคู่สมรสฝ่ายใด ฝ่ายนั้นเป็นผู้จัดการ
8. สิ้นสมรส ใดแก่ ทรัพย์สินที่คู่สมรส (มาตรา 1474)
  - (1) ที่ไต่มาระหว่างสมรส
  - (2) ไต่มาโดยพินัยกรรม หรือโดยการให้เป็นหนังสือ ซึ่งจดทะเบียนระบุให้เป็นสินสมรส
  - (3) ดอกผลของสินส่วนตัว

กรณีส่งสัทธิทรัพย์สินอย่างหนึ่งเป็นสินสมรสหรือไม่ ให้สันนิษฐานว่าเป็นสินสมรส

9. สามีภรรยา เป็นผู้จัดการสินสมรสร่วมกัน เว้นแต่จะมีสัญญาก่อนสมรสเป็นอย่างอื่น

10. การใดที่สามีหรือภรรยากระทำ ซึ่งต้องได้รับความยินยอมร่วมกัน ถ้าการนั้นกฎหมายบัญญัติให้ทำเป็นหนังสือ หรือให้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ความยินยอมนั้นต้องทำเป็นหนังสือ

11. นิติกรรมที่ทำไปโดยปราศจากความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่ง นิติกรรมจะสมบูรณ์เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งให้สัตยาบัน หรือเป็นโมฆะ เมื่อมีการบอกกล่าวภายในกำหนด 1 ปี เมื่อรู้ หรือ 10 ปี นับแต่เวลาทำนิติกรรมอาจขอให้ศาลสั่งเพิกถอน

12. สามีภรรยา ไม่มีอำนาจทำพินัยกรรมยกสินสมรสเกินกว่าส่วนของตนให้แก่บุคคลใดได้

13. กรณีมีสัญญาให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจจัดการสินสมรสแก่ฝ่ายเดียวหรือไม่ก็ตาม อีกฝ่ายยังมีอำนาจจัดการบ้านเรือนหรือจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวได้

14. หากมีสัญญาก่อนหรือระหว่างสมรสให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจจัดการสินสมรสทั้งหมด หรือบางส่วนและกระทำให้เกิดความเสียหายขึ้นถึงขนาด อีกฝ่ายอาจขอให้ศาลสั่งห้ามมิให้กระทำการนั้นได้

15. อำนาจจัดการสินสมรส โดยมีสัญญาขึ้นหาก
- (1) จัดการสินสมรสเสียหายถึงขนาด
  - (2) ไม่ให้ค่าเลี้ยงชีพ อีกฝ่ายหนึ่ง
  - (3) มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือทำหน้าที่เกินกึ่งหนึ่งของสินสมรส
  - (4) ขัดขวางการจัดการสินสมรสของอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่มีเหตุผลสมควร
  - (5) มีพฤติการณ์ปรากฏว่าจะทำความเสียหายให้แก่สินสมรส

อีกฝ่ายอาจขอให้ศาลสั่งให้ตนเป็นผู้จัดการสินสมรสแต่ผู้เดียว หรือขอให้แยกสินสมรสก็ได้หรือจัดการเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเข้าร่วมจัดการในการนั้น

16. ระหว่างเป็นสามีภริยากัน ฝ่ายใดจะยึดทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เว้นค่าเลี้ยงชีพ และค่าธรรมเนียมศาลที่ค้างชำระ
17. หน้ก่อนการสมรส ให้ชำระค้ำยสินส่วนตัวของฝ่ายนั้น เมื่อไม่พอจึงให้ชำระค้ำยสินสมรส
18. ถ้าสามีภริยาเป็นลูกหนี้ร่วมกัน ให้ชำระหนี้จากสินสมรสและสินส่วนตัวทั้งสองฝ่าย

การสิ้นสุดการสมรส (มาตรา 1501 - 1535)

1. ตาย
2. การหย่า
3. ศาลพิพากษาให้เพิกถอน

สมรสผิดตัวเป็นโมฆียะ พ้น 90 วัน นับแต่สมรส ถอนการสมรสเพราะสำคัญผิดไม่ได้ สมรสโดยถูกข่มขู่เป็นโมฆียะ พ้น 1 ปี นับแต่วันพ้นจากการข่มขู่ไม่เพิกถอนหมคสิทธิ์

คู่สมรสตาย หมายถึง การตายโดยมีใบมรณบัตร หรือการสาบสูญโดยคำสั่งศาล

การหย่า

1. ทำได้โดยความยินยอมทั้ง 2 ฝ่าย หรือโดยคำพิพากษาของศาล

2. การหย่าโดยความยินยอมต้องทำเป็นหนังสือ และมีพยานลงลายมือชื่อ
อย่างน้อย 2 คน

3. การหย่า ต้องจดทะเบียนการหย่า จึงจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย
การฟ้องหย่า ต้องมีเหตุดังนี้ (มาตรา 1516)

1. สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นฉันทันที
2. ภริยามีชู้
3. สามีหรือภริยาประพฤติชั่ว ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่าย
  - ก. ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง
  - ข. ได้รับความดูถูกเกลียดชัง เพราะเหตุประพฤติชั่ว
  - ค. ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร
4. ทำร้ายหรือทรมาณร่างกายหรือจิตใจ หรือหมิ่นประมาท หรือเหยียดหยาม
อีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นการร้ายแรง
5. จงใจละทิ้งอีกฝ่ายหนึ่งเกินหนึ่งปี
6. ถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาปสูญ
7. ไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควร
8. ทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีหรือภริยาอย่างร้ายแรง
9. วิกลจริตเกินสามปี ยากจะหายได้
10. เป็นโรคติดต่อย่างร้ายแรง อันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่ง โรคมีลักษณะ
เรื้อรัง ไม่มีทางที่จะหายได้
11. ผิดทัณฑ์บนความประพฤติที่ทำกันไว้เป็นหนังสืออันเป็นเรื่องสำคัญของการ
อยู่ร่วมกัน
12. มีสภาพแห่งกาย ทำให้ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล
การหย่ากันขอค่าเลี้ยงชีพได้ ค่าเลี้ยงดูบุตร ตกแก่ฝ่ายใดจะปกครองบุตรต้อง

เป็นหนังสือ ถ้าไม่ได้ตกลงกัน ศาลจะชี้ขาด สามีหรือภรรยาจะเรียกค่าทดแทนจากอีกฝ่ายหรือ
คู่เมื่อศาลพิพากษาให้หย่ากันได้ วรรค์เห็นเป็นใจ

สิทธิฟ้องหย่า ย่อมหมดไปเมื่อกระทำอันแสดงให้เห็นว่าได้ให้อภัยในการกระทำ
ของอีกฝ่ายหนึ่ง

บิดามารดากับบุตร (มาตรา 1536 - 1560)

เด็กเกิดจากหญิงขณะเป็นภรรยาภายใน 310 วัน นับแต่สิ้นสุดการสมรสลงให้
สันนิษฐานว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีหรือเคยเป็นสามี และเด็กเป็นบุตร
โดยชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น

เด็กเกิดจากบิดามารดาซึ่งไม่ได้สมรสกันตามกฎหมาย จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎ
หมายใดต่อเมื่อ

1. บิดามารดาได้จดทะเบียนสมรสกันในภายหลัง นับแต่จดทะเบียน
2. บิดาให้จดทะเบียนว่าเด็กเป็นบุตร (เด็กและมารดาต้องคัดค้านภายใน 60 วัน)

การฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตร

บางกรณีเด็กหรือมารดาเด็ก จะต้องฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วย
กฎหมาย ภายเหตุต่อไปนี้

1. เมื่อมีการข่มขืนกระทำชำเรา ดูดนมหรือหญิงเห็นชู้รักกักขังมารดาโดยมิ
ชอบด้วยกฎหมายในระยะเวลาดังกล่าวซึ่งหญิงอาจตั้งครรภ์ได้
2. เมื่อมีการลักพาหญิงมารดาไปในทางชู้สาว หรือมีการล่อลวงร่วมประเวณี
กับหญิงมารดาในระยะเวลาดังกล่าวซึ่งหญิงอาจตั้งครรภ์ได้
3. เมื่อมีเอกสารของบิดาแสดงว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของตน
4. เมื่อปรากฏในทะเบียนเกิดว่าเป็นบุตรโดยบิดาเป็นผู้จดทะเบียนนั้นเอง
หรือด้วยความรู้เห็นยินยอมของบิดา
5. เมื่อบิดามารดาอยู่ด้วยกันโดยเปิดเผย ในระยะเวลาดังกล่าวนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

6. เมื่อได้มีการร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงอาจตั้งครรภ์ได้ และไม่มีเหตุการณ์เชื่อว่าเป็นบุตรของชายอื่น

7. เมื่อมีพฤติการณ์รู้กันทั่วไปตลอดมาว่าเป็นบุตร เช่น บิดาให้การศึกษาอุปการะยอมให้ใช้ชื่อสกุล ฯ

สิทธิของบิดามารดามีดังนี้

1. กำหนดที่อยู่ของบุตร
2. ทำโทษบุตรตามควร เพื่อว่ากล่าวสั่งสอน
3. บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดา หรือใช้อำนาจปกครองบุตร
4. บุคคลใดมีบุตรติดมาได้สมรสกับบุคคลอื่น อำนาจปกครองบุตรอยู่กับผู้นั้นติดมา
5. ให้บุตรทำการงานพอสมควรแก่ความสามารถและฐานะรูป
6. เรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่น ซึ่งกักบุตรโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
7. เป็นผู้อนุญาตบุตรกรณีบุตรถูกศาลสั่ง เป็นคนไร้ความสามารถหรือเป็นผู้พิทักษ์บุตร กรณีศาลสั่งเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ
8. ให้ความยินยอมบุตรผู้เยาว์ในการทำนิติกรรม และการหมั้นหรือสมรส
9. เป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ หรือบุตรที่บรรลุนิติภาวะแต่บุพการีหาเลี้ยงตนเองไม่ได้

หน้าที่ของบิดามารดา

1. อุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์
2. ให้การศึกษาตามสมควร ระหว่างเป็นผู้เยาว์
3. จัดการทรัพย์สินผู้เยาว์ด้วยความระมัดระวัง

บุตรมีสิทธิดังนี้

1. ใช้ชื่อสกุลของบิดา
2. ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบิดามารดา

การฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตร ระหว่างเป็นผู้เยาว์ ถ้าเด็กอายุไม่ครบ 15 ปี บริบูรณ์ ให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้ฟ้องแทน หรือญาติสนิทของเด็กหรืออัยการฟ้องให้ศาลตั้งผู้แทนเฉพาะคดีเพื่อทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนเด็กก็ได้ ถ้าเด็กครบ 15 ปีแล้ว ต้องฟ้องเอง โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม

ผู้ใดจะฟ้องบุพการีของตนคดีแพ่งหรือคดีอาญาไม่ได้ แต่เมื่อผู้นั้นหรือญาติสนิทของผู้นั้นร้องขออัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้ ส่วนการฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดู บิดาหรือมารดาจะนำคดีฟ้องเองได้

บุตรบุญธรรม (มาตรา 1590/19) คือบุตรของผู้อื่นที่ขอมาเลี้ยงดูเสมือนบุตร

ของตน

1. ผู้มีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี จะรับคนอื่นเป็นบุตรบุญธรรมได้แต่จะต้องแก่กว่าบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี

2. ผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ต้องลงนามให้ความยินยอมในการเป็นบุตรบุญธรรม

3. การรับ ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง

4. ผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรส

ก่อน

5. จะเป็นบุตรบุญธรรมโดยสมบูรณ์เมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย และการเลิกรับก็ต้องจดทะเบียนที่เขตหรืออำเภอโดยผ่านศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม กรมประชาสงเคราะห์ใน กทม. หรือที่ทำการประชาสงเคราะห์จังหวัด สำหรับพระภิกษุจะยื่นขอจดไม่ได้

6.. การเลิกรับบุตรบุญธรรม ถ้าบุตรบรรลุนิติภาวะแล้ว จะเลิกโดยการตกลงระหว่างผู้รับบุตรกับบุตรเมื่อใดก็ได้ แต่ยังไม่บรรลุนิติภาวะจะทำให้เมื่อได้รับความยินยอมของบิดามารดา

7. บุตรบุญธรรมมีสิทธิเช่นเดียวกับบุตร โดยชอบด้วยกฎหมาย

มรดก

กองมรดกของผู้ตายได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายตลอดทั้งสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่าง ๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือสภาพแล้วเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ (มาตรา 1600) เช่น ใบอนุญาตขับขี่ยานยนต์ อนุญาตบัตร

มรดกของบุคคลตกทอดแก่ทายาท (มาตรา 1599)

ทายาท มีอยู่ 2 ประเภท

ก. ทายาทโดยธรรม คือทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกโดยอำนาจแห่งกฎหมาย ได้แก่ ญาติและคู่สมรส (มาตรา 1629) ญาติซึ่งเป็นทายาทมีอยู่ 6 อันดับ คือ

1. ผู้สืบสันดาน
2. บิดามารดา
3. พี่น้องร่วมบิดามารดา
4. พี่น้องร่วมบิดา หรือมารดาเดียวกัน
5. ปู่ ย่า ตา ยาย
6. ลุง ป้า น้า อา

ผู้สืบสันดานของญาติในข้อ 1,3,4 และ 6 กฎหมายให้มีสิทธิรับมรดกแทนที่ญาติซึ่งเป็นทายาทนั้นกฎหมายให้บุตรเท่านั้นที่มีสิทธิได้รับมรดก และถ้ามีทายาทอันดับหน้าหรือมีผู้สืบสันดานของทายาทในอันดับหน้ามีชีวิตอยู่แล้ว ก็เป็นการตัดทายาทอันดับหลัง มิให้มีสิทธิได้รับมรดก เว้นแต่ทายาทอันดับ 1,2 ไม่ตัดซึ่งกันและกัน

บุตรนอกกฎหมายซึ่งบิดารับรองแล้ว และบุตรบุญธรรม เป็นทายาทโดยธรรม
(มาตรา 1527)

ทายาทที่เป็นพระภิกษุ จะเรียกร้องเอาทรัพย์สินในฐานะทายาทโดยธรรมไม่ได้
(มาตรา 1622) และมรดกของพระภิกษุ หรือทรัพย์สินใดมาระหว่างสมณเพศต้องตกเป็น
ของวัด เว้นแต่มีพินัยกรรม (มาตรา 1623) ทรัพย์สินที่ได้มาก่อนเป็นพระภิกษุ ได้แก่ ทายาท
หรือแก่แผ่นดินแล้วแต่กรณี

ทารกในครรภ์มารดา หากคลอดมาภายใน 310 วัน นับแต่บิดาตายมีชีวิตมีสิทธิ
ได้รับมรดก

ข. ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกโดยพินัยกรรม ซึ่งผู้ตาย
ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้ผู้รับมรดกจะเป็นใครก็ได้

นิติบุคคลสามารถรับมรดกโดยพินัยกรรมได้ แต่จะต้องอยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของ
นิติบุคคลนั้น ๆ เช่น ยกบ้านให้วัด วัดรับได้ แต่ยกเครื่องจักรส่วนตัวให้วัด วัดรับไม่ได้ ๆ

ส่วนแบ่งมรดก

1. ทายาทซึ่งเป็นญาติด้วยกัน ญาติอันดับเดียวกัน ได้รับส่วนแบ่งเท่ากัน ทายาท
อันดับ 1, 2 ไม่ขัดแย้งกันและกัน ได้ส่วนแบ่งฝ่ายละส่วนเท่ากัน

2. ทายาทซึ่งเป็นญาติ และทายาทที่เป็นคู่สมรส

2.1 ถ้ามีทายาทอันดับ 1 มีชีวิตอยู่ คู่สมรสได้ส่วนแบ่งเท่ากับบุตรคนหนึ่ง
ของเจ้ามรดก บิดามารดา และบุตรได้คนละส่วนเท่ากัน คู่สมรสได้เท่ากับบุตร 1 คน

2.2 ถ้าไม่มีทายาทอันดับ 1 มีแต่ทายาทอันดับ 2 (บิดามารดา)
หรือมีทายาทอันดับ 3 หรือผู้สืบสันดานทายาทอันดับ 3 มีชีวิตอยู่คู่สมรสได้มรดกครึ่งหนึ่ง อีกครึ่ง
ได้แก่ญาติ แล้วแบ่งระหว่างญาติ

2.3 ถ้าไม่มีทายาทอันดับ 1, 2, 3 หรือผู้สืบสันดาน แต่มีทายาทอันดับ 4
(พี่น้องร่วมบิดา หรือมารดา) หรืออันดับ 6 (ลูก ป้า น้า อา) หรือผู้สืบสันดานของทายาท
อันดับ 4 หรือ 6 หรือว่ามีทายาทอันดับ 5 มีชีวิตอยู่ คู่สมรสได้มรดก 2 ใน 3 อีก 1 ใน 3
ได้แก่ญาติ

2.4 ถ้าไม่มีทายาทซึ่งเป็นญาติ มรดกตกแก่คู่สมรสทั้งหมด
(ภรรยา ก่อน 1 ตุลาคม 2478 ไม่มีทะเบียนสมรส มีได้หลายคน เป็นภรรยาหลวงได้คนละ
1 ส่วน ภรรยา น้อยได้คนละครึ่งส่วน)

3. ทายาทที่ได้รับมรดกตามพินัยกรรม มีสิทธิที่จะได้รับทรัพย์สินนอกพินัยกรรม
ในฐานะทายาทโดยธรรมได้อีก เว้นแต่พินัยกรรมจะระบุห้ามรับอีก

4. การแบ่งส่วนทรัพย์สินระหว่างผู้ตายกับคู่สมรส
เมื่อเจ้ามรดกตาย จะต้องแบ่งทรัพย์สินระหว่างสามี ภรรยา เสียก่อน
ตั้งแต่วันขาดจากการสมรส และที่เหลือจึงจะเป็นกองมรดก (สิ้นส่วนตัวผู้ตาย / สิ้นสมรส หลังแบ่ง
ให้คู่สมรสกึ่งหนึ่งแล้ว)

การกำจัดมิให้รับมรดก (มาตรา 1605, 1606) มี 2 กรณี คือ

1. โดยฐานชักย้ายหรือบิดบังทรัพย์สินมรดก
2. โดยฐานเป็นบุคคลถูกกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควร เช่น
  - 2.1 ต้องคำพิพากษาว่า ได้เจตนากระทำหรือพยายามกระทำให้เจ้ามรดก
หรือผู้มีสิทธิได้รับมรดกก่อนตน ถึงแก่ความตายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
  - 2.2 ฟ้องเจ้ามรดกหาว่าทำความผิดโทษประหารชีวิต และตนเองกลับ
ต้องคำพิพากษาฟ้องเท็จ หรือพยานเท็จ
  - 2.3 รู้ว่าเจ้ามรดกถูกฆ่าโดยเจตนา ไม่นำความไปร้องเรียน ขอนมีให้
ใช้บังคับได้แก่อายุไม่ครบ 16 ปี หรือคนวิกลจริต หรือผู้ฆ่าเป็นสามีภรรยาหรือบุพการี หรือผู้
สืบสันดานของทายาทนั้นโดยตรง
  - 2.4 ผู้ที่ลอบล หรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำหรือเพิกถอน หรือเปลี่ยนแปลง
พินัยกรรมหรือไม่ให้กระทำการดังกล่าว
  - 2.5 ผู้ที่ปลอม ทำลาย หรือบิดบังพินัยกรรม แต่บางส่วนหรือทั้งหมด
ผู้ทำพินัยกรรมอาจถอนขอกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรได้โดยยกยิวเป็นลายลักษณ์อักษร

การทำพินัยกรรม ยกทรัพย์สินได้เฉพาะทรัพย์สินของตน ผู้ทำจะต้องมีอายุครบ 15 ปี บริบูรณ์แล้ว (ไม่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรม)

แบบของพินัยกรรม

1. เขียนเองทั้งฉบับ (ไม่ต้องมีพยานอย่างน้อย 2 คน) แต่ผู้ทำต้องเซ็นชื่อ
2. พินัยกรรมแบบอื่น ผู้ทำพินัยกรรมจะเซ็นชื่อ หรือพิมพ์นิ้วมือก็ได้ แต่ต้องมีพยานเซ็นชื่อ (ลงแกงโคไม้ได้) ในพินัยกรรม อย่างน้อย 2 คน (มาตรา 1657, 1665) แต่จะใช้ตราประทับแทนการลงชื่อหรือลงแกงโคไม้ได้

ผู้ทำพินัยกรรมไม่ต้องเปิดเผยข้อความในพินัยกรรมให้พยานทราบ เว้นแต่การทำพินัยกรรมตามแบบ (มาตรา 1668) เช่น พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง และพินัยกรรมทำด้วยวาจา (นายอำเภอทำให้) พินัยกรรมแบบเอกสารลับ (นายอำเภอเป็นผู้เก็บพินัยกรรมทำที่อำเภอ ที่อื่นไม่ได้)

ผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมไม่ได้ ได้แก่ (มาตรา 1653)

1. ผู้เขียนหรือพยานในพินัยกรรม
2. คู่สมรสของขอ 1
3. พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้จดข้อความพินัยกรรมแบบทำด้วยวาจา

อายุความมรดก

1. 1 ปี นับแต่รู้ว่าเจ้าของมรดกตาย
2. เจ้าหนี้ผู้ตาย 1 ปี เช่นกันนับแต่รู้ หรือเกิน 10 ปี นับแต่เจ้ามรดกทายหมดคดีที่

การยกขอหรือขโมยของไป จะอ้างอายุความ 1 ปี ไม่ได้

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชน ที่ว่าด้วยการกระทำความผิดซึ่งจะต้องได้รับโทษทางอาญา กฎหมายนี้ต้องบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรโดยแน่ชัด โดยปรกติใช้บังคับเฉพาะเรื่องราวหรือคดีที่เกิดขึ้นภายในราชอาณาจักรและบางคดีที่สำคัญแม้เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรด้วย การกระทำความผิดที่บุคคลจะต้องได้รับโทษ จะต้องเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะทำกระทำความผิดนั้น ไม่ใช่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายที่ถูกยกเลิกไปแล้วหรือฝ่าฝืนกฎหมายที่จะออกในอนาคต กฎหมายอาญาที่ออกมาใหม่จะไม่มีผลย้อนหลังไปบังคับแก่การกระทำในอดีตที่ได้กระทำมาแล้ว

กฎหมายอาญา หมายถึง บรรดากฎหมายทั้งหลายที่มีบทลงโทษทางอาญา โดยมี พ.ร.บ.ให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2500 เป็นส่วนสำคัญและรวมถึงกฎหมายอื่น ๆ ที่มีบทลงโทษทางอาญาด้วย เช่น พ.ร.บ.อาวุธปืน พ.ร.บ.การพนัน พ.ร.บ.บัตรประชาชน พ.ร.บ.ทะเบียนราษฎร ฯ

ความมุ่งหมายของกฎหมายอาญา

1. จะควบคุมความประพฤติของบุคคลให้อยู่ในสังคมด้วยความสงบเรียบร้อย ซึ่งเป็นความมุ่งหมายทั่วไปในเบื้องต้น เช่นเดียวกับกฎหมายอื่น

2. เพื่อปราบปรามอาชญากรรม (Deterrence)

3. เพื่อป้องกันสังคม (Protection of Society)

4. เพื่อแก้ไขผู้กระทำความผิด (Reform of the Offender)

5. เพื่อตอบแทนและชดใช้ (Retribution and expiation)

6. เพื่อกำจัดบุคคลร้ายให้พ้นไปจากสังคม

เพื่อที่จะให้บรรลุความมุ่งหมายดังกล่าว จึงต้องใช้โทษอาญาจัดการกับผู้กระทำความผิด

โทษทางอาญา (มาตรา 18) มีดังนี้

1. ประหารชีวิต (ใช้เป็นยิง)
2. จำคุก
3. กักขัง
4. ปรับ
5. ริบทรัพย์สิน

บทนิยาม (มาตรา 1)

1. โดยทุจริต หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

2. ทางสาธารณะ หมายความว่า ทางบกหรือทางน้ำ สำหรับประชาชนใช้ในการจราจร และให้หมายความรวมถึงทางรถไฟ และทางรถรางที่มีรถเดิน สำหรับประชาชนโดยสาธารณะ คันนา คลองส่งน้ำ ถนนบนคลองส่งน้ำ

3. สาธารณสถาน หมายความว่า สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ตามเวลา, ขออนุญาต, เสียเงินค่าเข้าชม

4. เคหสถาน หมายความว่า ที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัย เช่น เรือน โรง เรือ หรือแพ ซึ่งคนอาศัยและให้หมายความรวมถึงบริเวณต่อที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยนั้นด้วย จะมีรั้วล้อมหรือไม่ก็ตาม (โรงงานในบ้านห่างตัวบ้านไม่เป็นเคหสถาน)

5. อาวุธ หมายความว่า รวมถึงสิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพแต่ซึ่งได้ใช้หรือเจตนาจะใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ เช่น ไม้ ไม้ตีหัวเขา ไม้ก็เป็นอาวุธ ฯ

6. ใช้กำลังประทุษร้าย หมายความว่า ทำการประทุษร้ายแก่กายหรือจิตใจของบุคคลไม่ว่าจะทำด้วยใช้แรงกายภาพหรือด้วยวิธีอื่นใด และให้หมายความรวมถึง การกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ ไม่ว่าจะโดยใช้ยาทำให้มึนเมา สกดยจิต หรือใช้วิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกัน

7. เอกสาร หมายความว่า กระดาษหรือวัสดุอื่นใดซึ่งได้ทำให้เกิดความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข หิ้ง หรือแผนแบบอย่างอื่น จะเป็นโดยวิธีพิมพ์ ถ่ายภาพ หรือวิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น

8. เอกสารราชการ หมายความว่า เอกสารซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำขึ้นหรือรับรองในหน้าที่ และให้หมายความรวมถึงสำเนาเอกสารนั้น ๆ ที่เจ้าพนักงานได้รับรองในหน้าที่ด้วย

9. เอกสารสิทธิ หมายความว่า เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ เช่น ประกาศนียบัตร ทะเบียนสมรส โฉนด เชก ฯ

10. ลายมือชื่อ หมายความว่า ความรวมถึงลายพิมพ์นิ้วมือและเครื่องหมายซึ่งบุคคลลงไว้แทนลายมือชื่อของตน

11. กลางคืน หมายความว่า ระหว่างพระอาทิตย์ตกและพระอาทิตย์ขึ้น

12. คุมขัง หมายความว่า คุมตัว ควบคุม ขัง กักขัง หรือจำคุก

13. ค่าไถ่ หมายความว่า ทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่เรียกเอาหรือให้เพื่อแลกเปลี่ยนเสรีภาพของผู้ถูกเอาตัวไป ผู้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือผู้ถูกกักขัง

การใช้กฎหมายอาญา (มาตรา 2 - 17)

บุคคลจะได้รับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ถ้ามีกฎหมายบัญญัติภายหลัง บัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้น ไม่เป็นความผิดต่อไปให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้น พ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้ลงโทษนั้นสิ้นสุดลง

ถ้ากฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดแตกต่างกับกฎหมายที่ใช้ในภายหลัง การกระทำความผิด ให้ใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด ไม่ว่าในทางใด เว้นแต่คดีถึงที่สุดแล้ว

แต่ในกรณีคดีถึงที่สุดแล้ว ดังต่อไปนี้

1. ถ้าผู้กระทำความผิดยังไม่ได้รับโทษ หรือกำลังรับโทษอยู่ และโทษที่กำหนดตามคำพิพากษานັกว่าโทษที่กำหนดตามกฎหมายที่มีบัญญัติภายหลัง เมื่อสำนวนความปรากฏแก่ศาล หรือ เมื่อผู้กระทำความผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้น หรือพนักงานอัยการร้องขอ ให้ศาลกำหนดเสียใหม่ตามกฎหมายที่มีบัญญัติภายหลัง ในการที่ศาลจะกำหนดโทษใหม่นี้ ถ้าปรากฏว่าผู้กระทำความผิดได้รับโทษมาบ้างแล้ว เมื่อได้คำนึงถึงโทษตามกฎหมายที่ได้บัญญัติภายหลัง หากเห็นเป็นการสมควร ศาลจะกำหนดโทษน้อยกว่าโทษขั้นต่ำที่กฎหมายบัญญัติในภายหลังกำหนดไว้ ถ้าหากมีก็ได้ หรือถ้าเห็นว่าโทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาแล้วเป็นการเพียงพอ ศาลจะปล่อยผู้กระทำความผิดไปก็ได้

2. ถ้าศาลพิพากษาให้ประหารชีวิตผู้กระทำความผิด และตามกฎหมายที่มีบัญญัติภายหลัง โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไม่ถึงประหารชีวิต ใ้คงการประหารชีวิตผู้กระทำความผิด และให้ถือว่าโทษประหารชีวิตตามคำพิพากษาได้เปลี่ยนเป็นโทษสูงสุดที่จะห้ลงได้ตามกฎหมายที่มีบัญญัติภายหลัง

สถานที่กระทำความผิดอาญา ที่จะต้องโทษอาญา

กระทำความผิดในราชอาณาจักร บุคคลไม่ว่าสัญชาติใด ถ้ากระทำความผิดในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นคนไทย หรือคนต่างด้าวยอมลงโทษบุคคลคนนั้นตามกฎหมายไทย

ราชอาณาจักร หมายถึง อาณาเขตของรัฐ ทางบก ได้แก่ พื้นดิน ใต้พื้นดิน รวมทั้งเกาะที่อยู่^๑ในอาณาเขต

ทางน้ำ ได้แก่ พื้นน้ำ ทะเล อ่าวไทย ทะเลอาณาเขต 12 ไมล์ทะเล นับจากชายฝั่ง (1 ไมล์ทะเล เท่ากับ 1.1516 ไมล์ธรรมดา หรือ 1.852 กิโลเมตร) ทะเลเขตเศรษฐกิจ 200 ไมล์ทะเลจากฝั่ง ส่วนทะเลหลวงไม่อยู่ในอธิปไตยของรัฐใดรัฐหนึ่ง รัฐทั่วไปย่อมมิใช้เดินเรือและจับสัตว์น้ำได้โดยเสรี

ทางอากาศ โดยขึ้นอากาศเหนือพื้นดินและพื้นทะเลสูงขึ้นไปไม่มีที่สิ้นสุด
กรณีต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักรด้วยคือ

1. เรือไทยหรืออากาศยานไทย ดิตรงไทย จดทะเบียนสัญชาติไทย ไม่ว่าจะ
อยู่ ณ ที่ใด

2. ความผิดใดที่กระทำมีบางส่วนกระทำในราชอาณาจักร เช่น ปล้นรถโดยสาร
สายแดนไทยผ่านเขตไทยถึงเขตประเทศลาว หรือความผิดฐานกบฏกระทำในราชอาณาจักร
ไทยบ้าง นอกราชอาณาจักรบ้างถือว่าทำความผิดในราชอาณาจักรไทยทั้งหมด

3. ความผิดใดที่ผลแห่งการกระทำเกิดขึ้นในราชอาณาจักร เช่น

ก. อยู่เขตไทย ใช้ปืนยิง ข. เขตลาว

ก. อยู่เขตลาว ใช้ปืนยิง ข. เขตไทย

ก. อยู่เขตลาว ใช้ไฟ ข. มาฆา ค. เขตไทย

4. การเตรียมหรือพยายามกระทำการใด ซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด
โดยกระทำนอกราชอาณาจักรถือว่าได้กระทำความผิดในราชอาณาจักร เช่น ก. อยู่มาเลเชีย
เตรียมวางเพลิงเผาบ้าน ข. ในเขตไทย ถือว่าการเตรียมเผาบ้านนั้นได้กระทำใน
ไทยเมื่อบ้าน ข. ถูกวางเพลิง

5. ความผิดใดที่ได้กระทำในราชอาณาจักร หรือที่ประมวลกฎหมายนี้ถือว่าได้
กระทำในราชอาณาจักร แม้ผู้เป็นตัวการหรือผู้สนับสนุนหรือผู้ใช้ ให้กระทำความผิดนั้น จะกระทำ
นอกราชอาณาจักร ถือว่าบุคคลเหล่านั้น ได้กระทำในราชอาณาจักร เช่น

ก. อยู่ลาว ให้ปืน ข. มาปล้นที่หนองคาย

ก. อยู่กัมพูชา ใช้ ข. มาฆา ค. ในประเทศไทย

ก.ข.ค. ร่วมกันปล้นทรัพย์ชายฝั่งไทย แม้ผู้ร่วมวางแผนปล้น ผู้ให้อาวุธ ผู้รับของ
ปล้น ฯ จะอยู่นอกราชอาณาจักร ถือว่าตัวการทุกคนกระทำความผิดในราชอาณาจักร

กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ผลแห่งการกระทำเกิดหรือควรเกิดหรือจะเกิดในราชอาณาจักร คือ

(1) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร (มาตรา 107-129) เช่น ความผิดฐานกบฏซึ่งมีการเตรียมการวางแผนนอกประเทศ

(2) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง ตามมาตรา 240-249, 256, 257 และ 266 (3) และ (4) เช่น พิมพ์แม่พิมพ์ปลอม ใบว่าของไทยหรือชาติใด

(3) ความผิดฐานชิงทรัพย์ (มาตรา 339) ปล้นทรัพย์ (มาตรา 340) ซึ่งได้กระทำในทะเลหลวงทั้ง 3 กรณีนี้ทางราชการสามารถดำเนินคดีอาญาได้เมื่อทราบเรื่องโดยไม่ต้องมีการร้องขอ ส่วนการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ซึ่งผู้เสียหายจะต้องมีการร้องขอ เมื่อเป็นความผิดดังระบุไว้ ต่อไปนี้ จะต้องรับโทษภายในราชอาณาจักร กรณี

(ก) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนไทย และรัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้นหรือผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษหรือ

(ข) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนต่างดาวและรัฐบาลไทยหรือคนไทยเป็นผู้เสียหายและผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ

ความผิดดังระบุไว้ มีดังต่อไปนี้

(1) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันอันตรายต่อประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 217, 218-223 ทั้งนี้เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับมาตรา 220 วรรคแรก และมาตรา 224, 226, 228-232, 237 และมาตรา 233-236 ทั้งนี้เฉพาะเมื่อเป็นกรณีที่ต้องระวางโทษตามมาตรา 236 เช่น เฝ้าทรัพย์ผู้อื่น เฝ้าโรงเรียนผู้อื่น เฝ้าโรงแรมหรส์พ เฝ้าโรงสาธารณสมบัติของประชาชน เช่น สะพาน เฝ้าสถานีรถไฟ เฝ้าเรือกลไฟหรือเรือยนต์ทำให้เกิดระเบิด ทำให้เกิดอุทกภัย ทำให้การสื่อสารสาธารณะขัดข้อง ปลอมปนอาหาร ยา เอาจงมีพิษเจือลงในอาหารหรือน้ำ ฯ

(2) ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 264, 266(1)(2) และ 268 ทั้งนี้เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับมาตรา 267, 269

(3) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276, 280 และ 285
ทั้งนี้ เฉพาะเกี่ยวกับมาตรา 276

(4) ความผิดต่อชีวิต ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 288-290

(5) ความผิดต่อร่างกาย (มาตรา 295-298)

(6) ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา (มาตรา 306-308)

(7) ความผิดต่อเสรีภาพ (มาตรา 309, 310, 312-315, 317-320)

(8) ความผิดฐานลักทรัพย์หรือวิ่งราวทรัพย์ (มาตรา 334-336)

(9) ความผิดฐานกรรโชก รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ (มาตรา
337-340)

(10) ความผิดฐานฉ้อโกง (มาตรา 341-344, 346, 347)

(11) ความผิดฐานยักยอก (มาตรา 352-354)

(12) ความผิดฐานรับของโจร (มาตรา 357)

(13) ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ (มาตรา 358-360)

เจ้าพนักงานของรัฐบาลไทย กระทำความผิดตามมาตรา 147-166 ซึ่งเป็น
ความผิดต่อหน้าที่ราชการและตามมาตรา 200-205 ซึ่งเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการ
ยุติธรรม ในกรณีดังกล่าวกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรจะต้องรับโทษในราชอาณาจักร (มาตรา
9)

ผู้ใดกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ศาลต่างประเทศปล่อยตัวหรืออุกกลางโทษ
พ้นโทษแล้ว ไม่ต้องอุกกลางโทษในราชอาณาจักรอีก (มาตรา 10) เว้นแต่ยังไม่พ้นโทษหรือ
ยังไม่ถูกดำเนินคดี
ข้อยกเว้น บุคคลต่อไปนี้แม้จะอยู่ภายใต้กฎหมาย แต่ก็ได้รับสิทธิพิเศษ อาจจะไม่ต้องถูกจับกุม
หรือไม่ต้องถูกดำเนินคดี คือ

1. พระมหากษัตริย์
2. บัระมุขแห่งรัฐที่มีความสัมพันธ์ไมตรี
3. ชูตและบุคคลในคณะ
4. ทหารต่างประเทศ (ตามแต่จะมีข้อตกลง)
5. ผู้แทนองค์การสหประชาชาติ
6. สมาชิกรัฐสภา ฯ

โทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย

โทษทางอาญาตามมาตรา 18 ที่กล่าวมาแล้ว ควรจะเข้าใจเกี่ยวกับโทษกักขัง และริบทรัพย์สินให้แจ่มชัดขึ้น

โทษกักขัง คือ โทษที่ศาลสั่งให้กักตัวผู้กระทำความผิดคืออาญาโดยให้อยู่นอกคุก ตามสถานที่ ที่ศาลกำหนด คือ

1. ที่ซึ่งมีใช้เรือนจำ
  2. ที่อยู่อาศัยของตนเอง
  3. ที่อยู่อาศัยของผู้อื่น
  4. สถานที่กักขังที่ทางการได้จัดการไว้ เช่นสถานกักขังของกรมราชทัณฑ์ ผู้กักขังมีสิทธิจะดำเนินการวิชาชีพหรืออาชีพในสถานที่ดังกล่าวได้
- ศาลสั่งลงโทษกักขัง ในกรณีดังต่อไปนี้

1. กักขังแทนจำคุกระยะสั้น เช่น ศาลลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือนจึงให้กักขังแทน หรือผู้ถูกศาลสั่งเป็นผู้ซึ่งไม่เคยถูกจำคุกหรือต้องโทษมาก่อนแต่เป็นโทษโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ศาลจะกักขังไม่เกิน 3 เดือนแทนจำคุกได้

2. กักขังแทนค่าปรับ ศาลสั่งปรับผู้กระทำความผิดแต่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินชำระค่าปรับแก่ศาล ศาลจะสั่งกักขังโดยคิดค่าปรับ 20 บาทต่อวัน การกักขังมิให้เกิน 1 ปี หรือไม่เกิน 2 ปี ถ้าผิดหลายกระทงหรือถ้าค่าปรับตั้งแต่ 20000 บาทขึ้นไป ศาลอาจสั่งกักขังแทนค่าปรับเกินกว่า 1 ปีได้แต่ต้องไม่เกิน 2 ปี การชำระค่าปรับแก่ศาลต้องชำระภายใน 30 วัน

โทษริบทรัพย์สิน ศาลมีอำนาจสั่งริบทรัพย์สินได้ ดังนี้

1. โทษริบทรัพย์สินตามกฎหมายอื่น เช่น ริบไม้เถื่อนตามพ.ร.บ.ป่าไม้
2. โทษริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา คือ
  - 2.1 ทรัพย์สินที่มีลักษณะโดยสภาพ เช่น เงินปลอม เฮโรอีน ปิ่นเถื่อน สุราเถื่อน ฯ
  - 2.2 ทรัพย์สินที่ไม่มีลักษณะโดยสภาพแต่ต้องริบ ตามมาตรา 33, 34 คือ
    - ก. ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด เช่น มีด โดยสภาพไม่ผิดกฎหมายแต่ถ้าใช้มีดนั้นทำร้ายผู้อื่น มีดถูกริบ หรือเงินโดยสภาพไม่ผิดกฎหมาย แต่ถ้าได้ให้สินบนเจ้าหน้าที่ ต้องริบ
    - ข. ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยกระทำความผิด เช่น วิพยุ พัดลมทีวี ที่ขโมยมาแต่ถ้ามีเจ้าของก็คืนเจ้าของไป แต่ในกรณีทรัพย์สินที่ได้มาโดยกระทำความผิดแปรสภาพไปจากเดิมแล้ว เช่น ลักวัว ลักไก่ มาแกงกินหมดแล้ว ก็ริบไม่ได้ หรือลักทองแหงมาฝังเป็นสร้อย เข็มขัด ขายเป็นเงินไปซื้อเตียง ทีวี นาฬิกาฯ ก็เป็นข้อยุ่งยากว่าอะไรจะริบได้หรือไม่ได้เพราะการแปรสภาพ

ส่วนกรณีใช้ปืนยิงสัตว์ในป่าแต่ไปถูกคนโดยประมาท เจตนาไม่ได้ถึงคนริบปืนไม่ได้ วิธีการเพื่อความปลอดภัย (มาตรา 39)

ศาลจะสั่งในกรณีต่อไปนี้ ซึ่งมีวิธีการลงโทษทางอาญา แต่เพื่อความปลอดภัยของ

สังคม คือ

1. กักกัน (มาตรา 40)
2. ห้ามเข้าเขตกำหนด (มาตรา 44-45)

3. เรียกประกันทัณฑ์บน (มาตรา 46 - 47)
4. คุ่มตัวไว้ในสถานพยาบาล (มาตรา 48 - 49)
5. ห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง (มาตรา 50)

กักกัน เป็นกรณีควบคุมผู้กระทำความผิดคดีนี้ไว้ในเขตกำหนด เพื่อป้องกันการกระทำความผิด เพื่อตัดนิสัยและเพื่อฝึกอาชีพ เช่น สถานกักกันหญิง บ้านเร่ร่อนตระการ

กักกัน จะกระทำเมื่อใด

ข้อ ก (1) ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาให้กักกันมาแล้ว

(2) เคยถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 6 เดือนมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 2 ครั้งในฐานะความผิดต่าง ๆ ที่ระบุไว้ใน มาตรา 41 เช่น ความสงบสุขของประชาชน เงินตรา เสียดชีวิตร่างกาย

ข้อ ข (1) ภายในเวลา 10 ปี นับแต่วันที่ผู้นั้นได้พ้นโทษจากการกักกันหรือพ้นโทษแล้วแต่กรณี

(2) ผู้นั้นได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใด ที่ระบุไว้นั้นอีก ถ้าเป็นความผิดอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา 41 ไม่เข้ากรณีจะกักกัน

(3) ความผิดที่กระทำใหม่นี้ ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 6 เดือน ถ้าโทษจำคุกต่ำกว่า 6 เดือน หรือโทษอื่นนอกจากจำคุก เช่น โทษปรับ ไม่เข้ากรณีที่จะกักกัน

ขอยกเว้นไม่กักกัน ผู้กระทำความผิดอายุไม่เกิน 17 ปี ไม่ให้ถือเป็นความผิดที่จะนำมาพิจารณาที่กักกัน

ผู้มีอำนาจขอให้กักกัน ได้แก่ พนักงานอัยการ หรือ ผู้ว่าคดีด้วย

กักกันกับกักขัง ต่างกันอย่างไร

กักขัง เป็นโทษที่นำมาใช้แทนการจำคุกระยะสั้น หรือแทนการไม่ชำระค่าปรับ

(มาตรา 23,29)

กักกัน เป็นกรณีควบคุมผู้กระทำความผิดคดีนี้ด้วย เพื่อป้องกันการกระทำความผิด เพื่อตัดนิสัยและเพื่อฝึกอาชีพ (มาตรา 40)

วิธีเพิ่มโทษ ลดโทษและการรอลงโทษ

วิธีเพิ่มโทษ (มาตรา 51)

1. เพิ่มโทษมิให้เพิ่มขึ้นถึงประหารชีวิต
2. เพิ่มโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุก 50 ปี

การลดโทษ

1. ลดโทษประหารชีวิต (มาตรา 52)
  - 1.1 ถาลดหนึ่งในสาม ให้ลดเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต
  - 1.2 ถาลดกึ่งหนึ่ง ให้ลดเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกตั้งแต่ 25 ปี ถึง 50 ปี
2. ลดโทษจำคุกตลอดชีวิต (มาตรา 53)
  - 2.1 ให้เปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุก 25 ปี

การเพิ่มโทษและการลดโทษ

คดีเดียวกันอาจมีทั้งการลดโทษ เหตุบรรเทาโทษ และการเพิ่มโทษได้โดยให้เพิ่มโทษก่อน แล้วจึงลดโทษภายหลัง

การเพิ่มโทษ (มาตรา 90) กรณีที่จะเพิ่มโทษ มีดังนี้

1. กระทำความผิดหลายบทหลายกระทง กรรมเดียวอาจผิดหลายบท ลงโทษบทที่หนักที่สุดความผิดหลายกรรมลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป เช่น ลักทรัพย์หลายเจ้าของบ้านเดียวกันเป็นกรรมเดียว แต่ถ้าเจ้าทรัพย์และลักทรัพย์เป็นความผิดสองกระทง
2. กระทำความผิดซ้ำอีก ระหว่างที่ยังต้องรับโทษอยู่หรือภายในระยะเวลากำหนดหลังพ้นโทษกระทำความผิดซ้ำ ถูกเพิ่มโทษได้ โทษครั้งก่อนคดีถูกจำคุกต้องไม่น้อยกว่า 6 เดือน ภายใน 3 ปี ผิดอีก เพิ่มโทษกึ่งหนึ่ง ภายใน 5 ปี เพิ่มโทษหนึ่งในสาม

เว้นผู้กระทำความผิดอายุไม่เกิน 17 ปี และความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษผิดซ้ำไม่เพิ่มโทษ

3. เหตุในลักษณะคดี อันเป็นเหตุในการกระทำ เช่น เกี่ยวข้องกับเวลา สถานที่ วิธีที่ใช้กระทำความผิด กริยาที่ประพฤตินในการกระทำความผิดต่อบุพการี เจ้าพนักงาน

4. เหตุส่วนตัวผู้กระทำ เหตุแห่งฐานะของผู้กระทำหรือเหตุเฉพาะตัว ไม่เกี่ยวกับการกระทำ เช่น กระทำโดยบันดาลโทสะ (เกี่ยวกับตัวบุคคลไม่เกี่ยวกับเหตุลักษณะคดี) การฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน กระทำผิดร่วมกันหลายคน

พ.ร.บ. การพนัน ทำผิดซ้ำให้เพิ่มโทษขึ้น ศาลจะสั่งเพิ่มโทษเกินไปกว่า พ.ร.บ. การพนันบัญญัติไว้ไม่ได้ เพราะการเพิ่มโทษนี้มี กฎหมายพิเศษบังคับตายตัวอยู่แล้ว

การลดโทษ กรณีโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับมีกำหนดเวลาสามเดือน หรือน้อยกว่า ศาลจะจำคุกให้น้อยลงอีกก็ได้ หรือถ้าโทษดังกล่าวมีโทษปรับด้วย ศาลจะยกโทษจำคุก คงให้ปรับแต่อย่างเดียวกก็ได้

การลดมาตราส่วนโทษ กรณีที่จะต้องลดโทษตามกฎหมายเกิดขึ้นได้ เช่น ผู้กระทำความผิดอายุ 17 ปี ลักทรัพย์ ความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 มีอัตราโทษจำคุกได้ไม่เกิน 3 ปี ในฐานะผู้กระทำความผิดอายุในระหว่าง 17 - 20 ปี ศาลจะลดมาตราส่วนโทษ 1 ใน 3 หรือครึ่งหนึ่งก็ได้ ดังนั้น ศาลอาจลงโทษจำคุกเพียงครึ่งหนึ่งคือปีครึ่งหรือจะจำคุก 2 ปี ได้โดยลดโทษ 1 ใน 3 ก็ได้

การรอการลงโทษ ได้แก่ กรณีที่ศาลพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดและกำหนดจำคุก มีเวลาแน่นอนแล้ว แต่ผู้นั้นยังไม่ต้องถูกจำคุก เช่น ศาลสั่งจำคุก 1 ปี แต่โทษจำคุกให้รอไว้มีกำหนด 2 ปี หากภายใน 2 ปี ไม่กระทำความผิดอีก ถือว่าไม่ต้องโทษ

การรอกำหนดโทษ ได้แก่ กรณีที่ศาลพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิด แต่ยังไม่กำหนดโทษจำคุกว่า จะต้องถูกจำคุกเท่าใด เช่น ศาลพิพากษาว่าให้จำคุก แต่รอกำหนดโทษไว้ 2 ปี (ยังไม่ทราบว่าจะจำคุกเท่าใด) หากภายใน 2 ปี กระทำความผิด จึงจะถูกกำหนดโทษ ถ้าภายใน 2 ปี ไม่กระทำความผิด ถือว่าไม่ต้องโทษ

การรอกการลงอาญาถึงกล่าว นับเป็นวิธีการแก้ไขความประพฤติของผู้ใดกระทำ ความผิดอาญา เปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้กลับตนเป็นคนดี ไม่ต้องถูกจำคุก และช่วย ลดจำนวนนักโทษในเรือนจำโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจำคุกระยะสั้น ๆ เช่น 15 วัน หรือ 3 เดือน 6 เดือน ไม่ได้ประโยชน์ในการแก้ไขจิตใจให้ดีขึ้นแต่อย่างใด กลับทำให้เกิดผลเสีย ต่อผู้นั้น ผลเสียต่อเศรษฐกิจของประเทศที่ต้องใช้จ่ายเงินในการควบคุมดูแล ผลเสียต่อภาวะ จิตใจของครอบครัว เศรษฐกิจของครอบครัว ปัญหาต่าง ๆ ของครอบครัว ซึ่งกลับเป็นผล เสียของสังคม ดังนั้นวิธีการรอกการลงโทษและรอกการกำหนดโทษ เป็นวิธีการที่นิยมกันใน นานาประเทศ

ผู้กระทำผิดและคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ถ้าผู้นั้นไม่เคยต้องโทษ จำคุกมาก่อน หรือเคยถูกจำคุกแต่เป็นโทษสำหรับความผิดโดยประมาทหรือลหุโทษ ศาลจะได้ คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะจิตใจ นิสัย อาชีพและสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิดหรือเหตุอื่น ๆ อันควรปรานี ศาลจะพิพากษา ว่าผู้นั้นผิดแต่รอกการกำหนดโทษไว้ หรือ รอกการลงอาญา ปลอญตัวผู้นั้นเพื่อให้โอกาสกลับตัว ภายในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี บางรายอาจจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อควบคุมความประพฤติ ด้วยหรือไม่ก็ได้ เช่น ให้ไปรายงานตัวต่อศาลหรือเจ้าพนักงานเป็นครั้งคราว ให้ฝึกหัดหรือ ทำงานอาชีพ ให้ละเว้นการคบหาสมาคม หรือ การประพฤติอันอาจนำไปสู่การกระทำผิดอีก สำหรับข้าราชการที่ถูกศาลพิพากษารอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษ ไม่ ต้องถูกออกจากราชการ เพราะไม่ถือว่าต้องโทษจำคุก

ความรับผิดชอบทางอาญา

1. บุคคลจะต้องรับผิดชอบทางอาญาเมื่อใด (มาตรา 59¹) มีหลักการดังนี้
  - (1) เมื่อใดกระทำโดยเจตนา
  - (2) ไม่ใดกระทำโดยเจตนาแต่ใดกระทำโดยประมาท ซึ่งความผิดตามมาตรา นั้น ๆ จะมีคำว่า ประมาท อยู่ด้วย ถ้ามาตราใดไม่มีคำว่าประมาทอยู่ด้วย จะลงโทษการ

กระทำผิดโดยประมาทในมาตรานั้นไม่ได้ เช่น ทำให้คนตายโดยประมาทตามมาตรา 291 ทำให้เพลิงไหม้โดยประมาท ตามมาตรา 225

(3) การกระทำผิดบางฐานแม้ไม่มีเจตนาที่ต้องรับผิด ซึ่งกฎหมายจะบัญญัติไว้แรงชัดให้ต้องรับผิด เช่น ความผิดลหุโทษ ความผิดตาม พ.ร.บ. ศุลกากร เป็นต้น

การกระทำโดยเจตนามีความหมาย คือ (มาตรา 59 วรรค 2)

(1) กระทำโดยรู้สำนึก ในการกระทำ

(2) ผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเสี่ยงเห็นผลของการกระทำนั้น

รู้สำนึก หมายความว่ารู้ตัว รู้สึกตัว รู้เข้าใจ รู้ว่ากำลังทำอะไรอยู่ และรู้ว่ากำลังทำสิ่งที่ผิดด้วย

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดจะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเสี่ยงเห็นผลไม่ได้

กระทำโดยประมาท มีความหมาย คือ

(1) กระทำความผิดโดยไม่เจตนา แต่

(2) ได้กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้น ต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์

(3) ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านี้ได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่
การกระทำ หมายความว่าความรวมถึงการให้เกิดผลอันใดอันหนึ่งขึ้นโดยจงใจเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย แบ่งได้เป็น

(1) กระทำโดยตรง เช่น ก. ยิง ข. ถูก ข.

(2) กระทำโดยจงใจ เช่น ก. เห็น ข. จะจมน้ำ ก็ไม่ช่วยทั้ง ๆ ที่ช่วยได้

(3) กระทำโดยทางอ้อม เช่น ก. ใส่ยาพิษในตุ่มน้ำจะฆ่า ข. แต่ ค. บุตรของ ข. ดื่มแล้วตาย หรือ ข. ดื่มแล้วตาย

กระทำโดยเจตนา แบ่งได้เป็น

- (1) เจตนาโดยตรง เช่น ก. คีรีระ ช. ถูก ข.
- (2) เจตนาโดยอ้อมเห็นผล เช่น ยิงปืนเข้าไปในฝูงชน
- (3) เจตนาทุจริต เป็นเจตนามุ่งแสวงหาประโยชน์อันมิชอบ เช่น ก. เอา

ทีวีของเพื่อนไปขายเอาเงินไปใช้

ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน เฉพาะการกระทำที่มีผลโดยตรงที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเท่านั้น ถ้าผลที่เกิดขึ้นมิใช่เกิดจากการกระทำของตนหรือเป็นผลที่ห่างไกลแล้ว ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบ

ความผิดที่เกิดขึ้นเกินเลยไปจากเจตนา ผู้กระทำความผิดได้กระทำโดยเจตนา แต่ผลที่เกิดขึ้นนอกเหนือไปจากเจตนา เช่น ทำร้ายร่างกายแต่เกิดตาย ผู้กระทำมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา

กรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา บุคคลใดกระทำการใดให้ปรากฏออกมาภายนอกแล้ว จะต้องพิจารณาจากการกระทำที่ปรากฏออกมา ผู้กระทำมีเจตนาหรือมีความประสงค์อย่างไร ไม่ต้องพิจารณาถึงเจตนาอันแท้จริงในใจของผู้นั้น เช่น ก. ใช้ปืนยิง ข. ถือว่า ก. เจตนาฆ่า ข. ถ้าถูก ข. ไม่ตาย ผิดฐานพยายามฆ่า แต่ถ้า ก. ใช้มีดฟัน ข. หนึ่งครั้งถือว่า ก. ทำร้ายร่างกาย ข.

2. การกระทำโดยพลาด (มาตรา 60) เจตนากระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดแก่อีกบุคคลหนึ่ง ถือว่าผู้นั้นกระทำโดยเจตนาแก่บุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น เช่น ก. ยิง ข. แต่กลับไปถูก ค. ถือว่า ก. ยิง ค. โดยเจตนา แต่ถ้า ก. ยิงสุนัข ข. กลับถูก ข. ไม่เข้ามาตรานี้แต่เป็นเรื่องประมาท

3. การกระทำโดยสำคัญผิด (มาตรา 61) กระทำโดยสำคัญผิดตัวคน (ไม่ใช่ผิดในตัวทรัพย์สิน) เจตนาจะกระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ได้กระทำต่ออีกบุคคลหนึ่งโดยสำคัญผิด จะยกเอาความสำคัญผิดมาเป็นข้อแก้ตัวว่ามีได้กระทำโดยเจตนาไม่ได้

4. การสำคัญผิดข้อเท็จจริง (มาตรา 62)

การกระทำโดยสำคัญผิดในข้อเท็จจริง แบ่งได้เป็น

(1) ถ้ามีอยู่จริง จะทำให้การกระทำของผู้กระทำ

- ไม่เป็นความผิด
- ไม่ต้องรับโทษ
- ได้รับความน้อยลง

ตัวอย่าง ก. สำคัญผิดว่าตนมีเงินในธนาคาร 20,000 บาท จึงออกเช็คให้
ข. ปรากฏว่ามีเงินแต่ไม่พอจ่าย ขาดไปเล็กน้อย ก. ไม่มีความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค
ก. เจ้าของบ้านลืมกุญแจเข้าบ้าน ปีนบ้านในยามดึก คนใช้เข้าใจ
ผิดคิดว่าขโมย ร้องถามก็ไม่ตอบ จึงใช้มีดขว้าง ก. บาดเจ็บ คนใช้ไม่มีความผิด
ก. ใช้ปืนเด็กเล่นโล่งข. ข. เข้าใจผิดคิดว่าเป็นปืนจริง ๆ
จึงวิ่งหนีเข้าบ้าน ค. ถือว่า ข. กระทำด้วยจำเป็น ไม่ต้องรับโทษฐานบุกรุก

ก. ลักวิหุข. เข้าใจผิดคิดว่าเป็นของบิดาของตน เพราะเหมือนกัน การสำคัญผิดนี้ หากเป็นวิหุของบิดา ก็จะได้รับลดหย่อนโทษ
ชาวออกจากวัดพระแก้วใส่รองเท้าผิดกลับบ้าน เพราะเหมือนกัน
ชาวไม่มีเจตนาเพราะเข้าใจผิดในข้อเท็จจริง ไม่ผิดฐานลักทรัพย์

(2) การไม่รู้ข้อเท็จจริงหรือความสำคัญผิดมีอยู่จริงได้เกิดขึ้น เพราะความ
ประมาทของผู้กระทำผิด ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบกระทำโดยประมาท ในเมื่อมีบทบัญญัติไว้
โดยเฉพาะ

ตัวอย่าง ก. เห็นพุ่มไม้ไหว ๆ คิดว่าเป็นแก๊ง ไม่พิจารณาให้รอบคอบจึงยิง
ปืนไปที่พุ่มไม้นั้น ปรากฏว่า ข. เพื่อนของ ก. แอบซุ่มตรงนั้นถูกยิงตาย ก. ต้องรับผิดชอบ
ทำให้คนตายโดยประมาท เพราะการเข้าใจผิดเกิดขึ้น เพราะความประมาทของตน
พยาบาลหยาบคายให้คนไข้ดิ้นตาย คนไข้กินเกิดตาย การหยาบคายผิดเกิด
เพราะความประมาทของพยาบาล

(3) บุคคลจะต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริงใด บุคคลนั้นจะต้องได้
รู้ข้อเท็จจริงนั้น

ตัวอย่าง ก. ยิง ข. ซึ่งเป็นตำรวจนอกเครื่องแบบ มาลี้ภัยผู้ร้ายแถวบ้าน
ก. โดย ก. ไม่รู้ว่าตำรวจ ก. คิดว่าเป็นผู้ร้าย เช่นนี้จะลงโทษ ก. ฐานฆ่าเจ้าพนักงาน
ไม่ได้ ลงโทษได้เพียงฆาตกรรมดา

ก. ลักเงิน 2,000 บาท คิดว่าเป็นของเพื่อนคนใช้ด้วยกัน แต่
ปรากฏว่าเงินเป็นของนายจ้าง จะลงโทษ ก. ฐานลักทรัพย์นายจ้างไม่ได้ เพราะไม่รู้ข้อ
เท็จจริง

5. การแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมาย (มาตรา 64) เพื่อให้พ้นจากความรับผิดทางอาญาไม่ได้
แต่ศาลอาจอนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานต่อศาล หากสภาพและพฤติการณ์ของผู้กระทำ อาจ
จะไม่รู้ว่ามีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด เช่น ไปอยู่ต่างประเทศเสียนานปี
หรืออยู่ในคุก ถ้าศาลเชื่อว่าผู้นั้นไม่ทราบกฎหมายจริง ๆ ศาลอาจลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมาย
กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

6. การยกเว้น ลดหย่อน ผ่อนโทษ

6.1 กระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือ ไม่สามารถบังคับตนเองได้
เพราะจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฝั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น

แต่ถ้ากระทำความผิดยังสามารถรู้ผิดชอบบ้าง หรือ ยังสามารถบังคับตนเอง
ได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับโทษ แต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าเพียงใดก็ได้

6.2 ความเมินเมาเสพโดยไม่รู้ หรือ ถูกขืนใจให้เสพ (มาตรา 66)
การเสพสุรายาเมาแล้วกระทำผิด ไม่เป็นเหตุยกเว้นหรือลดหย่อนผ่อนโทษ ยกเว้นใน 2
กรณี ต่อไปนี้

- (1) ผู้เสพไม่รู้ว่าสิ่งนั้นจะทำให้เมินเมา หรือ
- (2) ถูกขืนใจให้เสพ

ตาม (1) และ (2) ต้องได้กระทำในขณะที่ไม่สามารถรู้สึกผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ จึงเป็นเหตุยกเว้นโทษ แต่หากผู้นั้นยังสามารถรู้สึกผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้างจึงเป็นเหตุลดหย่อนผ่อนโทษ ซึ่งศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดสำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

6.3 กระทำผิดด้วยความจำเป็น (มาตรา 67)

(1) เพราะอยู่ในที่บังคับ หรือ ภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยง หรือขัดขืนได้

(2) เพราะเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง และไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้ เมื่อภัยอันตรายนั้นตนมิได้ก่อให้เกิดขึ้น เพราะความผิดของตน

ถ้าการกระทำนั้น เป็นการสมควรแก่เหตุแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

ตัวอย่าง ก. เห็นรถวิ่งมาเร็วจะชน ข. จึงกระชากแขน ข. โดยแรง เพื่อให้รอดพ้นจากรถชน บปรากฏแขนของ ข. หลุดและหักล้มได้รับบาดเจ็บถือว่า ก. กระทำผิดด้วยความจำเป็น แต่ได้รับการยกเว้นโทษ

ก. ใช้ปืนจู่โจมสาว ข. ให้ขับรถหนีตำรวจ ข. ตกใจขับรถฝ่าไฟแดงไปชนกับรถอีกคันคนขับตาย ข. มีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท (มาตรา 291) แต่กระทำด้วยความจำเป็น (ตามมาตรา 67) ได้รับการยกเว้นโทษ

6.4 กระทำตามคำสั่งเจ้านักงาน (มาตรา 70) ผู้ใดกระทำตามคำสั่งของเจ้านักงาน แม้คำสั่งนั้นจะมีชอบด้วยกฎหมาย ถ้าผู้กระทำมีหน้าที่หรือเชื่อโดยสุจริตว่ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ เว้นแต่จะรู้ว่าคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งซึ่งมิชอบด้วยกฎหมาย

6.5 ความเป็นญาติ สามัญภริยา (มาตรา 71) กระทำต่อกันในความผิดตามมาตรา 334 - 336 วรรคแรก และมาตรา 341 - 364 คือ ลักทรัพย์ วิวาห์ทรัพย์ (336 วรรคแรก) ล้อโกง โกงเจ้านั้น ยักยอก รับของโจร ทำให้เสียทรัพย์ บุกรุก ผู้กระทำผิดไม่ต้องรับโทษ

(1) ผู้บุพการี (ญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด) กระทำต่อผู้สืบสันดาน (ญาติสืบสายโลหิตโดยตรงลงมา เช่น ลูก หลาน หลาน ล้อ) หรือผู้สืบสันดานกระทำต่อบุพการี

(2) พี่หรือน้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน กระทำต่อกัน

หาก (1), (2) กระทำความผิดต่อกันตามมาตรา 334 - 336 วรรคแรกและมาตรา 341 - 364 ดังกล่าวมาแล้ว ให้ถือเป็นความผิดอันยอมความได้ และให้ลดโทษได้ หรือศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงโทษขั้นต่ำที่กฎหมายบัญญัติไว้

อย่างไรก็ดี ความเป็นญาติอาจทำให้ได้รับโทษหนักขึ้นในบางมาตรา เช่น ช่มชู้ผู้สืบสันดาน ตามมาตรา 285 ผู้บุพการี ตามมาตรา 289 ทำร้ายร่างกายผู้บุพการี สำหรับมาตรา 298

6.6 บันดาลโทษโดยถูกข่มเหง (มาตรา 72) ผู้ใดบันดาลโทษโดยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม จึงกระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะนั้น ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

ตัวอย่าง ภริยา เอาไม้กวาดหวีที่สามีที่รักของคนกำลังหลงใหลเอาอกเอาใจ และไอ้โลมหญิงนั้นอยู่ เป็นเรื่องบันดาลโทษ

เขาคามา เราคาไป เขาคบเอา อ่างบันดาลโทษไม่ได้เป็น เรื่องสมัครใจวิวาท

6.7 ความอ่อนอายุ เด็กกระทำความผิด (มาตรา 73 - 76)

(1) อายุไม่เกิน 7 ปี กระทำผิด ไม่ต้องรับโทษ

(2) อายุกว่า 7 ปี - 14 ปี กระทำผิด ไม่ต้องรับโทษแต่ศาลมีอำนาจ

ที่จะดำเนินการ ดังต่อไปนี้

ศาล อาจว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัว

“ อาจเรียกบิดามารดามาตักเตือน

ศาล อาจวางข้อกำหนดให้บิดามารดาระวังเด็กไม่ให้ก่อเหตุร้าย
(ไม่เกิน 3 ปี หรือสั่งให้เสียค่าปรับไม่เกินครั้งละ 1,000 บาท
หากก่อเหตุซ้ำ)

" กำหนดเงื่อนไขความประพฤติ

" มอบเด็กให้อยู่กับบุคคลอื่น เพื่อดูแลอบรมสั่งสอน

" มอบเด็กให้กับองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแลอบรมสั่งสอน

" ส่งตัวเด็กไปโรงเรียนเพื่อฝึกฝนในระยะเวลาที่กำหนด ไม่เกิน
อายุเด็ก 18 ปี

(3) เด็กอายุ 14 - 17 ปี กระทำผิด ศาลจะลงโทษหรือไม่ก็ได้ หรือ
ลดมาตราส่วนโทษกึ่งหนึ่ง ถ้าจะลงโทษ

(4) เด็กอายุ 17 - 20 ปี กระทำผิด ศาลจะลดมาตราส่วนโทษลง
หนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้

7. การกระทำเพื่อป้องกัน (มาตรา 68) ผู้ใดกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตน
ป้องกันสิทธิของผู้อื่นให้พ้นอันตราย ซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็น
อันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ ถือเป็นสิทธิที่จะทำการป้องกันโดยชอบ
ด้วยกฎหมายโดยไม่มี ความผิดทางอาญา

การป้องกันเมืองค้ำประกอบที่สำคัญ คือ

(1) มีอันตรายซึ่งละเมิดต่อกฎหมายหรืออันตรายที่ผิดกฎหมาย

(2) ภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง

(3) ผู้กระทำได้กระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตน หรือผู้อื่นให้พ้นอันตรายนั้น

สิทธิที่จะป้องกัน เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย เกียรติยศชื่อเสียง ทรัพย์สินทั้งของ

ตนและผู้อื่น

(4) การป้องกันสิทธิของผู้อื่น ผู้กระทำไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น

(5) ได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุ ไม่ผิดแต่ถ้าเกินสมควรแก่เหตุมีความผิด

แต่อาจถือเป็นเหตุลดหย่อนได้ (มาตรา 69)

ข้อสังเกต (1) คำว่าภยันตรายใกล้จะถึง หมายถึง

- 1.1 ภยันตรายใกล้จะถึงจริง ๆ เช่น ก. เจ็บมือจะพัน ข.
- 1.2 ภยันตรายที่เกิดอยู่ขณะกระทำ เช่น ขโมยกำลังถือวิทยุ ข. ไป
- 1.3 ภยันตรายที่ใกล้ชั้ดกับการกระทำ เช่น ก. ลักวัว ข. จูงออกจากบ้าน ข. มีสิทธิติดตามและป้องกันเอาไว้ล่วงหน้าได้

(2) การหนีภยันตราย ผู้กระทำไม่จำเป็นต้องหนีภยันตรายแม้มีโอกาสจะหนีหรือหลีกเลี่ยงได้

(3) เมื่อภยันตรายพ้นไปแล้ว ผู้กระทำไม่มีอำนาจป้องกัน

(4) การป้องกันต่างกับวิวาท วิวาทเป็นเรื่องสมัครใจ เข้าทำร้ายร่างกายกัน และกัน ทั้งฝ่ายเป็นผู้ก่อเหตุ แต่ป้องกันนั้นผู้ก่อเหตุเพียงฝ่ายเดียวสร้างภยันตรายขึ้น อีกฝ่ายจึงมีสิทธิป้องกัน

สิทธิของสามีภรรยาที่จะป้องกันในการมีผู้ แยกพิจารณา

ก. สามีภรรยาจดทะเบียนสมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย

ข. สามีภรรยาไม่ได้จดทะเบียนสมรส

ตามข้อ ก. สามีมีสิทธิกระทำต่อภรรยาที่มีผู้ เพื่อป้องกันสิทธิของตนได้ตามสมควรแก่เหตุ หากกำลังรวมประเวณี สามีชายทั้ง 2 คน ศาลฎีกาเคยพิพากษาว่าพอสมควรแก่เหตุ แต่ถ่าภรรยาอยู่กับผู้ใดรวมประเวณีกัน สามีจะฆ่าภรรยา ผู้ คนใดคนหนึ่งไม่ได้ แต่อาจกระทำโดยบันดาลโทสะ (มาตรา 27)

ส่วนภรรยาไม่มีสิทธิกระทำต่อสามีและผู้ใด (ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา) แต่อาจกระทำโดยบันดาลโทสะ (ตามมาตรา 72) ก็ได้

ตามข้อ ข. ป้องกันไม่ได้ แต่อาจบันดาลโทสะ (มาตรา 72) เป็นเหตุลดหย่อนโทษได้

8. คดีมีโทษปรับสถานเดียว ถ้าผู้ต้องหากระทำความผิดนำค่าปรับในอัตราอย่างสูง สำหรับความผิดนั้นชำระก่อนที่ศาลเริ่มต้นสืบพยาน ให้คดีนั้นเป็นอันระงับไป (มาตรา 79)

9. การพยายามกระทำความผิด (มาตรา 80 - 82) แบ่งเป็น 2 กรณี คือ

1. กระทำยังไม่ตลอด เช่น ก. ล้วงกระเป๋า ข. ข. จับมือได้ในขณะนั้น
  2. กระทำตลอดแล้วแต่ยังไม่บรรลุผล เช่น ก.ยิง ข. ไม่ถูกหรือถูกแต่ไม่ตาย
- การกระทำผิดแบ่งชั้นตอนตามปกติได้เป็น

1. คิดว่าจะกระทำความผิด ซึ่งยังไม่ผิดกฎหมาย
2. ตัดสินใจว่าจะกระทำความผิด ซึ่งยังไม่ผิดกฎหมาย
3. เตรียมการว่าจะกระทำความผิด ซึ่งยังไม่ผิดกฎหมาย เว้นแต่ความผิดบางฐาน เช่น เตรียมการขบถ เตรียมฆ่านายกฯ เตรียมการวางเพลิง
4. ลงมือกระทำความผิด ถือว่ามีความผิดแล้ว
5. กระทำความผิดสำเร็จ ถือว่ามีความผิดแล้ว ถ้ากระทำความผิดไม่สำเร็จก็มีความผิดฐานพยายามกระทำความผิดในฐานนั้น ๆ

การพยายามกระทำความผิดที่เป็นไปไม่ได้

1. โดยปัจจัยที่ใช้ในการกระทำ
2. โดยวัตถุที่มุ่งกระทำต่อ

ทั้ง 2 กรณี เห็นได้โดยแน่ชัดว่า ผลของความผิดไม่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น ก.ยิง ข. ด้วยปืนเด็กเล่น หนึ่งสวดภาวนาให้ ข. ตายหรือ ก. ยิงคนซึ่งตายไปแล้ว

การพยายามกระทำความผิดแล้วยับยั้งเสีย

ตัวอย่าง (1) ก. เอายาพิษใส่ถ้วยน้ำส้มให้ ข. กิน ผสมแล้วเททิ้งเสียไม่ต้อง

รับโทษฐานพยายามฆ่าคนตาย

(2) ก.ยิง ข. แล้ว 1 นัดไม่ถูก เมื่อจะยิงนัดที่สองเกิดกลัวผิด มีผิด

ฐานพยายามฆ่าคนตายโดยเจตนาแล้ว การยับยั้งไม่ทำให้ความผิดที่เกิดขึ้นแล้วเปลี่ยนแปลงไป

(3) ก. เข้าลักทรัพย์ในบ้าน ข. ไม่เห็นของถูกใจจึงกลับออกมาเสีย
จะไม่ผิดฐานพยายามลักทรัพย์ แต่ผิดฐานบุกรุก

(4) ก. รับจ้างให้ไปยิง ข. เกิดสงสารไม่ยิง

(5) ก. เอายาพิษใส่อาหารให้ ข. กิน ค. เกิดไปกินเข้า ก. พา
ไปหาหมอล้างท้องให้ ค. ไม่ตาย ก. มีผิดฐานพยายามฆ่า ค. โดยไม่เจตนา ไม่มีผิดฐาน
พยายามฆ่า ข.

การพยายามกระทำความผิดที่ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ มีดังนี้

1. ผู้กระทำยังยิงเสียเอง ไม่กระทำให้ตลอด หรือกลับใจไม่ให้
การกระทำนั้นบรรลุผลซึ่งการที่กระทำไปแล้วนั้น ไม่ต้องตามบทกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด
ตาม มาตรา 82

2. พยายามกระทำความผิดที่เป็นไปไม่ได้โดยแน่แท้ กระทำโดย
เชื่องมง่าย ศาลจะไม่ลงโทษก็ได้

3. พยายามกระทำความผิดหลู่โทษ (ตามมาตรา 105)

4. พยายามกระทำความผิดฐานทำให้แท้งลูก (มาตรา 301, 302
วรรคแรก และมาตรา 304)

10. เหตุบรรเทาโทษ (มาตรา 78)

เมื่อปรากฏว่ามีเหตุบรรเทาโทษ ไม่ว่าจะได้มีการเพิ่มหรือมีการลดโทษ ตามบท
บัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นแล้วหรือไม่ ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดโทษให้ ไม่
เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นก็ได้

เหตุบรรเทาโทษ หมายถึง เหตุบางประการ อันเป็นเหตุควรปราณี ให้ศาล
ลดโทษแก่ผู้กระทำความผิดได้ ในเมื่อ

(1) ผู้กระทำความผิดเป็นผู้โสด เขาหาเมีย

(2) ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส

- (3) มีคุณความดีมาก่อน
- (4) รู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น
- (5) ลูกแก่โทษต่อเจ้านักงาน
- (6) ให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา
- (7) เหตุอื่นที่ศาลเห็นว่ามึลักษณะทำนองเดียวกัน

ตัวอย่าง (1) ก.ข.ค. รุมทำร้าย ง. เข้าใจว่าเป็นคนร้ายโดยมิได้สอบถามให้ดีเสียก่อน หากทั้ง 3 คนเป็นพลเมืองดีจริง และเข้าใจผิดในกริยาทำทางและการแต่งกายของ ง. น่าจะเป็นการโง่เขลาเบาปัญญาให้ศาลลดโทษกึ่งหนึ่งได้

(2) คุณแม่ป่วยหนักมานาน ไม่มีเงินค่ารักษาพาไปหาหมอเพราะอยู่กัน 2 คนแม่ลูก พาไปรักษาที่โรงพยาบาลก็หลายครั้ง เป็นโรคซึ่งรักษาไม่หายต้องกลุ่มใจมากที่ต้องกลางน ขาดเงิน ไม่มีที่พึ่งอื่น ๆ เป็นเวลานาน จึงลักทรัพย์เพื่อจะไปซื้อยา จ่ายค่ารักษาของหมอ ถือเป็นผู้ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส

(3) เป็นข้าราชการ ประพฤติดีมาตลอด ไม่เคยมีนิสัยชั่วร้ายหรือเป็นพลเมืองดีไม่เคยมีคดีใด ๆ และเคยช่วยเหลือทางราชการ สังคมเสมอมา

(4) ชักรกชนคนบาดเจ็บสาหัส รีบพาคนเจ็บส่งโรงพยาบาล แจ้งญาติ ตำรวจ ช่วยในการดูแลค่ารักษาพยาบาลและครอบครัว

วางยาพิษให้คู่อริกัน เมื่อเขากินเข้าไปแล้ว รู้สึกความผิดว่าไม่สมควร จึงพาไปโรงพยาบาลล้างท้อง และดูแลรักษาพยาบาลให้ความหวังใจ

(5) เข้ามอบตัวต่อตำรวจ จะสู้คดีก็ได้ หรือรับสารภาพชั้นสอบสวน บอกความจริงต่าง ๆ แก่ตำรวจ สะดวกแก่การจับกุมและหาหลักฐาน

(6) รับสารภาพต่อศาล แม้ปฏิเสธในชั้นสอบสวน การให้ถ้อยคำทำให้ศาลรับฟังข้อเท็จจริงข้อใดข้อหนึ่ง ถือเป็น การให้ความรู้แก่ศาลได้ แต่การสารภาพเพราะจำนนต่อหลักฐานไม่ได้การลดโทษ เพราะศาลมีพยานหลักฐานข้อเท็จจริงพอฟังว่ามีอยู่แล้ว

จำเลยรับว่ายังผู้บุกรุกตายจริง ทำให้การพิจารณาของศาลสะดวกขึ้น เพราะพิจารณาได้โดยไม่ผิดตัว เป็นเหตุบรรเทาโทษได้

(7) ประพฤติเรียบร้อยไม่เคยทำผิดมาก่อน ถือเป็นเหตุทำนองผู้มีความดีมาก่อน ลดโทษให้ได้

11. การกระทำผิดโดยมีการร่วมกันกระทำ (มาตรา 83,84)

ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น

ผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดด้วยการใช้ บังคับ ชูเชิญ จ้าง วานหรือยุยงส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด ผู้นั้นเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด

ถ้าผู้ถูกใช้ให้กระทำความผิดนั้น ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ ถ้าความผิดมิได้กระทำลงไม่ว่าจะเป็นเพราะผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ ยังมิได้กระทำหรือเหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

การช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด ถือเป็นผู้สนับสนุนการกระทำผิดจะมีโทษสองในสาม (มาตรา 86)

ผู้ใดโฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด และความผิดนั้นมีโทษกำหนดไม่ต่ำกว่าหกเดือน ผู้นั้นต้องระวางโทษกึ่งหนึ่ง แต่ถ้าได้มีการกระทำผิดตามประกาศ โฆษณานั้น ผู้โฆษณาต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ (มาตรา 85)

ข้อสังเกต การร่วมกันกระทำผิด จะเป็นตัวการด้วยกัน เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น ถ้ายังไม่ลงมือกระทำ ถือว่ายังไม่มีความผิดแม้จะตกลงกันว่าจะกระทำด้วยกัน เว้นแต่จะเข้ากรณีบุคคลตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปตกลงกระทำความผิด ทุกคนมีความผิดฐานซ่อนใจ

(มาตรา 210) แม้จะไม่ไต่ลงมือก็มีความผิด

กรณีที่ผู้ถูกใช้ไปกระทำความผิดเกินขอบเขตของคำสั่งหรือการใช้ หรือนอกเหนือไปจากที่ใช้ ผู้ใช้ไม่ต้องรับผิดในส่วนเกินนั้น

กรณีผู้ใช้เกิดเปลี่ยนใจ เลิกใช้หรือเข้าขัดขวางการกระทำผิดที่ตนได้ใช้ไป เช่น ก. ใช้ ข. ยิง ค. พยายาม จะยิง ก. เข้าไปปิดปืนเสีย

ก. ใช้ ข. วางยาพิษ ค. ก. ดื่มน้ำยาพิษแล้ว ก. เกิดพาไปหาหมอช่วยไว้ทัน

ก. ใช้ ข. เข้าไปลักที่ไว้ในบ้าน ค. ข. ยกออกมาแล้ว ก. กลับไม่อยากจะ

ยกไปคืน

ตามตัวอย่างนี้ผู้ใช้คงรับผิดชอบ แม้การกระทำผิดไม่สำเร็จมีโทษหนึ่งในสาม (มาตรา 84 วรรคแรก) หรือ โทษกึ่งหนึ่งหากเป็นการประกาศโฆษณาให้กระทำผิดแล้วเกิดขัดขวาง (มาตรา 85 วรรคแรก) ส่วนผู้ถูกใช้ก็ต้องรับโทษเช่นกัน ส่วนผู้สนับสนุนไม่ต้องรับโทษ

การกระทำผิดเนื่องจากอุบัติเหตุ อุบัติเหตุ คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำของคน ถ้ามิได้เจตนาหรือประมาท แม้จะเกิดความเสียหาย ก็ไม่มีความผิด เช่น คนกระโดดให้รถไฟทับ พชร. ห้ามล้อไม่ทันชนคนตาย พชร. ไม่มีความผิด

การกระทำผิดเนื่องจากเหตุสุดวิสัย เหตุสุดวิสัย คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเนื่อง จากกำลังธรรมชาติ ไม่มีผู้ใดจะป้องกันได้ แม้จะได้ใช้ความระมัดระวังอย่างที่สุดแล้ว เช่น แผ่นดินไหว น้ำท่วมฉับพลัน เช่น ชัยรถตกถนน เพราะแผ่นดินไหว แม้ผู้โดยสารตาย คนขับไม่ผิด

อายุความ (มาตรา 95) ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาล ภายในกำหนด นับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

(1) ยี่สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือ จำคุกยี่สิบปี

(2) สิบห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปี แต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี

(3) สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี

(4) ห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี

(5) หนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือ ต้องระวางโทษอย่างอื่น

ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาไต่สวนเกินกำหนดดังกล่าว แล้วนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นกัน

ภาค 2

ลักษณะความผิด

ในการดำเนินคดีอาญา ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นจำเลยต่อศาลเกินกว่าที่โจทก์ขอไม่ได้ หรือที่ไม่ได้กล่าวในฟ้องมิได้ (ป.วิอาญา มาตรา 192 วรรค 1) ดังนั้นพนักงานสอบสวน อัยการจะต้องค้นหาการกระทำผิด พร้อมหาพยานหลักฐานต่าง ๆ จะอ้างผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นพยานก็ไม่ได้ บางกรณีจึงต้องกันผู้กระทำผิดบางคนออกมาเป็นพยาน การฟ้องร้องกล่าวโทษคดีอาญาจะต้องบรรยายฟ้องให้ครบ ได้แก่

- (1) การกระทำทั้งพยานที่อ้างว่าจำเลยกระทำความผิด
- (2) ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้น ๆ
- (3) บุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี

สรุปแล้วจะต้องอ้างลักษณะความผิด องค์ประกอบความผิดกระทำความผิดฐานใดมาตราใด ที่จะให้ศาลลงโทษ ถ้าไม่อ้างมาให้ครบถ้วนถูกต้อง ศาลอาจยกฟ้องได้ (ป.วิอาญา มาตรา 158 (5))

ลักษณะความผิด ในภาค 2 ของประมวลกฎหมายอาญา มี 12 ลักษณะแต่ละลักษณะแบ่งเป็นหมวด ๆ (ตั้งแต่มาตรา 107 - 365) จะได้กล่าวเฉพาะลักษณะ หมวดที่สำคัญ ๆ โดยย่อ ๆ โดยไม่เขียนมาตราเอาไว้ รวมทั้งความผิดแต่ละมาตราว่าบัญญัติอย่างไร โทษจะหนักหรือเบาแล้วแต่การกระทำความผิด ผู้ศึกษาจะต้องหาอ่านเอาเอง

ลักษณะ 1. ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร (ยอมความไม่ได้)

หมวด 1 ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาทและผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (มาตรา 107 - 112) เช่น การประทุษร้าย หมิ่นประมาท

เจ้าพนักงานเรียกเก็บหรือละเว้นไม่เรียกเก็บภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียม ทุจริตกำหนดราคาสินค้าหรือทรัพย์สินลงรายการเท็จและแก้ไขบัญชี ทุจริตการตรวจสอบบัญชี ปลอมเอกสารเปิดเผยความลับในราชการและการสื่อสารสาธารณะ เจ้าพนักงานตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปร่วมละทิ้งงานหรือกระทำการอย่างใด ๆ เพื่อให้งานหยุดชะงักหรือเสียหาย

ลักษณะ 3 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม (ยอมความไม่ได้)

หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม (มาตรา 167 - 199) เช่น ให้สินบนตุลาการ อัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวน ชักขึ้นหมายหรือคำสั่งของศาล แจ้งข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับความผิดอาญา เอาความเท็จฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลว่ากระทำอาญา เบิกความเป็นเท็จ ทำพยานหลักฐานเป็นเท็จ ช่วยผู้ต้องหาให้ต้องรับโทษหรือให้รับโทษน้อยลง ทำลายพยานหลักฐานต่าง ๆ หลบหนีระหว่างถูกคุมขัง คุ้มกันศาล ข้ายทำลายศพ

หมวด 2 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม (มาตรา 200 - 205) เช่น อัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวน พนักงานสืบสวน กระทำการหรือไม่กระทำการในตำแหน่งอันมิชอบเพื่อช่วยผู้ต้องหา ตุลาการ อัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวนรับสินบนพนักงานกระทำให้ผู้ที่อยู่ระหว่างคุมขังหลุดพ้นจากการคุมขัง

ลักษณะ 4 ความผิดเกี่ยวกับศาสนา (มาตรา 206 - 208) ยอมความไม่ได้ เช่น เข้ายศหมยศาสนา ก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นที่ประชุมศาสนา ปลอมเป็นนักบวช

ลักษณะ 5 ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน (มาตรา 209 - 216) ยอมความไม่ได้ เช่น กระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่ (คณะบุคคลปกปิดวิธีดำเนินการ และมีความมุ่งหมายเพื่อการอันมิชอบด้วยกฎหมาย) ปลอมโจร (คนห้าคนขึ้นไปสมคบกันเพื่อกระทำความผิดอาญา) ก่อการจราจล (คนสิบคนขึ้นไปมั่วสุมกันใช้กำลังประทุษร้าย ผู้เชื่อว่า จะใช้กำลังประทุษร้ายหรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ถ้ามีอาวุธหรือเป็นหัวหน้ามีโทษหนักขึ้น)

ลักษณะ 6 ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน (มาตรา 217 - 239 ขอมความไม่ได้) เช่น วางเพลิงเผาทรัพย์ผู้อื่น เผาทรัพย์ตนเองจะเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่นหรือทรัพย์สินผู้อื่น กระทำให้เกิดระเบิดเป็นอันตราย ทำให้เกิดเพลิงไหม้ โดยประมาท ผู้มีวิชาชีพออกแบบควบคุมหรือกระทำการก่อสร้าง ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือวิธีการอันพึงกระทำทำให้เกิดอุทกภัย ทำให้ทางสาธารณะ ประตูนํ้า ทํานบ เขื่อน สาธารณหรือที่ขบลงของอากาศยานเกิดอันตรายแก่การจราจร เอาสิ่งกีดขวางทางรถไฟหรือทำให้รางหลุด หลวม และเครื่องสัญญาณเกิดอันตรายแก่การเดินรถ เดินเรือ กระทำให้นานพาหนะจะเกิดอันตราย รั้งจางขนส่งคนโดยสารบรรทุกน้ำจะเป็นอันตราย กระทำสิ่งที่ใช้ในการผลิตในการส่งพลังงานไฟฟ้าหรือในการส่งน้ำ กระทำให้การสื่อสาร สาธารณขัดข้อง ปลอมปนอาหาร ยาหรือเครื่องอุปโภคบริโภค

ลักษณะ 7 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง (ขอมความไม่ได้)

หมวด 1 ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา (มาตรา 240 - 249) เช่น ปลอมเหรียญ ธนบัตร ซึ่งรัฐบาลออกใช้หรือต่างประเทศออกใช้

หมวด 2 ความผิดเกี่ยวกับดวงตราเสตมป์และตั๋ว (มาตรา 250 - 263) เช่น ปลอมดวงตราแผ่นดินหรือพระปรมาภิไธย ตราของทบวงการเมือง องค์การสาธารณหรือเจ้าพนักงานปลอมเสตมป์ ตั๋วโดยสารขนส่งสาธารณ

หมวด 3 ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร (มาตรา 264 - 269) เช่น ปลอมเอกสาร ประทับตราปลอม ลงลายมือชื่อปลอม แพทย์หรือผู้มีวิชาชีพอื่นใด ออกในรับรองอันเป็นเท็จ

ลักษณะ 8 ความผิดเกี่ยวกับการค้า (มาตรา 270 - 275) เช่น มีหรือใช้เครื่องชั่ง ตวง วัด เพื่อเอาเปรียบในการค้า ปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น ผู้ซึ่งได้จดทะเบียนแล้ว จำหน่ายสินค้าปลอมโดยหลอกลวง (ขอมความไม่ได้)

เอาชื่อ รูป รอยประติมากรรมหรือข้อความใด ๆ ในการประกอบการค้าของผู้อื่นมาใช้เลียนป้าย แพร่ข่าวอันเป็นเท็จให้เสียความเชื่อถือในสถานที่การค้า สินค้า อุตสาหกรรม หรือพาณิชย์การของผู้หนึ่งผู้ใดโดยมุ่งประโยชน์แก่การค้าของตน (ยอมความได้)

ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ (มาตรา 276 - 287) เช่น ช่มชู้กระทำชำเราหญิงโดยขู่เข็ญหรือใช้กำลังประทุษร้าย หากมิได้เกิดต่อหน้าธารกำนัล (ยอมความได้) กระทำชำเราเด็กหญิงอายุไม่เกินสิบสามปีโดยเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตามทั้ง 2 กรณี ถ้าร่วมกระทำผิดเข้าลักษณะเป็นการโทรมหญิง ถ้าผู้ถูกกระทำรับอันตรายสาหัส หรือถึงแก่ความตาย มีโทษหนัก (ยอมความไม่ได้)

กระทำอนาจารแก่หญิงอายุกว่าสิบสามปีโดยการขู่เข็ญหรือใช้กำลังประทุษร้าย หากมิได้เกิดต่อหน้าธารกำนัล (ยอมความได้) หรือกระทำแก่เด็กหญิงอายุยังไม่เกินสิบสามปี โดยเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำรับอันตรายสาหัส หรือถึงแก่ความตาย มีโทษหนัก (ยอมความไม่ได้)

การกระทำชำเราหรือการทำอนาจาร หรือเป็นรุระจัดหา หากเป็นการกระทำแก่ผู้สืบสันดาน ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการ หรือผู้อยู่ในความปกครองโทษหนักขึ้น

ผู้ใดเป็นรุระจัดหา ล่องไปหรือชักพาไปเพื่อการอนาจาร ซึ่งเด็กหญิงหรือหญิงอายุยังไม่เกินสิบแปดปี เพื่อให้สำเร็จความใคร่ของผู้อื่น แม้จะมีการยินยอมก็มีความผิด การจัดหาโดยใช้อุบายหลอกลวงขู่เข็ญ ใช้กำลังประทุษร้ายแก่เด็กหญิงอายุไม่เกินสิบแปดปี ถ้าเป็นเด็กหญิงอายุไม่เกินสิบสามปี ยั้งผิดหนัก ผู้รับหญิงในกรณีดังกล่าวหรือผู้สนับสนุนผิดเช่นเดียวกัน (ยอมความไม่ได้)

ผู้ใดอายุกว่าสิบหกปีค้ารังสีหาค่านรายได้ของหญิงค้าประเวณี การมีภาพลามก เอกสารลามก สิ่งลามก ๆ (ยอมความไม่ได้)

ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย (ขอมความไม่ได้)

หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต (มาตรา 288 - 294) เช่น ฆ่าผู้อื่น ฆ่าบุพการี เจ้านักงานหรือผู้ช่วยเหลือเจ้านักงาน ฆ่าโดยไตร่ตรองไว้ก่อน หรือโดยทรมาณ ทารุณโหดร้าย หรือฆ่าเพื่อกระทำความผิดหรือความสะดวกในการจะกระทำความผิดอย่างอื่น หรือ ฆ่าเพื่อปกปิดความผิดอื่นหรือจะเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์ที่ตนได้กระทำความผิดขึ้น โทษประหารชีวิต มิได้เจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นตาย กระทำโดยประมาทใหญ่ อื่นถึงแก่ความตาย ปฏิบัติการทารุณแก่ผู้อื่นซึ่งต้องหึงตนเพื่อให้บุคคลนั้นฆ่าตนเอง ยุ่เด็กไม่เกิน สิบหกปีฆ่าตนเอง

เข้าร่วมในการข่มขู่ ต่อสูระหว่างคนสามคนขึ้นไป ทำให้ผู้เข้าร่วมคนใดคนหนึ่ง ได้รับอันตรายสาหัสถึงความตาย มีโทษหนัก การประมาททำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสในการ ข่มขู่ก็มีความผิด แต่ถ้าเข้าไปห้ามหรือเพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายไม่ต้องรับโทษ

หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย (มาตรา 295 - 300) เช่น กระทำ ผิดฐานทำร้ายร่างกาย (ผู้อื่น) ถ้าเขาได้รับอันตรายสาหัส โทษหนักขึ้น คือ

1. ตาบอด หูหนวก ลิ่นขาด หรือเสียอวัยวะประสาท
2. เสียอวัยวะสืบพันธุ์ หรือความสามารถสืบพันธุ์
3. เสียแขน ขา มือ เท้า นิ้วหรืออวัยวะอื่นใด
4. หน้าเสียโฉมอย่างติดตัว
5. แหว่งลูก
6. จิตพิการอย่างติดตัว
7. หุพพลภาพ หรือเจ็บป่วยเรื้อรังซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต
8. หุพพลภาพ หรือเจ็บป่วยด้วยอาการทุพพลภาพ เกินกว่าสี่สิบวัน หรือ จนประกอบกรณียกิจตามปกติไม่ได้ เกินกว่าสี่สิบวัน

หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก (มาตรา 301 - 305) เช่น หญิงทำตนเองแท้งลูก หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ ผู้กระทำการแท้งบุตร หญิง ไม่ยินยอมโทษหนักขึ้น แต่ถ้าเพียงพยายามกระทำความผิดโดยทำเอง หรือให้ผู้อื่นทำให้ ไม่ต้องรับโทษ หากเป็นการกระทำของแพทย์ ซึ่งจำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้น หรือเพราะหญิงถูกข่มขืนมา ไม่มีความผิด

หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา (มาตรา 306 - 308) เช่น ทิ้งเด็กอายุไม่เกินเก้าปีไว้เพื่อให้เด็กพ้นไปเสียจากตน ทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เพราะอายุป่วยเจ็บ ภายหรือจิตพิการ

ลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง

หมวด 1 ความผิดต่อเสรีภาพ (มาตรา 309 - 321) เช่น ข่มขืนใจผู้อื่น หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย แม้จะเกิดด้วยความประมาทก็เป็นผิด (ยอมความไม่ได้) เอาคนมาเป็นทาส จับตัวเรียกค่าไถ่ พราดเด็กอายุไม่เกินสิบสามปี และเกินสิบสามปี ไปเสียจากบิดามารดา ผู้ดูแลใช้อุบายหลอกลวงขู่เชือดหรือส่งคนไปนอกราชอาณาจักรโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

หมวด 2 ความผิดฐานเปิดเผยความลับ (มาตรา 322 - 325) ยอมความได้ เช่น เปิดผนึกเอาจดหมาย โทรเลขหรือเอกสารใด ๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่นไปให้นำไปเปิดเผย เป็นเจ้าหน้าที่รู้ความลับของผู้อื่นแล้วเปิดเผยความลับนั้น เช่น อาชีพแพทย์ หมายความ

หมวด 3 ความผิดฐานหมิ่นประมาท (มาตรา 326 - 333 ยอมความได้) เช่น การหมิ่นประมาท ได้แก่การกระทำ

1. ใส่ความผู้อื่น (รวมทั้งการใส่ความผู้ตาย)
2. ตอบุคคลที่สาม
3. น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง

การใส่ความอาจกระทำโดยวาจา เขียน โฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนต์ ภาพหรือตัวอักษร แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียงอย่างอื่น การประกาศ การกระจายเสียง

ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณี

1. เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม
2. ในฐานะเป็นเจ้านักงานปฏิบัติกรตามหน้าที่
3. ดิยภัยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนยอมกระทำหรือ
4. ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรม เรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาล หรือในที่ประชุม

ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดพิสูจน์ได้ว่า ข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ในข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

ถ้าผู้เสียหายตายเสียก่อนร้องทุกข์ ให้บิดามารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้เสียหายนั้นร้องทุกข์ได้

ลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

หมวด 1 ความผิดฐานลักทรัพย์ และวิ่งราวทรัพย์ (มาตรา 334 - 336) เช่น ลักทรัพย์ คือ

1. เอาทรัพย์ของผู้อื่น หรือผู้อื่นเป็นเจ้าของร่วมอยู่ด้วย
2. โดยทุจริต

ถ้าลักทรัพย์ในเวลากลางคืน ในที่หรือบริเวณเกิดเพลิงไหม้ การระเบิด อุทกภัย หรือในที่หรือบริเวณที่มีอุบัติเหตุ เหตุอุกภัยบนรถไฟ หรือยานพาหนะอื่นที่ประชาชนโดยสาร หรือภัยพิบัติอื่นในทำนองเดียวกัน หรืออาศัยโอกาสที่มีเหตุเช่น เวลานั้น หรือโอกาสที่ประชาชน กำลังตื่นกลัวอันตราย การผ่านโดยทำอันตรายสิ่งกีดกั้นสำหรับคุ้มครองบุคคลหรือทรัพย์ เข้าลักทรัพย์ทางช่องทางที่ได้ทำขึ้นหรือช่องทางซึ่งเป็นใจเปิดทิ้งไว้ โดยการปลอมตัว มอมหน้า โดยลวงว่าเป็นเจ้าพนักงาน โดยมีอาวุธ หรือร่วมกันกระทำความผิด ในเคหสถาน สถานที่ราชการ โดยซ่อนตัวในที่บูชาสาธารณะ สถานีรถไฟ ท่าอากาศยาน ที่จอดรถหรือเรือสาธารณะ ยวดยานสาธารณะ สาธารณสถานสำหรับขนถ่ายสินค้า ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ที่เป็นของนายจ้าง ที่เป็นของผู้มีอาชีพกิจกรรม โฆษณักขันธ์ แต่ถ้าต้องกระทำผิดความจำใจ หรือความยากจนเหลือหนทาง และทรัพย์สินนั้นมีราคาเล็กน้อย ศาลจะลงโทษตามปกติ ไม่นักขันธ์ก็ได้

ถ้าลักพระพุทธรูป หรือวัตถุในทางศาสนา ถ้าทรัพย์สินนั้นเป็นที่สักการะบูชาของประชาชน หรือเก็บไว้เป็นสมบัติของชาติ โฆษณักขันธ์ และถ้ากระทำความผิดในวัด สถานที่เป็นที่เคารพในศาสนา โบราณสถาน สถานที่ราชการ หรือพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ โฆษณักขันธ์ ผู้ใดลักทรัพย์โดยฉกฉวยเอาซึ่งหน้า มีฐานผิดวิ้งราวทรัพย์

ถ้าลักทรัพย์โดยแต่งเครื่องแบบทหาร ตำรวจ หรือแต่งกายให้เข้าใจว่าเป็นทหาร ตำรวจ หรือไม่โดยมีหรือใช้อาวุธ หรือวัตถุระเบิด หรือโดยใช้ยานพาหนะ เพื่อสะดวกแก่การกระทำความผิดหรือการพาทรัพย์นั้นไป หรือเพื่อให้พ้นจากการจับกุม มีโทษหนักขันธ์ ในมาตรานั้น ๆ อีกกึ่งหนึ่ง

หมวด 2 ความผิดฐานกรรไ้กทรัพย์ รีดเอาทรัพย์ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ (มาตรา 337 - 340)

ความผิดฐานกรรไ้กทรัพย์

1. ข่มขืนใจผู้อื่น

2. ให้อยอมให้ หรือยอมจะให้ คนหรือผู้อื่น
3. ได้ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน
4. โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยเชื่อว่าจะทำอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของผู้ถูกขู่ขู่ขู่ หรือของบุคคลที่สาม
5. ผู้ถูกขู่ขู่ขู่ยอม เช่นว่านั้น

การขู่ว่าจะฆ่า ทำร้ายร่างกายผู้ถูกขู่หรือผู้อื่น ให้ได้รับอันตรายสาหัสหรือขู่ว่าจะทำให้เกิดเพลิงไหม้แก่ทรัพย์สิน หรือ มีอาวุธติดตัวมาขู่ มีโทษหนัก

ความผิดฐานรีดเอาทรัพย์สิน

การขู่ว่าจะเปิดความลับซึ่งเปิดเผยนั้นจะทำให้ผู้ถูกขู่ ขู่ หรือบุคคลที่สามเสียหายจนผู้ถูกขู่ยอมให้ทรัพย์สิน แก่ผู้ขู่หรือผู้อื่น

ความผิดฐานชิงทรัพย์

1. การลักทรัพย์
2. ใช้กำลังประทุษร้าย
3. ขู่เชื่อว่าในทันใดนั้นจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ
  - (1) ให้ความสะดวกแก่การลักทรัพย์ หรือการพาทรัพย์สินนั้นไป
  - (2) ให้อันใดซึ่งทรัพย์สินนั้น
  - (3) ชีตถือเอาทรัพย์สินนั้นไว้
  - (4) ปกปิดการกระทำความผิดนั้น
  - (5) ให้อันใดจากการจับกุม

ความผิดฐานปล้นทรัพย์

1. คนสามคนขึ้นไป
2. ชิงทรัพย์
3. โจรร่วมกันกระทำความผิด

การปล้นทรัพย์ถ้ามีอาวุธติดตัวไปด้วย หรือเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส แสดงความทารุณ ใช้ปืนยิง ใช้วัตถุระเบิด กระทำทรมาน มีโทษหนัก ถ้าทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย โทษประหารชีวิต

หมวด 3 ความผิดฐานฉ้อโกง (มาตรา 341 - 348)

กระทำความผิดฐานฉ้อโกง (ขอมความได้)

1. ผู้ใดโดยทุจริต
2. หลอกลวงผู้อื่น
3. ค้ายการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือ
4. ปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้
5. ผลจากการหลอกลวงได้ทรัพย์สินไปจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือ
6. ผู้ถูกหลอกลวง ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ

การสั่งซื้อและบริโภคอาหาร หรือเครื่องคั้ม หรือเข้าไปในโรงแรมโดยรู้ว่าตนไม่สามารถชำระเงิน ผิดฐานฉ้อโกง

การชักจูงผู้หนึ่งผู้ใดจำหน่ายโดยเสียเปรียบซึ่งทรัพย์สิน โดยอาศัยเหตุผู้ถูกชักจูงมีจิตอ่อนแอ หรือเป็นเด็กเบาปัญญาและไม่สามารถเข้าใจตามควร ซึ่งสารสำคัญแห่งการกระทำของตน จนผู้ถูกชักจูงจำหน่ายซึ่งทรัพย์สินนั้น

แก่งทำให้เกิดเสียหายแก่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุเอาประกันภัย เพื่อตนหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการประกันวินาศภัย

หมวด 4 ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ (มาตรา 349 - 351) ขอม

ความได้ เช่น เอาทรัพย์สินที่ตนจำนำไว้แก่ผู้อื่นไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับจำนำ การย้ายถ่ายเท โอนซ่อนเร้นทรัพย์สิน ซึ่งต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ หรือแก่งให้ตนเป็นหนี้จำนวนใดอันไม่เป็นความจริง

หมวด 5 ความผิดฐานยักยอก (มาตรา 352 - 356 ขอมความได้)

1. ถือครอบครองทรัพย์สินของผู้หรือซึ่งผู้เป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย
2. เบียดเบียนเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตน หรือบุคคลที่สาม
3. โดยทุจริต

การได้รับมอบหมายให้จัดการทรัพย์สินของผู้อื่น หรือทรัพย์สินที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย กระทำผิดหน้าที่ของตนด้วยประการใด ๆ โดยทุจริต จนเกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่น

การเก็บของสิ่งหามิทรัพย์สินอันมีค่า อันซ่อนหรือฝังไว้ได้ โดยไม่มีผู้ใดอ้างว่าเป็นเจ้าของได้ แล้วเบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตนหรือผู้อื่น

หมวด 6 ความผิดฐานรับของโจร (มาตรา 357 ขอมความไม่ได้)
ผู้ใดช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซื้อรับจํานำ หรือรับไว้โดยประการใด ซึ่งทรัพย์สินอันได้มาโดยการกระทำความผิด

หมวด 7 ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ (มาตรา 358 - 361 ขอมความได้)
เช่น ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่น หรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ถ้ากระทำความผิดต่อเครื่องกล ปศุสัตว์ ยวดยานหรือสัตว์พาหนะ พืชหรือพืชผลของภคิกร หรือทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ โทษหนักขึ้น

หมวด 8 ความผิดฐานบุกรุก (มาตรา 362 - 366 ขอมความได้)

- เช่น
1. เข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เพื่อ
    - 1.1 ถูการครอบครอง แม้บางส่วน
    - 1.2 เข้าไปกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนการครอบครอง
  2. ยักยอกหรือทำลายเครื่องหมายเขต แม้บางส่วน เพื่อก่อเอาอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นของตน หรือบุคคลที่สาม
  3. โดยไม่มีเหตุสมควร เข้าไปหรือซ่อนตัวในเคหสถาน อาคารเก็บรักษาทรัพย์สินหรือสำนักงานในความครอบครองของผู้อื่น
  4. ไม่ยอมออกไปจากสถานที่ตามข้อ 3 เมื่อผู้มีสิทธิที่จะห้ามมิให้เข้าไปได้ไล่ให้ออก

การบุกรุกโดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยมีอาวุธ หรือโดยร่วมกันบุกรุก หรือในเวลากลางคืน มีโทษหนักขึ้น

ภาค 3

ความผิดลหุโทษ (มาตรา 367 - 398)

คือความผิดซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แม้กระทำโดยไม่เจตนาก็เป็นความผิด แต่การพยายามกระทำความผิดหรือผู้สนับสนุนในความผิดลหุโทษ ไม่ต้องรับโทษ ความผิดลหุโทษ มีดังนี้

1. เจ้าพนักงานถามชื่อและที่อยู่ไม่ยอมบอกหรือแกล้งบอกเท็จ
2. ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย โดยไม่มีเหตุหรือขอแก้ตัวอันสมควร
3. ฉีกหรือทำลายประกาศของเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่
4. ส่งเสียงหรือทำให้เกิดเสียงอื้ออึง โดยไม่มีเหตุอันสมควรจนทำให้ประชาชนตกใจหรือเดือดร้อน
5. พาอาวุธเข้าไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะโดยเปิดเผย ไม่มีเหตุผลสมควร หรือพาไปในชุมนุมชน ฯลฯ
6. ทะเลาะอื้ออึงในทางสาธารณะ หรือสาธารณสถาน
7. ไม่ช่วยชีวิตผู้อื่นที่ตกอยู่ในอันตรายแห่งชีวิตตามความจำเป็น
8. ทำให้ทางระบายน้ำ ซ่องน้ำ ท่อระบายน้ำของโสโครก อันเป็นสิ่งสาธารณะ เกิดขัดข้องหรือไม่สะอาด
9. ยิงปืนในเมือง หมู่บ้าน ชุมชน
10. ปลอมสัตว์คู่หรือสัตว์ร้ายเที่ยวตามลำพัง
11. เสพสุรา ของเมา แล้วประพฤตินุ่งวายครองสติไม่ได้ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณสถาน
12. ชักหรือแสดงอาวุธในการวิวาทต่อสู้
13. ทำให้เกิดปฏิภูมิก่อกำน้ำในบ่อ สระหรือที่ขังน้ำอันมีไว้สำหรับประชาชนใช้สอย

14. ทำการทารุณต่อสัตว์ โดยให้ได้รับทุกเวทนาอันไม่จำเป็น
15. ใช้สัตว์ทำงานเกินสมควร หรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควร
16. ไม่ช่วยเหลือ เมื่อเกิดเพลิงไหม้ หรือสาธารณภัยอื่น เมื่อเจ้าพนักงานขอให้ความช่วยเหลือ
17. แกล้งเล่าความเท็จ ให้เรื่องลือจนเป็นเหตุให้ประชาชนตกใจ
18. กีดขวางทางสาธารณะอาจเป็นอุปสรรคต่อความปลอดภัย หรือความสะดวกในการจราจร
19. ซุกหลุม หรือราง หรือปลุกปัก หรือวางสิ่งของเกะกะไว้ทางสาธารณะ ละเลยไม่แสดงสัญญาณเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ
20. แขนง ติดตั้ง วางสิ่งใดไว้ น่าจะตกหรือพังลงมา ซึ่งจะเป็นอันตราย เคื่องครอนแก่ผู้สัญจรในทางสาธารณะ
21. เปลือยหรือเผยร่างกาย หรือกระทำการลามกต่อหน้าธารกำนัล
22. ปล่อยให้ของแข็งตกลง น่าจะเป็นอันตรายหรือเคื่องครอนรำคาญแก่บุคคล หรือแก่ทรัพย์สิน
23. ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ
24. ทำร้ายผู้อื่นโดยไม่ถึงกับเป็นเหตุเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ
25. ทำให้ผู้อื่นกลัว หรือตกใจโดยการขู่เข็ญ
26. กูหมิ่นซึ่งหน้าหรือควยการโฆษณา
27. ไล่ต้อนหรือทำให้สัตว์ใด ๆ เข้าไปในสวน ไร่ หรือนา ของผู้อื่นที่เขาแต่งตั้งไว้เพาะพันธ์ หรือผลิตผลอยู่
28. ปล่อยให้ปะละเลยให้สัตว์เข้าไปในสวน ไร่หรือนา ของผู้อื่นที่แต่งตั้งไว้
29. ทิ้งซากสัตว์ซึ่งอาจเน่าเหม็น ในหรือริมทางสาธารณะ
30. รังแกหรือข่มเหงผู้อื่น ในที่สาธารณสถาน หรือต่อหน้าธารกำนัล
31. ทารุณต่อเด็กอายุไม่เกิน 13 ปี คนป่วย เจ็บ หรือคนชรา ซึ่งต้องพึ่งผู้อื่น ในการดำรงชีพ หรือการอื่นใด

บทที่ 11

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตั๋วเงิน

ตั๋วเงิน (ตาม ป.พ.พ. 898) มีความหมาย 3 ประเภท คือ

1. ตั๋วแลกเงิน (Draft หรือ Bill of Exchange)
2. ตั๋วสัญญาใช้เงิน (Promisory Notes)
3. เช็ค (Cheque)

บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนในตั๋วเงินย่อมจะต้องรับผิดชอบเพื่อความในตั๋วเงินนั้น ถ้าเพียงแต่ลงเครื่องหมายอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น แกลงใต้หรือลายพิมพ์นิ้วมือ อ้างเอาเป็นลายมือชื่อ แม้จะมีพยานรับรอง ไม่ถือว่าเป็นการลงลายมือชื่อ

ตั๋วแลกเงิน (มาตรา 908) คือ หนังสือหรือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้สั่งจ่าย สั่งบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้จ่าย ให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลหนึ่ง หรือ ให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลคนหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับเงิน

ตั๋วแลกเงินต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (1) คำบอกชื่อว่าเป็นตั๋วแลกเงิน
- (2) คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้จ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอน
- (3) ชื่อ หรือ ยี่ห้อผู้จ่าย
- (4) วันถึงกำหนดใช้เงิน
- (5) สถานที่ใช้เงิน
- (6) ชื่อ หรือ ยี่ห้อผู้รับเงิน หรือ คำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ
- (7) วันและสถานที่ออกตั๋วเงิน
- (8) ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย

(สถานที่ออกตั๋ว)
.....

เลขที่ .....

จำนวนเงิน .....

วันที่ .....

ถึง .....

เมื่อเห็นจำนวนเงินนี้หรือเมื่อทวงถามหรือครบ .....

นับแต่วันออกตั๋วนี้ให้ท่านจ่ายเงิน .....

(จำนวนเงิน) และ .....

หรือตามคำสั่ง .....

ท่านควร

(ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย)

ตั๋วแลกเงินที่ระบุชื่อ ถ้าไม่ไปรับเอง ณ สำนักงานจ่ายเงิน จะตัดหักสิ่งใดหนึ่ง
ผู้ใดนำเอาไปเขย่าดูก็ได้

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
Bangkok Bank Limited

01-189-02

จำนวนเงิน
Draft

กรุงเทพฯ

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2525
Date

จ่ายตามคำสั่งของ
Pay to the order of - พระวิกรมโกศล สุโขทัย

จำนวนเงิน
Amount - เจ็ดหมื่นบาทเศษ โดยสามสิบเอ็ดบาทถ้วน

THE BANK OF INDIA LTD. 75,631.00

75,631.00

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สำนักงานกรุงเทพ จำกัด

สาขากรุงเทพ 362 49

ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย

ลายมือชื่อผู้รับ

#0003997#

๒๕๒๕ ๑๒ ๒๕๒๕ ๒๒

ตั๋วสัญญาใช้เงิน (มาตรา 982) คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า
ผู้ออกตั๋ว ให้คำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของ
บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับเงิน

ตั๋วสัญญาใช้เงิน ต้องมีรายการดังนี้

- (1) คำบอกชื่อเป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน
- (2) คำมั่นสัญญาอันปราศจากเงื่อนไขว่าจะใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน
- (3) วันถึงกำหนดใช้เงิน
- (4) สถานที่ใช้เงิน
- (5) ชื่อ หรือ ยี่ห้อของผู้รับเงิน
- (6) วันและสถานที่ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน
- (7) ลายมือชื่อผู้ออกตั๋ว

<p style="text-align: center;"><u>ตั๋วสัญญาใช้เงิน</u></p> <p style="text-align: right;">สถานที่ออกตั๋ว .....</p> <p style="text-align: center;">วันที่ .....</p> <p>ข้าพเจ้า ..... สัญญาว่าจะจ่ายเงินแก่ .....</p> <p>.....เป็นจำนวนเงิน .....</p> <p>(.....) กับดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ..... ต่อปี</p> <p>โดยจะชำระเงินให้ ณ ที่ทำการของธนาคาร ..... ภายในกำหนด</p> <p>..... วัน จากวันที่ออกตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับนี้เป็นต้นไปหรือภายในวันที่ .....</p> <p>.....</p> <p style="text-align: right;">.....</p> <p style="text-align: right;">ลายมือชื่อผู้ออกตั๋ว</p>

คำสัญญาใช้เงิน

“ต้องมีค่าคัดค้าน”

ทำ ณ สหกรณ์สหกรณ์ออมทรัพย์
๓๓ ถนนพญาไท แขวงพญาไท กรุงเทพมหานคร

วันที่ .....

ข้าพเจ้า

ทำสัญญา

สัญญาจะใช้เงินจำนวน ..... บาท (.....)
พร้อมทั้งดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ..... ของเงินจำนวนดังกล่าว ให้แก่ สหกรณ์สหกรณ์ออมทรัพย์ จำกัด
ภายใน ..... วัน นับแต่วันหักลดตัวสัญญาใช้เงินนี้ โดยจะนำมาชำระให้ ณ ที่ทำการของสหกรณ์.

ลงนาม ..... ผู้ยืมตัว
ลงนาม ..... พยาน
ลงนาม ..... พยาน

THE 11 (C. 2) OF 1935 (S. 117)

เชล (มาตรา ๒๕๗) คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ยืมเงิน
ตั้งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่ง เมื่อครบกำหนดให้บุคคลอีกคนหนึ่งซึ่งชื่อในใบตราสารตั้งของ
บุคคลผู้ยืมเงิน เรียกว่าผู้รับเงิน

เชล คือตราสารดังต่อไปนี้

- (1) ตำนอกซึ่งวางเป็นเชล
- (2) คำสั่งอันมีราคาตามเงื่อนไขให้ใช้เงินเป็นจำนวนหนึ่ง
- (3) เช็ค หรือเช็ค ออกรับโดยธนาคาร
- (4) เช็ค หรือเช็ค ออกรับเงิน หรือ คำสั่งแจ้งว่าให้ใช้เงิน
- (5) ตั๋วแลกเงิน
- (6) ชำเนศตามท้องถนน
- (7) ตราสารอื่นซึ่งมีลักษณะ

เลขที่บัญชี	ชื่อบัญชี	เขต .....
เลขที่เช็ค	วันที่	สถานที่ .....
ธนาคาร	จำกัด	จ่าย .....
.....	หรือ ผู้ถือ	จำนวนเงิน .....
(.....)		
		.....
		(ลายมือชื่อผู้ส่งจ่าย)

การฝากเงินธนาคาร

การฝากเงินกับธนาคาร มีหลายประเภท บัญชีเงินฝาก คือ

1. การฝากสะสมทรัพย์ แม้จำนวนเงินฝากไม่มากก็ขอเปิดบัญชีฝากเงินได้ ธนาคารให้ดอกเบี้ยร้อยละ 9 ต่อปี โดยคิดดอกเบี้ยรายวันให้
2. เงินฝากประจำ จะต้องฝากเงินอย่างต่ำ 500 บาทขึ้นไป จึงจะเปิดบัญชีเงินฝากได้ ธนาคารคิดดอกเบี้ยให้ร้อยละ 10.5 ต่อปี ฝากเกินปีให้ดอกเบี้ยร้อยละ 11.5 แต่หากถอนยอดเงินฝากที่ฝากเอาไว้ ไม่ถึง 3 เดือน ไม่ได้รับดอกเบี้ย หากฝากไว้ 3 - 6 เดือน ได้ดอกเบี้ยร้อยละ 10 ฝากตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป จึงจะได้ดอกเบี้ยร้อยละ 10.5
3. เงินฝากสินทรัพย์ จะต้องฝากเป็นงวด งวดละ 50 บาท หรือ 100 บาท แล้วแต่จะตกลงกับธนาคารว่าจะส่งเงินฝากทั้งหมดกี่งวด หากส่งเงินได้ครบทุกงวด ธนาคารจะจ่ายดอกเบี้ยให้อัตราร้อยละ 11.5
4. เงินฝากเคหะสงเคราะห์ เป็นการฝากเงินเป็นงวด ๆ งวดหนึ่ง ๆ จะเป็นเงินเท่าใด ตามแต่จะมีจุดมุ่งหมายจะใช้เงิน ถ้าต้องการเงินจำนวนมาก การส่งแต่ละงวด

ก็มากขึ้นตามส่วน หากผู้ฝากฝากเงินตามงวดได้ครบตามสัญญาทุกงวด ธนาคารจะให้ดอกเบี้ย
ในอัตราร้อยละ 11.5 และให้สิทธิผู้ฝากจะกู้เงินจากธนาคาร ไปใช้ประโยชน์ในการสร้าง
หรือปรับปรุงเดอะของตนตามที่จะมีสัญญาต่อกัน โดยชำระเงินคืนแก่ธนาคารเป็นงวด ๆ โดย
เสียดอกเบี้ยให้แก่ธนาคาร การกู้เงินธนาคาร ธนาคารมีสิทธิ์เรียกดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 18
ปัจจุบันธนาคารกรุงเทพฯ เรียกร้อยละ 17.5

5. บัญชีเงินฝากกระแสรายวัน ผู้ฝากเงินกับธนาคารตั้งแต่ 5,000 บาทขึ้นไป
อาจขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน เพื่อมีสิทธิ์ชื่อ เช็คของธนาคาร เอามาจ่ายเช็คแทน
เงินสดได้ โดยจ่ายเงินได้ไม่เกินจำนวนเงินในบัญชีที่นำฝากเอาไว้ การฝากเงินประเภทนี้
ผู้ฝากไม่ได้รับดอกเบี้ยเงินฝาก แต่จะได้ความสะดวกที่นำเช็คของธนาคารมาจ่ายเป็นเงินสด
ในบัญชีของตน หากจ่ายเงินเกินบัญชี ธนาคารก็จะไม่จ่ายเงินให้ เจ้าของบัญชีจะต้องเซ็น
สั่งจ่ายเช็คของตนให้มีลายมือตรงกับลายมือที่ให้แก่ธนาคารเอาไว้

ผู้ฝากเงินอาจจะตกลงกับธนาคารเพื่อขอเบิกเงินเกินบัญชีเงินฝากได้โดยตกลง
กับธนาคารว่าจะให้เบิกเงินเกินบัญชีเล็กน้อยเท่าใด ซึ่งการยินยอมนี้ เจ้าของบัญชีอาจต้อง
นำหลักทรัพย์มาประกันการเบิกเงินเกินบัญชี หากธนาคารยอมให้เบิกจ่ายเงินเกินบัญชี เจ้า
ของบัญชีจะต้องจ่ายดอกเบี้ยเป็นรายวันตามอัตราที่ธนาคารกำหนด

การนำเงินเข้าบัญชีกระแสรายวันนี้ ธนาคารจะให้สมุดนำฝากเงิน เพื่อธนาคาร
เซ็นรับเงินฝากแต่ละครั้งเป็นหลักฐานเพื่อการตรวจสอบยอด

การฝากเงินกับธนาคาร ย่อมมีหลักประกันในความปลอดภัยอย่างมาก ทั้งยังได้
รับดอกเบี้ยเมื่อยอดเงินครบกำหนด สำหรับการฝากตามข้อ 1. ไม่ต้องเสียภาษีดอกเบี้ยเงิน
ฝาก ดอกเบี้ยเงินฝากในข้อ 2. ต้องเสียภาษีดอกเบี้ยจากดอกเบี้ยเงินฝากร้อยละ 12.5

โดยถูกหัก ณ ที่จ่าย

การฝากเงินบัญชีกระแสรายวัน เพื่อมีสิทธิ์ซื้อเช็คจากธนาคารมาจ่ายเช็คนี้ โดยปรกติผู้ที่จ่ายเช็คแทนเงินสด มักจะเป็นผู้มีฐานะการเงินดี จนธนาคารเชื่อถือ ยอมขายเช็คของตนเพื่อให้เขานำไปจ่ายแทนเงินสด นับเป็นความสะดวกแก่ผู้ถือเช็ค ไม่ต้องเสียเวลาในการนับเงิน คือเงิน นับว่ามีความสะดวก และปลอดภัยมาก แต่ปรากฏว่าผู้ออกเช็คในประเทศไทยของเรา มักจะจ่ายเงินด้วยเช็คเกินบัญชีเงินฝากของตนบ่อย ๆ จนรัฐบาลต้องตรา พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 พ.ร.บ. ดังกล่าวนี้ กำหนดโทษผู้จ่ายเช็คที่ธนาคารปฏิเสธไม่จ่ายเงิน เนื่องจากจ่ายเงินเกินบัญชี หรือไม่มีเงินตามเช็คฉบับนั้น โดยมีโทษทางอาญา ทั้งโทษปรับเป็นเงิน หรือถูกจำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ

การลงโทษทางอาญาตาม พ.ร.บ. ดังกล่าว ในต่างประเทศที่เจริญแล้วไม่มี แต่ความรับผิดชอบอย่างเดียวกัน กรณีที่ผู้ใช้เช็คจ่ายเช็คไม่มีเงินในบัญชีเมื่อใด ธนาคารจะไม่ยอมให้จ่ายอีก ถือว่าเป็นคนที่เชื่อถือไม่ได้อีกต่อไป ในต่างประเทศผู้ใช้เช็คจึงมีแต่บุคคลที่มีฐานะดี เชื่อถือการเงินได้ ผิดกับเมืองเราที่จะต้องพิจารณาระมัดระวังอยู่กันมาก

ตราสารต่อไปนี้จะอยู่หรือเป็นตัวเงินหรือไม่ ประเภทใด

1. ธนาณัติ	6. สลากกินแบ่ง (ไม่ถูกรางวัลและถูกรางวัล)
2. เช็คไปรษณีย์	7. พันธบัตร
3. เช็คของชาวยุโรป	8. American Express, Visa
4. เช็คเดินทาง	บัตรเครดิตเอนกประสงค์
5. สลากออมสิน	9. ใบรับฝากเงินของทรัพย์สิน

สิ่งที่ควรพิจารณาในการรับเช็ค

1. เช็คธรรมดา คือ เช็คที่ไม่มีการขีดคร่อม สามารถนำไปรับเงินได้จากธนาคารที่ระบุในเช็คโดยการเซ็นชื่อสลักหลังก่อนการรับเงิน

สิ่งที่ต้องตรวจสอบก่อนในการรับเช็ค แม้ว่าเช็คจะมีเงินในบัญชี แต่ธนาคารอาจจะไม่จ่ายเงินได้ ดังกรณีต่อไปนี้

(1) ไม่ลงวันที่ (แต่ผู้ทรงเช็คจะใช้ตราวันเดือนปีประทับเองได้) หรือ
ลงวันที่ลวงหน้า การลงวันที่ลวงหน้าแสดงว่าฐานะของบัญชีไม่สู้จะมั่นคงนัก ต้องรอจนถึงวันนั้น

(2) ออกมานานเกิน 6 เดือนหรือไม่ ปกติเช็คออกในเมืองเดียวกัน
จะต้องนำไปขึ้นเงินภายในหนึ่งเดือน ถ้าต่างเมืองภายในสามเดือน

(3) ถ้าไม่ใส่ชื่อคนรับ แล้วขีดผู้ถือออก หรือใส่เงินสดแล้วขีดผู้ถือออก
เช็คนี้รับไม่ได้ มีผู้รับ หรือผู้ถืออยู่หรือใส่เงินสดหรือผู้ถือ เช็คนี้ใช้ได้ ใครถือไปรับเงิน
ได้ หรือใส่ชื่อผู้รับไม่ขีดหรือผู้ถือออก ใคร ๆ ถือไปรับได้เช่นกัน แต่หากใส่ชื่อผู้รับแล้วขีดผู้
ถือออก เฉพาะผู้ชื่อเป็นผู้รับจะต้องไปรับเอง หรืออาจใช้วิธีขีดคร่อมนำเข้าบัญชี หรืออาจ
จะสลักหลังจ่ายต่อไปให้คนอื่น ๆ ต่อ ๆ ไปได้โดยนำเข้าบัญชี

(4) ยอดเงิน ตัวเลข ตัวหนังสือ ตรงกันหรือไม่ มีแต่ตัวเลขไม่มีตัว
หนังสือ หรือมีตัวหนังสือไม่มีตัวเลข หรือยอดตัวเลขตัวหนังสือไม่ตรงกัน รับเงินไม่ได้

(5) ข้อความที่เขียนมีการขีดฆ่าหรือไม่ ถ้ามีจะต้องมีลายเซ็นของผู้สั่ง
จ่ายเซ็นกำกับทุกแห่ง ให้ครบถ้วน ถ้าเช็คมีผู้สั่งจ่ายอย่างน้อย 2 คนเป็นเช็คของทางราชการ
ก็ต้องเซ็นกำกับทั้ง 2 คนทุกแห่ง ห้ามการขีด ลบ แล้วเขียนใหม่โดยเด็ดขาด

(6) มีหลายลายมือ พิมพ์ผิด ในเช็คใบนั้นใช้ไม่ได้

(7) มีลายเซ็นของผู้สั่งจ่ายหรือไม่ หากผู้สั่งจ่ายเซ็นไม่ตรงกับที่ตนเซ็น
เป็นตัวอย่างไว้ที่ธนาคาร ธนาคารปฏิเสธจ่ายเงินได้ หรือมีลายเซ็นไม่ครบจำนวนตามที่ตกลง
เอาไว้กับธนาคาร ธนาคารก็ไม่จ่าย

(8) มีเงื่อนไขอื่นเขียนหรือพิมพ์ลงไป นอกจากการจ่ายเงินหรือไม่ เช็ค
จะต้องปราศจากเงื่อนไขใด ๆ จึงจะใช้ได้

(9) เช็คชำรุด ฉีกขาด เลอะเลือนหรือไม่

(10) เมื่อศาลสั่งให้ผู้สั่งจ่ายล้มละลายเสียแล้ว

(11) เมื่อทราบว่าผู้สั่งจ่ายตาย

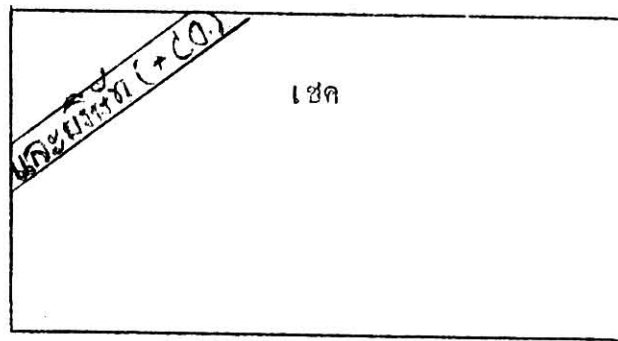
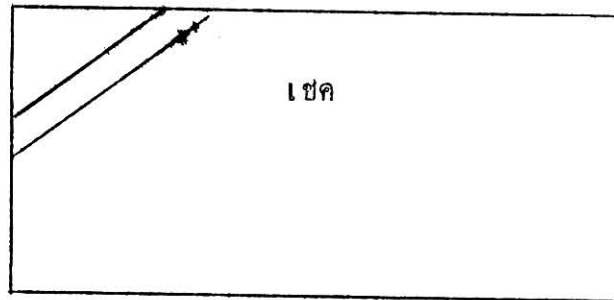
(12) เบิกเงินจากธนาคารจำนวนมาก ๆ รอถามเจ้าของบัญชีให้แน่ใจก่อน

2. เช็คชั้ดคร่อม การชั้ดคร่อมเช็ค ใช้เส้นคู่ ชั้ดมุมบนซ้ายมือ ชั้ดแล้วแก้ไขไม่ได้ แม้จะเซ็นชื่อกำกับกา้ไขก็ตาม (การชั้ดเส้นคู่บนเช็ค ณ ที่ใดก็ได้)

การชั้ดคร่อมเช็คทำให้เช็คใบนั้นรับเงินสดไม่ได้ ผู้ทรงเช็คจะต้องนำเช็คเข้าบัญชีของตนหรือของบุคคลอื่นและเมื่อ clearing เช็คแล้วจึงจะเบิกเงินออกมาได้

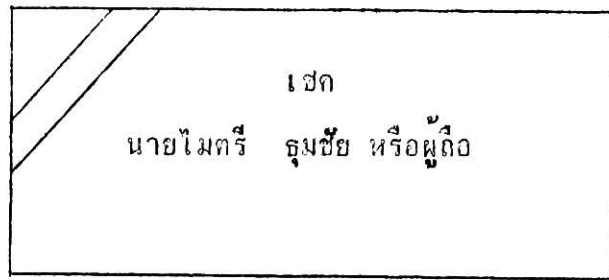
การชั้ดคร่อมเช็คมี 2 กรณี คือ

ก. การชั้ดคร่อมทั่วไป (General Crossing) ดังภาพ

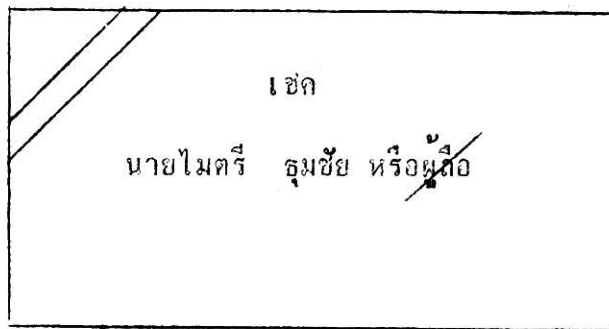

การชั้ดคร่อมเส้นขนาน 2 เส้นโดยไม่มีข้อความใด ๆ บนด้านหน้าของเช็ค " ..และบริษัท" หรือ " ..CO." หรือ "และบริษัท (CO.)" มีความหมายเท่ากัน คือต้องนำเช็คฉบับนี้เข้าบัญชีก่อน โดยจะนำเข้าบัญชีของตนผู้ทรงเช็คหรือบัญชีคนอื่น หรือ ขอเปิดบัญชีใหม่ก็ได้ แต่ต้องรอให้ธนาคารที่รับเช็ค clearing ก่อนจ่าย

กรณีการขีดคร่อมทั่วไป ดังภาพ

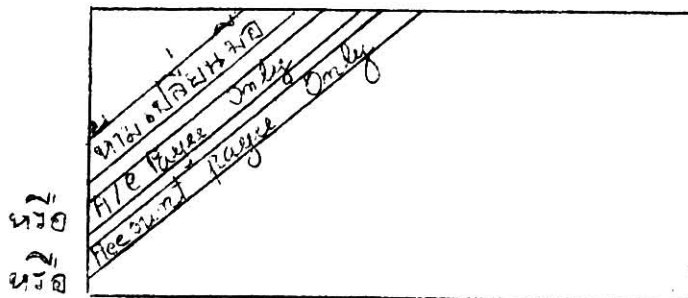
ไม่ขีดผู้ถือจะนำไปเข้าบัญชีใด ๆ ก็ได้ โดยผู้ถือเช็คเซ็นชื่อสลักหลังเท่านั้น

หากขีดผู้ถือออก จะเข้าบัญชีใดเฉพาะนายไมตรี รุ่มชัย เท่านั้น แต่ถ้านายไมตรี รุ่มชัย เซ็นชื่อสลักหลังเช็คไว้แล้ว จะนำไปเข้าบัญชีใคร ๆ ก็ได้

ในการขีดคร่อมเช็ค ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ทรงเช็ค ชี้ได้ ไม่ต้องเซ็นชื่อกำกับ แม้เซ็นชื่อกำกับก็คือเป็นการขีดคร่อม

ข. การขีดคร่อมเฉพาะ (Specific Crossing) ดังภาพ

การขีดคร่อมเช็คบางอย่าง ฎีกา ถึงตัวอย่าง จะต้องนำเช็คเข้าฝากบัญชีใดเฉพาะ
ธนาคารที่ระบุชื่อเท่านั้น และเข้านับผู้รับโดยเด็ดขาดผู้เดียวจะนำไปเปลี่ยนมือ หรือ เข้านับที่อื่น
ธนาคารอื่น ๆ ไม่ได้

3. Certified Cheque โฉนด เช็คที่ธนาคารออกให้หรือรับรอง

3.1 Cashier Cheque (หรือ Manager Cheque) เป็นเช็คที่ธนาคาร
ออกให้ โดยผู้ทรงเช็คจะต้องนำเงินไปซื้อจากธนาคาร ธนาคารจึงจะออกเช็คให้ จะใช้เฉพาะ
เขตเมืองเดียวกัน

3.2 เช็คที่ออกเพื่อรับชำระ ออกให้ แก่นำมาให้ธนาคารที่จะต้องจ่ายเงิน
รับรอง ผู้จัดการธนาคารจะเขียนข้อความ ลงลายมือชื่อและประทับตรา รับรองว่าใช้ได้ หรือ
Good หรือใช้เงินได้ (Good for payment) หรือคำอื่นใดอันมีความหมายเดียวกัน ภายในระยะ
เวลารับเงิน ธนาคารรับรองว่าจะมีเงินจ่ายให้ตามนั้น โดยธนาคารเตรียมยอดหักยอดตามบัญชี
เตรียมจ่ายให้

169300823-5 01-169-02

น.ส. สุวิมล บุณยสุนทร นางวิมล บุณยสุนทร วันที่ Date

จ่าย Pay หรือผู้ถือ or bearer

จำนวนเงิน The sum of บาท Baht

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
Bangkok Bank Limited

สาขาตลาดหลักทรัพย์ 101 อ. ราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ

เช็คเลขที่ Cheq. No. | สาขาเลขที่ Branch No. | บัญชีเลขที่ Account No.

๐๐๔ ๒ ๒๔๘ ๕๙๙ | ๐๒๓ ๒๖๙๐

銀行

พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497

มาตรา 3 ผู้ใดเจตนา

1. ออกเช็คโดยเจตนาจะไม่ให้มีการใช้เงินตามเชคนั้น
2. ออกเช็คโดยในขณะที่ออกไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้
3. ออกเช็คให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชี
4. ดอนเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนออกจากบัญชี อันจะพึงให้ใช้เงินตามเชคนั้น

จนจำนวนเงินเหลือไม่เพียงพอจะใช้เงินตามเชคนั้น หรือ

5. ห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเชคนั้นโดยเจตนาทุจริต (สรุปการออกเช็คโดยเจตนาซึ่งไม่มีเงินในบัญชีหรือมีแต่ไม่พอจ่าย หรือไปถอนเงินออกเสียหรือห้ามธนาคารจ่ายเงินโดยมิชอบ มีความผิด)

เช็คธนาคารปฏิเสธไม่จ่ายเงินตามเช็คมีโทษ

1. ปรับไม่เกินสองเท่าของจำนวนเงินที่ระบุในเช็คแต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งบาท หรือ
2. จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ
3. ทั้งจำทั้งปรับ

แต่ให้นำเงินตามเช็คไปชำระแก่ผู้ทรงเช็คหรือธนาคารเพื่อจ่ายเงินตามเช็คภายใน 7 วัน นับแต่วันการปฏิเสธไม่จ่ายเงิน คดีเป็นอันยกเลิก

เช็คฉบับเดียวหรือรวมกันหลายฉบับไม่เกิน 50,000 บาท จะควบคุมผู้ต้องหาเพียงถามคำให้การ เพื่อรู้ว่าเขาเป็นใครอยู่ที่ไหน แต่ถ้าเกิน 50,000 บาท ต้องควบคุมตัวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การขอประกันตัวหรือขอให้ปล่อยตัวชั่วคราว พนักงานสอบสวนหรืออัยการจะสั่งปล่อยชั่วคราว โดยมีประกันหรือหลักประกันไม่เกินจำนวนเงินตามเช็ค

เช็คไม่เกิน 50,000 บาท ฟ้องต่อศาลแขวง ตกลงยอมความในศาลอาญาแล้ว หมคดีที่คดีอาญาต้องไปยังคดีทางแพ่งต่อ

เขตที่ส่งจ่ายล่วงหน้าเพื่อประกันเงินกู้โดยมีสัญญาต่อกันหรือไม่ก็ตาม จะไม่มี
ความผิดตาม พ.ร.บ. เขต เพราะถือเป็นเรื่องหลักประกัน

เขตที่จ่ายล่วงหน้าในสัญญาเงินกู้ (โดยไม่มีคำว่าประกัน) มีความผิดตาม พ.ร.บ.
เขต เพราะถือเป็นการจ่ายเขตล่วงหน้า

เขตที่ไม่ลงวันที่หรือเดือนหรือปี เอาวันธนาคารมีสิทธิจ่ายเงินได้ เมื่อมีผู้นำไป
ขึ้นเขต หากอื่น ๆ ครบถ้วน เขตของทางราชการจะตกลงกับธนาคารให้มีผู้ลงนามในเขตได้
อย่างน้อย 2 คน ร่วมกันขึ้นไปเสมอ หากจะมีการเปลี่ยนแปลงผู้เซ็นเขตโดยประการใด ๆ
จะต้องแจ้งและส่งลายเซ็นชื่อใหม่ไปให้ธนาคารทุกครั้ง พร้อมบอกเลิกลายเซ็นเดิม

เขตหายจะปฏิบัติอย่างไร

1. แจ้งธนาคารขออายัดโดยวาจาหรือหนังสือเป็นการด่วน
2. แจ้งความตำรวจท้องที่และขอสำเนาแจ้งความไปให้ธนาคาร
3. แจ้งให้ผู้ออกเขตทราบเพื่อแจ้งอายัดต่อธนาคาร

ความปลอดภัยเกี่ยวกับการรับเขต

1. ระบุชื่อ ชื่ต หรือผู้ถือออก
2. ชื่ตคร่อม
3. ธนาคารออกให้หรือเขตที่ธนาคารรับประกัน
4. สอบถามธนาคารเกี่ยวกับฐานะทางบัญชีหรือฐานะของเขต

โดยปกติธนาคารจะปกปิด แต่หากจะสอบถามเพียงจะมาขึ้นเขตตามยอดเงิน
ธนาคารจะมีเงินจ่ายตามบัญชีหมายเลขของผู้ออกเขตหรือไม่ ธนาคารจะตอบให้ได้ในขณะนั้น
ผู้ส่งจ่ายเขตหรือผู้ออกเขต อาจไม่มีความผิดในกรณีเขตแจ้งได้¹ ดังนี้

---

¹ หนังสือกฎหมายประชาชน กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชนไทย, 2522

1. การร้องทุกข์พ่นกำหนด 3 เดือน นับแต่วันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินหรือพ้น 3 เดือน นับแต่เชคเค็ง ต้องไปแจ้งความ ณ สถานีตำรวจเพื่อดำเนินคดีได้ ถ้าเพิกเฉยไม่ไปแจ้งความ คดีขาดอายุความ

เมื่อแจ้งความภายใน 3 เดือนแล้ว การฟ้องคดีจะต้องฟ้องภายในกำหนด 5 ปี จะต้องได้ตัวจำเลยมาศาล หากจำเลยหลบหนีและยังจับตัวไม่ได้ภายใน 5 ปี คดีก็ขาดอายุความ ถ้าจะฟ้องคดีเองโดยไม่แจ้งความตำรวจก็ได้ จะต้องยื่นฟ้องภายใน 3 เดือน นับแต่วันธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน

2. คดีเชคเป็นความผิดส่วนตัว ยอมความกันได้ ถ้าเจ้าหนี้ผู้ทรงเชคไม่แจ้งความตำรวจดำเนินคดีเองไม่ได้ การร้องทุกข์ต้องแสดงเจตนาที่จะให้ผู้สั่งจ่ายได้รับโทษตามกฎหมายด้วย เพียงแจ้งความเฉย ๆ เพื่อเป็นหลักฐานไม่เป็นการร้องทุกข์โดยเจตนาให้เป็นความผิด

3. การออกเชคกำประกันเงินกู้ หรือออกเชคให้เจ้าหนี้ยึดถือไว้แทนสัญญากู้เงิน กรณีลูกหนี้ตามสัญญาเอาเงินไปชำระและขอเชคคืนได้ เชคเช่นนี้ไม่มีความผิด เพราะไม่ถือว่าเป็นการสั่งจ่ายที่มีเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเชค

4. เชคไม่ลงวันที่ สำหรับตัวเงิน ป.พ.พ. อนุญาตให้กระทำได้ แต่หากเป็นเชคผู้ทรงเชคสามารถเติมใส่วันที่ในเชคแล้วนำไปขึ้นเงินจากธนาคารได้ เชคเช่นนี้ไม่เสีย กรณีเช่นนี้หากเชคไม่มีเงินจ่าย ผู้สั่งจ่ายไม่มีความผิด

5. เชคที่มีลูกหนี้เกิดจากการมีข้อบ่งชี้กฎหมาย เช่น จากวงพนัน เชคที่ได้มาจากดอกเบี้ยเกินอัตรา หรือเชคที่ได้มาจากการกระทำผิดสัญญา ผู้ออกเชคจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าเป็นเชคที่ผิดกฎหมาย มิฉะนั้นก็ต้องรับโทษ

6. เชคที่ผู้ทรงเชคหรือเจ้าหนี้รู้อยู่แล้วว่า ผู้สั่งจ่ายไม่มีเงินในบัญชี ออกเชคกันหลอก ๆ บัญชีของผู้สั่งจ่ายปิดไปแล้ว

7. เขตที่มีการแก้จำนวนเงินในเขต ทำให้ผู้ส่งจ่าย ไม่มีเงินพอจ่าย แต่ถ้าแก้เองก็มีความผิด

8. เขตหาย หากมีผู้ไปปลอมลายมือและเติมข้อความก็เป็นการปลอมเอกสารหรือกรณีเขียนเขตไว้สมบูรณ์ครบถ้วนแล้วเกิดหายหรือถูกลักไป (ซึ่งต้องแจ้งความ) ใครเอาเขตไปขึ้นเงินเกิดเงงไม่มีความผิด

9. ออกเขตโดยมีเงงไขเช่น ออกเขตไว้เป็นประกันการผ่อนชำระสินค้าหรือออกเขตเพื่อชำระค่านายหน้าล่วงหน้าไป หากขายไม่ได้ก็ไม่มีสิทธิรับเงิน

10. ออกเขตให้ในวงเท่าแชร์เก็บไว้เป็นหลักฐานเมื่อมอบให้แก่ผู้เปียร์แชร์ได้ไม่ผิดอาญา แต่ถ้อออกเขตชำระค่าแชร์ล่วงหน้า โดยตนรับเงินไปแล้วมีความผิด

11. ออกเขตมีข้อตกลงให้นำเอาเขตมาแลกเงินสด ไม่ให้นำไปเบิกจากธนาคาร หากทั้งสองตกลงกันก็ไม่มีความผิดอาญา

12. ออกเขตให้ไปกู้เงงผู้อื่น แต่ยังไม่ได้อู้เงง มีผู้นำเขตไปเบิกเงินธนาคารเสียก่อน ผู้ส่งจ่ายไม่ผิดอาญา

13. สำคัญผิดว่ามีเงงในบัญชีพ้อกับจำนวนเขต ไม่เจตนาก็ไม่ผิด แต่ต้องแสดงให้ปรากฏชัดว่าเข้าใจผิดจริง ๆ

14. ในวันส่งจ่ายเขตหรือวันที่ลงในเขตนั้นจำเลยมีเงงไม่พอ เป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าได้กระทำผิดจริง ๆ

15. ผู้แจ้งความ ผู้ร้องทุกข์ ผู้พ้องคดี ไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมาย ผู้เสียหายหมายถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลที่มีอำนาจจัดการแทนได้

ก. จ่ายเขตให้ ข ไปรับเงงไม่ได้ ข คือผู้เสียหาย ถ้า ข จ่ายให้ ค ไปก่อนรับเงง ค ไปขึ้นเงงไม่ได้ ค มีผู้เสียหายที่จะไปดำเนินคดีกับ ก ได้ ข จะต้องแจ้งความเอง ค ไปแจ้งความ ตำรวจจะไม่รับแจ้งความเพราะมิใช่ผู้เสียหายตามวิ. อาญา

16. เมื่อมีข้อตกลงระหว่างผู้ออกเช็คหรือผู้ส่งจ่ายที่ออกเช็คว่าจะไม่ดำเนินคดีหากเช็คไม่มีเงิน หากการตกลงนี้ทำไว้วงหน้าไม่มีความผิด

17. ถอนคำร้องทุกข์ จะถอนเมื่อใดก็ได้ ก่อนศาลพิพากษาแต่ถ้าศาลสั่งแล้ว ถอนคำร้องทุกข์ไม่ได้

18. เมื่อยอมความหรือถอนฟ้อง การประนีประนอมยอมความทางแพ่งจะชอบด้วยกฎหมายการตกลงจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ (มาตรา 850 - 852) แต่ทางอาญาไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือก็ได้ การยอมความ ถอนฟ้อง จะกระทำได้อันใดถึงที่สุด

การชำระเงินตามเช็คแต่บางส่วนให้ถอน ไม่ถือเป็นการยอมความ

19. เช็คแจ้ง ไม่ผิดฐานฉ้อโกง เพราะมีกฎหมายพิเศษเฉพาะ เว้นแต่ใช้เช็คของผู้อื่นมาเขียนเป็นของตน ถือเป็นปลอมแปลงเอกสารสิทธิ และฐานฉ้อโกงได้

20. สถานที่แจ้งความดำเนินคดี คือ ที่ที่ตั้งธนาคารปฏิบัติราชการจ่ายเงิน

บทที่ 12

พ.ร.บ.อาวุธปืน

1. การอนุญาต

1.1 ยื่นคำขออนุญาตทะเบียนท้องที่ ส่วนกลางกองทะเบียน กรมตำรวจ ส่วนภูมิภาคที่ว่าการอำเภอตามแบบ ป.1 โดยแนบ

- ทะเบียนบ้าน
- บัตรประจำตัว
- คำรับรองความประพฤติ(จากนายตำรวจยศ พ.ต.อ. หรือผู้บังคับบัญชา)

หรือ - แสดงหลักทรัพย์ของผู้ขอ

1.2 อาวุธที่จะขอมีไว้ในครอบครอง ได้แก่อาวุธปืนสั้นหรือปืนยาว เพื่อป้องกันตัว ครอบครัว หรือทรัพย์สิน หรือเพื่อการกีฬา

1.3 ผู้ขออนุญาตจะต้องมีภูมิลำเนาในท้องที่ครบ 6 เดือน

1.4 ในภูมิภาค นายอำเภอเป็นผู้อนุญาต ใน กทม. นายทะเบียน กองทะเบียน กรมตำรวจเป็นผู้อนุญาต โดยจะออกแบบ ป.3 ให้นำไปติดต่อร้านจำหน่ายปืน เมื่อได้ซื้อปืนตามคำขอแล้วทางการจะออกใบ ป.4 คือ ใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน ใบ ป.3 ที่ให้ไปซื้อปืนนั้นจะต้องซื้อปืนให้เสร็จสิ้นภายใน 15 วัน

1.5 ปืนที่ได้รับอนุญาตนั้น จะนำออกจากบ้านโดยบรรจุกระสุนไม่ได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตให้พกปืนได้ในภูมิภาค แต่ต้องพกโดยมิดชิด ใน กทม. นั้น พกปืนไม่ได้แม้จะได้รับอนุญาตให้พกปืนได้

2. การแจ้งย้ายอาวุธปืน ถ้าย้ายภูมิลำเนา ต้องแจ้งย้ายอาวุธปืนก่อนายทะเบียนท้องที่เดิมภายใน 15 วัน และแจ้งย้ายเข้าต่อนายทะเบียนปืน ณ ท้องที่ใหม่ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ย้ายไปถึง

3. การโอนอาวุธปืน ผู้รับโอนจะต้องขออนุญาตมีปืน และใช้อาวุธปืน (ป.4) ก่อน จึงจะรับโอนอาวุธปืนได้
4. การรับมรดกทายาทผู้รับมรดกปืนต้องแจ้งการตายก่อนนายทะเบียนปืนท้องที่ภายใน 30 วัน และยื่นคำร้องขอรับมรดกอาวุธปืนนั้น
5. อาวุธปืนหาย ต้องแจ้งความต่อตำรวจท้องที่ที่เกิดเหตุภายใน 15 วัน
6. ใบอนุญาตขำรถหรือสูญหาย ต้องยื่นขอใบแทนภายใน 30 วัน นับแต่ทราบเหตุ
7. โทษ ผู้มีอาวุธปืนโดยไม่ได้รับอนุญาตมีโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บ. หรือทั้งจำทั้งปรับ
8. ปืนของส่วนราชการ ขออนุญาตได้เช่นเดียวกัน และการใช้อาวุธปืนนั้น อธิบดีกรมนั้นจะต้องออกใบกำกับการใช้ปืนสำหรับผู้มีหน้าที่ถือปืนเพื่อรักษาทรัพย์สินของทางราชการ หรือเพื่อประโยชน์อื่น ๆ ของทางราชการได้

พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521

โดยสังเขป ที่ควรทราบ มีดังนี้

- มาตรา 24 ผู้ใดทำซ้ำ กับของบุคคลอื่น หรือ เอามาคัดแปลงเพื่อนำออก
โฆษณาโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์
- มาตรา 25 ทำแก่สัตว์สดุ ภาพยนต์ ฯ
- มาตรา 26 แพร่เสียง หรือ แพร่ภาพ
- มาตรา 27
1. ขाय ให้เช่า ให้เช่าชื่อ หรือ เสนอให้เช่าชื่อ
  2. นำออกโฆษณา.
  3. แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์
  4. นำหรือ ส่งเข้ามาในราชอาณาจักร เพื่อการค้า ฯ นอกจาก
เพื่อใช้เป็นการส่วนตัว

ให้ถือว่าผู้ยื่นละเมิดลิขสิทธิ์

ผู้ใดละเมิดตามมาตรา 24, 25, 26, มีโทษปรับตั้งแต่ 10,000 บาทถึง 100,000 บาท แต่ถ้าวทำเพื่อการค้าปรับตั้งแต่ 20,000 บาทถึง 200,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปีและปรับด้วย

ผู้ใดทำละเมิดมาตรา 27 มีโทษปรับตั้งแต่ 5,000 บาทถึง 50,000 บาท แต่ถ้าวทำเพื่อการค้าปรับตั้งแต่ 10,000 บาทถึง 100,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 6 เดือนและปรับด้วย

ทำผิดละเมิดแล้ว กระทำซ้ำอีก จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือลงโทษทัณฑ์
อาชญากรรมละเมิดลิขสิทธิ์ 3 ปี เมื่อรู้ และไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันละเมิด

บทที่ 13

การเสียภาษี

รัฐธรรมนูญฯ กำหนดหน้าที่ของชนชาวไทยและบุคคลที่อยู่ในประเทศ มีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ ภาษีที่รัฐเรียกเก็บส่วนใหญ่เป็นภาษีทางอ้อม และที่กฎหมายเรียกเก็บโดยตรง ที่สำคัญได้แก่ ประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2481 ซึ่งเรียกเก็บภาษีเงินได้ บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลฯ พ.ร.บ. ภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 พ.ร.บ. ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 ฯ ภาษีที่เรียกเก็บโดยตรงที่ควรรทราบ มีดังนี้

ก. ภาษีโรงเรือนและที่ดิน

ตาม พ.ร.บ. ภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ถึงฉบับ พ.ศ. 2516) กำหนดหน้าที่การชำระภาษีทั้งในและนอกเขตเทศบาล ดังนี้

1. ทรัพย์สินที่ต้องยื่นเสียภาษี โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างและที่ดิน ที่ต้องเสียภาษีรายปีมีดังนี้

- (1) ทรัพย์สินให้เช่า
- (2) ที่ทำการค้าขาย
- (3) ที่ไว้สินค้า
- (4) ที่ประกอบการอุตสาหกรรม
- (5) ที่ให้ญาติ พ่อแม่ หรือผู้อื่นอาศัย
- (6) ที่ใช้ในกิจการอื่น ๆ

2. ทรัพย์สินที่ไม่ต้องเสียภาษี

- (1) โรงเรือนและสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น ๆ ซึ่งเจ้าของอยู่เอง หรือให้ผู้อื่นอยู่เฝ้ารักษา และซึ่งมิได้ใช้เป็นที่พักสินค้าหรือเป็นร้านค้าขายหรือประกอบการอุตสาหกรรม
- (2) พระราชวังอันเป็นส่วนของแผ่นดินและทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์

- (3) ทรัพย์สินของรัฐบาลซึ่งใช้ในกิจการของรัฐบาลหรือสาธารณะ
- (4) ทรัพย์สินของโรงพยาบาลและโรงเรียนสาธารณะซึ่งกระทำกิจการอันมิใช่ เพื่อเป็นผลกำไรส่วนบุคคล และใช้เฉพาะในการรักษาพยาบาลและในการศึกษา
- (5) ทรัพย์สินซึ่งเป็นศาสนสมบัติอันมิใช่เฉพาะศาสนกิจอย่างเดี่ยวหรือเป็นที่อยู่ของสงฆ์
- (6) โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น ๆ ซึ่งปิดไว้ตลอดปี และเจ้าของมิได้อยู่เองหรือให้ผู้อื่นอยู่ นอกจากคนเฝ้าในโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น ๆ หรือในที่ดินซึ่งมิใช่ต่อเนื่องกัน

(7) สุสานสาธารณะ

3. กำหนดการยื่นชำระภาษี ผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ตั้งอยู่ในเขตหรือนอกเขตเทศบาลหรือ กทม. ต้องยื่นรายการชำระภาษีตามแบบพิมพ์ ๘ เขตท้องที่ที่ทรัพย์สินตั้งอยู่ภายในเดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปี และเมื่อทางราชการแจ้งการประเมินเสียภาษี จะต้องนำเงินไปชำระภายใน 90 วัน

4. อัตราภาษี ที่สมควรจะได้นำเข้าในปีหนึ่ง ๆ ดังนี้

- (1) โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างและที่ดิน ร้อยละ 12 แห่งค่ารายปี
- (2) ที่ดินซึ่งมิได้ใช้ต่อเนื่องกับโรงเรียน ร้อยละ 7 แห่งรายปี

หมายเหตุ เจ้าพนักงานมีอำนาจประเมินภาษี โดยเข้าไปตรวจทรัพย์สินและกำหนดค่ารายปีแห่งทรัพย์สินสูงกว่าหลักฐาน การแสดงรายการยื่นเสียภาษีได้ เช่น มีสัญญาให้เช่าห้องแถวเดือนละ 200 บาท ที่ติดถนนใหญ่ อาจถูกเจ้าพนักงานประเมินเป็น เดือนละ 1,200 บาทได้ หากไม่พอใจก็ยื่นคัดค้านได้

5. บทกำหนดโทษ กำหนดโทษสูงสุด ได้แก่ การรอกข้อความเป็นเท็จ ตอบคำถามเท็จ นำหลักฐานเท็จมาแสดงเพื่อเลี่ยงภาษีการคำนวณค่ารายปี จำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำและปรับ

ข. ภาษีบำรุงท้องที่

ตามพ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 และกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติม (ถึง พ.ศ. 2524) กำหนดหน้าที่ให้เจ้าของที่ดินทั้งในและนอกเขตเทศบาล เสียภาษีที่ดินดังนี้

1. ที่ดินที่ต้องยื่นเสียภาษี ได้แก่ที่ดินหรือพื้นที่ดินรวมถึงพื้นที่ที่เป็นภูเขาหรือที่แม่น้ำด้วย
2. ที่ดินที่ไม่ต้องเสียภาษี ตามมาตรา 8 โดยสรุป

- (1) ที่ดินของทางราชการหรือของรัฐ
- (2) ที่ดินที่ใช้เฉพาะการพยาบาลสาธารณะ การศึกษา หรือการกุศลสาธารณะ
- (3) ที่ดินของวัด หรือ เฉพาะศาสนากิจศาสนาใดศาสนาหนึ่งหรือศาลเจ้า
- (4) ที่ดินที่ใช้เป็นสุสาน และฌายันสถานสาธารณะโดยมิได้รับประโยชน์ตอบแทน
- (5) ที่ดินที่เป็นที่ตั้งขององค์การระหว่างประเทศ สถานทูตหรือสถานกงสุล
- (6) ที่ดินเอกชนซึ่งทางราชการใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์
- (7) ที่ดินที่ใช้ต่อเนื่องกับโรงเรือนที่ต้องเสียภาษีโรงเรือนและที่ดินอยู่แล้ว

3. ที่ดินที่ได้รับการลดหย่อนและยกเว้น หรือลดภาษีบำรุงท้องที่ บุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินแปลงเดียวหรือหลายแปลงที่อยู่ในจังหวัดเดียวกัน และใช้ที่ดินนั้นเป็นที่อยู่อาศัยของตน เป็นที่เลี้ยงสัตว์ของตน หรือประกอบกิจกรรมของตน ให้ลดหย่อนไม่ต้องเสียภาษีตามเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- (1) ที่ดินนอกเขตเทศบาลหรือเขตสุขาภิบาล ให้ลดหย่อนได้สามถึงห้าไร่แล้วแต่ขอบัญญัติจังหวัดจะกำหนดให้ลดได้
- (2) ที่ดินในเขตเทศบาลตำบลหรือ เขตสุขาภิบาล ให้ลดหย่อนได้สองร้อยตารางวาถึงหนึ่งไร่ แล้วแต่ขอบัญญัติ หรือข้อบังคับ
- (3) ที่ดินในเขตเมืองพัทยา และเขตเทศบาลเมืองอื่น ๆ นอกจากเขตเทศบาลตำบล ให้ลดหย่อนได้ห้าสิบตารางวาถึงหนึ่งร้อยตารางวา แล้วแต่ขอบัญญัติ
- (4) ที่ดินในเขต กทม. ให้ลดหย่อนได้ดังนี้

(ก) ในท้องที่ที่มีชุมชนหนาแน่นมาก ให้อลดหย่อนได้ไม่เกินหนึ่งร้อยตารางวา แต่จะน้อยกว่าห้าสิบตารางวาไม่ได้

(ข) ในท้องที่ที่มีชุมชนหนาแน่นปานกลาง ให้อลดหย่อนได้ไม่เกินหนึ่งไร่ แต่จะน้อยกว่าหนึ่งร้อยตารางวาไม่ได้

(ค) ในท้องที่ชนบท ให้อลดหย่อนได้ไม่เกินห้าไร่ แต่จะน้อยกว่าสามไร่ไม่ได้

ทั้งนี้ตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ท้องที่ใดจะเป็น (ก) หรือ (ข) หรือ (ค) จะกำหนดเป็นกฎกระทรวง

ปัจจุบันข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร กำหนดให้อลดหย่อนได้สำหรับที่ดินที่มีบ้านเรือนอาศัยอยู่ไม่เกินร้อยตารางวา ดังนั้นบ้านที่มีที่ดินเกินร้อยตารางวา จะต้องเสียภาษีที่ดินในส่วนที่เกินร้อยตารางวา ส่วนที่ดินไม่มีบ้านเรือนอยู่ทุกแปลงจะต้องเสียภาษี ที่ดินที่มีสิ่งปลูกสร้างและใช้สิ่งปลูกสร้างนั้นเป็นสถานที่การค้า หรือให้เช่าไม่ได้รับการลดหย่อน

(5) ที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก ถ้าในปีที่ล่วงมาแล้วการเพาะปลูกในบริเวณนั้นเสียหายมากผิดปกติ หรือทำการเพาะปลูกไม่ได้ด้วยเหตุอันพ้นวิสัยที่จะป้องกันได้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจยกเว้น หรือ ลดภาษีบำรุงท้องที่ได้

4. กำหนดการยื่นเสียภาษี เจ้าของที่ดินทั้งในและนอกเขตเทศบาล และในกรุงเทพ ฯ จะต้องยื่นแบบแสดงรายการที่ดินต่อเจ้าพนักงาน ณ ที่ว่าการอำเภอ สุขาภิบาลหรือ สำนักงานเทศบาล หรือ เขต ที่มีที่ดินของตนแปลงนั้นตั้งอยู่ในเดือนมกราคมของทุก ๆ ปี ที่มีการตีราคาปานกลางที่ดิน หรือ ที่มีการตีราคาปานกลางที่ดินใหม่ หากไม่ไปยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน จะถูกปรับในอัตราร้อยละ 10 ของยอดเงินที่ต้องชำระ และทุก ๆ ปี จะต้องไปเสียภาษีระหว่างเดือนมกราคมถึงเมษายน ของทุก ๆ ปี การไปชำระหลังกำหนดนี้จะต้องถูกปรับเสียเงินเพิ่มร้อยละหนึ่งต่อเดือนของจำนวนเงินที่ต้องเสียภาษี เศษของเดือนให้นับเป็นเดือน

เจ้าของที่ดินที่ซื้อและรับโอนกรรมสิทธิ์แล้ว จะต้องไปยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน ณ.ที่ทำการที่ดินนั้นตั้งอยู่ภายใน 30 วัน ไม่ไปยื่นจะถูกปรับร้อยละ 10

ในการตีราคาปานกลางนั้นผู้ว่าราชการจังหวัดจะแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นตามกฎหมาย เพื่อพิจารณาตีราคาปานกลางของที่ดิน หุกรอบระยะสี่ปี หรือหากเห็นว่าราคาที่ดิน ได้เปลี่ยนแปลงไปมากจะสั่งให้พิจารณาตีราคาปานกลางในหน่วยนั้นเสียใหม่ก็ได้

ราคาปานกลางของที่ดิน แต่ละจังหวัด อำเภอ ตำบล อาจแตกต่างกัน ราคา ที่ดินปานกลางไม่เท่ากันแม้แต่ในตำบล หรือแขวงเดียวกัน

ที่ดินใกล้ถนนใหญ่ ถนนเล็ก ที่ดินลึกจากแนวถนนต่างกัน ราคาปานกลางของที่ดิน อาจเหมือนกันและแตกต่างกันได้ แล้วแต่มีประกาศของทางราชการกำหนด

ในเขตกรุงเทพมหานคร : ประกาศราคาปานกลางของที่ดินใหม่ ซึ่งใช้สำหรับ พ.ศ. 2525 - 2528 เจ้าของที่ดินจะต้องไปยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน ในเดือนมกราคม 2525 นั้น ที่ดินแขวงดุสิต หน่วยที่ 1 คือที่ดินถนนสายสามเสน ถนนราชดำเนินนอก ถนนพิชัย ถนน พระรามที่ 5 ถนนพิษณุโลก ถนนสุขุขทัย ถนนราชวิถี ถนนนครราชสีมา ถนนศรีอยุธยา ถนน ประชาธิปไตย ถนนนครปฐม ถนนลูกหลวง ที่ลึกจากถนนเข้าไปไม่ถึง 40 เมตร ราคาที่ดิน ปานกลางหน่วยที่หนึ่งนี้ ไร่ละ 6,000,000 บาท คิดตามอัตราภาษีใหม่ ไร่ละ 14,995 บาท แต่ที่ดินหน่วยที่ 2 ถนนอุทอง ถนนสังคโลก ถนนสุพรรณ ถนนพระลาน ที่ลึกจากแนวถนนเข้าไป ไม่เกิน 40 เมตร ราคาปานกลางไร่ละ 13,745 บาท ที่ดินที่ตั้งในหน่วยที่ 1 หรือ 2 นอก จากที่กำหนดไว้ราคาปานกลางไร่ละ 1,600,000 บาท อัตราภาษีไร่ละ 3,995 เป็นต้น

โดยสรุป ที่ดินใดอยู่ในทำเลดี ก็จะมีราคาปานกลางที่ดินสูง เพื่อชำระภาษีบำรุง ท้องที่ส่งไปด้วย

หมายเหตุ ตามประกาศของกรุงเทพมหานคร. เกี่ยวกับการตีราคาปานกลาง ที่ดินเพื่อเสียภาษีบำรุงท้องที่ข้างต้นนี้ได้ถูกกำหนดราคาที่ดินปานกลางใหม่แล้วโดยตีราคาปาน กลางที่ดินในกรุงเทพมหานคร. เท่ากับปี 2521 - 2525 ฉะนั้นการเสียภาษีบำรุงท้องที่ใน กรุงเทพมหานคร. ลดลงกว่าที่กำหนดไว้เดิมมาก

ที่นา ปลูกแล้ว (ล้มลุก)	เสียถึงอัตราของภาษี
ที่นา ว่างเปล่า	เสียสองเท่าของราคาประเมิน
ที่สวน (มีไม้ยืนต้น)	เสียตามอัตราปกติ

5.. อัตราภาษี พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2524 ได้กำหนดบัญชีอัตราภาษีบำรุงท้องที่ราคาปานกลางของที่ดิน เป็นชั้น ๆ รวม 43 ชั้น เช่น ชั้นที่ 30 เกินไร่ละ 10,000 บาท ถึงไร่ละ 15,000 บาท ภาษีไร่ละ 55 บาท แต่ชั้นที่ 34 ขึ้นไปถึงชั้นที่ 43 คือเกินไร่ละ 30,000 บาทขึ้นไปให้เสียภาษี ดังนี้

(1) ราคาปานกลางที่ดิน 30,000 บาท เสียภาษีไร่ละ 70 บาท

(2) สำหรับราคาปานกลางของที่ดินส่วนที่เกิน 30,000 บาท ให้ทุก ๆ 10,000 บาทต่อ 25 บาท เศษของ 10,000 บาท ถ้าถึง 5,000 บาท ให้ถือเป็น 10,000 บาท ถ้าไม่ถึง 5,000 บาทให้นับครึ่ง

ด้วยอัตราภาษีใหม่ดังกล่าว ทำให้ที่ดินราคาปานกลางต่ำสุด ของแขวงคูสิต เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร หากราคาไร่ละ 500,000 บาท จะเสียภาษีไร่ละ 1,425 บาท ถ้าราคาปานกลางต่ำสุดของเขตบางเขน ราคาไร่ละต่ำกว่าเขตคูสิต การเสียภาษีย่อมต่ำลง โดยอัตราการคำนวณภาษีนี้

1. ขณะนี้ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 พ.ศ. 2424 ซึ่งเข้าพิจารณาในรัฐสภา ในการประชุมสามัญเดือน พฤษภาคม 2525 เลขตราเป็นพระราชบัญญัติแล้ว

6. บทกำหนดโทษ

(1) เจ้าของที่ดินไม่ยื่นแบบแสดงรายการที่ดินภายในเวลาที่กำหนด ให้เสียเงินเพิ่มร้อยละ 10 ของจำนวนเงินที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่

(2) ยื่นแบบแสดงรายการที่ดินโดยไม่ถูกต้องทำให้จำนวนเงินที่จะต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ลดน้อยลง ให้เสียเงินเพิ่มร้อยละ 10 ของภาษีบำรุงท้องที่ที่ประเมินเพิ่มเติม เว้นแต่มาขอแก้ไขให้ถูกต้องก่อนเจ้าหน้าที่ประเมินแจ้งการประเมิน

(3) ซึ่งเขตแจ้งจำนวนเงินที่คืนไม่ถูกต้องต่อเจ้าพนักงานสำรวจ ทำให้จำนวนเงินที่จะต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ลดน้อยลง ให้เสียเพิ่มอีกหนึ่งเท่าของภาษีบำรุงท้องที่ที่ประเมินเพิ่มเติม

(4) ไม่ชำระภาษีบำรุงท้องที่ภายในเวลาที่กำหนด ให้เสียเพิ่มร้อยละหนึ่งต่อเดือนของจำนวนเงินที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ เศษของเดือนให้นับเป็นหนึ่งเดือน ฯ

ค. ภาษีป้าย

ตาม พ.ร.บ. ภาษีป้าย พ.ศ. 2510 กำหนดหน้าที่ให้เจ้าของป้ายชำระภาษีป้าย ดังนี้ ยื่นเสียภายใน มีนาคม ทุกปี

1. ป้ายที่ต้องเสียภาษีได้แก่

(1) ป้ายแสดงชื่อ ยี่ห้อ

(2) ป้ายแสดงเครื่องหมายที่ใช้ประกอบการค้าหรือประกอบกิจการอื่น เพื่อหารายได้

(3) ป้ายโฆษณาการค้า หรือกิจการอื่นเพื่อหารายได้ไม่ว่าจะใดแสดง

หรือโฆษณาที่วัตถุใด ๆ

(4) ป้ายนั้นอาจปรากฏด้วยอักษร ภาพ หรือเครื่องหมายที่เขียน แกะสลัก จารึก หรือทำให้ปรากฏด้วยวิธีอื่น

2. ป้ายที่ไม่ต้องเสียภาษี (โดยสังเขป)

(1) ป้ายโฆษณาทรสพ ณ บริเวณทรสพนั้น

(2) ป้ายที่แสดงไว้ที่สินค้าหรือสิ่งที่มีมูลค่าหรือบรรจุสินค้า

(3) ป้ายที่แสดงไว้ในบริเวณงานที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราว

(4) ป้ายซึ่งแสดงไว้ในสถานที่ หรืออาคาร

(5) ป้ายของส่วนราชการต่าง ๆ และองค์การของรัฐ

(6) ป้ายของธนาคาร บริษัทเงินทุนของรัฐ

- (7) ป้ายของโรงเรียนราษฎร์ ณ บริเวณโรงเรียน
- (8) ป้ายของผู้ประกอบการเกษตร
- (9) ป้ายที่แสดงไว้ที่ยานพาหนะ คนหรือสัตว์ หรือเคลื่อนที่ด้วยยานพาหนะ คนหรือพาหนะ
- (10) ป้ายของวัด หรือผู้ดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์แก่การศาสนาหรือ การกุศลสาธารณะโดยเฉพาะ
- (11) ป้ายของสมาคม มูลนิธิ

3. กำหนดการชำระภาษี เจ้าของป้ายจะต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีป้าย ตามแบบ ต่อสุขาภิบาล เทศบาล เมืองพัทยา เขต หรืออำเภอ ที่ป้ายแสดงอยู่ ภายในเดือน มีนาคม ของทุกปี

เจ้าของป้ายใหม่ ต้องยื่นขอเสียภาษีภายใน 15 วันนับแต่วันติดตั้งป้าย
อัตราภาษีป้าย

- (1) ป้ายที่มีอักษรไทยล้วน คิดอัตรา 1 บาทต่อ 500 ตารางเซนติเมตร
- (2) ป้ายที่มีอักษรไทยปนกับอักษรต่างประเทศหรือเครื่องหมายคิดอัตรา 10 บาทต่อ 500 ตารางเซนติเมตร
- (3) ป้ายไม่มีอักษรไทย คิดอัตรา 20 บาทต่อ 500 ตารางเซนติเมตร

หมายเหตุ เศษของตารางเซนติเมตรของข้อ (1) (2) (3) ให้นับเป็น 500 ตารางเซนติเมตร ภาษีป้ายค่าสุุดป้ายละ 20 บาท

4. บทกำหนดโทษ พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งต้องมีบัตรประจำตัวระบุว่าเป็น พนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ภาษีป้าย พ.ศ. 2510 มีอำนาจเข้าไปดำเนินการเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีป้ายระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก

เจ้าของป้ายผู้ใดไม่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีป้าย หรือยื่นโดยไม่ถูกต้อง หรือ ไม่ชำระภาษีป้าย จะต้องชำระภาษีเพิ่มตามอัตรา คล้าย ๆ กับการเพิ่มชำระภาษีที่ดินที่กล่าวมาแล้ว การหลีกเลี่ยงเสียภาษีป้าย จำคุกไม่เกิน 6 เดือนปรับไม่เกิน 2000 บาทหรือทั้งจำ,ปรับ

ง. การปิดแสตมป์อากาศ

กฎหมายยกเลิกการปิดอากาศ บนใบเสร็จรับเงินและยกเลิกการปิดอากาศในคำร้อง
แบบพิมพ์ ของทางราชการทุกชนิดรวมทั้งใบสมัครสอบต่าง ๆ คงเหลือให้ปิดอากาศเฉพาะกรณี
ดังต่อไปนี้

- (1) ใบรับรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาล
- (2) ใบรับเกี่ยวกับการโอน หรือก่อตั้งสิทธิต่าง ๆ เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์
เช่น การขายฝาก การซื้อขาย ฯ
- (3) การขาย ขายฝาก ให้เช่าซื้อ หรือ โอนกรรมสิทธิ์ยานพาหนะที่จดทะเบียน
- (4) ปิดในสัญญาต่าง ๆ ได้แก่
  - 4.1 สัญญากู้ยืมเงิน
  - 4.2 สัญญาจ้าง
  - 4.3 สัญญาเช่าทรัพย์สิน ที่ดิน โรงเรือน
  - 4.4 สัญญาเช่าซื้อ
  - 4.5 สัญญาขายฝาก
  - 4.6 สัญญาค้ำประกัน

การปิดอากาศตามข้อ (1) (2) (3) ให้ปิดร้อยละ 50 สตางค์ การปิดตามข้อ
4 ให้ปิดร้อยละ 10 สตางค์ เว้นข้อ 4.6 ให้ปิดอากาศคือ

สัญญาประกัน มิได้กำหนดวงเงินไว้	ปิด 1 บาท
วงเงินไม่เกิน 1,000 บาท	ปิด 1 บาท
วงเงินเกิน 1,000 บาท ถึง 10,000 บาท	ปิด 5 บาท
วงเงินเกิน 10,000 บาท	ปิด 10 บาท

อากาศที่เป็นเศษของบาทปิดทิ้งไม่ต้องปิด เช่น คำนวณแล้วต้องปิดอากาศ 1.90 บ.

คงปิดเพียง 1 บาท หรือต้องปิดอากาศ 20 สตางค์ไม่ต้องปิด ขั้นนี้บังคับตั้งแต่วันที่ 25

กันยายน 2523 เป็นต้นมา

การไม่เปิดอาคารในเอกสารดังกล่าว จะนำเอกสารเป็นหลักฐานฟ้องร้องคดีต่อศาลไม่ได้ แต่ถาปีดไมครบจำนวนหรือปิดอาคารก่อนส่งฟ้องศาลให้ ครบจำนวนก็ฟ้องต่อศาลได้

จ. การหักภาษี ณ ที่จ่าย

เฉพาะที่ควรสนใจมีดังนี้

1. ผู้มีหน้าที่หักภาษี ณ ที่จ่าย ได้แก่

1.1 เจ้านักงานผู้จ่ายเงินของรัฐ

1.2 บริษัท หรือ ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือ นิติบุคคลอื่นที่มีชื่อของรัฐ

(ร้านค้า หรือ บุคคลธรรมดาไม่มีหน้าที่โดยส่วนใหญ่)

2. ภาษีที่ต้องหัก ณ ที่จ่าย โดยสังเขปที่สำคัญดังนี้

2.1 เงินเดือน ค่าจ้าง โบนัส บำเหน็จ บำนาญ ค่าเช่าบ้าน ฯ

2.2 ค่านายหน้า ค่าธรรมเนียม ค่าส่วนลด ฯ

2.3 ค่าแห่งกุศล ภาษีสิทธิ์ หรือ สิทธิอย่างอื่น ฯ

2.4 เงินได้ที่ได้จากดอกเบี้ยพันธบัตร หุ้นกู้ เงินกู้ยืม ฯ

2.5 เงินหรือ ผลประโยชน์อย่างอื่นที่ได้รับเนื่องจากให้เช่าทรัพย์สิน

2.6 เงินที่ได้จากวิชาชีพอิสระ คือ วิชากฎหมาย การบัญชี สถาปัตย์

วิศวกรรม หรือ วิชาชีพอื่นซึ่งจะได้มี พ.ร.ก. กำหนดไว้

2.7 เงินได้จากการรับเหมา ที่ผู้รับเหมาต้องลงทุนด้วยการจัดหา

สัมภาระในส่วนสำคัญนอกจากเครื่องมือ

2.8 เงินได้จากการธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตร การอุตสาหกรรม

การขนส่ง ฯ

3. อัตราภาษี ณ ที่จ่าย โดยทั่วไปหักอัตราร้อยละ 1 ของจำนวนที่จ่าย และ

ตามเงินได้พึงประเมิน ปกติจะหักดังนี้

3.1 ส่วนราชการ ชื่อ หรือ จ้าง บุคคลธรรมดาหรือร้านค้า ตั้งแต่หนึ่งบาทขึ้นไป หักร้อยละ 50 สตกัด ถ้าไม่ถึงหนึ่งบาท ต่อการจ่ายครั้งนั้นไม่ต้องหัก แต่จ่ายแบ่งจ่ายครั้งหนึ่ง ๆ ไม่ถึง 10,000 บาทก็ต่องหัก

3.2 ตามข้อ 3.1 หากซื้อจากบริษัท ห้างหุ้นส่วน นิติบุคคลเกิน 500 บาท หักร้อยละ 1 บาท แต่หากเป็นการจ้าง บริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หักร้อยละ 2 บาท บวกกับค่าภาษีท้องถิ่นอีก 10 เปอร์เซ็นต์ของภาษีที่ต่องหักไว้

3.3 การจ่ายเงินของบุคคล หรือนิติบุคคล ที่ต่องจ่ายเงินให้แก่ผู้รับที่ไม่มีภูมิลำเนาในประเทศไทย หรือมีไคอยู่ในประเทศไทย ต่องหักเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (6) เช่นวิชาชีพอิสระ ตามข้อ 2.6 ที่ไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย เช่น หมอมาจากต่างประเทศมารักษาคคนไข้ โดยหักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมา ร้อยละ 40 เหลือผลรับเท่าไร ให้คำนวณหักตามอัตราภาษีเงินได้

4. การนำส่งภาษี ผู้จ่ายเงินจะต่องนำเงินภาษีที่ตนมีหน้าที่หักไปส่ง ๘ ที่ว่าการอำเภอท้องที่ภายใน 7 วัน นับแต่วันจ่ายเงิน หรือ นับแต่วันสิ้นเดือน แล้วแต่กรณีของเงินจ่าย

5. บทกำหนดโทษ

(1) ผู้จ่ายเงินไม่ยื่นรายการนำส่งเงิน ภายในเวลา ปรับไม่เกินสองพันบาท

(2) จงใจฉ้อโกง หลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากร ๆ จำคุกตั้งแต่ 3 เดือนถึง 7 ปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองแสนบาท

(3) เจตนาละเลยไม่ยื่นรายการที่ต่องยื่น เพื่อหลีกเลี่ยง หรือพยายาม หลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากร ปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือ จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

1. ผู้มีเงินได้ต้องยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี

1.1 คนโสด มีเงินได้จากกรณีต่าง ๆ ในปีภาษีล่วงมา (มกราคม ถึง ธันวาคมปีถัดไป) เกินกว่า 12000 บาท แต่ไม่มีสามีหรือภรรยา มีรายได้เกินกว่า 24,000 บาท

1.2 คนโสด มีเงินได้เฉพาะข้อ 4.1 คือจากการจ้างแรงงาน เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง โบนัส บำเหน็จ บำนาญ ค่าเช่าบ้าน เงินที่นายจ้างออกให้เป็นการภาษีเงินได้ ฯ ในปีภาษีล่วงมา ประเภทเดียว เกินกว่า 17,500 บาท แต่ไม่มีสามีหรือภรรยา มีรายได้เกินกว่า 35,000 บาท (แยกยื่นได้)

2. กำหนดเวลายื่นเสียภาษี ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงสิ้นเดือนมีนาคม ยื่นเกินกำหนดถูกปรับ

3. ยื่นชำระที่ใด กรุงเทพมหานคร ยื่นที่เขต หรือที่กรมสรรพากร หากมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพ หรือทำงานในกรุงเทพ ส่วนภูมิภาคยื่นที่ สรรพากรอำเภอ ที่ตนมีภูมิลำเนาหรือทำงานอยู่

4. เงินได้ใดต้องเสียภาษี หรือได้รับยกเว้นภาษี ที่สำคัญ ๆ

ก. ค่านายหน้า โบนัส ค่าเช่าบ้าน ค่าลิขสิทธิ์ ดอกเบี้ยเงินฝาก ดอกเบี้ยพันธบัตรของทรัสต์ เงินปันผล ค่าเช่าทรัพย์สิน เงินได้จากวิชาชีพอิสระ การรับเหมา การธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตร การอุตสาหกรรม การขนส่ง การโอนอสังหาริมทรัพย์ หรือการขายทรัพย์สินอันเป็นมรดก ฯ

ข. ค่าเบี้ยเลี้ยงหรือค่าพาหนะ ค่าเดินทาง ค่าสอน ค่าสอบ เบี้ยประชุมที่ ทางราชการจ่ายให้ ดอกเบี้ยเงินฝากออมสินของรัฐบาล การให้โดยเสนหาในพิธีโอกาสแห่งขนบธรรมเนียมประเพณี รางวัลที่ทางราชการจ่ายให้ รางวัลสลากกินแบ่งหรือสลากออมสินรัฐบาล รางวัลเพื่อการศึกษาหรือค้นคว้าวิจัย บำนาญพิเศษ บำเหน็จพิเศษ บำนาญตกทอด บำเหน็จตกทอด เงินที่ได้จากการประกันภัย หรือฌาปนกิจสงเคราะห์ เงินที่ได้จากการขาย

ชาวของชาวนาที่ไต่ทำเอง เงินได้จากกองมรดก รางวัลสลากกาชาดไทย เงินได้จากการขาย
หลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ ฯลฯ

ค. เงินได้จากกิจการของโรงเรียนราษฎร์ เงินได้จากการจำหน่ายหรือส่วน
ลดจากการจำหน่ายสลากกินแบ่ง การรักษาพยาบาลที่นายจ้างจ่ายให้ เงินได้ทางราชการจ่าย
เป็นเงินค่าเช่าบ้าน เงินช่วยการศึกษาบุตร เงินค่าเบี้ยกนินดาร เงินยืมชีพ หรือเงินค่าอาหาร
ทำการนอกเวลา ดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาล ดอกเบี้ยเงินฝากสหกรณ์ ฯลฯ

ข้อ ก. ต้องรวมเสียภาษี ข้อ ข. ค. ไม่ต้องรวมเสียภาษี

5. การคำนวณเงินได้สุทธิ

5.1 การหักค่าใช้จ่าย ผู้มีเงินได้ หักค่าใช้จ่าย ร้อยละ 30 แต่ไม่เกินฝ่ายละ
30,000 บาท (เงินได้บางประเภทหักค่าใช้จ่ายได้ เช่น การปรุงอาหารหรือเครื่องคั้นจำหน่าย
หักร้อยละ 70 หรือนักแสดงที่หักค่าใช้จ่ายสูงกวานี้) ๕1

5.2 การหักลดหย่อน

(1) ผู้มีเงินได้ 12,000 บาท

(2) สามีหรือภรรยาของผู้มีเงินได้ 12,000 บาท

(3) บุตรของผู้มีเงินได้

บุตรเกิดก่อน พ.ศ. 2522 ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ นำมาขอลดหย่อนได้ทุกคน
บุตรเกิดหลัง พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา หักลดหย่อนได้รวมกันไม่เกิน 3 คน บุตรที่บรรลุนิติภาวะ
หากกำลังศึกษาในชั้นมหาวิทยาลัยหรืออุดมศึกษาภายในประเทศ อายุไม่เกิน 25 ปี ลดหย่อนได้

ค่าลดหย่อนของบุตรที่กำลังศึกษาตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดได้ส่วนลดหย่อนคนละ
7,000 บาท บุตรที่ไม่ได้ศึกษาหรืออายุไม่เข้าเกณฑ์ศึกษา ลดหย่อนได้คนละ 5,000 บาท ๕

(4) หักลดหย่อนประกันชีวิต มีกรมธรรม์ประกันชีวิตตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีสิทธิ
ลดหย่อนได้ตามจำนวนที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 7,000 บาท ๕1

(5) เงินบริจาคแก่สถานพยาบาลหรือสถานศึกษาของทางราชการ หรือสถาน
สาธารณกุศล หักลดหย่อนได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินได้คงเหลือก่อนหักลดหย่อนเงินบริจาค

ตารางใช้กำหนดภาษีเงินได้ประจำปี 2526

ตั้งแต่	ถึง	30,000 บาท	7 % ของเงินได้สุทธิ = 2,100 บาท		
"	30,001	" "	60,000	"	2,100 บาท × 10% ของส่วนที่เกิน 30,000 บาท
"	60,001	" "	100,000	"	5,100 " × 13% " 60,000 "
"	100,001	" "	150,000	"	10,300 " × 17% " 100,000 "
"	150,001	" "	200,000	"	18,800 " × 22% " 150,000 "
"	200,001	" "	270,000	"	29,800 " × 28% " 200,000 "
"	270,001	" "	350,000	"	49,400 " × 35% " 270,000 "
"	350,001	" "	450,000	"	77,400 " × 40% " 350,000 "
"	450,001	" "	600,000	"	177,400 " × 45% " 450,000 "
"	600,001	" "	800,000	"	184,900 " × 50% " 600,000 "
"	800,001	" "	1,000,000	"	284,900 " × 55% " 800,000 "
"	1,000,001	" "	2,000,000	"	394,900 " × 60% " 1,000,000 "
"	2,000,000	" ขึ้นไป			994,900 " × 65% " 2,000,000 "

แบบฝึกหัด

วิธีคิดเกี่ยวกับการหักภาษี ณ ที่จ่าย

สำหรับข้าราชการครู และลูกจ้างประจำ โรงเรียน.....

ปี ๒๕๒๔ (ม.ค. - ธ.ค.๒๕)

ชื่อ..... เลขที่รับเงินเดือน..... เลขประจำตัวเสียภาษี.....
 อัตราเงินเดือน.....บาท พ.ช.ต.....บาท กูสมรส มีรายได้ ไม่มีรายได้
 โสด จำนวนบุตรทั้งหมด.....คน กำลังศึกษาอยู่.....คน ยังไม่เข้าเรียน.....คน

รายการลดหย่อน

๑. หักค่าใช้จ่าย ๓๐% ของรายได้แต่ไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท
  ๒. หักค่าลดหย่อนส่วนตัว ๑๓,๐๐๐ บาท
  ๓. หักค่าลดหย่อนกูสมรส (กูสมรสไม่มีรายได้) ๑๓,๐๐๐ บาท
  ๔. หักค่าลดหย่อนบุตร (กำลังศึกษา) คนละ ๔,๐๐๐ บาท
 " " (ยังไม่เข้าเรียน) คนละ ๒,๐๐๐ บาท
- การหักค่าลดหย่อนบุตรตูกูสมรสเป็นผู้มีรายได้ให้หักครั้งเดียว
 (แบ่งหักกับกูสมรส)
๕. ค่าลดหย่อนอื่น ๆ (ถ้ามี)

การหักภาษี

เงินได้สุทธิ	หักภาษีร้อยละ
๑ ถึง ๓๖,๐๐๐ บาท	๓%
๓๖,๐๐๐ " ๖๐,๐๐๐ บาท	๑๐%
๖๐,๐๐๐ " ๑๐๖,๐๐๐ บาท	๑๓%
๑๐๖,๐๐๐ " ๑๕๖,๐๐๐ บาท	๑๕%

ฯลฯ

ผู้มีเงินได้กรอก

๑. จำนวนเงินได้ปีละ .....บาท (รวม พ.ช.ค.ด้วย)
๒. หักค่าใช้จ่ายส่วนตัว ๓๐% ไม่เกิน ๔๐,๐๐๐บาท.....บาท
๓. หักค่าลดหย่อนส่วนตัว .....บาท
๔. หักค่าลดหย่อนกูสมรส .....บาท
๕. หักค่าลดหย่อนบุตรที่กำลังศึกษา .....บาท
๖. หักค่าลดหย่อนบุตรที่ยังไม่เข้าเรียน .....บาท
๗. หักค่าลดหย่อนอื่น ๆ (ถ้ามี) .....บาท
๘. รวมรายการที่หัก (ข้อ ๒ ถึง ๗) .....บาท
๙. คงเหลือเงินได้สุทธิ (ข้อ ๑ ถึง ๘) .....บาท
๑๐. ภาษีที่คำนวณจากเงินได้สุทธิ (ข้อ ๙) .....บาท
๑๑. ภาษีหัก ณ ที่จ่าย เดือนละ (ข้อ ๑๑ ทหารด้วย ๑๒) .....บาท

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า รายการตามที่แสดงดังกล่าวข้างต้นถูกต้องและเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....ผู้มีเงินได้

ส่งสลิปประการใดโปรดสอบถามฝ่ายการเงิน

(.....)

(2) การให้บริการในสถานอาบน้ำ นวด หรืออบตัวตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือสถานนวดหรืออบตัวอย่างอื่น

5. การให้เช่าทรัพย์สินต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งหาซื้อได้ เช่น การให้เช่าเครื่องเรือน ให้เช่าหนังสือ ให้เช่ารถ ฯ

6. การทำคลังสินค้า การรับฝากทรัพย์สิน เช่น การรับฝากรถ หรือการให้บริการเกี่ยวกับการเก็บสิ่งของต่าง ๆ ในห้องเย็น เช่น รับฝากผัก ผลไม้ เนื้อ กุ้ง ปู ปลา ในห้องเย็น

7. การทำไนท์คลับหรือคาบาเรต์ โรงแรม กิตติาคาร การตั้งร้านขายอาหารโดยจัดสถานที่ไว้ให้ประชาชนเข้าไปบริโภคได้

8. การรับขนของหรือคนโดยสารระหว่างประเทศ

9. การรับจำนำตามกฎหมายว่าด้วยโรงรับจำนำ

10. การรับทำการเป็นนายหน้า ตัวแทน หรือทำการขายทอดตลาด หรือรับจัดธุรกิจให้ผู้อื่น ยกเว้นนายหน้าและตัวแทนประกันภัย และประกันชีวิต

11. การขายอสังหาริมทรัพย์เป็นทางค้าหรือหากำไร เช่น ซื้อที่ดินมาแบ่งขาย การปลูกบ้านหรือสิ่งก่อสร้างอย่างอื่นแล้วขาย หรือขายทั้งที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

12. การประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ หรือเยี่ยงธนาคารพาณิชย์ เช่น ให้กู้ยืมเงิน คำประกัน รับแลกเปลี่ยนเงินตรา

13. ประกันภัย

(1) การรับประกันชีวิต

(2) การรับประกันภัยอย่างอื่น

2. การจดทะเบียนการค้า

ผู้ประกอบการค้า มีหน้าที่ต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการจดทะเบียนการค้า ต่อกรมทะเบียนการค้าเรียบร้อยแล้ว ต้องมายื่นจดทะเบียนการค้าต่อกองภาษีการค้า กรมสรรพากร หรือ สำนักงานสรรพากร อำเภอสอดเขต ท้องที่ ที่สถานการค้าตั้งอยู่ ภายใน 30 วัน นับแต่เริ่มประกอบการค้า

ผู้ประกอบการค้าที่ไม่ต้องจดทะเบียนการค้า (ต่อสรรพากร)

ผู้ประกอบการค้าที่ไม่ต้องจดทะเบียนการค้า แต่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีการค้า
ได้แก่ กรณีดังต่อไปนี้

(1) การให้เช่าทรัพย์สินเฉพาะที่เป็นเครื่องเรือนและของที่ใช้ประจำอยู่กับ
โรงเรือนที่ให้เช่า ต้องยื่นแบบแสดงรายการการค้า และเสียภาษีการค้าปีละ 1 ครั้ง ภายใน
วันที่ 15 มกราคมของปีถัดไป

(2) การนำเข้าซึ่งสินค้าโดยมิใช่เพื่อขาย และมีไว้เป็นผู้ประกอบการค้าตาม
ปกติ เช่นส่งรถยนต์เข้ามาใช้ส่วนตัว เป็นต้น ต้องยื่นแบบแสดงรายการการค้า และเสียภาษี
การค้าเป็นรายครั้งที่มีการนำเข้า ณ กานศุลกากรที่นำเข้า

(3) ผู้ขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตัวแทนขายหลักทรัพย์
มีหน้าที่และรับผิดชอบในการเสียภาษีการค้าแทนผู้ขาย โดยตัวแทนต้องยื่นแบบแสดงรายการ
การค้าและเสียภาษีการค้าเป็นรายเดือนภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไป

(4) การนำเข้าซึ่งเครื่องจักร ส่วนประกอบและอุปกรณ์เครื่องจักร เพื่อใช้
ในการผลิตของตนเอง แต่ภายหลังได้นำสินค้านั้นไปใช้ในการอื่นที่มิใช้ในการผลิตของตนเอง
ผู้นำเข้าจะต้องยื่นแบบแสดงรายการการค้า และเสียภาษีการค้าภายในวันที่ 15 ของเดือน
ถัดไปจากเดือนที่กรณีดังกล่าวเกิดขึ้น

(5) การทำหรือดัดแปลง หรือจัดให้ผู้อื่นทำหรือดัดแปลงสิ่งใด ๆ ให้เป็น
รถยนต์นั่ง หรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คน โดยมิใช่เพื่อขาย ผู้เป็นเจ้าของต้อง
ยื่นแบบแสดงรายการการค้า และเสียภาษีการค้าภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไปจากเดือน
ที่กรณีดังกล่าวเกิดขึ้น

3. ใบทะเบียนการค้า

เมื่อผู้ประกอบการค้าได้ยื่นคำขอจดทะเบียนการค้าแล้ว เจ้าพนักงานสรรพากรจะให้เลขทะเบียนการค้าทันที เพื่อผู้ประกอบการค้าจะได้นำไปพิมพ์แสดงไว้ในใบเสร็จรับเงิน ส่วนใบทะเบียนการค้าและบัตรประจำตัวผู้ประกอบการค้า ทางราชการจะจัดส่งไปให้ทางไปรษณีย์ อย่างช้าภายใน 30 วัน นับแต่วันยื่นคำขอจดทะเบียนการค้า และผู้ประกอบการค้ามีหน้าที่ดังต่อไปนี้

3.1 การเก็บรักษาทะเบียนการค้าและบัตรประจำตัวผู้ประกอบการค้า

เมื่อผู้ประกอบการค้าได้รับใบทะเบียนการค้าและบัตรประจำตัวผู้ประกอบการค้าแล้วต้องปฏิบัติดังนี้

- (1) ต้องแสดงใบทะเบียนการค้าไว้ ณ ที่เปิดเผยซึ่งเห็นได้ชัดในสถานการค้า
- (2) บัตรประจำตัวผู้ประกอบการค้าจะต้องนำไปเพื่อแสดงต่อเจ้าพนักงานเมื่อมีการยื่นแบบแสดงรายการการค้า ไม่ว่าจะ เป็นสถานที่ชำระภาษีการค้าตามปกติ หรือ ที่ด่านศุลกากรเมื่อนำสินค้าเข้าหรือส่งสินค้าออก
- (3) เมื่อใบทะเบียนการค้า หรือบัตรประจำตัวผู้ประกอบการค้าสูญหาย ชำรุด เลือนลาง จนใช้การไม่ได้ให้ผู้ประกอบการค้ายื่นคำร้องขอใบแทนต่อเจ้าพนักงานสรรพากร ณ สถานที่ที่ขอจดทะเบียนการค้าไว้เดิม

3.2 การแจ้งย้าย แจ้งเลิก แจ้งโอนกิจการค้าหรือแจ้งใบทะเบียนการค้า

สูญหาย

เมื่อผู้ประกอบการค้าย้ายสถานการค้า เลิกหรือโอนกิจการค้า หรือใบทะเบียนการค้าสูญหาย ผู้ประกอบการค้าจะต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานสรรพากร ณ สถานที่ซึ่งจดทะเบียนการค้าไว้เดิม ทราบภายใน 15 วัน นับแต่วันย้ายสถานการค้า เลิกหรือโอนกิจการค้าหรือวันที่ใบทะเบียนการค้าสูญหาย

การแจ้งขาย แจงเลิก แจงโอนกิจการค้าดังกล่าว ต้องแจ้งด้วยแบบ ภ.ค. 9 จำนวน 4 ฉบับ ขอความถูกต้องตรงกัน พร้อมทั้งต้องส่งคืนใบทะเบียนการค้า และบัตรประจำตัวผู้ประกอบการการค้าต่อเจ้าหน้าที่สรรพากรด้วย

การแจ้งขายสถานการค้า ผู้ประกอบการค้าจะต้องยื่นคำขอจดทะเบียนการค้า สำหรับสถานการค้าแห่งใหม่พร้อมกันด้วย

4. การทำบัญชีและการเก็บรักษา ผู้ประกอบการค้ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติดังนี้

4.1 ต้องทำบัญชีหลักฐานแสดงรายรับก่อนหักรายจ่าย ซึ่งต้องเสียภาษีการค้า และที่ไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีการค้าให้แล้วเสร็จภายใน 3 วัน นับแต่วันที่มียารับ

4.2 กรณีผู้ประกอบการค้าในฐานะเป็นผู้ผลิต ผู้ขายทอดแรก ผู้ขายทอด ผู้ประกอบการค้า ต้องทำบัญชีพิเศษ และบัญชีคุมสินค้าแสดงปริมาณวัตถุดิบ ปริมาณสินค้าที่ผลิตได้ซึ่งมีอยู่ ได้มา และจำหน่ายไป เป็นรายวันให้แล้วเสร็จภายใน 3 วัน

4.3 บัญชีแสดงรายรับ บัญชีพิเศษ และบัญชีคุมสินค้าต้องทำเป็นภาษาไทย ถ้าทำเป็นภาษาต่างประเทศต้องมีภาษาไทยกำกับ และต้องเก็บรักษาบัญชีดังกล่าวไว้ ณ สถานการค้าไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือถ้าจะเก็บรักษาไว้ที่อื่น ผู้ประกอบการค้าต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานประเมินทราบล่วงหน้าเป็นหนังสือ

4.4 บัญชีพิเศษ และบัญชีคุมสินค้าผู้ประกอบการค้าต้องจัดทำ หรือจัดพิมพ์ขึ้นใช้เอง แต่ต้องมีรายการและข้อความอย่างน้อยตามที่อธิบดีกรมสรรพากรกำหนด

5. การออกใบเสร็จรับเงินและการเก็บรักษาสำเนาใบเสร็จรับเงิน

เมื่อผู้ประกอบการค้าได้รับเงินหรือรับชำระราคาครั้งหนึ่งตั้งแต่ 10 บาทขึ้นไป แม้จะแบ่งชำระเป็นงวดหรือไม่ก็ตาม ผู้ประกอบการค้าจะต้องออกใบเสร็จรับเงินตามแบบที่กฎหมายกำหนดทันที ไม่ว่าจะมีการเรียกร้องหรือไม่ ใบเสร็จรับเงินดังกล่าวไม่ต้องปิดอากรแสตมป์ แต่ต้องทำต้นฉบับหรือสำเนาใบเสร็จรับเงินและเก็บรักษาไว้ ณ สถานการค้าไม่น้อยกว่า 5 ปี นับแต่วันที่ออกใบเสร็จรับเงิน

6. การชำระภาษีการค้าและสถานที่ชำระภาษี

6.1 ต้องยื่นแบบแสดงรายการการค้าตามแบบ ภ.ค. 4 จำนวน 1 ฉบับ ต่อเจ้าพนักงาน ณ สำนักงานสรรพากร อำเภอหรือเขตท้องที่ที่สถานการค้าตั้งอยู่ ถ้ามีสถานการค้าหลายแห่ง ให้แยกยื่นเป็นรายสถานการค้า เว้นแต่ จะได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมสรรพากร ให้ยื่นรวมกัน ณ กรมสรรพากร หรือสำนักงานสรรพากรอำเภอหรือเขตท้องที่แห่งหนึ่งแห่งใดก็ได้

ในเขตกรุงเทพมหานคร จะชำระที่กองคลัง กรมสรรพากร ถนนจักรพงษ์ เชียงสะพานพระปิ่นเกล้า ใกล้สนามหลวงก็ได้ เว้นแต่ การค้าประเภทการรับจ้าง ทำของสถานบริการอาบน้ำ นวดหรืออบตัว การทำโรงแรม ไนท์คลับ กัดตาคาร ดัดผม ตัดผม ตัดเย็บเสื้อผ้า ousseomรด เหล็กตัด ทำมุงลวด หรือการประกอบการค้าอย่างอื่นแต่มีกิจการดังกล่าวรวมอยู่ด้วย จะต้องยื่นรายการและชำระภาษีการค้า ณ สำนักงานสรรพากรเขตท้องที่ที่สถานการค้าตั้งอยู่

6.2 การยื่นแบบแสดงรายการการค้า ต้องยื่นภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไปไม่ว่าจะมีรายรับหรือไม่ ถ้ามีภาษีต้องเสีย ให้ชำระพร้อมกับการยื่นแบบแสดงรายการ แต่ถ้าเดือนใดมีรายรับไม่ถึง 2,000 บาท หรือคำนวณภาษีแล้วไม่ถึง 15 บาท ก็ไม่ต้องเสียภาษีการค้าสำหรับเดือนนั้น แต่ไม่รวมถึงกรณีผู้นำสินค้าเข้าประเทศหรือส่งสินค้าออกไปต่างประเทศ

6.3 สำหรับผู้นำสินค้าเข้าหรือส่งสินค้าออกไปต่างประเทศ ให้ยื่นแบบแสดงรายการ และชำระภาษีการค้า ณ คานศุลกากรที่นำสินค้าเข้าหรือที่ส่งสินค้าออก ถ้าเดือนภาษีใดไม่มีการนำเข้าหรือไม่มีการส่งออก ผู้นำเข้าหรือผู้ส่งออก ต้องยื่นแบบแสดงรายการการค้าตามแบบ ภ.ค. 4 ณ สำนักงานสรรพากรอำเภอ หรือเขตท้องที่ที่สถานการค้าตั้งอยู่ หรือ ณ กองคลัง กรมสรรพากร แล้วแต่กรณี

7. การเสียภาษีการค้าเป็นงวด

ในกรณีเป็นผู้ประกอบการค้าแผงลอย หรือผู้ประกอบการค้าที่ไม่เคยมีรายรับในเดือนใดถึง 30,000 บาท ถ้าประสงค์จะขอเสียภาษีการค้าเป็นงวดก็ได้ สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำร้องต่ออธิบดีกรมสรรพากร ถ้าอยู่ในจังหวัดอื่นให้ยื่นคำร้องต่อผู้ว่าราชการจังหวัดที่สถานการค้าตั้งอยู่ โดยใช้แบบ ภ.ค. 14 จำนวน 1 ฉบับ

8. ภาษีการค้าหัก ณ ที่จ่าย

ในกรณีเป็นผู้ประกอบการค้า ประกอบการค้าประเภทการรับจ้างทำของ ซึ่งได้แก่

- (ก) การรับพิมพ์ เย็บสมุดเอกสาร หรือทำปก
- (ข) การรับถ่าย ล้าง อัดหรือขยายรูป การทำมัลลอค การถ่ายทำหรือสร้างภาพยนตร์
- (ค) การปลูกสร้าง หรือการก่อสร้างทุกชนิด
- (ง) การรับโฆษณาด้วยวิธีการทุกชนิด
- (จ) การรับจ้างทำของอย่างอื่น

เฉพาะกรณีที่เป็นการรับจ้างทำของให้กับรัฐบาล องค์การของรัฐบาล เทศบาล สุขาภิบาล หรือองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่น หน่วยงานดังกล่าวจะหักภาษีการค้า ณ ที่จ่ายทันทีที่มีการจ่ายเงิน ภาษีที่ถูกหัก ณ ที่จ่ายนี้ผู้ประกอบการนำมาเครดิตภาษีการค้าในเดือนภาษีได้ โดยให้แสดงชื่อหน่วยงาน เลขที่ใบเสร็จหรือเลขที่ของฎีกาเบิกเงินจำนวน ภาษี วัน เดือน ปี ที่ถูกหักภาษีไว้ในแบบแสดงรายการการค้าด้วย

ในการเครดิตภาษีการค้านั้น หากยังมีภาษีการค้าหัก ณ ที่จ่ายเหลืออยู่อีก ก็ให้นำไปเป็นเครดิตในเดือนภาษีต่อไปได้อีกจนกว่าจะหมด

9. โฆษทางแพงและทางอาญา

โฆษทางแพง

1. กรณีประกอบการค้าโดยไม่จดทะเบียนการค้า ต้องเสียเบี้ยปรับ 2 เท่าของเงินภาษีที่ต้องเสียตลอดเวลาที่ไม่ได้จดทะเบียนการค้าหรือเป็นเงิน 200 บาทต่อเดือนแล้วแต่อย่างใดจะมากกว่า

2. กรณีไม่ยื่นแบบแสดงรายการการค้าภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไป ต้องเสียเบี้ยปรับ 2 เท่าของเงินภาษีที่ต้องเสีย

3. กรณียื่นแบบแสดงรายการการค้าไว้มิถูกต้อง หรือมีข้อผิดพลาดทำให้จำนวนภาษีที่ต้องเสียลดกลงไป ต้องเสียเบี้ยปรับอีก 1 เท่าของเงินภาษีที่ต้องเสีย

4. กรณีมีสินค้าเกินจากบัญชีคุมสินค้า จากบัญชีคุมสินค้า หรือมีสินค้าโดยไม่ทำ หรือไม่ลงบัญชีคุมสินค้า ในถือว่าเป็นการขายสินค้าให้เสียเบี้ยปรับอีก 2 เท่าของเงินภาษีจากรายรับของสินค้าที่ถือว่าเป็นขายนั้น

5. กรณีไม่ชำระภาษีภายในกำหนด นอกจากต้องเสียเบี้ยปรับแล้ว ยังจะต้องเสียเงินเพิ่มอีกร้อยละ 1 ต่อเดือนหรือเศษของเดือนของเงินภาษีที่ต้องเสียโดยไม่รวมเบี้ยปรับอีกด้วย

โทษทางอาญา

1. การหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากร อาจถูกดำเนินคดีอาญาซึ่งมีระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือน ถึง 7 ปี และปรับตั้งแต่ 2,000 บาท ถึง 200,000 บาท

2. การไม่จดทะเบียนการค้า ไม่แจ้งย้ายสถานการค้า ไม่แจ้งเลิกหรือโอนกิจการค้าภายในกำหนด มีความผิดต่อระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท

3. การไม่ขอใบแทนใบทะเบียนการค้าสูญหายภายในกำหนด ไม่แสดงใบทะเบียนการค้า ณ ที่เปิดเพียงซึ่งเห็นโคกนคในสถานการค้า มีความผิดต่อระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท

4. การไม่ทำบัญชีแสดงรายรับ ไม่ทำบัญชีคุมสินค้า ไม่เก็บรักษาบัญชีดังกล่าวไว้ ณ สถานการค้าเป็นเวลา 5 ปี หรือไม่แจ้งการเก็บบัญชีไว้อ่อน ไม่แจ้งขอความตามคำสั่งของอธิบดีกรมสรรพากร มีความผิดต่อระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

5. การไม่ยื่นแบบแสดงรายการการค้าภายในกำหนด มีความผิดต่อระวางโทษปรับไม่เกิน 2,000 บาท

6. การไม่ออกใบเสร็จรับเงิน หรือออกใบเสร็จรับเงินน้อยกว่าที่รับจริง มีความผิด
ต้องระวางโทษปรับ 500 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือทั้งปรับทั้งจำเป็นรายครั้งที่ไม่ออก
ใบเสร็จรับเงิน หรือที่ออกใบเสร็จรับเงินเป็นเท็จ

7. การไม่ทำ หรือไม่เก็บรักษาต้นขหรือสำเนาใบเสร็จรับเงินไว้ ณ สถานการค้า
เป็นเวลา 5 ปี มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท เป็นรายฉบับของใบเสร็จรับเงิน
ที่ไม่ได้ทำ หรือที่ไม่ได้เก็บรักษาต้นขหรือสำเนาใบเสร็จรับเงิน

ถ้าเดือน

ผู้ใดโดยรู้หรือโดยจงใจจงขอความเท็จ หรือให้ก้อยคำเท็จ หรือตอบคำถาม
ด้วยถ้อยคำอันเป็นเท็จ หรือนำพยานหลักฐานเท็จมาแสดงเพื่อหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากร หรือ
โดยความเท็จ โดยฉ้อโกงหรืออุบาย หรือโดยวิธีอื่นใดทำนองเดียวกัน หลีกเลี่ยงหรือพยายาม
หลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือน ถึง 7 ปี
และปรับตั้งแต่ 2,000 บาท ถึง 200,000 บาท

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ภาคผนวก

แบบนิตិกรรมสัญญาและพินัยกรรม ¹

หนังสือมอบอำนาจ

ทำที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

โดยหนังสือนี้ ข้าพเจ้า ..... อายุ ..... ปี

อยู่ที่ ..... ตรอก, ซอย ..... ถนน .....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

ได้มอบอำนาจให้แก่ ..... เป็นตัวแทนข้าพเจ้าในการ
ควบคุมดูแลและจัดการทรัพย์สินของข้าพเจ้า (ทั้งหมดในประเทศไทย หรือแต่เพียงบางส่วนในระบอบ
ให้ชัดเจนกว่า) ดังต่อไปนี้

ขอ 1. ที่จะเป็นผู้ควบคุมดูแล และจัดการทรัพย์สินรวมทั้งกิจการในที่ดิน และสิ่งปลูกสร้าง
ตลอดจนสิทธิต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว และที่ควรจะได้รับในกาลต่อไป ซึ่งข้าพเจ้ามีอยู่ในทรัพย์สินดังกล่าว
ข้างตนโดยทุกประการ

ขอ 2. ที่จะดูแลรักษาทรัพย์สิน ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างของข้าพเจ้าดังกล่าวทั้งหมด โดย
ใหม่อำนาจให้อาศัย ให้เช่า หรือกระทำการอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร และจำเป็น นอกจากนี้ใหม่
อำนาจใช้สิทธิของข้าพเจ้าในฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือเจ้าของที่ดินแทนข้าพเจ้าโดยทุกประการ
มีอาทิ เก็บและเรียกราคาเช่าแทนข้าพเจ้า รวมทั้งการระงับข้อพิพาททั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับกิจการดังกล่าว
ตลอดทั้งการดำเนินนิติกรรมสัญญา และบอกเลิกนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ด้วย

ขอ 3. ที่จะกระทำการเกี่ยวกับการประเมินและชำระภาษี ตลอดจนการอุทธรณ์การประเมิน
ของเจ้าพนักงาน และขอหรือเรียกดอกเบี้ยเงินซึ่งภาษีอากรอื่นได้รับชำระเกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวแล้ว
ถ้าหากมี

ขอ 4. นอกจากกิจการต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้ากล่าวมาแล้ว โดยหนังสือมอบอำนาจฉบับนี้ ข้าพเจ้า
ขอมอบให้ตัวแทนของข้าพเจ้าดังกล่าวมาข้างตนนี้ มีอำนาจที่จะกระทำการต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน
ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวแล้วในประการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

¹ ดร. อุทิศ มงคลนาวิน ปัญหากฎหมายสำหรับประชาชน กทม. ศรีเมืองการพิมพ์ 2516

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

1. ชายหรือจำนอง
2. ประนีประนอมยอมความ
3. มอบขอพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา
4. ใช้สิทธิทางศาลในทุกกรณี
5. ให้ความเห็นสามปັນไป

ข้อ 5. ในการดำเนินคดีในศาลนั้น ข้าพเจ้ามอบอำนาจให้ตัวแทนที่กล่าวนามมาแล้วข้างตน มีอำนาจแต่งตั้ง และถอดถอนนายความใด การแต่งตั้งนายความนั้น ให้ตัวแทนมีอำนาจแต่งตั้งให้ นายความมีสิทธิ และหน้าที่ดำเนินการในศาลทั่วไปตลอดจนการใช้สิทธิในทางจำหน่าคดี ยอมรับ ตามหลักฐานอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกร้อง ถอนฟ้อง ประนีประนอม ยอมความ สละสิทธิ ใช้สิทธิในการอุทธรณ์ หรือฎีกาหรือขอให้พิจารณาคดีใหม่ กับทั้งใหม่อำนาจที่จะรับสรรพเอกสาร ทรัพย์สิน หรือเงินจากศาล หรือจากกองบังคับคดีแพ่ง หรือจากกองบังคับคดีล้มละลาย ในฐานะผู้รับมอบอำนาจของข้าพเจ้าได้ เพื่อให้กิจการทุกอย่างสำเร็จไปด้วยดี

ข้อ 6. นอกจากนั้นข้าพเจ้ามอบให้ตัวแทนของข้าพเจ้าดังกล่าวมาแล้วข้างตน มีอำนาจ กระทำหนังสือแต่งตั้งบุคคลหนึ่ง หรือ หลายคนให้เป็นตัวแทนช่วงรับทำกิจการตามที่ข้าพเจ้ามอบหมาย นี้แต่อย่างหนึ่งอย่างเดียว หรือหลายอย่างแทนตัวของข้าพเจ้าที่กล่าวนามมาแล้วอีกต่อไปได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง หรือตลอดไปตามที่ตัวแทนที่ข้าพเจ้าแต่งตั้งขึ้นนั้นจะพิจารณาเห็นสมควร และเมื่อตัวแทน ช่วงที่ใดแต่งตั้งขึ้นนั้นกระทำการใดไปให้ถือเสมือนหนึ่งข้าพเจ้าได้กระทำความด้วยตนเอง

ข้อ 7. นอกจากกิจการที่ข้าพเจ้าได้มอบหมายมาแล้ว หากยังมีกิจการใด ๆ ที่ต้องกระทำ เกี่ยวเนื่องกับทรัพย์สินของข้าพเจ้าอีก เพื่อคุ้มครองหรือไต่มาซึ่งสิทธิใด ๆ หรือจัดการไปเพื่อบรรเทา ความเสียหายไม่ว่ากิจการนั้นจะต้องกระทำกับองค์การของรัฐบาล หรือบริษัทเอกชน หรือองค์การใด ๆ ตัวแทนของข้าพเจ้ายอมมีอำนาจกระทำใดทั้งสิ้น

เพื่อเป็นหลักฐาน ข้าพเจ้าจึงได้ลงชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยานข้างท้ายนี้

ลงชื่อ ..... ผู้มอบอำนาจ
 ลงชื่อ ..... ผู้รับมอบอำนาจ
 ลงชื่อ ..... พยาน
 ลงชื่อ ..... พยาน

หมายเหตุ หนังสือมอบอำนาจฉบับนี้ไต่มอบอำนาจอย่างกว้างขวาง เพราะฉะนั้นถ้าขอความตอนใดผู้มอบอำนาจไม่ประสงค์จะมอบอำนาจ จะตัดขอความนั้นออกเสียก็ได้

หนังสือแสดงความยินยอมของสามี

ทำที่ .....

หนังสือแสดงว่า ข้าพเจ้านาย .....

อายุ ..... ปี ยินยอมให้ (นามภริยาซึ่งจะให้ความยินยอม) .....

ซึ่งเป็นภริยาของข้าพเจ้า และซึ่งมีอายุ ..... ปี ทำนิติกรรม และหรือกิจการที่ต่อไปนี้ได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมของข้าพเจ้าอีก

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ เมื่อวันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ลงชื่อ ..... สามีผู้ให้ความยินยอม

ลงชื่อ ..... พยาน

หมายเหตุ ให้ระบุกิจการ หรือนิติกรรมที่จะให้ความยินยอมลงให้ชัดเจนในข้อต่าง ๆ เช่น

1. ให้ความยินยอมให้ทำการขายที่ดินโฉนดที่ ..... อยู่ที่บ้านเลขที่ .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... เนื้อที่ ..... ไร่

2. ให้ความยินยอมให้ทำการกู้ยืมเงิน ภายในวงเงินไม่เกิน ..... บาทได้

3. ให้ความยินยอมให้เป็นผู้ถือหุ้น และเป็นกรรมการในตำแหน่งต่าง ๆ หรือเจ้าหน้าที่

ของบริษัท ..... จำกัดได้

4. ....

5. ....

สัญญาซื้อขาย

ทำที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ข้าพเจ้า ..... อายุ ..... ปี อยู่ที่ .....

ครอบครัว/ชื่อ ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด .....

ขอให้สัญญาไว้กับ ..... อายุ ..... ปี อยู่ที่ .....

ครอบครัว/ชื่อ ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ซึ่งต่อไปในที่นี้จะ

เรียกว่า "นายหนา" คงขอความต่อไป

ขอ 1. ข้าพเจ้ามีความประสงค์จะขายที่ดินโฉนดที่ ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... จึงมอบให้นายหนาเป็นผู้ติดต่อซื้อขาย

เพื่อให้ข้าพเจ้าได้เขาทำสัญญาซื้อขายที่ดินแปลงนี้ให้เสร็จสิ้นไป

ขอ 2. ถ้าข้าพเจ้าสามารถขายที่ดินแปลงนี้แก่ผู้ซื้อตามที่นายหนาซื้อขายได้ในราคาไม่

ต่ำกว่า ..... บาท (.....)

ข้าพเจ้ายินยอมจ่ายค่านายหนาให้แก่นายหนา ในอัตรา ..... เปอร์เซ็นต์ของ

เงินจำนวนที่กล่าวมาแล้ว

ขอ 3. ถ้านายหนาสามารถซื้อให้ข้าพเจ้าขายที่ดินรายนี้ได้ในราคาสูงกว่าที่กำหนดไว้

ในข้อ 2 ข้าพเจ้ายินยอมยกเงินส่วนที่เกินนี้ให้แก่นายหนา แต่นายหนาต้องเป็นผู้เสียค่าธรรมเนียม

การโอนกรรมสิทธิ์ ค่าฤชากร ค่าภาษี และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่ทางราชการเรียกเก็บ จากจำนวน

เงินส่วนที่เกินนี้ด้วยตนเองทั้งสิ้น

ขอ 4. การชำระค่านายหนา ข้าพเจ้าจะชำระให้ทันทีที่ข้าพเจ้าได้เขาทำสัญญาซื้อขาย

กับผู้ซื้อ และรับชำระเงินจากผู้ซื้อเรียบร้อยแล้ว (หรือจะชำระให้เป็นงวด ๆ ตามแต่จะตกลงกันได้)

ขอ 5. สัญญานายหนาดังนี้ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ลงชื่อ ..... ผู้ให้สัญญา

ลงชื่อ ..... นายหนา

ลงชื่อ ..... พยาน

ลงชื่อ ..... พยาน

- หมายเหตุ 1. จะโอนหมายลงลายมือชื่อขายหรือไม่ก็ได้
 2. จะตัดหรือเติมข้อความที่ต่อท้ายก็ได้
 3. ถ้านายหนาตามธรรมเนียมอีกกัน 5 เปอร์เซ็นต์เป็นอย่างสูง

สัญญาซื้อขาย

ทำที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ข้าพเจ้า ..... อายุ ..... ปี อยู่ที่ .....

ตรอก/ซอย ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ขอทำหนังสือฉบับนี้ให้ไว้แก่

นาย/นาง/นางสาว ..... ซึ่งต่อไปในที่นี้จะเรียกว่า "ผู้ใหญ่" เพื่อ

แสวงหาข้าพเจ้าใ้กู้เงินผู้ใหญ่ไปเป็นเงิน ..... บาท (.....)

และไ้รับเงินจำนวนนี้ไปเรียบร้อยแล้วคงแ่ตามตกลงในสัญญานี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมชำระดอกเบี้ย
 ให้แก่ผู้ใหญ่ร้อยละ 15 ต่อปี (ร้อยละหาสิ่ง หรือสิ่งละหนึ่งบาทต่อเดือน)

ข้าพเจ้าสัญญาว่าจะชำระเงินต้นคืนแก่ผู้ใหญ่เสร็จสิ้นไปภายในวันที่ ..... เดือน .....

พ.ศ. .... ส่วนดอกเบี้ยนั้น ข้าพเจ้าจะชำระให้แก่ผู้ใหญ่ภายในวันที่ ..... ของ

ทุก ๆ เดือนจนกว่าจะชำระเงินต้นเสร็จสิ้นไป

(หรืออาจทำสัญญาในรูปการผ่อนชำระ โดยระบุว่า "ข้าพเจ้าสัญญาว่าจะผ่อนชำระเงินต้น

และดอกเบี้ยให้แก่ผู้ใหญ่เป็นรายเดือนทุกเดือน เป็นเงินเดือนละ ..... บาท พงษ์จนกว่าจะ

ชำระหนี้เงินกู้อย่างไรเสร็จสิ้นไป แต่ต้องไม่เกิน ..... ปี นับจากวันที่ตกลงในสัญญานี้ได้)

หากข้าพเจ้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ข้างตน ข้าพเจ้ายินยอมให้ผู้ใหญ่ออกเล็ก

สัญญาและเรียกเงินต้นและดอกเบี้ยที่ค้างชำระคืนได้ทันที

.....
 ..... ผู้
 ..... พยาน

หมายเหตุ

1. สัญญาจะเขียนด้วยลายมือของผู้หรือบุคคลอื่น หรือพิมพ์ลงใด แต่ผู้เองต้องลงลายมือชื่อในฐานะผู้
2. จะมีพยานหรือไม่ก็ได้ แต่ให้ผู้เขียนหนังสือไม่ได้ และต้องใช้วิธีลงลายพิมพ์นิ้วมือแล้ว จะต้องมีพยานลงลายมือชื่อสองคน
3. ถ้าผู้เป็นหนี้มีสามี ภรรยาให้สามีให้ความยินยอมด้วย และวิธีง่ายที่สุดได้แก่การให้สามีลงชื่อในฐานะเป็นพยานในสัญญา
4. สัญญาไม่จำเป็นต้องลงลายมือชื่อผู้ใดก็ได้

แบบที่ 2

สัญญา

ทำที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ.....

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้นระหว่าง ..... อายุ ..... ปี

อยู่ที่ ..... ตรอก/ซอย ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ซึ่งต่อไปในที่นี้จะเรียกว่า

"ผู้ใหญ่" ฝ่ายหนึ่ง กับ ..... อายุ ..... ปี อยู่ที่ .....

ตรอก/ซอย ..... ถนน ..... ตำบล ..... อำเภอ .....

จังหวัด ..... ซึ่งต่อไปในที่นี้จะเรียกว่า "ผู้" อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายตกลงทำ

สัญญากัน ดังต่อไปนี้

ขอ 1. ผู้ใหญ่ตกลงใหญ่และผู้ตกลงเงินจากผู้ใหญ่เป็นเงิน .....

(.....) และผู้ได้รับเงินจำนวนนี้ไปถูกต้องเรียบร้อยแล้ว

ขอ 2. ผู้สัญญาว่าจะชำระดอกเบี้ยแก่ผู้ใหญ่ในอัตราร้อยละ .....

คิดจำนวนจากเงินต้นที่ยังค้างชำระ โดยจะนำดอกเบี้ยไปชำระให้แก่ผู้ใหญ่ ณ ภูมิลำเนาของผู้ใหญ่

หรือ ณ สถานที่ซึ่งผู้ใหญ่จะใดกำหนดขึ้น เป็นรายเดือน ๆ ละ .....

บาท ภายในวันที่ .... ของเดือนปฏิทินทุกเดือนจนกว่าจะชำระเงินต้นเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว

ขอ 3. ผู้สัญญาว่า จะผ่อนชำระเงินต้นให้แก่ผู้ใหญ่เป็นรายเดือน ๆ ละไม่ต่ำกว่า ..... บาท (.....) และไม่อาจงดจะเป็นเช่นไรก็ตามผู้จะต้องชำระเงินที่ผู้ใหญ่เส็จสิ้นไปภายในวันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ขอ 4. ผู้ให้สัญญาว่า ถ้าผู้ไม่ปฏิบัติตามสัญญาไม่ว่าขอใดขอหนึ่ง ผู้ใหญ่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาและเรียกดอกเบี้ยผู้ชำระเงินต้น และดอกเบี้ยที่ค้างชำระคืนให้แก่ผู้ใหญ่ทันที และผู้ยินยอมชำระค่าเสียหายต่าง ๆ ในการเรียกร้องทวงถาม รวมทั้งค่าทนายความและค่าธรรมเนียมในการฟ้องร้องทั้งสินให้แก่ผู้ใหญ่ออกด้วย

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้นเป็นสองฉบับ มีข้อความตรงกัน ผู้สัญญาทั้งสองฝ่ายยึดถือไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับและเห็นว่าถูกต้องตรงตามเจตนาแล้ว จึงตกลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ ..... ผู้ใหญ่
ลงชื่อ ..... ผู้
ลงชื่อ ..... พยาน
ลงชื่อ ..... พยาน

หมายเหตุ 1. การรู้หมายเหตุในตอนท้ายสัญญานี้มีแบบที่ 1
2. ถ้าผู้ใหญ่ต้องการให้มีบุคคลหรือทรัพย์สินเป็นประกันในการกู้ยืม อาจระบุข้อความต่อไปนี้เป็นข้อ 4 ของสัญญาได้

ขอ 4. เพื่อเป็นหลักประกันในการกู้ยืม นาย/นาง/นางสาว .....
โดยยินยอมเป็นผู้ค้ำประกันการกู้ยืมเงินนี้ ดังปรากฏรายละเอียดตามสัญญาค้ำประกันต่อท้ายสัญญาฉบับนี้
หรือ ถ้าผู้หลักหรือทรัพย์สินเป็นประกัน อาจระบุข้อความต่อไปนี้เป็นข้อที่ 4 ของสัญญาได้
ขอ 4. เพื่อเป็นหลักประกันผู้กู้ยืม .....
.....
.....

ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้แต่ผู้เดียว ผู้ใหญ่ใหญ่ยึดถือไว้เป็นประกัน จนกว่าผู้ใหญ่จะได้รับชำระหนี้ที่ค้างชำระเส็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว

สัญญาเช่าประกัน

ทำที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ข้าพเจ้า ..... อายุ ..... ปี อยู่

ตรอก/ซอย ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ซึ่งต่อไปในหนังสือจะเรียกว่า "ผู้เช่าประกัน"

ขอทำหนังสือฉบับนี้ให้ไว้แก่ นาย/นาง/นางสาว ..... ซึ่งต่อไปในหนังสือจะเรียกว่า "ผู้ใหญ่" เพื่อเป็นหลักประกันสำคัญขอความมั่นคงต่อไป

ขอ 1. ตามที่ นาย/นาง/นางสาว ..... (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า "ผู้เช่า") ใ้เงินผู้ใหญ่ เป็นเงิน ..... บาท (.....

ตามสัญญาฉบับลงวันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .... นั้น

ผู้เช่าประกันยอมเช่าค่าประกันผู้เช่าโดยขอสัญญาว่า ถ้าผู้เช่าผิดไม่ใช้เงินให้แก่ผู้ใหญ่ หรือผู้เช่าผิดสัญญา ขอลิขของตนเองเป็นเหตุใหญ่ใหญ่บอกเลิกสัญญาและเรียกใหญ่ผู้เช่าชำระหนี้แล้ว ผู้เช่าประกันยอมรับผิดชอบชำระเงินบรรเทาที่ผู้เช่าชำระแก่ผู้ใหญ่ รวมทั้งดอกเบี้ยชำนธรรมนิยม ถ้าการระคิดพัน และถ้าเสียหายใด ๆ ทั้งสิ้น ให้แก่ผู้ใหญ่จนครบถ้วนในทันที โดยผู้เช่าไม่ต้องเรียกร้องเอาจากผู้เช่าโดยตรงก่อนก็ได้

ขอ 2. ถ้าผู้เช่าผ่อนเวลาการชำระหนี้ให้แก่ผู้เช่า โดยจะแจ้งหรือไม่แจ้งใหญ่ผู้เช่าประกัน ทราบกตามผู้เช่าประกันเป็นอันยอมตกลงควมกับการให้ผ่อนเวลาเช่นนั้นทุกครั้งไปและมีให้ถือเอาการผ่อนเวลาเช่นนั้น เป็นเหตุปลดเปลื้องความรับผิดชอบของผู้เช่าประกันเป็นอันขาด

ขอ 3. เพื่อเป็นหลักประกันความรับผิดชอบตามสัญญา ผู้เช่าประกันยอมมอบ .....

..... ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้เช่าประกัน แต่ผู้เช่าใหญ่ยึดถือไว้เป็นประกัน จนกว่าผู้เช่าใหญ่จะไดรับชำระหนี้ทางชำระเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว

ผู้เช่าประกันใดเข้าใจขอความในสัญญาตลอดแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ ..... ผู้เช่าประกัน

ลงชื่อ ..... พยาน

ลงชื่อ ..... พยาน

หมายเหตุ ขอ 3. ของสัญญานี้ถ้าไม่ต้องการจะตัดออกก็ได้

สัญญาเช่าบ้าน

สัญญานี้ทำที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ระหว่าง ..... อายุ ..... ปี อยู่ที่ .....

ตรอก/ซอย ..... ถนน ..... เรียกว่า "ผู้ใหญ่เขา" ฝ่ายหนึ่งกับ

..... อายุ ..... ปี อยู่ที่ ..... ตรอก/ซอย .....

ถนน ..... อำเภอ ..... จังหวัด ..... ซึ่งต่อไป

ในสัญญานี้จะเรียกว่า "ผู้ใหญ่" อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายตกลงทำสัญญากันไว้ขอความดังต่อไปนี้

ขอ 1. ผู้ใหญ่เขาตกลงให้เช่า และผู้เช่าตกลงรับเช่าบ้านเลขที่ .....

ซึ่งอยู่ถนน ..... ตรอก/ซอย ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... มีกำหนดเวลา ..... ปี

(.....) นับตั้งแต่วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ถึงวันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .... และผู้เช่ายอมเสียค่าเช่า

ให้เดือนละ ..... บาท (.....)

ขอ 2. ผู้เช่าสัญญาว่า

(1) จะชำระค่าเช่าล่วงหน้าภายในวันที่ ..... ของเดือนทุก ๆ เดือนไป

(2) เมื่อผู้เช่าประสงค์จะคิดแปลงหรือก่อสร้างเพิ่มเติมสถานที่เช่า จะต้องเสนอ

แบบแปลนและรายการให้ผู้ใหญ่เขาพิจารณา เมื่อผู้ใหญ่เขาให้ความยินยอมเป็นหนังสือแล้ว จึงจะทำได้

บรรดาสิ่งที่มีผู้เช่านำมาติดตั้งในสถานที่เช่า ถ้ามีลักษณะเป็นสิ่งติดตรึงกับตัวอาคารหรือ

ที่ดินบริเวณที่เช่าแล้ว ผู้เช่าจะขูดหรือรื้อถอนไปไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้ใหญ่เขา

(3) ผู้เช่ายอมให้ผู้ใหญ่เขาหรือตัวแทนของผู้ใหญ่เขาเขาไปตรวจบ้านและสถานที่เช่า

ได้เสมอ

(4) ถ้าผู้เช่าจะทำประกันอัคคีภัยทรัพย์สินอย่างไรในสถานที่เช่า ผู้เช่าต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้ใหญ่เขาก่อนจึงจะทำได้

(5) ผู้เช่าสัญญาว่า จะสงวนรักษาอาคารและส่วนประกอบรวมทั้งอุปกรณ์หลาย และเครื่องตกแต่งอาคารและสถานที่เช่าให้อยู่ในสภาพอันบำรุงรักษาอย่างดีตามที่ควรแก่สภาพสิ่งของนั้น ๆ และจะทำการซ่อมแซมเล็กน้อยตามที่จำเป็นเพื่อการสงวนรักษาทรัพย์สินดังกล่าวนั้นด้วย

(6) ผู้เช่าจะไม่ให้เช่าช่วง และไม่ยอมให้บุคคลอื่นนอกจากบุคคลในครอบครัวของผู้เช่าเช่าอยู่ในบ้านและที่ดินที่เช่า

(7) ผู้เช่าจะไม่ประพฤติก่อและกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นที่รำคาญแก่เพื่อนบ้านใกล้เคียง หรือกระทำความเสียหายจะเป็นอันตรายแก่สถานที่เช่าหรืออาจเป็นอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้ให้เช่าหรือผู้ใดที่เกี่ยวเนื่อง และจะไม่กระทำหรือให้ผู้อื่นกระทำการตั้งโรงหมิงนกรโสเภณีหรือกระทำการอันผิดกฎหมายในตึกเช่านี้

ข้อ 3. ผู้ให้เช่าสัญญาว่า

(1) จะออกใบรับเงินค่าเช่าทุกราวที่รับชำระค่าเช่า

(2) จะเป็นผู้เสียภาษีโรงเรือนและที่ดินตามกฎหมาย

(3) จะทำการซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าตามหน้าที่ของผู้ให้เช่า เว้นแต่การซ่อมแซมเล็กน้อยเพื่อสงวนรักษาทรัพย์สินอันเป็นหน้าที่ของผู้เช่าดังกล่าวในข้อสอง (5)

ข้อ 4. ถ้าผู้เช่าไม่ปฏิบัติตามสัญญาเช่านี้ ในวาคายเหตุใด ๆ ผู้ให้เช่ามีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าใดทันที นอกจากนั้นถ้าผู้เช่าถูกศาลสั่งยึดทรัพย์สิน ให้ถือว่าสัญญานี้เป็นอันเลิกกันทันที โดยผู้ให้เช่าไม่ต้องบอกกล่าว

สัญญานี้ทำขึ้นสองฉบับ มีข้อความตรงกัน คู่สัญญาฝ่ายคือ iva ฝายละฉบับ เพื่อเป็นหลักฐาน คู่สัญญาใดลงนามไว้ก่อนหน้าพยาน

ลงชื่อ	ผู้ให้เช่า
ลงชื่อ	ผู้เช่า
ลงชื่อ	พยาน
ลงชื่อ	พยาน

หมายเหตุ 1. กำหนดเวลาเช่าแต่ละครั้งไม่ควรเกิน 3 ปี ถ้าเกิน 3 ปีควรไปจดทะเบียนการเช่าที่อำเภอ

2. ผู้ให้เช่าหรือผู้เช่าเป็นหญิงมีสามี การให้สามีให้ความยินยอมด้วย โดยจะใช้วิธีลงชื่อเป็นพยานก็ได้

สัญญาเช่าที่ดิน

สัญญานี้ทำที่ ..... เมื่อวันที่ ..... เดือน .....

พ.ต. .... ระหว่าง ..... อายุ ..... ปี อยู่บ้าน
เลขที่ ..... ตรอก/ซอย ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า
"ผู้เช่า" อีกฝ่ายหนึ่งกับ ..... อยู่บ้านเลขที่ .....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด ..... ซึ่งต่อไปใน
สัญญานี้จะเรียก "ผู้เช่า" อีกฝ่ายหนึ่งทั้งสองฝ่ายตกลงทำสัญญาเช่าไว้ มีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ผู้ให้เช่าตกลงให้เช่า และผู้เช่าตกลงเช่าที่ดินเลขที่ .....

ถนน ..... ตำบล ..... อำเภอ .....

จังหวัด ..... เพื่อใช้เป็นสำนักงานประกอบการค้า มีกำหนดเวลา .....

ปี (.....) นับตั้งแต่วันที่ ..... เดือน .....

พ.ต. .... และผู้เช่ายอมเสียค่าเช่าให้เดือนละ ..... บาท

(.....)

ข้อ 2. ผู้เช่ายอมชำระค่าเช่าให้แก่ผู้ให้เช่าเป็นการล่วงหน้าภายในวันที่ .....

ของเดือนทุก ๆ เดือน

ข้อ 3. ในวันทำสัญญานี้ ผู้เช่าได้ชำระและ ผู้ให้เช่าได้รับชำระเงินไว้เป็นประกันการปฏิบัติตามสัญญา เมื่อสัญญาเช่าได้สิ้นสุดลงและผู้เช่าได้ปฏิบัติตามสัญญาถูกต้องเรียบร้อย และทรัพย์สินที่เช่าไม่มีความเสียหายอย่างใดแล้ว ผู้ให้เช่าจะคืนเงินจำนวนนี้ให้

เมื่อการเช่าสิ้นสุดลง ถ้าปรากฏว่าทรัพย์สินที่เช่าได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำของผู้เช่าและหรือบริวารของผู้เช่าและผู้เช่ามิได้จัดการซ่อมแซมให้คืนที่อยู่ในสภาพเดิมผู้เช่ามีสิทธิยึดเงินประกันไว้เป็นค่าซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่า เหลือเท่าใดจึงคืนให้ผู้เช่าไป หากเงินประกันไม่พอกับค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมให้เช่ามีสิทธิเรียกร้องเงินจากผู้เช่า เพิ่มขึ้นจนครบจำนวนค่าซ่อมแซมนั้น ๆ

ขอ 4. ผู้ให้เช่าเป็นผู้ชำระค่าภาษีอากรต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลหรือเทศบาลเรียกเก็บจากอาคารที่เช่าเอง

ขอ 5. ผู้เช่าจำต้องส่งทรัพย์สินที่เช่านั้น เสนอกับวิญญูชนจะพึงส่งทรัพย์สินของตนเอง และต้องบำรุงรักษาพวงทำการซ่อมแซมเล็กน้อยด้วย

ขอ 6. ผู้เช่าขอมให้อุ้ให้เช่าหรือตัวแทนของผู้ให้เช่าเขาตรวจดูสถานที่เช่าใดเสมอในเวลานอนสมควร

ขอ 7. ถ้าผู้เช่าประสงค์จะคิดแปลงก่อสร้างเพิ่มเติมสถานที่เช่านั้น จะต้องเสนอแบบแปลนรายการให้ผู้ให้เช่าพิจารณา เมื่อผู้ให้เช่าให้ความยินยอมเป็นหนังสือแล้ว ผู้เช่าจึงจะทำได้ สิ่งก่อสร้างเพิ่มเติมในใดตกเป็นของผู้ให้เช่าทันที ผู้เช่าจะรื้อถอนไปไม่ได้

ขอ 8. บรรดาสิ่งที่มีผู้เช่านำมาตกแต่งในสถานที่เช่า ถ้าเป็นสิ่งที่ติดตรึงตรากับตัวตึกแล้ว เมื่อสัญญาเลิกกันหรือสัญญาสิ้นอายุลง ผู้เช่าจะรื้อถอนไปไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของผู้ให้เช่า

ขอ 9. ผู้เช่าสัญญาว่าจะทำอาคารที่เช่านี้ไปประกันอัคคีภัยไว้เป็นเงิน ..... บาท (.....) กับบริษัทที่ผู้ให้เช่าเห็นชอบด้วย โดยผู้เช่าเป็นผู้เสียเบี้ยประกัน และระบุชื่อผู้ให้เช่าเป็นผู้รับประโยชน์เช่นตามกรมธรรม์ประกันภัยนั้น และมอบกรมธรรม์ประกันภัยนั้นให้ผู้ให้เช่ายึดถือไว้

การประกันนี้โดยประกันเป็นระยะคิดดอกเบี้ยไปตลอดอายุสัญญาเช่านี้

ขอ 10. ผู้ให้เช่าสัญญาว่าเมื่อครบกำหนดอายุการเช่าตามสัญญาแล้ว หากผู้เช่าประสงค์จะขอต่อสัญญาเช่าต่อไปอีก ผู้ให้เช่าก็ขงความยินยอมที่จะต่ออายุสัญญาให้ โดยผู้เช่าจะต้องแจ้งความจำนงยืนยันขอต่ออายุสัญญาเช่านี้ไปยังผู้ให้เช่า ณ ฤกษ์มีคำเนาที่มอบความแก่ผู้ให้เช่าจะใดมีหนังสือแจ้งให้ผู้เช่าทราบ เมื่อผู้เช่าใดแจ้งความจำนงเป็นหนังสือยืนยันไปยังผู้ให้เช่า ดังกล่าวในวรรคต้นแล้ว ผู้ให้เช่าจะปฏิเสธมิได้ และผู้ให้เช่าขอมให้ถือว่าความจำนงขอต่ออายุสัญญาเช่าดังกล่าวแล้วก่อให้เกิดสัญญาเช่ามีอายุต่อไปอีก ..... ปี นับตอจากวันสิ้นอายุสัญญาเช่านี้

ข 11. ถ้าผู้เช่าเลิกสัญญาเช่าก่อนครบกำหนดตามสัญญาปกติ หรือผู้เช่าไม่ปฏิบัติตามสัญญาโดย เหตุใด ๆ จนเป็นเหตุให้ผู้ให้เช่าต้องไปสิทธิบอกเลิกสัญญาเสียก็จะกล่าวในข้อต่อไป กติ ผู้ให้เช่ามีสิทธิรับเงินประกันตามที่กล่าวในข้อสามไว้ทั้งหมด

ข 12. ถ้าผู้เช่าไม่ปฏิบัติตามสัญญาไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ผู้ให้เช่ามีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าได้ทันที นอกจากนั้นในระหว่างอายุสัญญาเช่านี้ ถ้าผู้เช่าถูกยึดทรัพย์ตามคำสั่งศาลให้สัญญาเช่า เป็นอันเลิกกันทันที โดยผู้ให้เช่าไม่ต้องบอกกล่าว

สัญญาทำขึ้นเป็นสองฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน คู่สัญญาต่างเข้าใจความในสัญญาดี แล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าพยาน และยึดถือไว้ฝ่ายละฉบับ

ลงชื่อ	ผู้ให้เช่า
ลงชื่อ	ผู้เช่า
ลงชื่อ	พยาน
ลงชื่อ	พยาน

- หมายเหตุ**
- กำหนดเวลาการเช่าแต่ละครั้งไม่ควรเกิน 3 ปี ถ้าเกิน 3 ปี ควรไปจดทะเบียนการเช่าต่ออำเภอ
  - ถ้าผู้ให้เช่า หรือผู้เช่าเป็นหญิงมีสามี ควรให้สามีให้ความยินยอมด้วย โดยจะใช้วิธีในลงชื่อเป็นพยานก็ได้

สัญญาจะซื้อจะขายที่ดิน

ทำที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

สัญญาทำขึ้นระหว่าง ..... อยูบ้านเลขที่ .....

ถนน ..... ตำบล ..... อำเภอ .....

จังหวัด ..... ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า "ผู้จะขาย" ฝ่ายหนึ่ง กับ .....

..... อยูบ้านเลขที่ ..... ถนน .....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า "ผู้จะซื้อ" อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายตกลงทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินกัน

ไว้ และมีข้อความดังต่อไปนี้

ขอ 1. ผู้จะขายตกลงขายและผู้จะซื้อตกลงซื้อที่ดินของผู้ขาย โฉนดเลขที่ .....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

เป็นเนื้อที่ ..... ไร่ ในราคาตารางวาละ .....

(.....) รวมทั้งสิ้นเป็นเงิน .....

(.....)

ในวันทำสัญญานี้ ผู้จะซื้อไ้ยอมเงินมัดจำให้ผู้จะขายรับไปแล้วเป็นจำนวน .....

บาท (.....) โดยเงินสด/เช็คธนาคาร .....

เลขที่ ..... ลงวันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ขอ 2. ผู้จะซื้อสัญญาว่าเงินค่าที่ดินซึ่งยังคงชำระอยู่อีก .....

(.....) นั้น ผู้จะซื้อจะชำระให้แก่ผู้จะขายให้เป็นการครบถ้วนภายใน

กำหนด ..... วัน (.....) นับแต่วันทำสัญญานี้เป็นต้นไป และผู้

จะขายสัญญาว่าจะจัดการโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้จะซื้อให้เป็นการ เรียบร้อยในวันเดียวกันนั้น

ขอ 3. ถ้าผู้จะซื้อผิดสัญญาไม่ว่าจะชำระราคาที่ทางออกกลางในข้อสองแห่งสัญญาภายในกำหนด ผู้จะชื้อยอมให้ผู้จะขายรับเงินมัดจำตามที่กล่าวในข้อหนึ่งนั้นไว้ทั้งสิ้น และถ้าผู้จะขายผิดสัญญา ผู้จะขายยอมให้ผู้จะชื้อบังคับกับผู้จะขายให้ปฏิบัติตามสัญญาข้อนี้ ทั้งนี้ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้จะชื้อในอันที่จะเรียกค่าเสียหายจากผู้จะขาย ถ้าหากพึงจะมี และโดยที่การตกลงจะชื้อจะขายรายนี้เป็นการขายเหมา ผู้สัญญาจึงตกลงกันว่า หากปรากฏในภายหลังว่า เนื้อตามโฉนดที่ชื้อจะขายกันนั้นมากหรือน้อยกว่าตามที่ปรากฏในโฉนดก็ตาม ผู้สัญญาจะไม่เรียกร้องค่าทอนเพิ่มหรือคืนต่อกัน

สัญญาทำขึ้นเป็นสองฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน ผู้สัญญาทราบข้อความในสัญญาโดยตลอด เห็นเป็นการถูกต้องตามความประสงค์แล้วจึงพร้อมกันลงลายมือชื่อไว้สำคัญต่อหน้าพยาน และยักถือไว้ฝ่ายละฉบับ

ลงชื่อ ..... ผู้จะขาย
 ลงชื่อ ..... ผู้จะชื้อ
 ลงชื่อ ..... พยาน
 ลงชื่อ ..... พยาน

- หมายเหตุ**
1. ผู้สัญญาอาจเพิ่มเติมข้อความหรือรายละเอียดอื่น ๆ ลงในสัญญานี้ก็ได้ตราแต่ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย
  2. ถ้าผู้ขาย หรือผู้จะชื้อเป็นหญิงมีสามี ควรให้สามีให้ความยินยอมเป็นหนังสือด้วยวิธีที่สะดวกที่สุด โฉนดการที่สามีลงลายมือชื่อในฐานะพยานในสัญญา

สัญญาซื้อขายที่ดิน

ทำที่ .....

วันที่ .... เดือน ..... พ.ศ. ....

สัญญาทำขึ้นระหว่าง ..... อายุ ..... ปี

ตั้งบ้านเรือนอยู่เลขที่ ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า "ผู้ชาย" ฝ่ายหนึ่ง กับ ..... อายุ ..... ปี ตั้งบ้านเรือน

อยู่เลขที่ ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า "ผู้หญิง" อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงทำสัญญากันและมีข้อความต่อไปนี้

ขอ 1. ผู้ชายตกลงขายและผู้หญิงตกลงซื้อที่ดินรวม ..... แปลง หมายเลขแผนผังที่ ..... ดังปรากฏตามแผนผังท้ายสัญญานี้ เนื้อที่ประมาณ .....

ตารางวา ซึ่งอยู่ที่ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด ..... เป็นเงินรวมทั้งสิ้น ..... บาท (.....)

ขอ 2. ผู้ซื้อได้ชำระและผู้ชายได้รับชำระเงินมัดจำไว้จากผู้ซื้อในวันทำสัญญานี้แล้ว เป็นเงิน ..... บาท (.....)

โดยชำระกาย ..... บาท (.....)

ขอ 3. ราคาที่ดินส่วนที่เหลืออีกจำนวน ..... บาท (.....) ผู้ซื้อตกลงจะผ่อนชำระให้ ๓ งูมีค่านาของผู้ชายให้เสร็จสิ้นภายในกำหนด .....

ปี โดยชำระเป็นรายเดือน ๆ ละ ..... บาท (.....) การชำระเงินให้ชำระภายในวันที่ ..... ของทุกเดือน เริ่มตั้งแต่ เดือน ..... พ.ศ. .... เป็นต้นไป

ขอ 4. ผู้ขายอนุญาตให้ผู้ซื้อเช่าครอบครองใช้สิทธิปลูกสร้างในที่ดินแปลงที่ซื้อขายกันได้ ตามความต้องการของผู้ซื้อนับตั้งแต่วันที่สัญญาเป็นต้นไป

ขอ 5. ในระหว่างการผ่อนชำระค่าที่ดินเป็นรายเดือน หากผู้ซื้อมีความประสงค์จะโอน สิทธิการซื้อที่ดินให้แก่บุคคลอื่น ผู้ซื้อต้องขอความยินยอมจากผู้ขายก่อนและผู้ซื้อยอมให้ผู้ขายมีสิทธิเรียก ค่าธรรมเนียมการทำสัญญาเปลี่ยนตัวผู้ซื้อจากผู้รับโอนได้เป็นเงิน .....

ขอ 6. ผู้ขายสัญญาว่าจะจัดการก่อสร้างถนน ..... ขนาดกว้าง ..... เมตร ให้ผ่านหน้าที่ดินที่ซื้อขาย พร้อมที่จะติดตั้งสายไฟฟ้าและท่อน้ำประปาให้ผ่านหน้าที่ดินแปลงที่ซื้อขายกันตามสัญญา ให้แล้วเสร็จภายในกำหนด .....

ขอ 7. หากผู้ขายผิดสัญญา ผู้ซื้อที่มีสิทธิบังคับซื้อและเรียกค่าเสียหายได้ และหากผู้ซื้อผิดนัดไม่ชำระเงินที่ค้างตามงวดที่กำหนดไว้ ผู้ซื้อยินยอมให้ถ้อยคำผู้ซื้อผิดสัญญายอมให้ผู้ขายริบเงินมัดจำ และเงินที่ผ่อนชำระไว้ทั้งหมดทันที และผู้ซื้อต้องส่งมอบที่ดินคืนให้แก่ผู้ขายตามสภาพที่ใคร่รับมอบไปจาก ผู้ขาย

ขอ 8. ผู้ขายสัญญาว่าจะโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ซื้อขายกันตามสัญญา ให้แก่ผู้ซื้อให้เสร็จสิ้นเรียบร้อยภายในกำหนด ..... วัน นับแต่วันที่ผู้ซื้อได้ชำระเงินงวดสุดท้ายครบถ้วนตาม สัญญาแล้ว

สัญญาทำขึ้นสองฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างเข้าใจขอความใน สัญญาดังกล่าวแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยานและยึดถือไว้เป็นหลักฐานฝ่ายละฉบับ

ลงชื่อ ..... ผู้ซื้อ
ลงชื่อ ..... ผู้ขาย
ลงชื่อ ..... พยาน
ลงชื่อ ..... พยาน

สัญญาขายฝาก

ทำที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้นระหว่าง ..... อายุ ..... ปี

อยู่ที่ ..... ตรอก/ซอย ..... ถนน .....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

ซึ่งต่อไปในต้นจะเรียกว่า "ผู้รับซื้อฝาก" ฝ่ายหนึ่ง กับ ..... อายุ .... ปี

อยู่ที่ ..... ตรอก/ซอย ..... ถนน .....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

ซึ่งต่อไปในต้นจะเรียกว่า "ผู้ขายฝาก" อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายตกลงทำสัญญากันไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ผู้ขายฝากได้ตกลงขายฝากที่ดิน โฉนดที่ ..... อยู่ที่ .....

ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

เนื้อที่ ..... พร้อมสิ่งปลูกสร้าง ..... ในราคา .....

..... บาท (.....) และจะนำไปจดทะเบียน ณ

สำนักงานที่ดินจังหวัดภายในวันที่ .....

ข้อ 2. ผู้ขายฝากสัญญาว่าจะไถ่ทรัพย์สินที่ขายฝากนี้ภายในกำหนด ..... ปี

..... เดือน นับจากวันที่ลงในสัญญา ในราคาสินได้เป็นเงิน .....

บาท (.....) ถ้าพ้นกำหนดแล้วผู้ขายฝากไม่ไถ่คืน ก็ให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์

โดยเด็ดขาดของผู้รับซื้อฝาก และผู้ขายฝากไม่มีสิทธิ์ไถ่คืนไปได้อีก

ข้อ 3. ผู้ขายฝากยินยอมเป็นผู้ชำระค่าฤชาธรรมเนียมการขายฝาก และค่าฤชาธรรมเนียม

การไถ่ทรัพย์สิน

ข้อ 4. ผู้สัญญาตกลงกันไม่ให้/ให้ผู้รับซื้อฝากจำหน่ายทรัพย์สินที่ขายฝาก ระหว่างที่สัญญา

การขายฝากยังมีผลใช้บังคับอยู่

คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้เข้าใจขอความในสัญญาโดยตลอด และเห็นว่าถูกต้องตรงตามเจตนาแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าพยาน และทั้งสองฝ่ายต่างเก็บรักษาสัญญาไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับ

ลงชื่อ ..... ผู้รับซื้อฝาก
ลงชื่อ ..... ผู้ขายฝาก
ลงชื่อ ..... พยาน
ลงชื่อ ..... พยาน

- หมายเหตุ
1. การขายฝากที่ดินจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียน ณ สำนักงานที่ดินแล้ว การเก็บรักษาโฉนดที่ดินไว้เฉย ๆ ไม่มีผลอะไรตามกฎหมาย
  2. ถ้าจะทำการขายฝากบ้านไม่รวมที่ดิน ให้เปลี่ยนแปลงข้อความข้างต้นแล้ว ไปจดทะเบียนที่อำเภอ
  3. การกำหนดราคาสินได้ในข้อ 2 จะกำหนดเป็นเงินสูงกว่าราคาซื้อขายกันเท่าไรก็ได้
  4. ปกติผู้รับซื้อฝากจะไม่จำหน่ายทรัพย์สินที่ขายฝากแต่ถ้าจะตกลงให้จำหน่ายใดก็ตั้งคำว่า "ไม่เห" ในข้อ 4 ออกเสีย

สัญญาเช่าโดยความยินยอม

ทำที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ข้าพเจ้า นาย ..... อายุ ..... ปี อยู่ที่ .....

ตรอก/ซอย ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ซึ่งต่อไปในต้นจะเรียกว่า

"คู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง" ฝ่ายหนึ่งกับ

ข้าพเจ้านาง ..... อายุ ..... ปี อยู่ที่ .....

ตรอก/ซอย ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ซึ่งต่อไปในต้นจะเรียกว่า

"คู่สัญญาฝ่ายที่สอง" อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายตกลงทำสัญญากันไว้ดังต่อไปนี้

ขอ 1. คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายเป็นสามีภริยากัน โดยชอบด้วยกฎหมายก่อนวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478/ หรือโดยได้จดทะเบียนสมรส ณ ทว่าการอำเภอ/หรือสำนักงานเขตไทย ณ .....
 ..... เมื่อวันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ขอ 2. คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายไม่ประสงค์จะอยู่กินด้วยกันจนสิ้นสามีภริยาต่อไป จึงได้ตกลงหย่ากันโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย และจะได้อำนาจจดทะเบียนหย่า ณ อำเภอ .....
 ภายในวันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .... (ถ้าเป็นการสมรส
 พิเศษก่อนวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 ไม่ต้องไปจดทะเบียนหย่า)

ขอ 3. คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงกันในเรื่องการปกครองบุตรผู้เยาว์ ดังนี้
 ก. ค.ช. .... อายุ ..... ปี ให้อยู่ในความ
 ปกครองของ .....
 ข. ค.ญ. .... อายุ ..... ปี ให้อยู่ในความ
 ปกครองของ .....

ก. ....
 ขอ 4. คู่สัญญาฝ่ายที่ ..... มีหน้าที่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูและค่าการศึกษาเล่าเรียน
 ของบุตร ผู้เยาว์ เป็นเงินเดือนละ ..... บาท จนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ/ หรือ
 ศึกษาเล่าเรียนสำเร็จ ..... โดยจะจ่ายให้แก่คู่สัญญาฝ่ายที่ .....
 ภายในวันที่ ..... ของเดือนทุก ๆ เดือน

ขอ 5. คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงแบ่งทรัพย์สิน และหนี้สินกันดังนี้
 ก. ....
 ข. ....
 ก. ....

คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายใดเขาใจขอความในสัญญาโดยตลอด และเห็นว่าถูกต้องตามเจตนาแล้วจึงได้ลงลายมือไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน สัญญาทำขึ้นเป็น ..... ฉบับ มีข้อความตรงกัน คู่สัญญาต่างเก็บรักษาไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับ

ลงชื่อ ..... คู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง
ลงชื่อ ..... คู่สัญญาฝ่ายที่สอง
ลงชื่อ ..... พยาน
ลงชื่อ ..... พยาน

หมายเหตุ การหาโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย เมื่อได้มีการจดทะเบียนการหาที่อำเภอแล้ว

พินัยกรรมแบบเขียนด้วยลายมือของผู้ทำพินัยกรรม

แบบที่ 1

พินัยกรรม

ทำที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ข้าพเจ้านาย ..... อายุ ..... ปี อยู่

ตรอก/ซอย ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ขอทำพินัยกรรมไว้ว่า เมื่อ

ข้าพเจ้าถึงแก่ความตายแล้ว ให้ทรัพย์สินของข้าพเจ้าทั้งหมด ทั้งที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่จะมีต่อไปในอนาคต

ได้แก่ ..... แต่ผู้เยาว์

พินัยกรรมนี้ ข้าพเจ้าเขียนด้วยลายมือข้าพเจ้าหนึ่งฉบับ และได้ทำขึ้นไว้เป็น .....

ฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน

ลงชื่อ ..... ผู้ทำพินัยกรรม

หมายเหตุ 1. ถ้ามีการชู้ ลบ เต็ม ตก แก้ไข ต้องทำด้วยมือของผู้ทำพินัยกรรมเองแล้วเซ็นชื่อ

กำกับไว้ด้วย

2. วันที่ พุทธศักราช ควรเขียนเป็นตัวเลขทั้งหมด

3. พินัยกรรมแบบนี้ไม่ต้องมีพยาน

พินัยกรรมแบบเขียนลายลายมือของผู้ทำพินัยกรรม

แบบที่ 2

พินัยกรรม

ทำที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ข้าพเจ้า ..... อายุ ..... ปี อยู่

ตรอก/ซอย ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ขอทำพินัยกรรมไว้ว่า เมื่อ
ข้าพเจ้าถึงแก่ความตายแล้ว ให้แบ่งทรัพย์สินของข้าพเจ้าให้แก่บุคคลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ขอ 1. ที่ดินโฉนดที่ ..... อยู่ตำบล ..... อำเภอ .....

จังหวัด ..... ให้ได้แก่ .....

ขอ 2. ที่ดินโฉนดที่ .....

.....
ขอ 3. เงินสดที่ฝากไว้ที่ธนาคาร ..... ให้ได้แก่ / หรือ
แม่ให้แก่.....

ขอ 4. เครื่องเพชร เครื่องทอง และ ฯลฯ .....

ให้ได้แก่/หรือแม่ให้แก่ .....

ขอ 5. ทรัพย์สินอื่นนอกจากที่กล่าวมาแล้ว ให้ได้แก่/หรือแม่ให้แก่ .....

.....
ขอ 6. ขอให้ ..... เป็นผู้จัดการศพของ
ข้าพเจ้า โดยให้หักเงินค่าศพไว้จำนวน ..... บาท

ขอ 7. ให้ ..... เป็นผู้จัดการมรดกของ
ข้าพเจ้า เพื่อจัดการแบ่งเป็นทรัพย์สินมรดก ให้เป็นไปตามเจตนาของข้าพเจ้า

พินัยกรรมฉบับนี้ข้าพเจ้าเขียนลายลายมือข้าพเจ้าลงฉบับ และได้ทำขึ้นไว้เป็น
ฉบับ มีความถูกต้องตรงกัน

ลงชื่อ ..... ผู้ทำพินัยกรรม

- หมายเหตุ
1. ถ้ามีการชด ฌบ ตก เติม แลไข ต้องทำควมมือของผูทำนียกรรรมเอง แลวเช่นชื่อ ก่ากัษไวควย
  2. วันที และ พุทธศักราช ควรเขียนควยวอภษรพทหมด
  3. นียกรรรมแบบนไ้ไม่ต้องมีพยาน

นียกรรรมแบบทไ้ไมไคเขียนเองพดบับ

ขอสำกัษ

1. นียกรรรมแบบนไ้จะพิมพ์ควยพิมพ์ดีด หรือเขียนควยลายมือ โดยไครจะเป็นผูพิมพ์หรือ ผูเขียนก็ไค
2. ผูทำนียกรรรมตอง เช่นชื่อทอหนาพยาน อย่างน้อยสองคนพรอมกันหรือจะพิมพ์นวิ้ก็ไค
3. พยานทงสองคนจะตอง เช่นชื่อพรอมกันในขณะที่น ตอหนาผูทำนียกรรรม อนงพยาน จะตอง เช่นชื่อเสมอ จะพิมพ์นวิ้ไมไค
4. พยานไมจำ เป็นตองรูขอควมนียกรรรม เพียงแต่รู้ว่าทงชื่อทคน เช่นชื่อณ เป็ นนียกรรรมกั้เพียงพอแลว
5. ถ้ามีการชด ฌบ ตก เติม หรือแลไขเปลี่ยนแปลงในนียกรรรมจะตองลงวัน เดือน ปี แลวลงลายมือชื่อผูทำนียกรรรมทอหนาพยานอย่างน้อยสองคนพรอมกัน แลพยานสอง ทนนตองลงลายมือชื่อในขณะนควย

แบบที่ 1

พินัยกรรม

ทำที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ข้าพเจ้าขอทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินของข้าพเจ้าทั้งหมดให้แก่ นาย/นาง/นางสาว .....

.....

ลงชื่อ ..... ผู้ทำพินัยกรรม

ลงชื่อ ..... พยาน

ลงชื่อ ..... พยาน

แบบที่ 2

พินัยกรรม

ทำที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ข้าพเจ้า ..... อายุ ..... ปี อยู่ที่ .....

ครอบครัว/ชาย ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ขอทำพินัยกรรมไว้ว่า เมื่อ

ข้าพเจ้าถึงแก่ความตายแล้ว ให้ทรัพย์สินของข้าพเจ้าทั้งหมด ทั้งที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่จะมีต่อไปใน

อนาคตให้แก่ ..... แทนผู้เยาว์

ลงชื่อ ..... ผู้ทำพินัยกรรม

(ลายพิมพ์นิ้วมือของ .....))

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ..... ได้ทำพินัยกรรมและ

พิมพ์นามชื่อในพินัยกรรมต่อหน้าข้าพเจ้าทั้งสอง

ลงชื่อ ..... พยาน

ลงชื่อ ..... พยานและผู้เขียน

พินัยกรรม

ทำที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ.....

ข้าพเจ้า ..... อายุ ..... ปี อยู่

ครอบครัว/ชอย ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ขอทำพินัยกรรมไว้ว่า

เมื่อข้าพเจ้าถึงแก่ความตายแล้ว ทรัพย์สิ้นของข้าพเจ้าทั้งหมด หงทั้งหมดอยู่ในปัจจุบัน และที่จะมีต่อไป

ในขนาดใดแก่ บุคคลที่มีชื่อต่อไปนี้และหนึ่งส่วนเท่า ๆ กันคือ

1. ....
2. ....
3. ....
- .....

และขอให้ ..... เป็นผู้จัดการมรดกของข้าพเจ้า เพื่อ

จัดการแบ่งปันทรัพย์มรดกให้เป็นไปตามเจตนาของข้าพเจ้า

เพื่อเป็นหลักฐาน ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ ..... ผู้ทำพินัยกรรม

ข้าพเจ้าผู้มามีนามข้างท้ายนี้ ขอรับรองว่า .....

ได้ทำพินัยกรรมต่อหน้าข้าพเจ้า และได้สังเกตเห็นว่า ..... ผู้ทำพินัยกรรม

มีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์ทุกประการ ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อเป็นพยานไว้ในพินัยกรรม

ลงชื่อ ..... พยาน

ลงชื่อ ..... พยานและผู้เขียน

พินัยกรรม

ทำที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ข้าพเจ้า ..... อายุ ..... ปี อยู่ที่ .....

ครอบครัว/ชอย ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ขอทำพินัยกรรมไว้ว่า เมื่อ

ข้าพเจ้าถึงแก่ความตายแล้วให้แบ่งปันทรัพย์สินของข้าพเจ้า ให้แก่ บุคคลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ที่ดินโฉนดที่ ..... ให้ให้แก่ .....

ข้อ 2 ที่ดินโฉนดที่ ..... อยู่ที่ ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... ให้ให้แก่ .....

ข้อ 3 เงินสดที่ฝากไว้ที่ธนาคาร ..... ให้ให้แก่/หรือ

แม่ให้แก่ ..... คณะหนึ่งส่วนเท่า ๆ กัน

ข้อ 4 ทรัพย์สินอื่นนอกจากที่กล่าวมานี้ให้ให้แก่/หรือแม่ให้แก่ .....

.....

ข้อ 5 ขอให้ ..... เป็นผู้จัดการมรดกของ

ข้าพเจ้า เพื่อจัดการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกให้เป็นไปตามเจตนาของข้าพเจ้า

พินัยกรรมฉบับนี้ทำขึ้นเป็น ..... ฉบับ มีข้อความตรงกัน และเห็นว่าถูกต้องตามเจตนา

แล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ ทนายพยาน แลพยานทั้งสองคนได้ลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าข้าพเจ้า

ลงชื่อ ..... ผู้ทำพินัยกรรม

ลงชื่อ ..... พยาน

ลงชื่อ ..... พยานและผู้เขียน

ข้าพเจ้านายแพทย์ ..... แพทย์ประจำตัวของ

..... ผู้ทำพินัยกรรม ขอรับรองว่าในขณะที่ทำพินัยกรรมนี้ผู้ทำ

พินัยกรรมมีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์ดีทุกประการ

ลงชื่อ ..... นายแพทย์และพยาน

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

บรรณานุกรม

ศจ. ประภาศน์ อวยชัย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป กรุงเทพฯ

โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี 2514

รศ.ดร. วารี นาสกุล และคณะ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (103)

กทม. มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2521

ศจ. จิตติ ดิงศภัคย์ คำบรรยาย ป.พ.พ. ว่าด้วยบุคคล กทม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

2519

ศจ. สมทบ สุวรรณลีลิต คำบรรยาย ป.พ.พ. ว่าด้วยบุคคล กทม. มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2514

พรชัย สุนทรพันธุ์ คำบรรยาย ป.พ.พ. ว่าด้วยบุคคล (104) กทม.

มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2520

พรชัย สุนทรพันธุ์ และคณะ คำบรรยาย ป.พ.พ. ว่าด้วยบุคคล กทม. cursula 2515

บัญญัติ สุชีวะ คำบรรยาย ป.พ.พ. ว่าด้วยทรัพย์สิน (105) กทม. มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2514

คำเนิน เสวีพงศ์ และคณะ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา

กทม. สำนักพิมพ์ธเนศวร 2522

คมกริช วัฒนเสถียร คำบรรยายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 กทม. เอเชียการพิมพ์

(ไม่มี พ.ศ. ที่พิมพ์)

ผศ. รั้งสรรค์ แสงสุข คำบรรยายกฎหมายอาญา ภาค 2 (122) กทม.

มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2521

ธรรมโชติ วิสุทธจารี และคณะ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม กทม. (ไม่มีสำนักพิมพ์) 2523

คำรงค์ ธรรมารักษ์ และคณะ กฎหมายที่ควรรู้ (ส. 034) กทม. สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช

จำกัด 2521

มองซิเออ เอร์เลงกาต์ กฎหมายตราสามดวง กทม. cursula 2506

7178

KC   ไมตรี ชุ่มชัย.
32   รัฐ 211 กฎหมายสำหรับประชาชน.
ม965ร

